

ÉLET AZ

ÉLET UTÁN - moody

A mű eredeti címe: LIFE AFTER LIFE

The investigation | a phenomenon - survival of bodily Ad^űh 1975-ben jelent meg a Mockingbird BOOKS Inc.

Covington, Georgia kiadónál

Éa ordította: © Dr. Kisnemes János Hgl life Copyright 1975 by Raymond A. Moody Jr.

VI. kiadás

. ISBN 963 363 105 x

Felelős kiadó: Csontos Barna,

az Ecclesia Szövetkezet elnöke

Műszaki szerkesztő: Víz Péter

Budapest V., Ferenciek tere 4.

1991

91 -827 Pécsi Szikra Nyomda - F. v.: dr. Farkas Gábor igazgat raymond a. moody

Fordította: Dr. Kisnemes János

150 olyan ember számol be élményéről aki orvosi értelemben meghalt,
és mégis feléledt

Egy eddig megmagyarázatlan tapasztalat kutatása

Mit jelent meghalni?

„Minden fájdalom eltűnt.”

„Irtózatossal rohantam keresztül egy légtüres téren.”

„Nem éreztem semmi félelmet, hanem teljes békét és nyugalmat.”

„Nagyon sötét, mély völgyben voltam. Később arra gondoltam: igen, most már tudom mit jelent a Bibliában említett 'árnyék és halál völgye', mert ott voltam ...”

„Miután visszajöttem, egy héten keresztül sírtam, mert a másik világ megpillantása után ezen a világon kell élnem.”

„Teljesen új világ nyílt meg előttem. Folyton arra gondoltam: olyan sok dolog vár még rám, amit meg kell ismernem.”

„Hallottam egy hangot, mely közölte velem, hogy mit kell tennem: vissza kell mennem a földi életbe; de félelmet nem éreztem.”köszönetnyilvánítás Nagyon sok ember segített és bátorított kutatásaim és írásom közben. Segítségük nélkül az egész megoldhatatlan lett volna. Köztük kell megemlítenem John Ouzts barátomat, aki rá-

beszélt arra, hogy erről a témáról szóló első

nyilvános előadásomat könyvben foglaljam ösz-sze. Ugyanígy John Egle, aki a Mockingbird Books kiadónál dolgozik; ő biztatott először arra, hogy munkám eredményeit feljegyezzem és kezdettől fogva mindvégig ellátott tanácsaival és segítségemre volt tetteivel. Leonard, Mae, Becky és Skott Brooks mindig rendelkezésemre bocsá-

tottak lakást, ellátást és egy kocsit ügyeim inté-

zéséhez, ha szükségem volt rá. Kathy Tabakicn számtalan interjúra kísért el, s a vele folytatott hosszas beszélgetés erről a témáról termékenyítőleg hatott rám. A georgiai Orvosi Egyetemen működő Russ Moores, Richárd Martin és Ed McCranie értékes javaslatokat adott, s az e témával kapcsolatos fontos irodalomhoz segített hozzá. Feleségem is sok munkát áldozott a kéz-iratokra és ezek sajtó alá rendezésére. Végül köszönetet mondok mindazoknak, akik a halállal való találkozójukról beszéltek nekem. Szeretnem remélni, hogy ez a könyv visszafizeti mindazt a bizalmat, amit a fent említett személyek belém helyeztek.előszó

Abban a szerencsében részesültem, hogy Dr.

Moody: „Élet az élet után” c. könyvét kutyanyelv alakjában olvashattam. Az olvasás után ennyit mondhatok: örülök, hogy ennek a fiatal tudásnak van bátorsága ahhoz, hogy munkájának eredményeit összegyűjtse és ennek az új kutatási területnek nagy nyilvánosságot szenteljen.

Több, mint húsz éve foglalkozom halálos betegekkel és általuk bepillantást nyertem a számomra egyre fontosabbá váló halál jelenségébe.

Ma már egy csomó dolgot ismerünk a halál lefolyásáról, vagyis arról, mi történik a halálba való belépésnél, mit tapasztalnak a betegek, ha klinikai értelemben meghaltak. Ez utóbbiról eddig alig voltak ismereteink, s ezért még sok a nyitott kérdés.

A kutatómunkák, ahogy azt dr. Moody könyvé-

ben előadja, sok embert felvilágosítanak és megerősítik azt, amit kétezer év óta tanítanak — hogy van élet a halál után. Bár ő azt mondja, nem kifejezetten a halál jelenségével foglalkozott, de tapasztalatai azt mutatják, hogy a haldokló beteg megtartja öntudatát és érzékeli környezetét akkor is, ha a klinikai halál állapotában van. Ez messzemenően megegyezik a saját kutatásommal, mely olyan betegek

kijelentéseire támaszkodik, akik meghaltak, de aztán visszatértek az életbe, jóllehet erre egyáltalán nem is számítottunk, sőt amit néhány nagyon jól ismert, tudományos és gyakorlati téren kiemelkedően művelt orvos is csodálkozással vett tudomásul.

Amikor ezek a betegek kiléptek anyagi testükből, a békesség és teljesség mély érzését élték át. A legtöbben észleltek egy másik személyt, aki őket a másik létformába való átmenetnél segítette.

A betegek találkoztak olyan, már korábban meghalt személyekkel, akikkel földi életükben baráti kapcsolatban voltak, vagy olyan vallási alakokkal, aki hitükhöz kapcsolódott. Amikor dr. Moody könyvét olvastam, felvillant bennem az a gondolat, hogy saját kutatásaim eredményeit pa-pírra vessem én is.

Dr. Moodynak rengeteg kritikai támadásra kell felkészülnie, főleg két oldalról. Az egyik oldalon lesznek a teológusok, akik élesen szembeszállnak azzal, aki az általuk tabunak nyilvánított területre tudományosan bemerészkedik. Bizonyos egyházi körökben ilyen kutatás ellen már hangos szemrehányásokat nyilvánítottak. Egy pap vitatkozva beszélt arról, hogy itt „olcsó vigaszt fognak árulni”. Mások egyszerűen úgy érzik, jobb lenne, ha a „van-e élet a halál után?”-kérdés továbbra is hit-kérdés maradna és azt senki sem kutatná. A másik csoport, mely dr. Moodyt meg fogja támadni, tudósokból és orvosokból tevő-

dik össze, akik ezt a tanulmányt „tudománytalannak” fogják tartani.

Azt hiszem, társadalmunk átmeneti korban él.

Bátorságot kell vennünk, hogy új kapukat döngessünk és elismertessük, hogy mai tudományos módszereink nem elegendők eme új kutatási terület sokrétűségéhez. Azt hiszem, ez a könyv új ajtókat fog kitárni olyan emberek számára, akik 10

elkileg nyíltak, reményt és bátorságot ad nekik az új kutatási területhez. Érezni fogják, hogy dr.

Moody mint igazi és becsületes kutató írja le munkái eredményeit, öt igazolják az én vizsgálá-

lataim és eredményeim is, melyeket számos természettudós, pszichológus és teológus is megerősít, akik elég bátrak voltak ahhoz, hogy ezen a területen tevékenyen részt vegyenek abban a reményben, hogy segítsék azokat, akiknek nem elég a puszta hit, hanem a tudományt is igénylik.

Ezt a könyvet mindenkinek őszintén ajánlom és gratulálok dr. Moodynak, hogy volt bátorsága munkájának eredményeit immár könyv formájában is közreadni.

Elisabeth Kübler-Ross M.D.

11bevezetés

Ez a könyv is, mint minden emberi alkotás, természetesen magán viseli a szerző életét, gondolkodásmódját és előítéleteit. Noha megpró-

báltam olyan tárgyilagos és hű maradni, amennyire csak lehetséges, mégis hasznosnak talá-

lom, ha az olvasó bizonyos személyes vonatkozásokról tőlem értesül, melyek a következő fejezetekben segíthetnek néhány rendkívüli kijelentés könnyebb megértéséhez.

Első helyen említem azt a tényt, hogy én még soha nem voltam közel a halálhoz. Könyvem nem saját tapasztalataimra támaszkodik, hanem más emberek személyes tapasztalataira. Mivel vizsgálataim anyaga ilyen forrásokból táplálkozik, a magam számára teljes tárgyilagosságot nem ígé-

nyelhetek, mert munkám érzelmileg is hatott rám. Oly sok ember tapasztalatának közlését végighallgatva, melyek e könyv magját alkotják, az az érzésem támadt, mintha azokat magam is átéltem volna. Nagyon remélem, hogy magatartásom munkám ésszerűségére és értékelésére semmi káros következménnyel nem jár.

Másodszor: e könyvet olyan emberként írom, aki nem rendelkezik az okkult és parapszichológiai jelenségek gazdag irodalmának átfogó ismereteivel. Nem azt állítom, hogy ezek teljesen ismeretlenek lennének előttem, hanem csak azt akarom mondani, hogy a mélyebb elmerülés ebbe az irodalomba jobban hozzásegített volna a szóbanforgó történések jobb megértéséhez. Va-131óban szándékomban van az idevonatkozó ír-

sokat pontosabban áttanulmányozni, mert tudni akarom, mennyire fogják támogatni mások kutatásai az én eredményeimet.

Harmadszor: röviden utalnom kell vallásos neveltetésemre. Családom a methodista egyházhoz tartozik. Szüleim sohasem kényszerítették gyermekeikre vallásos elképzeléseiket. Általában azon fáradoztak, hogy engem abban segítsenek, ami iránt megamtól kezdtem érdeklődni és megadták a lehetőséget, hogy érdeklődésemet valóra váltsam. Így nevelődtem és szereztem olyan vallásos hitet, mely nem holmi ortodox rendszer merev tantételeiből állt, hanem lelki és vallási kérdések, tanulmányok, gondolatrendszerek iránti komoly érdeklődésből. Hiszem, hogy az emberiség minden nagy vallásában sok igazság rejlik, és úgy gondolom, egyikünk se állíthatja magáról, hogy azok mély és lényegi igazságait meg-

értette. Tisztán szervezetenként kell tekinteni, hogy a Methodista Egyháznak vagyok tagja.

Negyedszer: egyetemi és hivatásbeli fejlődésem nem a szokásos keretek közt folyt le — változatosnak lehet nevezni. Mindenekelőtt a virginiai egyetemen filozófiát hallgattam és 1969-ben elnyertem a filozófia-doktori címet. Érdeklődésem inkább az etika, logika és a lingvisztika területére irányult. Ezután három évig tanítottam egy észak-karolinai egyetemen, majd beiratkoztam az orvosi fakultásra. Pszichiátriai szakorvos akartam lenni és a főiskolán előadásokat akartam tartani az orvostudomány filozófiai kérdéseiről.

Mindezek az érdeklődések és tapasztalatok olyan magatartásra és viselkedésre ösztökéltek, mely a 10
14

szóbanforgó téma kutatására fordította figyelmemet.

Ezzel a könyvvel olyan jelenségre szeretném felhívni a figyelmet, mely éppoly elterjedt, mint elrejtett. Hasonlóképpen szeretném a nyilvánosság érdeklődését felkelteni és ezt a jelenséget széles körben vitára bocsátani. Erősen meg vagyok győződve arról, hogy ennek a jelenségnek tulajdonképpen jelentősége nemcsak tudomá-

nyos és gyakorlati téren érdekes — különösen a pszichológiában, pszichiátriában, orvostudományban, filozófiában, teológiában és lelkipász-torkodásban -, hanem mindennapi életünk hét-köznapjain is.

Mindjárt az elején ‘szeretném hangsúlyozni, hogy a könyvben elmondandók alapján nem a halál utáni életet szándékozom bebizonyítani. Úgy gondolom, jelenleg ilyen bizonyíték egyáltalán nem lehetséges. Ezért elkerültem a nevek említését és bizonyos azonosítható életrajzi részleteket elkendőztem, ugyanakkor magukat a történeteket változatlanul megtartottam. Erre azért volt szükség, hogy az érintett személyek magán-

élete titokban maradjon, másrészt, hogy hozzá-

járulásukat megkapjam tapasztalataik nyilvánosságra hozásához.

Sokan lesznek, akik ennek a könyvnek kijelenté-

seit hihetetlennek fogják találni és első megnyilvánulásként tagadni fogják azokat. Valójá-

ban nincs jogom e csoporthoz tartozókat bírálni.

Néhány évvel ezelőtt bizonyára én is így vélekedtem volna erről. Senkitől sem várom, hogy e könyv tartalmát egyszerűen elfogadja és el-higgye csupán az én tekintélyem miatt. Eilenke-

zól! Mint képzett logikus (= filozófus), egy.

általán nem akarok hit-bevezetőt tartani. Ez tör-ténne, ha a tekintélyemre hivatkoznék. Ezért szeretnék erről minden egyes olvasót lebeszélni.

Ennek ellenére, mindazoknak, akik e könyv olvasásakor hitetlenül csóválják a fejüket, szeretném ajánlani: kérem, járjanak utána kissé ennek a dolognak! Ilyen értelemben biztattam hallgatóimat, hogy saját maguk kutassanak és kérdezős-ködjenek. Akik kezdetben kételkedéssel fogadták ezt, többen közülük nem sokáig maradtak meg kételyükben, hanem később ugyanúgy csodálkoztak az ilyen eseményeken, mint én.

Másrészt, minden bizsonnyal sokan lesznek olyanok, akik ezt a könyvet megkönnyebbüléssel fogják olvasni, mert megtudják, hogy nem egyedül vannak birtokában ilyen tapasztalatoknak. Ezeknek az embereknek - akiknek ilyen élményeik vannak és mások elől elhallgatták, vagy csak nagyon kevés embernek mondták el azokat -

csak azt tudom mondani, ez a könyv kellő bá-

torságot ad, hogy erről a témáról szabadabban beszéljenek, s ezáltal az emberi lélek legtitokzatosabb oldalát világosabb fényben fogjuk látni.

a halál jelensége

Mit jelent meghalni?

Amióta ember létezik, feltették ezt a kérdést. Az utóbbi években több alkalommal nagyszámú hallgatóság előtt én is így cselekedtem. A kö-

zönség diákokból, pszichológusokból és szociológusokból tevődött össze, jelen voltak egyházi szervezetek, a televízióstúdió vendégei, különbö-

ző egyesületek, klubok és körök egészen az orvosi szakszövetség képviselőiig.

Ennyire élénk érdeklődés alapján bizsonnyal ál-líthatom, hogy a legkülönfélébb felfogású és élettapasztalatú emberekben ez a téma heves érzelmi megnyilvánulásokat váltott ki. Bár kétségtelenül nagy az érdeklődés, mégis igaz, hogy a halálról a legtöbb ember nem szívesen beszél.

Ennek két oka van. Az egyik pszichikai és kul-turális jellegű: a haláltéma tabu. Talán öntudatlanul is él bennünk ez az érzés, ha a halállal kapcsolatba kerülünk, még ha közvetett formá-

ban is, mert azonnal a saját halálunkra gondo-lunk, ami előbb-utóbb bekövetkezik. Pl. a legtöbb orvostanhallgató azt tapasztalja — magamat is beleértve —, amikor először lép a boncoló-

terembe és közvetlenül találkozik a halállal, hogy erős szorongó érzés keletkezik benne. Ami engem illet, ma már világosan látom, miért volt ilyen érzésem. Ha most visszaemlékezem, úgy látom, hogy ez nálam nemcsak azokkal az emberekkel való együttérzés volt, akiknek maradványait magam előtt láttam - bár ez az érzés is létezett -, hanem a látvány saját halandóságom-nak is a jelképe volt. Valamiképpen, ha öntudatlanul is, arra kellett gondolnom: „Ez veled is meg fog történni!”

Ugyanígy érthető az e témától való irtózás lélek-tanilag is. A halálról való beszélgetésben sok embernek az az érzése támad, hogyha lelkileg felidézte a halált, akkor valamiképpen kényszerítve van arra, hogy saját halálának elkerülhetetlen voltára gondoljon. S mivel magunkat ettől a lelki sérüléstől meg akarjuk kímélni, megpróbálunk egyszerűen elzárkózni előle és az egész témát kerüljük.

Egy másik ok, amiért a halálról nehéz beszélni, magában a nyelv természetében rejlik. Az emberi beszéd szavai rendszerint olyan valamire vonatkoznak, amiket értelmi rendszerünkkel tapasztalunk meg. A halál olyan valami, ami a legtöbb ember számára a tudatos megtapasztaláson kívülesik, mert a legtöbb embernek nincsen ilyen tapasztalata.

Ha egyáltalán beszélni akarunk a halálról, akkor le kell győzni a társadalmi tabukat és a begyökerezett nyelvi nehézségeket is. Ha mégis be-szélünk a halálról, gyakran csak tetszetős hasonlatokkal fejezzük ki magunkat: tapasztalati világunkból ismert kellemesebb dolgokhoz hasonlítjuk.

A leghétköznapibb analógia: a halálnak az al-váshoz hasonlítása. Meghalni - szoktuk mondani — annyit jelent, mint elaludni. Ez a metafora nagyon elterjedt a mindennapi gondolkodásban és beszédben, a különböző korszakok és kultú-

rák irodalmi alkotásaiban. Úgy látszik, már a ré-

gi görögöknél is ez volt a felfogás. Az Iliasban pl. Homérosz az alvást a „halál testvérének” nevezte. Platón az „Apologia”-ban tanítójának, Szokratésznek — akit az athéni bíróság akkor ítélte halálra — egy párbeszédben a következőket adja a szájába: „Ha a halál álmatlan alváshoz lenne hasonló, óriási nyereség lenne. Mert való-

ban hiszem, ha valaki olyan éjszakába kerül, amelyben oly mélyen elaludt, hogy semmit se álmodott és összehasonlítja életének minden napját és éjszakáját ezzel az éjszakával, akkor valóban azt kellene mondania, hogy életének mennyivel több napját és éjszakáját jobban és kellemesebben töltötte el, mint ezt az éjszakát.

És valóban hiszem, hogy nemcsak egy egyszerű

ember, hanem a király is könnyebben meg tudná számlálni ezeket a napokat és éjszakákat, mint az ellenkezőket. Ha tehát a halál alvás lenne, azt nyereségnek tekinteném és a halálban töltött idő csak egy hosszú éjszaka lenne.”

Ez az elképzelés a mai beszédben is tovább él.

Vegyük csak ezt a kifejezést: „elaltatás”. Ha valaki a kutyáját az állatorvoshoz viszi és el akarja altatni, akkor ezen egészen mást ért, mint amikor az altató orvos a műtét előtt arról beszél, hogy valakinek a férjét, vagy a feleségét el fogja altatni.

Egyesek szívesen alkalmaznak a halálra rokon-

értelmű hasonlatot. Szerintük a meghalás olyan, mint egy nagy feledés. Aki meghal; az elfelejt minden gondot és fájdalmat, megszabadul a gyötrelmes emlékektől. Bár ősi és általános dolog a halált alvásnak és feledésnek nevezni —és ez most is fennáll mégis elégtelennek bizonyul, mert nem tud valódi vigaszt megnyugtatót adni. Hi szen mindkettő ugyanazt az alap gondolatot fejezi ki, csak különböző módon.

Bármennyire is szép kifejezések ezek, valójában mégis azt jelentik, hogy a halál tudatos létünk megsemmisülése. Ha ez igaz, akkor a halál egy-

általán nem képes megadni azt, amit alvásnak és feledésnek nevezünk. Az alvás valami pozitív-

vum és szándékolt dolog az életben, mert arra ébredés következik. A pihentető éjszakai alvás az ébredés utáni órákat kellemessé és tevékeny-nyé teszi. Ha abból többé nincs ébredés, akkor az alvás állapota sem lenne jótékony dolog. Hasonlóképpen tudatos létünk megsemmisülése nemcsak minden fájdalmas dolog megszűnését jelentené, hanem minden kellemes emlékét is.

Alaposabban átgondolva kiderül, hogy a két analógia emlegetése a halállal kapcsolatban nem is olyan pontos, hogy abból valóságos vigaszt és reményt meríthetnénk.

Van azonban egy másik elmélet, mely tagadja azt az elvet, hogy a halál az öntudat megsemmisülése. Talán régebbi hagyomány szerint az emberi lény bizonyos megjelenési formája akkor is fennmarad, ha a fizikai test működése megszűnt és a test végleg elhalt. Ezt a fennmaradó megjelenési formát különféle névvel illették: psziché, lélek, szellem, én, lényeg, lét, öntudat.

Maga az elnevezés nem fontos, hanem csak az az elgondolás, hogy az ember a testi halál után egy másik lét-formába lép és ez az elképzelés megfelel az emberiség legtisztéletreméltóbb vallásos gondolkodásának.

Törökországban feltártak egy temetőt, mely kb.

100 000 évvel előbb létesült a neandervölgyinél.

A régészek a leletekből meglepő következtetéseket vonhattak le, mert ezek a régi emberek virágokra és virágos ágakra helyezték el halottaikat.

Ebből arra lehet következtetni, hogy ők a halált valami ünnepélyes dolognak tartották, mely a halottnak ebből a világból a másikba való átmenete. És valóban a világ minden részén talált sírleletek arról tanúskodnak, hogy az ember testi halála után tovább él.

Tehát két ellentétes válaszunk van eredeti kérdésünkre a halál lényegét illetően. Mindkettő

ősi hagyományokra épül és mindkettőt széles körben hiszik. Egyesek azt mondják, hogy a halál az öntudat megsemmisülése; mások meg vannak győződve arról, hogy a halálban a lélek, vagy a szellem átmegy a valóság másik létrend-jébe. A következőkben nem akarok dönteni e két nézet között. Egyszerűen csak azt szeretném kö-

zölni, hogy kutatásaim során miként jártam el az egyik válasz szerint.

Az utóbbi években nagyon sok olyan személlyel találkoztam, akikkel valami olyan történt, amit én „halál-közeli-élmény”-nek, vagy „majdnem-a-halál-megtapasztalásának” neveznék. Ezekkel az emberekkel a legkülönbözőbb módokon találkoztam. Az első egészen véletlenül történt. 1965-ban a virginiai egyetemen filozófiát hallgattam.

Itt találkoztam az egyetem klinikájának pszichi-

áteria-professzorával. Kezdetől fogva megragadott engem az ő emberi melegsége, barátságos és vidám természete. Teljesen meglepődtem, amikor később különös érdekességeket hallottam róla, nevezetesen azt, hogy ő meghalt - nem is 21egyszer, hanem egymásután kétszer is, 10 perces különbséggel - és igazán fantasztikus beszámoló-t tartott arról, ami vele történt, amíg „halott”

volt. Később magam is hallottam, ahogy azt az érdeklődő diákok kis csoportjának előadta. Akkor ez nagy hatással volt rám, de még nem ké-

szültem fel, hogy ilyen tapasztalatokról véleményt alkossak, s az egészet „ad acta”; félretettem, s így ezt most mint az emlékezetem archí-

vumából való hangszalagot vehetem elő.

Néhány évvel később megszereztem a filozófiai diplomát, majd egy észak-karolinai egyetemen tanítottam. Ott Platón Phaidon-járól tartottam előadásokat, melyben Szolirátész a barátaival való utolsó párbeszédét tárgyalja a halálról és a halhatatlanságról. Előadásaimban inkább más filozófiai

kérdésekben voltam járatos. Ebben a könyvben Platon a halál utáni élet témáját csak mellesleg említi. Előadás után egy diák azzal a kérdéssel jött hozzám, hogy foglalkoznék-e több-ször is a halhatatlanság problémájával. Őt érdekli ez a téma, mert az ő nagymamája „meghalt” és „visszatérve” csodálatos „élmények”-ről számolt be. Kértem, hogy erről mondjon el mindent. S csodálkozásomra ezek az

szen hasonlóak voltak azokhoz, amiket pár évvel korábban a pszichiátria-professzoromtól hallottam.

Attól kezdve tevékenyebben kutattam hasonló esetek után. Filozófiai előadásaimban egyre többször foglalkoztam az ember „biológiai halálának túléléséről” szóló kérdéssel. Mindenesetre ügyeltem arra, hogy diákjaim előtt egy szóval se említsem az általam ismert halál-tapasztalatokat.

Inkább tudatosan törekedtem azokat elhallgatni. Ha a szóbanforgó haláltapasztalatok ennyire mindennapiak, akkor — úgy gondoltam - még valószínűleg többet is fogok hallani azokról. Ha a filozófiai vitáknál a tovább-

élés kérdését e tapasztalatok alapján tárgyaltam volna, akkor a kérdéssel kapcsolatban részre-hajló lettem volna. Megdöbbenésemre az történt, hogy csaknem minden tanfolyamban harminc hallgató közül az egyik óra után hozzám jött és elmesélte a saját halálközeli-tapasztalatát.

Kezdem érdeklődni a téma iránt és ismételten csodálkozással töltött el, hogy a közlések között milyen nagy a hasonlóság, bár az egyes „tüdőszűrők” teljesen különböző vallási és szociális környezetből származtak. Amikor 1972-ben az orvosi fakultásra iratkoztam be, már tekintélyes mennyiségű tudósítást gyűjtöttem össze és most már gyakrabban mertem szóba hozni ezeket a kérdéseket orvostanhallgató társaim előtt. Így történt, hogy egyikük rábeszélte: tartsak előadást erről a kérdéstről az orvosnövendékek előtt. Az előadás után sok hasonló rendezvény következett. Aztán újabb tapasztalatokat szereztem, mert minden egyes előadás után a hallgatók közül hozzám jött valaki és elmondta nekem saját hasonló tapasztalatát.

Ezekután sokan megtudták, hogy én ilyen kérdé-

sekkel foglalkozom, s így történt, hogy az orvosok hozzám küldték betegeiket, akiket újraélesztettek és akik szokatlan tapasztalatokról számoltak be. Mások viszont írásban közölték beszá-

23mólóikat, miután újságcikkek jelentek meg munkáimról.

Ma kb. százötven ilyen esetet ismerek erről a jelenségről. Az általam megvizsgált tapasztalatok három

- különböző kategóriába sorolhatók: 1. Olyan személyek tapasztalatai, akiket fölélesztettek, miután az orvosok klinikailag halottnak tartották, ítélték, vagy nyilvánították őket.
2. Olyan személyek tapasztalatai, akik bal-eseti sérülés, vagy betegség által nagyon közel kerültek a biológiai halálhoz.
3. Olyan személyek tapasztalatai, akik hallották más emberek tapasztalatainak elbeszélését. Ezek a fültanúk a mások haláltapasztalatának tartalmát részletezték nekem.

A százötven esetből megismert, terjedelmes anyagot természetesen meg kellett rostálni. Néhányat tudatosan elhagytam, pl. a fenti felsorolás harmadik kategóriájának csaknem mindegyik közlését. Bár elég sok volt köztük, mely az első kategóriához tartozó tapasztalatokat megerősítette és kiegészítette, mégis elhagytam őket, és pedig két okból. Először is így sikerült az esetek tanulmányozását használható mennyiségűre csökkenteni. Másodszor abban a helyzetben vagyok, hogy szigorúan elsőkézből vett közlésekre támaszkodhatom. Így aztán kb. ötven személlyel behatóbban beszélgettem erről a témáról. Ezekre a tapasztalatokra épül mondanivalóm irányvonala. Az első kategóriához tartozik mintegy ötven eset, melyeknél megállapították a klinikai halált, s ezek sokkal drámaibbak, mint a második kategóriához tartozó közlések, ahol csak futólagos érintkezés történt a halállal. Ha nyilván-

nos rendezvényen beszéltem ezekről a jelensé-

gekről, >a legfőbb érdeklődést mindig az „igazi halálesetek” váltották ki. Az újságcikkek néha azt a benyomást keltették, mintha csak e típus-sal foglalkoztam volna.

Amikor e könyv megírásához felhasználtam a történeteket, ellenálltam annak a kísértésnek, hogy csak az „igazi haláleseteket” dolgozzam fel. Ki fog derülni ui., hogy a második kategória esetei alapján véve nem különböznek, hanem mintegy folytonosságot képeznek az első kategória eseteivel. Bár a halálközeli tapasztalatok meglehetősen hasonlítanak egymásra, a konkrét körülményeket tekintve, mint pl. a tanúk szemé-

lye, mégis jelentősen különböznek. Így az ilyen tapasztalatok feldolgozásánál arra törekedtem, hogy az egymástól eltérő mozzanatokot kifejezetten kimutassam. Ezeket a megjegyzéseket tartjuk szem előtt, ha feltesszük a következő kérdést: mi történik a halál megtapasztalásában?

a halál megtapasztalása

A halál közelébe került emberek tapasztalatai, és az egyes személyek tulajdonságai közt nagy különbségek vannak, ugyanakkor a különböző személyek tapasztalataiban feltűnően nagy a hasonlóság is. A szóbanforgó közlésekben olyan sok a megegyezés, hogy minden nehézség nélkül mintegy 15 különböző elemet fedezhetünk fel, melyek az általam összegyűjtött anyagban állandóan visszatérnek. Engedtesse meg, hogy most ezekből az elemekből egy rövid, elméleti-ideális, ill. „teljesen egész” élményt állítsak össze, amely az összes elemet tartalmazza, és ezek tipikusan a következő sorrendben fordulnak elő.

Egy ember haldoklik. Testi nyomorúságának csúcspontján hallja, amint az orvos őt halottnak nyilvánítja. Egyszer csak egy kellemetlen zajt: átható, sivítő harsogást kezd hallani és azonnal az az érzése, hogy nagy sebességgel rohan át egy sötét alagúton. Aztán hirtelen saját testén kívül találja magát, de ugyanabban a környezetben, mint amiben előbb volt. Mint szemlélő, bizonyos távolságból nézheti saját testét. Tartózkodási helyéről szemlélve kellemetlen érzések töltik el, amikor látja testének újjáélesztési kísérleteit. Egy idő

után összeszedi magát és egyre inkább alkalmazkodik ehhez a különös állapothoz. Észreveszi, hogy még mindig van „teste”, de ez tulajdonságait tekintve lényegesen különbözik a fizikai testétől, melyet elhagyott. Hamarosan 27 új események történnek. Más lények közelednek a haldoklóhoz, hogy köszöntsék őt és se-gítsenek neki. Meghalt barátok, rokonok szellemét pillantja meg, majd egy szeretetet és melegséget árasztó Fénylényt, amilyent ő még nem látott. Ez a Lény - szavak nélkül -

kér-déseket intéz hozzá, melyek a haldoklót arra indítják, hogy saját életét, mint egészet érté-

kelje. Segít neki, hogy életének fontosabb állomásait panorámaszerűen, villámgyorsan felidézi számára. Egyszer csak a haldoklónak úgy tűnik, mintha egy sorompóhoz, vagy határhoz közeledne, mely nyilvánvalóan a földi élet és a következő élet közötti határvonalat jelenti.

Itt világos lesz előtte, hogy vissza kell térnie a földre, mert halálának ideje még nem jött el.

Küszködik ez ellen, mert a túlvilági élet tapasztalatai annyira megragadták, hogy többé nem szeretne visszatérni. Eltöltötte az öröm, szeretet és a béke lenyűgöző érzése. Belső ellenállása ellenére - anélkül, hogy tudná, hogyan - újra egyesül fizikai testével és él to-vább. Később, amikor megpróbálja másoknak közölni élményeit, nehézségekbe ütközik. Elő-

szó rís nem találja a megfelelő szavakat, melyekkel | földöntúli eseményeket és élményeket kifejezhetné, aztán az emberek kinevetik.

Majd lemond arról, hogy ezeket másoknak elmondja. Az élmény mégis nyomokat hagy éle-tében, nevezetesen: hatással van életvitelére, megváltozik gondolkodásmódja és másként ér-tékeli a saját és más emberek halálát.

Mielőtt értékelésre kerülne sor, néhány szempontra szeretném felhívni a figyelmet, melyek a 100

haláltapasztalatok magyarázatának hátterét ké-
pezik.

1. Az egyes közlések közti feltűnő hasonlóság ellenére mégsem akad kettő, mely teljesen azonos lenne (bár néha figyelemreméltóan közel vannak egymáshoz).

2. Egyetlen olyan emberrel sem találkoztam, aki az összeállított élménynek minden összetevőjét említette volna. A legtöbben sokat, a tizen-

öt elemből nyolcat, vagy többet említenek, sőt volt olyan is, aki tizenkettőt.

3. Az összeállított élménynek egyetlen olyan eleme sincs, mely a tanúk vallomása alapján minden elbeszélésben szabályszerűen visszatért volna, mégis az egyes elemeket körülbelül általánosnak tekinthetjük.

4. Az elméleti modellben említett elemek nemcsak egy elbeszélésben fordultak elő, hanem több

elbeszélésben is.

5. A haldokló élményeinek sorrendje eltérhet az általam említett elméleti modell sorrendjétől.

Csak egy példát: sokan nem úgy közölték a Fénylényel való találkozást, ahogy a modellben szerepel, vagyis bizonyos eseménysor után, hanem már az elején, vagy az élmény egész folyamán tapasztalták azt. Az élmények sorrendje általában a modell sorrendje szerint történik.

Erősebb eltérések ritkán fordulnak elő.

6. Hogy a haldokló milyen messzire jut ezekben a feltételezett élményekben, az úgy látszik attól függ, hogy a klinikai halál ténylegesen mikor következett be és mennyi ideig kellett neki ilyen körülmények között tartózkodnia. Általában azok, akik „meghaltak”, bőségesebb és teljesebb 29élményekben részesültek, mint azok, akik a halált csak érintették. Vagyis, akik hosszabb ideig voltak „halottak”, mélyebbre jutottak, mint azok, akiknél ez rövid ideig tartott.

7. Beszéltem több olyan emberrel, akiket halottnak nyilvánítottak, majd életre keltettek. Viszszatérésük után semmi ilyen élményről nem szá-

moltak be, mert egyáltalán nem emlékeztek semmire. Meglehetősen érdekes dolog, hogy beszélhettem olyan személyekkel, akik különböző okok következtében (időben nagyobb különbséggel — esetleg kétszer is) a klinikai halál állapotában voltak. Az első alkalommal nem emlékeztek semmire, míg a második alkalommal voltak tapasztalataik.

8. Végül szeretnék rámutatni arra, hogy első

kézből vett közlésekkel, tanúvallomásokkal és elbeszélésekkel foglalkozom, melyek a beszélgeté-

sek közben megdöbbenettek. Ha a következőkben arról beszéltek, hogy az elméleti modell valamelyik eleme egyik-másik elbeszélésben nem bukkan fel, az nem azt jelenti, hogy annak nincs jelentősége, hogy a szóbanforgó esetben nem fordult elő, hanem csak azt, hogy a tanú nem említette, vagy elbeszélésének módjából nem derül ki, hogy ő ezt a részletet pontosan átélte-e, vagy sem. Most tehát ebből a kiinduló helyzetből fogjuk tárgyalni a haláltapasztalatok ismételtén visszatérő stádiumait (= fokozatait).

Leirhatatlanság

függ, hogy milyen tapasztalatokkal rendelkezünk a minket körülvevő világból. Ebből egy komoly akadály adódik, mely a most következő fejtegetést megnehezíti. Azok tapasztalatai akik megközelítették a halált, a mi tapasztalati világunkon kívül esnek, ezért teljesen érthető, ha az illetők élményeik visszaadásánál bizonyos nyelvi nehézségekbe ütköznek. Így is van. Az ilyen élményekben részesülők úgy számolnak be tapasztalataikról, hogy azok kimondhatatlanok, mintegy „leírhatatlanok”.

Sokan a következőket mondják: „egyszerűen nincs olyan szó, mely pontosan kifejezné, amit megpróbálok elmondani”. Vagy: „a jelzőket és azok felsőfokát, melyekkel kifejezhetném magam, még ki kellene találni”. Egy asszony azonban nagyon meggyőzően fejezte ki magát, amikor így beszélt:

„Ha önnek mindent megpróbálok elmondani, komoly probléma előtt állok, mert mindazok a szavak, melyeket ismerek, a háromdimenziós világához tartoznak! Élményem közben is gondolkodtam: Hát igen, a geometriában a'zt mondták, hogy három dimenzió van; ezt én készségesen elhittem. De itt ez nem érvényes — itt több van. Természetesen a mi világunk — melyben jelenleg élünk — háromdimenziós, de a következő egészen biztosan nem az. Éppen ezért ne-héz ezt önnek elmondani. A tér és az idő fogalmával ellentétben kell magamat kifejezni. Megpróbálok a valósághoz annyira közel kerülni, amennyire csak lehetséges, de ennek ellenére ez mégsem lesz a valóságos helyzet. Valóban nem tudok önnek teljes képet adni.”

31A halálhír meghallasd

Többen elmondták nekem, hallották, hogy az örves, vagy más jelenlevők halottnak nyilvánították őket. Egy asszony a következőket beszélte el: „Kórházban feküdtem, de valójában nem tudták megállapítani, mi a bajom. Orvosom, dr.

James elküldött a radiológushoz, hogy készíttessenek máj-scintigramot (= a test sugárzását leíró görbe). Mivel néhány orvosságra érzékeny vagyok, kipróbálták rajtam a szert, amit a karom-ba fecskendeztek. Miután hatás nélkül maradt, czonnal munkához láttak. Amikor a szert újból alkalmazták, megállt a szívverésem. Hallottam, amint a radiológus, aki engem kezelt, a telefon-hoz ment és tárcsázott, mert tisztán felfogtam minden zajt. Ezt mondta a telefonba: ‚Dr. James, megöltem az ön betegét, Martinnét.’ Közben pontosan tudtam, hogy nem vagyok halott. Megpróbáltam megmozdulni és szólni hozzá, de nem tudtam. Amint élesztgetési kísérleteiket végezték, hallottam, amikor mondták, hogy valamilyen szerből hány köbcentit adjanak be, de a tűszű-

rásból semmit sem éreztem. A kezük érintését se éreztem.”

Másik esetben egy asszony, akinek korábban többször voltak komoly szívbántalmai, az egyik rohamnál, amelybe majdnem belehalt, a következőket tapasztalta:

„Szorító fájdalmat éreztem a mellkasomban, mintha a középső részét vaspánt szorította volna össze. Férjem és egy ott-tartózkodó barátunk hallotta, hogy elestem és sietve jöttek a segít-ségemre. Hallottam férjemet, mintha nagy tá-

volságból mondaná: „most meghalt”. És én is azt gondoltam: igen, ez a halál.”

Egy fiatal ember, aki autóbaleset következtében „halt meg”, megjegyzi:

„Egy ottlevő asszony hangját hallottam, aki ezt mondta: „Meghalt?” És valaki ezt válaszolta: „Azt hiszem, igen.””

Ennek a típusnak közlései pontosan megegyeznek az orvosok és más jelenlevők nyilatkozatá-

val. Egy orvos a következő esetet mondta el: „Egy női betegemet akartam műteni orvostár-sammal, amikor a beteg szívverése megállt. Ott álltam és figytem, hogyan tágulnak a pupillái.

Néhány újraélesztési kísérletet alkalmaztunk, de egyik sem járt sikerrel, úgyhogy azt gondoltam: vége. Kollégámnak mégis azt mondtam: „Te-gyünk még egy utolsó próbát, mielőtt lemondunk róla!” Ezúttal sikerült a szívverését működésbe hozni és ő magához tért. Később faggattam a beteget, mire emlékszik a halálából? Mindössze annyira, amikor én azt mondtam: „Tegyük még egy utolsó próbát, mielőtt lemondunk róla!”

A béke és nyugalom érzései

Élményeinek kezdeti szakaszáról sok ember azt mondja, hogy rendkívül kellemes érzései voltak.

Egy férfi, aki súlyos fejsérülése következtében semmi életjelt nem adott, később ezt mondta: „A sérülés pillanatában hirtelen fájdalom futott rajtam keresztül, majd teljesen elmúlt. Úgy éreztem, hogy egy sötét teremben lebegek. Az-nap nagyon hideg volt. Bőr sokáig tartózkod-

tam abban a sötétségben, mégse éreztem semmi mást csak meleget és nagyon kellemes jóér-zést. Emlékszem, arra gondoltam: biztosan meghaltam.”

Egy asszony, aki szívroham után került vissza az életbe, ezt mondja:

„Egyszeresek olyan jó érzések töltöttek el, amelyeket csak el lehet képzelni. Nem volt más, csak béke, harmónia, tökéletes nyugalom. Úgy éreztem, minden bajom elmúlt és ezt gondoltam magamban:

ó, milyen csendes és békés minden, semmi se fáj.”

Egy férfi így emlékezett vissza:

„A magány és a béke nagyszerű érzését tapasztaltam meg ... szép volt, nagy megbékélést éreztem.”

Egy férfi, miután Vietnámban sebesülés következtében „meghalt” amikor találat érte, „nagy megkönnyebbülést érzett”. „Nem fájt semmi és sohasem éreztem magam azelőtt annyira megkönnyebbültnek. Teljes kiegyensúlyozottságot éreztem. Minden jó volt”

A zaj

Nagyon sokan különböző, szokatlan hallási benyomásokat tapasztaltak. A hangok néha különösen kellemetlenek voltak. Így beszél egy férfi, aki altesti műtétje közben 20 percig „halott” volt:

„Nagyon kellemetlen dübörgés jött a fejem belsejéből. Rossz érzés volt. Ezt a zajt sohase felejttem el.”

Egy asszony elmondta, hogy amint az öntudatát elvesztette:

„Hangos zengést hallottam. Talán dübörgésnek lehetne mondani. A fejemben forgott az egész.”

Ezeket a kellemetlen tapasztalatokat, mint hangos reccsenést, robajt, zúgást, szél süvítését írták körül. Némely esetben a hanghatásokat örövendetes zenei hangoknak érezték. Pl. így emlékezik egy férfi, akit visszahoztak az életbe, miután a kórházban halottnak nyilvánították: „Ügy hallottam, a messze távolból harangzú-

gást hoz felém a szél, úgy hangzott, mint a japán szélharang. Ez volt az egyetlen hang, amit akkor hallottam.”

Egy fiatalasszony, aki véralvadási zavarok kö-

vetkeztében hajsza hóján meghalt belső vérzésben, arról a pillanatról tudósít, amikor összeesett:

„Egyszer csak zenét hallottam, fenséges, csodaszép zenét.”

A sötét alagút

A résztvevők a zaj feltűnésével egy időben gyakran azt érzik, mintha egy „sötét termen” nagyon gyorsan kellene átrohanniok. A térség meghatá-

rozásához különféle kifejezéseket használnak.

Ilyeneket hallottam: barlang, folyosó, cső, bá-

nyaakna, zárt terem, völgy, tölcsér, alagút, vá-

kum, üresség, henger. Bár az emberek különféle kifejezéseket használtak, mégis ugyanazt a fogalmat akarták kifejezni e szavakkal. Nézzünk meg két beszámolót, melyekben az alagút játszik főszerepet:

„Amikor kilencéves kisfiú voltam, a következő

történt velem. Huszonhét évvel ezelőtt történt, de az eset annyira belém vésődött, hogy a mai napig sem felejtettem el. Egy délután hirtelen beteg lettem és gyorsan elvittek a közeli kórházba.

Amikor bevittek, elhatározták, el fognak altatni, hogy miért, nem tudom. Akkor még kicsi voltam és éterrel altattak, mégpedig úgy, hogy egy ken-det tettek az arcomra. Pontosan abban a pillanatban - így mondták később - megszűnt dobogni a szívem. Akkor természetesen fogalmam se volt arról, mi történt, de ez volt az élményem.

Az első, ami történt — én most pontosan azt mondom, ahogy akkor tapasztaltam —, hogy ilyen hangzást hallottam: brrrmnnng-brrrrnnng-brrrrnnng; mindig ugyanabban a ritmusban. Az-tán elindultam azon a - ez önnek bizonyára kü-

lönösen hangzik - sötét, hosszú folyosón; ez csó, vagy valami ilyen volt. Egyszerűen nem tudom leírni. Ide-oda mozogtam egész idő alatt, ennek a zajnak, ennek a csengő Hangnak ritmusában vibráltam.”

Egy másik beszámoló így hangzik:

„Helyi érzéstelenítés hatására nagyon heves allergiás reakció lépett fel nálam. Egyszer csak nem tudtam lélegezni - megállt a lélegzetem.

Az első, ami történt - hihetetlen gyorsan zajlott le: óriási sebességgel sodródtam keresztül egy sötét, fekete ürességen. Alagútnak is mondhatnám; ahogy vesszük. Ogy éreztem, mintha sebes-vonattal utaznék, annyira nagy sebességgel rohantam át ezen az alagúton.”

Egy férfi súlyos betegsége alatt került közel a halálhoz, úgyhogy pupillái kitágultak és teste ki-hűlt. Ezt mondja:

„Egy teljesen sötét és fekete ürességbe kerültem. Nagyon nehéz elmesélni, de az volt az érzésem, mintha légüres térben mozogtam volna keresztül, de közben teljesen öntudatomnál voltam. Úgy tűnt, mintha egy hengerbe dugtak volna, ahol nincs levegő. Elhagyatottságot éreztem, mintha félig itt, félig máshol lennék.”

Egy férfi, aki súlyos égési és zuhanás közben szerzett sérülések következtében többször „meghalt”, jegyzőkönyvbe mondta:

„Kb. egy hétig sokkos állapotban voltam és ezidő alatt egyszer felébredtem - majd egy sötétségbe kerültem. Ogy látszik, soká voltam ott, lebegtem és egy termen tántorogtam keresztül ...

Ogy el voltam foglalva ezzel a térséggel, hogy közben semmi másra nem tudtam gondolni.”

Az egyik partnerem gyerekkorában félt a sötét-ségtől. Elmondta élményét, ami kerékpárbaesete után következett be.

„Olyan érzésem volt, mintha egy mély, nagyon sötét völgyön mentem volna keresztül. A sötétség oly sűrű volt, hogy semmit se tudtam felismerni — mégis ez az élmény olyan csodálatos, gondtalan érzést adott, amelyet csak el lehet képzelni.”

Egy asszony, akinek hashártyagyulladásra volt, ezeket mondja:

„Az orvos már odahívta hozzám bátyámat és nővéremet, hogy halálom előtt még egyszer lássanak. A nővér egy injekciót adott, hogy megkönnyítse a halált. A kórházi környezetemben 37 levő tárgyak egyre messzebb kerültek tőlem és én fejfelé előre belecsúsztam egy rendkívül sötét átjáróba, melybe hajszálpontosan beleillett.

És egyre mélyebben csúsztam lefelé.”

Egy asszony, aki közlekedési baleset következté-

ben került közel a halálhoz, párhuzamot vont tapasztalata és egy tv-adás között.

„A legnagyobb nyugalom és a legteljesebb béke, a legteljesebb félelemmentes érzés közben egy alagútban találtam magam — egy koncentri-kus körökből álló alagútban. Nemsokára ezután láttam a tv-ben egy adást, melynek címe: ‚Az idő-alagút’ volt, ahol az emberek egy csigavonalú folyosón, alagúton az időben visszafelé mentek. Látja, ez az, ami az élményemmel a legjobban megegyezik.”

Vallásos meggyőződésről tett tanúságot egy férfi, aki nagyon közel került a halálhoz, egy igazán különös hasonlattal:

„Hirtelen sötét és mély völgybe kerültem. Mintha egy ösvény, egy út vezetett volna keresztül a völgyön és én haladtam ezen az úton ... Később, amikor meggyógyultam, a következő gondolatom támadt: most már tudom, mit akar mondani a Biblia a ‚halál árnyékáról és völgyéről’, mert én magam voltam ott”

Testen kívül

Közhely, hogy a legtöbb ember fizikai testével azonosítja önmagát. Természetesen elfogadják, hogy van „lélek”. De a legtöbb embernél a „lé-

lek” sokkal mulandóbb, mint a test. Szerintük a 10

„lélek” nem más, mint bizonyos elektrokémiai folyamat eredménye, mely az agyban, vagyis a testszövet egy részében játszódik le. Sok ember lehetetlennek véli még elképzelni is a létezés más módját, mint a fizikai testben való létezést, amit tapasztal.

Azok a személyek, akikkel beszéltem, élményük előtt semmiben sem különböztek az átlagember-től. A haldokló személyt ezért éri sok meglepetés a sötét alagúton való gyors áthaladáskor. De abban a pillanatban, amikor öntudatra ébred, a saját fizikai testét kívülről pillantja meg; mintha az alakokat, eseményeket szemlélve ő maga a teremben kívülálló, idegen személy lenne. A sa-ját alakját és az ott lejátszódó eseményeket úgy nézi, mint egy színdarabot, vagy filmet Szeretnék néhány részletet előadni azokból a beszámolókból, melyekben egyes személyek a testnélküliség (vagy jobban mondva: „testenkívüliség”) állapotában tartózkodtak.

„Tizenhét éves koromban bátyámmal egy vi-dámparkban dolgoztam. Egy délután elhatároztuk, hogy

elmegyünk úszni. Néhány más fiú is velünk tartott. Egyikük azt mondta: 'ússzuk át a tavat!' Ezt én már számtalanszor megtettem, de azon a napon — miért, nem tudom — a tó kö-

zépén víz alá merültem. Föl-alá bukdácsoltam a vízben és egyszerre úgy éreztem, mintha a testemtől különválnék, külön a többiektől is és egyedül lennék egy ūrben. Bár ugyanabban a magasságban tartózkodtam, kb. egy méter távolságban láttam testemet föl-alá bukdácsolni. Kissé jobb oldalról láttam a hátamat. Mégis azt éreztem, hogy van testem, jóllehet a fizikai testemen kívül 39vagyok. Leírhatatlanul könnyed érzés volt.”

Egy asszony így emlékezik vissza:

„Kb. egy éve szívbántalmakkal kórházba kerültem. Másnap a kórházi ágyon fekve a mellkasomban nagyon heves fájdalmat kezdtem érezni.

Megnyomtam az ágyam mellett levő csengő

gombját, hogy segítségül hívjam a nővéreket. Nagyon kényelmetlenül feküdtem a hátamon, ezért megfordultam s közben megállt a lélegzetem és a szívverésem. Abban a pillanatban hallottam, amint a nővér kiabált: 'Nem ver a szíve!' Közben éreztem, hogy elhagyom a testemet, az ágy és a matrac között csúsztam le. Úgy látszott, hogy a korláton keresztül a padlóra kerülök. Majd lassan kezdtem felemelkedni. Közben egyre több nővért láttam bejönni a szobába. Vagy egy tu-catnyian lehettek. Hívták az orvosomat, aki éppen kórházi vizitet tartott és őt is láttam bejönni a szobába. Csodálkoztam, hogy mit akar ő itt?

Egyre feljebb kerültem a lámpához, a mennyezet alatt megálltam és onnan felülről lebegve néztem őket. Papírdarabnak éreztem magam, amit valaki felfűjt a mennyezetre. Láttam, ahogyan élesztgettek. Világosan és tisztán láttam a testemet feküdni az ágyon. Mindnyájan körülállták.

Hallottam, amint az egyik nővér azt mondta: 'Ó

Istenem, meghalt!' Közben az egyik odahajolt, hogy szájon keresztül légzést adjon nekem. Láttam a fejét és rövidre vágott haját hátulról. Ezt a rálátást sohasem felejttem el. Aztán odagurí-

tották a gépüket és láttam, hogyan helyezik az elektródokat a mellemre. Amikor áramütést adtak, láttam, hogy testem hogyan vonaglik és hallottam minden csontom reccsenését. Ez volt a 10 40

legsörnyűbb. Amikor lent a karomat és a mell-kasomat ütögették, lábamat dörzsölték, azt gondoltam: miért fáradoznak fölöslegesen, hiszen most nagyon jól vagyok.”

Egy fiatalember mondja:

„Kb. két évvel ezelőtt, amikor tizenkilenc éves voltam, a barátomat vittem haza kocsival. A belvárosban egy útkereszteződéshez értem, lassan hajtottam, jobbra-balra tekintettem és nem láttam

jönni semmit. Továbbmentem, majd hallottam, amint a barátom velőtrázóan felordít, aztán hirtelen vakító fényt láttam - egy kocsifényreflektorát, mely egyenesen felénk jött. Borzasztó csö-

römpölést hallottam; a kocsifényreflektorától nekünk rohant. Ekkor olyan pillanat következett, mintha sötétségben át; sötét, zárt térben keresztül rohannék. Mindez nagyon gyorsan játszódott le. Aztán a föld fölött lebegtem, talán másfél méterre a földtől és mintegy öt méterre az autótól. Még hallottam az összeütközés zaját elcsendesedni.

Láttam, amint mindenfelől emberek szaladnak a kocsifényreflektorához. A barátom sokkos állapotban szállt ki a kocsifényreflektorából. A roncsok között saját testemet is láttam és figyeltem, hogyan próbálják kiszabadítani. Lábam kifocamodtak és minden tele volt vérrrel.”

Elképzelhető, hogy akik ilyen szörnyű helyzetbe kerültek, azoknak kicsoda rendkívüli gondolataik és érzéseik támadtak. A testen kívüli létezés szá-

mukra annyira felfoghatatlan, ha tapasztalják is, hogy a fogalmak összezavarodnak és az egész eseményt jó ideig nem hozzák összefüggésbe a halállal. Csodálkoznak azon, ami velük történik, nem értik miért látják önmagukat bizonyos tá-

volsógból, mintha szemlélők volnának. Erre a szokatlan állapotról érzelmileg mindenki másként reagál. Legtöbbször azt mondják, leghőbb vágyuk minél előbb visszatérni a testükbe, de fogalmuk sincs arról, ez miként valósulhatna meg. Mások úgy emlékeznek vissza, hogy heves pánikfélelem ragadja meg őket. Néhányan azonban jóleső érzéssel élnek át ezt a helyzetet, amint a következő

eset is mutatja:

„Nagyon beteg voltam, és az orvos kórházba vitetett. Egy reggel sűrű, szürke köd felhősödött körülöttem és elhagytam a testemet. Lebegő érzésem volt. Amikor testemen kívül voltam, visszaneveztem és láttam, hogyan fekszik a testem az ágyon. Nem éreztem félelmet, nyugalom, béke és csend volt. Cseppet se voltam izgatott, vagy rémült. Egyáltalán nem féltem. Minden a legnagyobb nyugalommal töltött el. Azt gondoltam, ha meghalnék és halott maradnék, se szívesen mennék vissza a testembe.”

Ugyanígy eltér az emberek magatartása abban is, mit éreznek elhagyott testük iránt. Leggyakrabban a saját testük iránti érzésekről számolnak be. Egy fiatalasszony, aki élményének idején nővérvendék volt, félelmét juttatja kifejezésre: „Lehet, hogy kissé vicces, nagyon jól tudom, de a nővérvendékben megpróbálták belénk sulykolni, hogy nekünk még a testünket is a tudomány szolgálatába kell állítani. Nos, mindezek ellenére, amikor figyeltem őket, hogyan próbálják megindítani a lélegzetemet, folyvást arra gondoltam: „Nem szeretném, ha valaki ezen a testen kísérletezne.”

Két másik embertől is hallottam, hogy őket is 10

hasznos gond töltötte el, amikor testükön kívül voltak. Érdekes módon mindketten egészségügyi dolgozók voltak. Az egyik orvos, a másik ápoló-

nővér.

Egy férfi fájdalmas sajnálkozással nyilatkozik él-ményéről, miután szívdobogása megállt: „Az ágyon feküdtem, mégis valóságosan láttam az ágyat és az orvost, amint körülöttem tevé-

kenykedik. Nem tudom megérteni, hogyan, de a saját testemet láttam az ágyon és igazán fájt ilyen helyzetben látni, hogy az orvos milyen csú-

nyán bánik velem.”

Némely résztvevő közölte velem, hogy elhagyott teste iránt egészen közömbös volt. Ezt látjuk ebben a szemléletes leírásban:

„Hogy így nézek ki?l - Ember, soha az életben nem gondoltam volna Tudja, rendesen csak képről, vagy tükörből ismerem magamat és akkor is természetesen csak síkban láthatom magam.

De egyszer feküdtem — vagy inkább a testem —ott magam előtt és láthattam azt. Világosan láttam, egészen pontosan, mintegy másfél méterre tőlem. Egy ideig eltartott, mire felismertem magamat.”

Az egyik beszámolóban ennek -az idegen érzésnek meglehetősen furcsa és vicces formáját hallottam. Egy orvos mesélte, amint klinikai halálá-

nak állapotában az ágy mellett tartózkodott és saját holttestét nézegette, mely közben már ha-muszínű árnyalatot öltött, amilyent az emberi test a halál után fel szokott venni. Kétségbeesetten és zavartan tépelődött, hogy mitévő legyen? Úgy határozott, hogy simán eltűnik, mert szerfölött kellemetlenül érezte magát. Amikor kisfiú volt, 21nagypapája sok kísértet-történetet mesélt neki és ezért - érthető módon úgy döntött: „ ... semmi kedvem hozzá, hogy egy holttest mellett tartózkodjak - jöllehet az a saját holttestem volt!”

Ezzel ellentétben néhányan említették, hogy testük iránt semmiféle különleges érzést nem tanú-

sítottak. Pl. egy asszony, akinek szívrohama volt és tudta, hogy ebben meg is halhat, érezte, amint egy

sötét termén át kihúzzák a testéből és ő onnan habozás nélkül kivonult. Ezeket mondja: „Egyáltalán nem néztem vissza a testemre. Ó

igen, biztosan tudtam, hogy ott feküdt, hogy minden további nélkül láthattam volna; de semmiképpen sem akartam ránézni, mert az életben mindent megadtam neki. Figyelmem teljesen az új létrend felé fordult. Ha a testemet néztem volna, az annyit jelentett volna, mintha a múltat kívántam volna vissza. Úgy döntöttem, hogy azt nem teszem.”

Nagyon ideillő példa egy lány esete, akinél a testenkívüliség élménye autóbaleset után következett be, ahol komoly sérüléseket szenvedett: „A környékről odaszaladtak az emberek. A ko-csiban láttam teljesen összeroncsolódott testemet - de, tudja, annak a látványa semmiféle érzést sem váltott ki bennem. Mintha az a test valaki másé lett volna - mint egy tárgy ... Tudtam ugyan, hogy az az én testem, de teljesen közömbösen hagyott.”

A testenkívüliségbe való átmenet olyan gyorsan történik, hogy a haldoklónak új élménye jelentőségét - bármennyire rendkívüli is az - alig van ideje felfogni. Szívesen tartózkodik testén kívüli állapotában és kétségbeesetten igyekszik össz-

hangot teremteni élménye és gondolatai között.

Világosan szeretné tudni, vajon meg fog halni, vagy talán már meg is halt? Amikor ennek tudatára ébred, ez a tudat a haldokló érzéseire óriási hatással lesz és szokatlan megnyilatkozá-

sokat vált ki belőle. Egy asszony ebben az állapotban következő gondolataira emlékszik: „Halott vagyok. Milyen nagyszerű!”

Egy férfi meséli, aki balesetet szenvedett: „Ez lehet az, amit halálnak neveznek.”

Ez a felismerés a haldoklónál gyakran annyira zavart kelt, hogy fellázad helyzete ellen. Így maradt meg pl. egy fiatalember emlékezetében, hogy ő elgondolkodott a bibliai „hetven év” fö-

lött. Fellázadt a halál ellen, mivelhogy ő még „csak húszéves”. Egy fiatalasszony hatásosan ábrázolta ezt a helyzetet, amikor nekem ezt me-sélte:

„Rájöttem, hogy halott vagyok. Nem bántam, csupán nem értettem, hogy most hova is kell mennem. Gondolkodásom és öntudatom teljesen ugyanaz volt, mint az életben, de az egésztest egyszerűen nem értettem. Csak tovább gondolkodtam: hová kell mennem, mit is kell tennem?

Istenem, én halott vagyok! Nem tudom elhinni!

Az ember sohasem veszi komolyan, hogy meg fog halni - mindenesetre nekem úgy tűnt -, mert azt olyan valaminek tartja, ami csak másokkal történhet meg. Tudja ugyan az ember, hogy meghal, de úgy igazán, a szíve mélyén sohase hiszi el. „Ezért elhatároztam, hogy várok, amíg felindulásom lelohadt és holttestemet valahová el-viszik, akkor majd megpróbálom kigondolni, hogy hová menjek.”

22Az óltalam megvizsgált esetek közt egy vagy két haldokló - akinek lelke, szelleme öntudata (amint általában nevezik) elvált a testétől — kijelentette, az elválás után nem érezték, hogy valamilyen testük lett volna. Úgy tapasztalták, mintha ők „tisztán” öntudat lennének. A következő benyomást tapasztalta egy férfi élménye közben: „Környezetemben mindent láttam, a testemet ahogy az ágyon feküdt, anélkül, hogy magam a térben helyet foglaltam volna el.” Azaz, mintha „öntu-datpontként” létezett volna. Néhányan azt mondták, nem emlékeznek arra, hogy fizikai testük elhagyása után „valamilyen más testben léteztek volna”, mert a körülöttük levő sok esemény any-nyira igénybe vette figyelmüket.

Tanúim többsége közli, hogy a fizikai testükből történő kiszabadulás után egy másik testbe kerültek, ami számukra új területet, új nehézséget jelentett. A halálban tapasztalt új test meghatá-

rozásánál a legnagyobb akadály a nyelv alkalmatlansága. Csaknem mindenki, aki erről a testről beszélt, elérkezett egy ponthoz, ahol meg-akadt és őszintén bevallotta: „Nem tudom meghatározni I”, vagy ehhez hasonló kifejezést Használt

Mindazonláltal a szóbanforgó testről szóló nyilatkozatok megegyeznek. Bár a megkérdezettek kü-

lönöző szavakat használtak és eltérő hasonlatokat mondtak, mégis e kifejezések ugyanazt a fogalmat jelölik. A különböző kifejezésekben — az egyes nyilatkozatok alapján - megegyeznek az új test tulajdonságai. Hogy milyen tulajdonságai vannak ennek a testnek, azt nagyon jól meghatározza két tanúm kijelentése, ők „szellemi test-100

nek” nevezték. Ezentúl én is így fogom mondani.

A szellemi test valószínűleg korlátozott, amire a haldokló hamarosan rájön. Észreveszik, hogy őket nem hallja meg senki. Ezt először közömbösen, majd kétségbeesetten veszik tudomásul, amikor rendkívüli helyzetükben másoknak közölni akarnak valamit. A következő részlet egy asszony elbeszéléséből való, akinek megállt a lélegzete, amit az újjáélesztés alkalmával működésbe hoztak.

„Láttam, hogyan élesztettek fel engem. Nagyon különös volt. Nem lebegtem magasan. Úgy tűnt föl, mintha emelvényen állnék, alig maga-sabban, mint a többiek. Legfeljebb annyira, hogy a fejük felett éppen átláthattam. Megpróbáltam beszélni velük, de egyikük se hallotta hangomat.

Senki sem figyelt rám.”

Még nehezebben viselik el a tényt, hogy környezetük nem hallja meg őket, ha rájönnek, a többiek nem is látják őket. A kórházi vagy más személyek nézhetnek éppen arra, ahol ők szellemi testükben tartózkodnak, de a legkisebb jellel sem mutatják ki, hogy meglátták volna őket. A szellemi testnek hiányzik a szilárdsága is: környezetének anyagi tárgyai könnyedén haladnak rajta keresztül és ő mégis tehetetlen. Képtelen megfogni bármely tárgyat vagy személyt, amit, vagy akit megpróbál megérinteni.

„Az orvosok és a nővérek ütögették a testemet, így próbálták megindítani lélegzésemet hogy visszahozzanak az életbe. Közben állandóan azt magyaráztam nekik: .Hagyjanak engem békén. Nem akarok mást, csak nyugalmat. Hagyják abba az ütögetést!’ De nem hallották. Ezért megpróbáltam félretolni a kezüket, hogy többé ne foglalkozzanak a testemmel, de ez sem sikerült, Tehetetlen voltam; Látszólag semmit se fogtam meg, valójában semmi se történt velük és egy-

szerűen nem tudtam félretolni a kezüket. Úgy tapasztaltam, hiába érintettem - és fáradoztam azon, hogy félretoljam őket, a kezük ott maradt, ahol volt. Nem tudom, az én kezem áthatolt-e az ő kezükön, mellette ment el, vagy erőtlén volt.

Nagy fáradozásom ellenére úgy látszott, hogy semmiféle hatással nem lehetek a kezükre.”

Vagy egy másik:

„Minden irányból özönlöttek az emberek a baleset színhelyére. Pontosan láttam őket. Egy nagyon keskeny járda közepén voltam. Minden biztonnal rajtam mentek keresztül, de engem nem láttak, ők csak mereven előre nézve futottak. Tömegesen tódultak oda, ezért megpróbáltam oldalra fordulni, hogy elmelessenek mellettem, de ők mégis rajtam keresztül mentek.”

Többen úgy nyilatkoztak, hogy a szellemi test súlytalan. Legtöbben akkor tapasztalták ezt - amint néhány részletből kiderül —, amikor a szoba mennyezetén, vagy a levegőben lebegtek.

A lebegés, súlytalanság, „hátaírói való rálátás”

tapasztalatát sokan új testük tulajdonságának mondják.

Fizikai testünkben több érzékszervvel rendelkezünk, melyek közlik velünk, hogy testünk és a végtagok adott pillanatban hol és milyen helyzetben vannak a térben és milyen mozgást vé-

geznek. Fontos szerepe van a látó- és az egyensúlyérzékelő szervnek. Hasonlóképpen létezik bennünk még a mozgás érzékelése, melynek se-10

gítségével mozgást, illetve feszítést érzékelünk izmainkban, testünk ináiban és ízületeiben. A mozgást irányító szervek működése természetesen a nem öntudatos, ez az érzékelőképesség az ösztö-

nös, futólagos hatások felfogására gyakorlatilag eltompult. De minden bizonnal létezik, mert hiányát azonnal észre vesszük. Több ember közölte velem, hogy a szellemi testben létezésük idején a testi súly, mozgás és térérzékelés hiánya számukra tudatos lett.

A szellemi test tulajdonságai nyilvánvalóan korlátozottak, bizonyos szempontból azonban ellen-

állnak a korlátoknak. A nyilatkozatokból kitűnik, hogy a szellemi testben levő ember másokat akadálytalanul meglát és meghall, miközben őt senki sem láthatja és hallhatja. (Egy kém számára irigylésreméltó helyzet lenne!) A keze nyomására az ajtókilincs nem mozdul, de ez nem baj, mert a zárt ajtón is könnyen átmegy. Ilyen értelemben a helyváltoztatás sem probléma. Az anyagi világ többé nem jelent akadályt, mert egyik helyről a másikra haladás rendkívül gyors, szinte villámszerű lehet.

Akik egy ideig a szellemi testben éltek, egyhangúlag állítják, hogy a fizikai testben élő emberek őket nem érzékelik ugyan, de ők mégis valóság-

osan léteznek, akár lehet, akár nem lehet le-

írni azt. Továbbá azt is mondják, hogy a szellemi testnek alakja, illetve felismerhető körvonala van (néha gömbalakú vagy felhőformájú, máskor meg megegyezik a fizikai test formájával.) Ezenkívül beszélnek a test tagjairól (kar, láb, fej). Ha néha ez az alak körvonalú, akkor is világosan felismerhető a fenn és a lenn, sőt ennek megfelelően említik a „testrészeket”.

Ezt az új testet különféle kifejezésekkel írták körül. Nem nehéz azonban felismerni, hogy a különböző leírásokban hasonló fogalom szerepel.

A tanúk a következő szavakkal és kifejezésekkel fejezték ki magukat: köd, felhő, füst, pára, át-látszó, színes felhő, füstoszlop, erőtér vagy ezekhez hasonlóak.

Végül az élményben részesülők mindegyike felhívta a figyelmet a testen kívüli állapotban tapasztalható időnélküliségre. Sokan megjegyzik, hogy a szellemi testükben átélt eseményt ugyan időbeli fogalmakkal kénytelenek leírni (mert az emberi nyelvnek időbeli vonatkozása van), az ő

élményükben az időnek mégis olyan szerepe, mint a természetes életben. Most öt elbeszélést idézek, melyben a tanúk a szellemi testben való létezés néhány nehezen kifejezhető mozzanatát mondják el.

1 „Egy kanyarban elvesztettem a kormány fö-

lötti uralmammat, a kocsi megpördült és lecsúszott az útról. Emlékszem, még láttam a kék eget s hogy a kocsit az árokba kormányoztam. Ebben a pillanatban ezt gondoltam magamban: ez a baleset! Ennél a pontnál az időérzékem és a fizikai testtel való összeköttetésemet teljesen elvesztettem. Énem, vagy önmagam, vagy a lelkem, teljesen mindegy, hogy minek nevezzük, eltávozott tőlem. Éreztem, hogy a fejemem keresztül a magasba szállt. Nem éreztem fájdalmat, csak fel-emelkedett s aztán fölöttem volt...

Úgy éreztem, az énem mintha sűrűség lett volna, de nem fizikai értelemben, hanem mint valami hullám; nem éreztem semmi anyagiságot.

Talán elektromos töltésnek lehetne nevezni, vagy valami ilyennek. De éreztem, hogy voltam valami ..! Kicsinek és kereknek tűnt, határozott kör-vonalak nélkül, talán felhővel lehetne azonosí-

tani .. I Úgy látszott, mintha saját burkába zár-ták volna ... Ahogy elhagyta a testemet, először a nagyobbik, aztán a kisebbik vége jött volna ki ... Nagyon könnyűnek éreztem magam.

A legkisebb mértékben sem sérült meg az anyagi testem. Érzéseim teljesen elszakadtak tőle. Az új testemnek nem volt súlya ...

Az egész élményben a legmaradandóbb mozzanat az volt amikor az „énem” közvetlenül fejem fölött lebegett. Úgy látszott, mintha azon tűnőd-ne, ott maradjon-e, vagy elmenjen.

Úgy tűnt, megállt az idő. A baleset elején és végén minden annyira gyorsan játszódott le - különösen abban a pillanatban, amikor az énem fölöttem lebegett és a kocsi a töltés felé rohant, egészen addig, amíg meg nem állt hogy az eközben eltelt idő alatt nem az autómmal, nem a balesettel, vagy a testemmel foglalkoztam, hanem kizárólag az öntudatommal...

Énemnek nem volt semmilyen anyagi jellege, de most mégis csak anyaghoz hasonlót tudok mondani. Beszélhetnék erről még sokféleképpen, több szóval körülírhatnám, de a valóságot nem tudnám eltalálni. Gyakorlatilag nem lehet leírni.

A kocsi végülis nekicsapódott a töltésnek és fel-borult, de eltekintve egy nyakrándulástól és néhány horzsolástól, sértetlen maradtam.”

2. „Amikor kiléptem anyagi testemből, úgy tűnt, mintha egy másik testbe kerültem volna.

100Nem azt éreztem, hogy a semmiben oldódom föl ... A másik ugyancsak test volt, de nem szabályos emberi test, attól kissé különbözött. Alapjában véve nem volt azonos az emberi testtel, másrészt nem volt anyagi halmaz sem ... Jó alakja volt, de színe nem. Pontosán emlékszem, hogy még mindig volt

kezem.

Nem tudom leírni. Akkor inkább a körülöttem levő események bővültek el annyira — a fekvő

testemet láttam -, hogy valójában alig gondoltam arra, milyen testbe kerültem. Mindez nagyon gyorsan történt, az idő nem számított, bár jelentősége mégis volt. Mihelyt megszabadul az ember a testétől, úgy látszik, minden felgyorsul.”

3. „Emlékszem, hogyan vittek be a műtőbe. A következő órák hozták a krízist. Ezidő alatt váltam el a testemtől és tértem vissza abba. A fizikai testem fölött levő pontról figyeltem mindent.

Eközben is volt testem, de nem fizikai test volt, hanem valamilyen képződmény, talán ,erőtér’-nek lehetne nevezni. Ha szavakkal kellene leírni, azt mondhatnám, az anyagi testtel ellentétben átlátszó, szellemi létező volt. Ennek ellenére meg tudtam különböztetni az egyes részeket is.”

4. „Amikor megszűnt dobogni a szívem, úgy éreztem, mintha labda lennék, vagy talán golyó ennek a labdának belsejében. Pontosan nem tudom elmondani.”

5. „Testemen kívül voltam és azt kb. tíz méter távolságból láttam, de még mindig úgy gondolkodtam, mint a fizikai életemben. A hely, mely engem és gondolataimat körülfogta, az igazi testem magasságában létezett. Nem .valódi’ test-52.

ben tartózkodtam. Valamit betölthettem, amit talán - amit talán egy kis toknak lehetne nevezni, vagy ehhez hasonlónak, de ténylegesen nem tudtam kivenni, olyan áttetsző volt, persze nem teljesen. Én olyan voltam ott, mint egy energia-csomó, talán mint egy kis erőműcentrum. Mindenesetre semmiféle testi érzékelést (hőmérsékletet, vagy ehhez hasonlót) nem fogtam föl.”

Mások említették, hogy fizikai testük és az új test között hasonlóságot láttak. Egy asszony mesélte, hogy a testen kívüli állapotában még mindig teljes testi alakja volt, „éreztem karomat és lá-

bamat, mindent és súlytalan voltam.” Egy másik asszony, aki újraélesztését saját maga alatt a mennyezetről figyelte, ezt mondja: „Abban a pillanatban még mindig testben tartózkodtam. Kinyújtottam minden végtagomat és lenéztem. Amikor az egyik lábamat megmozdítottam, az melegebb volt, mint a másik.”

Ahogy ebben az állapotban a mozgás akadálytalan, ugyanúgy a gondolatok is. Amikor hozzá-

szoktak új helyzetükhöz, rájöttek arra, hogy gondolataik sokkal világosabbak és gyorsabbak, mint fizikai létükben. Egy férfi pl. az ő „halottlétéről”

beszélt nekem:

„Ami a földi életben lehetetlennek látszik, az ott nem úgy van. Ott a gondolkodás csodálatosan világos. Az elmém egyszerűen felfogott és feldolgozott mindent. Nem volt szükség hosszas gondolkodásra. Bizonyos idő után azt vettem észre, hogy az átélt tapasztalatok minden részlete valamire figyelmeztetett engem.”

A szellemi környezetben átélt tapasztalatok hasonlítanak az anyagi testben megélt tapasztalásokhoz, ugyanakkor jelentős mértékben különböznek is. Bizonyos szempontból a szellemi állapot 1

nagyobb mértékben korlátozott. Amint láttuk, teljesen hiányzik a mozgási érzékelés. Ketten azt mondták, hogy semmiféle hőmérsékletérzetük nem volt, a többség azonban valamilyen kellemes „melegségről” beszélt. Egyikük sem említett szag-

és tapintási érzékelés-tapasztalatot.

A szellemi testnek vannak látást és hallást érzékelő képességei, sőt lényegesen felül is múlja a létben meglévő képességeket. Egy férfi azt mondta, „halott állapotában” látóképessége a többszörösére fokozódott. „Érthetetlen, hogyan láthattam olyan messzire” - mondta nekem. Egy asszony, aki hasonlót élt át, megjegyzi: „Ügy tűnt föl, a szellemi látásnak nincs korlátja, mintha valóban mindent láthattam volna.” Egy asszony, aki baleset következtében került távol a testétől, a vele való beszélgetés következő részletében ezt a jelenséget szemléletesen így juttatta kifejezésre:

„Sok ember rohant a karambolos kocsihoz, én azonban távol voltam a tömegtől. Mégis, valahányszor tekintetemem egy meghatározott személyre irányítottam, hogy megtudjam, mire gondol, az volt az érzésem, mintha egy teleobjektívvel egészen a közelébe jutnék, s közben eredeti helyemen maradtam. Valami mindig visszamaradt belőlem az eredeti helyemen — talán az öntudatom lehetett. Ha bizonyos távolságból látni akartam valakit, bizonyos rész csápszerűen hozzá irányult belőlem. Ügy tűnt föl abban a pillanatban, mintha a világon mindenütt, ahol valami történt, jelen lehettem volna.”

A szellemi környezetben a „hallás-érzékelést” természetesen csak analóg módon lehet a fizikai rendben levő hallásnak nevezni. A legtöbben ki is jelentették, hogy valójában nem fizikai hangokat hallottak, hanem a beszélő ember gondolatait fogták fel közvetlenül. Amint később látni fogjuk, a közvetlen gondolatátadásnak ez a módja a halálélmények előrehaladott szakaszában fontos szerepet fog játszani. Ezt egy asszony így mondta el:

„Magam körül mindenütt embereket láttam és megértettem, amit beszéltek. De nem a füllel való hallással, mint ahogy most önt hallom, hanem inkább úgy, hogy tudtam - egész pontosan tudtam, mit gondoltak, és pedig nem abból tudtam, ahogy kiejtették a szájukkal, hanem a tudatommal fogtam fel a beszédüket. Mindig abban a pillanatban fogtam föl, mielőtt beszédre nyitották volna szájukat.”

A végére hagytam egy nagyon érdekes beszámolót,

melyben a fizikai test súlyos sérülésénél a szellemi test egyáltalán nem károsodott. Egy férfi baleset következtében csaknem az egész lábát elvesztette s így került a klinikai halál állapotába.

Ezt ő is tudta, mert sérült testét, amit az orvos vizsgált, bizonyos távolságból egészen világosan látta, mégis testen kívüli állapotáról ezt mondta:

„Érezni tudtam a testemet - sértetlen volt.

Pontosan tudom. Olyan jól éreztem magam, mintha minden végtagom meglelt volna, noha ez nem így volt.”

Ebben a test nélküli állapotban az ember má-

soktól el van szakítva, bár látja őket és gondolataikat pontosan megérti, de őt mások se nem láthatják, se nem hallhatják. Sőt a tapintási kapcsolat se lehetséges, mert a szellemi testnek nincs szilárdsága. A többi emberrel való érintkezés reménytelenül megszakad, így nem csoda, ha jelentkezik bennük a magányosság és a kí-

vülrekedtség érzése. Amint egy férfi elmondta, a kórházban egész környezetét, a körülötte tevé-

kenykedő személyeket könnyen megfigyelhette, de velük a kapcsolatot egyáltalán nem tudta felvenni, úgyhogy „reménytelenül egyedül” érezte magát.

A tanúk nagy százaléka a bénító magányosság érzéséről beszélt, mely ebben az állapotban el-töltötte őket.

„Minden tapasztalat, amit átéltem, bár csodá-

latos volt, de mégis leírhatatlan. Nagyon szeretném, ha mások is átélnék ezt, mert úgy érzem, senkivel se tudom közölni, amit láttam. Nagyon egyedül voltam akkor, mert senki se volt velem, hogy élményemben részesülhetett volna. Egy zárt világban éreztem magam s ez az érzés nagyon elszomorító volt.”

Egy másik tanú ezt mondja:

„Képtelen voltam valamit megérinteni, képtelen voltam egyetlen jelenlevő emberrel érintkezésbe lépni. Félelmetes magányosság, teljes elszigeteltség érzése volt az. Tudtam, egészen egyedül voltam, egészen és nagyon magányosan.”

Továbbá:

„Szerfölött megdöbbsentem. Nem értettem, mi van velem. Nem az gyötört, hogy most milyen rossz helyzetben vagyok, hogy meghaltam, hogy szüleim egyedül maradtak, nélkülem szomorúak 100

lesznek és nem fogom őket viszontlátni — ez nem jutott eszembe, hanem egész idő alatt az volt bennem, hogy egyedül vagyok, szörnyen egyedül.

Majdnem úgy éreztem magam, mintha egy más világból való látogató lennék. Ogy látszott, minden összeköttetés megszakadt. Valóban — mintha nem létezne semmi szeretet, egyáltalán semmi. Minden olyan - olyan rideg volt. Ezt igazán nem értem.”

Amint a halál-közelség-tapasztalatába mé-

lyebbre behatol a haldokló, a magányosság ér-zése hamarosan megszűnik. Más létezők csatla-koznak hozzá, hogy megkönnyítsék számára az előtte levő átmenetet. Ahogy mondják, szellemi lét alakjában tűnnek föl, általában a már meghalt rokonok, barátok és azok, akiket a haldokló életében ismert. Az általam kiértékelt esetek többségében még egy egészen más formában való szellemi létező is feltűnik. A következő fejezetben ilyen találkozásokat fogunk látni.

Találkozás másokkal

Sokan elmondták, hogy halott-élményük közben valamikor — lehet, hogy az elején, lehet, hogy később, amikor már más események lezajlottak — a közelükben más szellemi létezők jelenlé-

tét észlelték. Ezek a lények vagy azért jöttek, hogy megkönnyítsék neki a halálba való átmenetet, vagy pedig - mint két esetben történt - közölik velük, hogy még nem érkezett el haláluk órája, ezért vissza kell térniük anyagi testükbe.

„Ezt az élményt gyermekem szülésénél tapasztaltam. Fölöttébb nehéz szülés volt, mert nagyon sok vért vesztettem. Az orvos lemondott rólam és megmondta hozzátartozóimnak, hogy haldoklom. Ámde én egész idő alatt éber voltam és hallottam, amint ezt kijelentette. És akkor úgy éreztem, hogy magamhoz térek. Egyszer csak észrevettem, hogy emberek vannak körülöttem, akik - úgy tűnt föl - a szoba mennyezetén lebegtek.

Mindenki ott volt, akit korábbi életemben ismertem, akik már előttem meghaltak. Felismertem a nagymamámat és egy lányt, akit iskolás koromból ismertem és sok más rokont meg barátot.

Csak az arcukat láttam jól és éreztem a jelenlé-

tüket. Nagyon vidám benyomást tettek rám. Kellemes találkozás volt; éreztem, azért jöttek, hogy óvjanak és vezessenek. Úgy tűnt föl, mintha most jönnék haza és ők köszöntenének. Az egész ott-tartózkodásom alatt minden könnyű és szép volt.

Csodálatos és szívderítő pillanat volt az.”

Egy férfi így emlékezik:

„Néhány héttel azelőtt, mielőtt meghaltam, egy jóbarátomat, Bobbyt meggyilkolták. Abban a pillanatban, amikor elhagytam a testemet, éreztem, hogy Bob ott van mellettem. Bensőleg láthattam őt és éreztem, hogy jelen van — mégis különös volt. Nem a rendes testében láttam őt.

Egészen világosan felismertem a külsejét és mindent, csak éppen nem a fizikai alakjában. Érthetően hangzik? Ő volt az, de nem anyagi, hanem valamilyen átlátszó testben - összehasonlítottam minden testrészét, karját, lábát stb. —| de úgy igazán, kézzelfoghatóan nem láttam. Akkor nem tartottam ezt különösnek, mert nem kellett őt szemmel nézni. Egyébként sem volt szemem.

Megkérdeztem: ‚Bob, hová megyek most? Mi történt? Halott vagyok már?’ De ő semmit se válaszolt, egyetlen szót se mondott. Amíg a kór-házban voltam, gyakran meglátogattam és én többször megkérdeztem tőle: ‚Mi van tulajdonképpen?’ - de akkor sem válaszolt semmit. Sőt attól kezdve amikor az orvosok megmagyarázták, hogy túléltem őt, Bob elmaradt. Többé nem láttam, nem jelent meg. Most úgy tűnik föl, mintha arra várt volna, hogy én az utolsó akadályt át-lépjem és akkor adjon választ arra, ami tör-tént.”

Más esetekben a szellemi lények, akikkel a haldoklók találkoznak, a földi életből nem ismerősök. Egy asszony azt mondja, testenkívüli állapotában nemcsak a saját átlátszó testét pillantotta meg, hanem másét is, aki nemrég halt meg. Nem tudta ki volt az, de egy érdekes megjegyzést tett.

„Erről az emberről, erről a szellemről nem lehetett megállapítani az életkort, különben nem volt időérzésem.”

Néhány ritka esetben a beszélőpartnereim arra a megállapításra jutottak, hogy azok a lények, akikkel találkoztak, az ő „őrangyalaik” voltak.

Egy férfinak az egyik szellemi lény ezt mondta: „Életednek eddigi szakaszában én segítettelek, mostantól fogva másnak adlak át.” Egy asszony mesélte, a testéből való kilépéskor két szellemi lényt fedezett fel, akikben az ő „szellemi segítőt”

ismerte fel.

Két hasonló esetben azt mondták, hogy hangot hallottak, mely közölte velük, hogy még nem haltak meg és vissza kell témiök. Egyikük így adta ezt elő:

29.„Hallottam egy hangot - nem emberi hangot, inkább értelemmel való hangot - mely megmagyarázta nekem, mit tegyek: vissza kell térnem.

Egyáltalán nem félttem, hogy visszaküld a fizikai testembe.”

Végül a szellemi lények alaktalan formában is feltűnhetnek:

„Amikor halott voltam, ürességbe kerültem és ott más emberekkel is beszéltem, de nem mondhatnám, hogy testi módon beszéltem volna. Ennek ellenére éreztem, hogy emberek vannak kö-

rülöttem. Jelenlétüket tapasztaltam: mozogtak, de nem láttam őket. Egyszerre csak egyikükkel beszéltem anélkül, hogy az arcát felismertem volna. Valahányszor azon gondolkodtam, ami tör-tént, valamelyiktől azonnal kaptam gondolatválaszt: minden rendben van, most haldoklom, de minden jóra fordul. Minden kérdésemre ki-vétel nélkül kaptam választ. Sohasem hagytak bizonytalanságban.”

A Fénylény

Az általam tanulmányozott közlésekben a legbámulatbaejtőbb az az elem, mely az egyénekre^

a legnagyobb hatással volt: egy nagyon ragyogó fényvel való találkozás. Első megpillantása kor szabályszerűen halványnak tűnt, de fényes sége nagyon gyorsan földöntúli fényerőre fokozódott. Ez a fény leírhatatlan fényessége ellenére (amit természetesen „fehérnek”, vagy „vil-

lágósnak” jelölünk) semmiképpen se bántja a szemet, amint ezt sokan nagyon hangsúlyozzák - nem kápráztat, nem akadályoz abban, hogy jelenlétében más dolgokat is érzékeljenek (talán azért, mert az érintetteknek már nem volt fizikai szemük, amit el lehet kápráztatni).

Szokatlan megjelenési formája ellenére egy személy sem kételkedett abban, hogy ez a fény élő-

lény, Fénylény. És nemcsak az: személyi tulajdonsága és félreismerhetetlen személyi jegyei vannak. Leírhatatlan szeretet és melegség árad a haldoklóra ebből a lényből. A személyeket teljesen körülveszi, mintegy magába zárja a jelenléte. A haldoklót eltölti a belőle áradó mágneses vonzerő. Így elkerülhetetlenül vonzódik hozzá.

A legkisebb eltérés nélkül fogjuk leírni ezt a Lényt. Ámde figyelembe véve a szereplők eltérő

vallásosságát és meggyőződését, az ő kijelenté-

seik alapján, esetenként másként fogjuk meg-nevezni. Így azok, akik neveltetésük és meggyő-

ződésük szerint keresztények, ezt a Fényt Krisztussal azonosítják, ezért néha párhuzamot vonnak a Bibliával, hogy állításukat bebizonyítsák. Egy zsidó férfi és egy zsidó nő a Fényt „angyalnak”

nevezte. Világos, hogy 0 két ember nem akarta azt állítani, mintha a Lénynek szárnya lett volna, hárfán játszott, vagy emberi alakja lett volna.

Csak Fényt említettek. Mindegyikük igyekezett elhíttetni velem, hogy ők a Fényt követnek, vagy vezetőnek tartották. Egy férfi, aki élménye előtt semmiféle vallásos neveléssel és meggyőződéssel nem rendelkezett, látomását egyszerűen „Fénylény”-nek nevezte. Ehhez a megjelöléshez kapcsolható egy keresztény asszony kijelentése, aki nem tartotta erőltetettnek, hogy a Fényt „Krisztusnak” nevezze.

100A Lény megjelenése után hamarosan felveszi a kapcsolatot a haldoklóval. A „gondolat-átvitel” ugyanazon a módon történik, ahogy azt a más szellemi lényekkel való találkozásnál említettük.

A tanúk ismételten azt állítják, hogy semmiféle fizikai hangot nem hallottak, mert a Fénylénytől jövő hang is közvetlen, akadálytalan gondolat-

átadással történik - éspedig olyan világosan, hogy minden félreértés, valamint a Fénylény irán-ti bármilyen hazugság ki van zárva.

Sokan említették, hogy ez a gondolatcsere nem mindig a résztvevő anyanyelvén történt, mégis azonnal megértették a közléseket. A gondolatokat és beszédeket, melyek ebben az állapotban „elhangzottak”, a tanúk újraélesztésük után nem tudták nehézség nélkül emberi nyelvre lefordí-

tani. Ha az élmények következő szakaszait figyeljük, ennek a kimondhatatlan nyelvnek fordítási nehézsége mindjárt világos lesz. A Lény mindjárt az elején meghatározott gondolatot intéz az emberhez. Akikkel beszéltem, megpróbálták ezeket a gondolatokat többnyire kérdésszerűen megformálni. Az elhangzott kérdések között ilyenek voltak: „Elkészültél a halálra? Kész vagy meghalni?

Mit tettél életedben, amit fel tudsz mutatni? Mit tettél életeddel, amit birtokoltál?” Az első pillanatra különbség látszik a két kérdésforma között.

Az első kettő a „felkészültségre” fordítja a figyelmet, a másik kettő a „teljesítményre” teszi a hangsúlyt. Véleményem szerint mindkét változat ugyanazt fejezi ki. Ezt bizonyítja egy asszony következő megfogalmazása:

„A Lény hozzám intézett első szavai ezek voltak — mintha kérdezett volna: kész vagyok meg-100

halni? és - mit csináltam egész életemben, amit most megmutathatnék?”

Továbbá, néhány vizsgálat mutatja, hogy a „kér-dések”, ha eltérő megfogalmazásban hangzanak is el, semmit se veszítenek jelentőségükből. Valahogy így közölte ezt egy férfi:

„Amikor .halott’ voltam, a hang kérdést tett fel nekem: .Értékes az életed?’ Amit ő gondolt, ez volt: Vajon számomra az élet, amit eddig le-

éltem, annak fényében, amit most tudok, még mindig értékesnek látszik?” “

Mellékesen minden résztvevő megjegyzi, ez a kérdés bármennyire is mélyreható, mégse lehet azt

állítani, hogy szemrehányó lenne. Mindnyá-

jan állítják, hogy a Lény által feltett kérdések sohasem vádlók, vagy ledorongolok, mert — nem számít, hogy milyen a válasz — utána is ugyanaz a korlátlan szeretet és megértés árad a Lényből, mint előtte. A kérdésnek az a célja, hogy életüket őszintén és alaposan gondolják át. Ez olyasmi, mint a sokrateszi kérdés, amely nem előre megfogalmazott választ akar hallani, hanem a megkérdézettet segíti abban, hogy ő maga jöjjön rá az igazságra. Nézzünk most né-

hány közlést, melyekben a résztvevők adnak felvilágosítást erről a földöntúli Lényről: 1. „Hallottam, amint az orvosok halottnak nyilvánítanak és attól a pillanattól fogva éreztem, hogy valamilyen zárt térségben sötétségen keresztül zuhanok, vagy talán lebegek. Ezt nem lehet leírni. Minden szurokfekete volt és csak messze a távolban láttam meg a fényt, ezt a mérhetetlenül ragyogó fényt. Kezdetben nem látszott különösen nagyoknak. Ahogy közeledtem fe-31léje, egyre nagyobb lett. Igyekeztem a közelébe kerülni, mert azt hittem, hogy az Krisztus. Minden erőmet összeszedtem, hogy ezt a pontot elérjem.

Az élmény nem volt félelmetes, inkább barátság-

gos. Mivel keresztény vagyok, azt a fényt azonnal Krisztussal hoztam összefüggésbe, aki azt mondta: „Én vagyok a világ világossága.” Magamban arra gondoltam: ha most meg kell halnom, akkor tudom, ki vár rám abban a fényben.”

2. „Felkeltem és italért mentem ki a hallba.

Mint később kiderült, ez volt az a pillanat, amikor vakbelem átfúródott. Nagy gyengeség fogott el és összeestem. Akkor azt éreztem, hogy lebegek és igazi lényem a testemből ki- és bejárkál és azonnal csodálatos zenét hallottam. A hall-ban lebegtem, majd az ajtón keresztül kijutottam a rácsos tornácra. Majd azt vettem észre, hogy körülöttem valamilyen kis felhő, vagy pontosabban: pirosas köd keletkezik. Aztán átlebegtem a rácson úgy, mintha nem is létezne. Majd tovább fel ebbe a tiszta, kristálytiszta fénybe — egy hó-

fehéren ragyogó fénybe. Csodálatos volt és olyan világos, olyan sugárzó, mégsem ártott a szemem-nek. Ilyen fényt itt a földön nem lehet leírni. A fény tulajdonképpen nem látszott személynek, de kétségtelenül volt személyes egyénisége. A töké-

letes szeretet és megértés fénye volt ez.

Majd egy gondolat jutott el az öntudatomhoz: „Szeretsz engem?” Nem kifejezetten kérdés volt ez, hanem csak gondoltam, hogy a Lény ezt akarja közölni: „Ha valóban szeretsz engem, akkor menj vissza és fejezd be, amit életedben el”

kezdte.” Egész idő alatt éreztem, hogy lenyűgöző

szeretet és irgalom vesz körül.”

3. „Tudtam, hogy meghaltam és semmit se tehetek ellene, mert hangomat senki sem hallotta ... A testemen kívül voltam, kétségtelenül. Láttam azt, ahogy a műtőasztalon feküdt. A lelkem kívül voltl Ez először lesújtott, de aztán megjelent a hatalmas fény. Kezdetben kissé homályos volt, de aztán óriási sugárrá duzzadt — roppant fénytelítettség volt, de nem lehet reflektorfénynek nevezni, egyszerűen csak nagyon sok fény volt. Azonkívül melegség sugárzott belőle, világosan éreztem. A fény világos, sárgás fehérség volt, de több a fehérségnél. Rendkívül világos, egyszerűen leírhatatlan. Bár úgy látszott, hogy mindent betölt, mégis felismerhettem egész környe-zetemet: a műtőt, orvosokat, nővéreket, valóban mindent. Nem volt vakító, tisztán lathattom.

Amikor a fény megjelent, nem tudtam mi történt, de aztán megkérdezett engem, hogy elkészültem-e a halálra? Olyan volt, mintha emberrel be-széltem volna — csakhog ember nem volt ott.

Valóban a fény volt, ami velem beszélt éspedig hanggal.

Közben, azt hiszem, a hang figyelembe vette, hogy még nem készültem el a halálra. Tudja, ezt azért tette, hogy próbára tegyen engem. Attól a pillanattól fogva, amikor a Fény beszélni kezdett velem, végtelenül jól éreztem magam. A belőle áradó szeretet egyszerűen elképzelhetetlen és leírhatatlan. És határozottan humorérzéke is volt, egészen biztosi”

32Visszatekintés

A Fénylány megjelenése, vizsgálás és szó nélkül feltett kérdései egy döbbenetes erejű képsort indítanak el, amellyel a Lény panorámaszerűen bemutatja a haldoklónak élete fontos eseményeit. Közben kiderül, hogy a Lény előtt az egyén egész élete kiterítve fekszik. Neki nincs szüksége felvilágosításra. Célja az, hogy a haldoklót ösz-tönözze arra, hogy életére visszaemlékezzen.

A képszerű visszatekintés megjelenítése egyrészt azért történik, hogy azok újbóli felidézésével az emlékezetben legyenek; másrészt az emlékezés-folyamatból a Lény kiemel néhány jelenetet, melynek megfigyelését különösen ajánlja. Az egész folyamat rendkívüli sebességgel zajlik le.

A képek egymásután gyorsan és időbeli sorrendben következnek. Néhány tanú azonban nem emlékezett arra, hogy a képek történeti sorrendben következtek volna. A felismerés villámgyorsan történt, minden emlékezetes esemény egyidőben jelent meg és lelki szemükkel egy pillanat alatt.

felismerték azokat. A résztvevők, eltérő kifejezé-

seik ellenére, megegyeznek abban, hogy az él-mény a földi időnek megfelelően, ugyanabban a pillanatban történt. Jóllehet rendkívül gyorsan megy végbe a visszatekintés, amit az érintettek látomászerű képzeletnek említenek, mégis azt állítják, hogy életüket lenyűgöző elevenséggel mutatja be.

Néhány esetben háromdimenziós, sőt eleven szí-

nekben mozgóképes bemutatás történt. Amikor azok egymásután felvillantak, a tanúk minden egyes képet felismertek, miközben a képe*

látán érzelmileg és hangultailag néha újból át is élték a jeleneteket. A legcsekélyebbtől a legjelentősebb cselekedetig - így közöl-ték velem azok, akiket megkérdeztem, anélkül, hogy pontosan megmagyarázták volna — a visszatekintésben minden látható volt, amit éle-tükben tettek. Néhányan azt állították, hogy éle-tüknek csak a legfőbb eseményeit látták. Mások arról biztosítottak engem, hogy a visszatekintés életük eseményeinek minden részletére kiterjedt.

Néhány ember ezt a jelenséget úgy fogta föl, hogy a Fénylény ezzel nevelni akarta őket. Így gondolkodtak azok, akik a képek látán ekkor két dologban kaptak figyelmeztetést: az embereket szeretni és tudást szerezni. Figyeljünk meg most ilyen szempontból egy jellegzetes közlést: „Amikor a Fény megjelent, első szava ez volt: ‚Mit tettél életedben, amit most megmutathatsz nekem?!’ - vagy valami ilyen. Abban a pillanatba n megkezdődött a visszatekintés. ‚Ejha, hát ez meg mi?’ — gondoltam, amikor gyermekkorom jelent meg. Attól kezdve, egymásután gyakorlatilag életem minden egyes évét láttam kisgyerek-kortól egészen a jelenig.

Sajátos módon kezdődött: kislány voltam és a szomszédságunkban levő patak mellett játszottam. Aztán minden korból következett több jelenet — élmény, amit a nővéremmel együtt szereztem, részletek a szomszéd emberekről és helyek-ről, ahol laktam. Akkor jött az iskoláskor előtti idő, amikor egy különösen kedves játékomat ösz-szetörtem és ezért sokáig sírtam. Ez nagyon szomorú élmény volt. A képek tovább vezettek azo-kig az évekig, amikor cserkész voltam és sátoroz-67tunk. Aztán számos élmény elevenedett föl az általános iskolából. Amikor középiskolába kerültem nagy megtiszteltetés ért: bevásztottak a Leg-

jobb Tanulók Klubjába; az élményt úgy éltem újra, ahogy akkor befogadtak. Tovább folytatódtak a képek a középiskola alsó osztályaitól a felső osztályokon át a befejezésig és végül a főiskola első évének addigi pontjáig, ahol akkor voltam.

Az elmúlt események ugyanabban a sorrendben játszódtak le, mint az életben és tökéletesen élethűek voltak. A képek úgy peregtek, mintha kívül-ről, a valóságban láttam volna őket, rendkívül szemléletesek, színesek voltak - és hatásosak.

Annál a jelenetnél pl., amikor összetört a játé-

kom, láttam teljes felindultságot. Nem olyan volt, ahogy az akkori szemléletem szerint láttam, a világért se! Az a kislány, akit láttam, nem más-valakinek látszott, mint egy filmből való alak, vagy a játszótéren futkározó kicsik egyike. Az én magam voltam! Láttam magam gyerekként abban a helyzetben, pontosan ugyanabban a helyzetben, amiket átéltem, melyekre emlékezhettem.

A Fényt addig nem láttam, amíg a visszatekintéssel foglalkoztam. Mihelyt életem felől kérdez-tek, a Fény eltűnt és megkezdődött a visszatekintés. Mégis egész idő alatt éreztem, hogy mellettem volt és életem megtekintése közben vezet. Tudtam, hogy jelen volt, mert közbe-közbe megjegyzéseket tett. A visszatérő jelenetek mindegyikével valamit mutatni akart nekem. Ezt nem azért tette, hogy

megtudakolja, mit tettem életemben 1 azt ő tudta már -, hanem kiemelt né-

hány eseményt és azokat elem helyezte, hogy 100

vissza tudjak emlékezni. Ismételten hangsúlyozta, hogy milyen fontos a szeretet. A legvilágosabban azokat a mozzanatok mutatta meg, amik a nővéremmel voltak kapcsolatosak, akivel mindig szoros barátságban voltam. Majd a Lény bemutatott néhány esetet, ahol vele szemben önző

voltam, de ugyanakkor sok olyant is, amikor ked-vesen és önzetlenül viselkedtem. Megmagyarázta, hogy próbáljak másokra is gondolni s erre minden erőmből törekedjek. A figyelmeztetésekben a legkisebb szemrehányás sem volt. Azoknál a je-leneteknél, ahol önzően viselkedtem, a Lény csak annyit jegyzett meg, hogy bizony tanulhatnék be-lőlük. A tudással kapcsolatban is ugyanígy nyilatkozott. Komolyan felhívta a figyelmemet tanulmányaimra és közölte velem, hogy tovább fogok tanulni. Amíg a legközelebb hívni fog (akkor már megmondta, hogy vissza fogok térni) - addig is fejlesszem a tudásomat. Azt mondta a tudásról, hogy olyan állandó folyamat, mely a halál után is tart. Azt hiszem, a Fénylény azért engedett visszatekinteni az életemre, hogy tanítson.

Mindez fölöttébb különös: halott voltam, ténylegesen visszatekintettem az életemre, amikor gyors jeleneteken át vezetett. Mégsem voltak annyira gyorsak ezek a jelenetek, hogy ne érthettem volna meg őket. Ennek ellenére az egész nem tartott sokáig. Látszólag először a Fény jelent meg, aztán következett a visszatekintés, majd újra visszajött a Fény. Ogy tűnt föl, az egész alig tartott öt percig, valószínű azonban, hogy harminc másodpercnél tovább tartott, de pontosan nem tudom megmondani. Csak egy alka-34lommal ijedtem meg, nevezetesen akkor, amikor úgy tűnt föl, hogy életemet itt nem tudom be-fejezni. Ennek ellenére a visszatekintést szívesen néztem. Szórakoztatott. Élveztem, hogy visszatérhettem a gyerekkoromba, úgyszólván még egyszer átéltem azt. Olyan út volt ez, amelyen keresztül visszatérhettem a múltba, és amely utat rendes körülmények között nem lehetett volna megjárnom.”

Rá kell mutatni arra, hogy olyan beszámolók is elhangzottak, melyekben a visszatekintés élmé-

nyét a Fénylény megjelenése nélkül tapasztalták meg. Azokban az élményekben, ahol a Fénylény egyértelműen „irányítóként” volt jelen, a visszatekintésnek még komolyabb meggyőző ereje volt.

Mindenesetre a tapasztalatokat úgy jellemezték, hogy a képek elevenek és pontosak voltak, tekintet nélkül arra, hogy a Fénylény megjelente, vagy sem. Nem számít az sem, hogy a halálél-mény közben létezik-e olyan ok, mely a „halált”

okozná, vagy csak hajszálnyira közelíti meg azt.

„A lárma és a hosszú, sötét folyosón való áthaladás után gyerekkorom minden gondolatát kiterítve láttam és egész életem még egyszer felvillant előttem. Nem képek formájában tűnt fel, hanem

gondolatokban, azt hiszem. Ezt nem tudom önnek pontosan leírni. Valóban minden benne volt, életem minden eseménye előjött.

Nem úgy, hogy egy-egy kis jelenet tűnt volna fel, hanem egyszerre láttam egész életemet, minden élményt egyidőben. Gondoltam anyámra és azokra a dolgokra, amelyekben igazságtalanságot tettem. Azokat a rosszaságokat, amiket gyerekkorommal elkövettem, még egyszer megláttam.

Visszaemlékeztem szüleimre s azt kívántam, hogy bizonyos dolgokat bár ne tettem volna meg. Szerettem volna meg nem történné tenni.”

A most következő két példában nem a klinikai halálnál lépett föl az élmény, hanem heves fiziológiai stressznél, vagy sérülésnél.

„Az egész helyzet meglepően alakult ki. Már mintegy két hete nem éreztem jól magam és kisebb lázam is volt, de ezen az éjszakán gyorsan romlott az állapotom. Még emlékszem arra, az ágyban fekve feleségemet fel akartam kelteni, hogy megmondjam neki, rosszabbul vagyok, de egyáltalán nem tudtam megmozdulni. Sőt, egyszercsak teljes sötétségbe kerültem, majd ürességben találtam magam és akkor az egész életem villámgyorsan lepergett előttem. Azzal az idővel kezdődött, amikor hat, vagy hét éves voltam. Emlékeztem egy jábarátomra, akivel együtt jártam általános iskolába. Az általános iskola után láttam magam középiskolásnak és egyetemistának a fogorvosi szakon, végül mint gyakorló fogorvost. Tudtam, hogy halott vagyok, de akkor eszembe jutott, hogy gondoskodnom kell a családomról. Semmiképpen se akartam most meghalni, mert voltak olyan dolgok, melyeket megbántam, hogy elkövettem és sajnáltam né-

hány más dolgot itthagyni.

Ez a visszatekintés „lelki képek” formájában történt, de összehasonlítva a szokásos képekkel, sokkal elevenebb volt. Életemnek csak főbb mozzanatait éltem át, éspedig olyan gyorsasággal, mintha egy másodperc alatt lapoztam volna át életem egész könyvét. Úgy tűnt föl, mint egy ször-nyű gyorsan rohanó film és mégis olyan állapot-66 67ban voltam, hogy mindent felfogtam és feldőlgoztam. A képek nem keltették fel bennem Q

múlt érzéseit, mert ahhoz nagyon gyorsan haladtak.

Élményem közben semmi mást nem láttam (e-gyébként is teljes sötétségben voltam), mégis egész idő alatt világosan éreztem egy nagyon hatalmas, korlátlanul szerető Lény jelenlétét a közelemben. Érdekes volt, hogy amikor felébredtem, életem egész történetét minden részletében mindenkinek el tudtam mondani azáltal, amit tapasztaltam. Maradandó tapasztalat volt. Nehéz szavakba önteni, mert minden villámgyorsan történt, mégis rendkívül világos volt.”

Egy háborúviselt fiatalember a történetét így mondja el:

„Amikor Vietnamban szolgáltam, megsebesültem és meghaltam*. Egész idő alatt tudtam, hogy mi történik velem. Amikor hat géppuskagolyó eltalált, egyáltalán nem lettem nyugtalan. Szí-

vemben a sebesülés után valóságos megkönny-nyebbülést éreztem. Jól éreztem magam. Semmitől se féltem. Abban a pillanatban, amikor eltaláltak, életem képekben jelent meg előttem. Idő-

ben visszatértem gyermekkoromba és attól kezdve peregtek a képek egész életemen keresztül. Valóban mindenre tudtam emlékezni. Minden elevenen és világosan állt előttem. Azoktól a legkorábbi eseményektől, melyekre még éppen emlé-

kezhettem, addig a jelenig, melyben akkor voltam, mindent a legpontosabban megmutattak és ez széleseben szaladt el előttem. Az egész egyáltalán nem volt kellemetlen, közben nem 72

éreztem sem megbánást, sem elégedetlenséget magammal szemben.

A legtalálhatóbb hasonlat, ami megfelel ennek a képsornak, talán egy diasorozat lenne. Olyan volt, mintha valaki nagyon gyorsan diafelvételeket pergetett volna le.”

Végül essék szó egy különleges lelki kényszerhely-zetről, mely közvetlen közei volt a halálhoz, bár testi sérülés nem történt.

„Első egyetemi évem utáni nyáron traktoros állást vállaltam. Nehéz nyerges vontatót vezettem. Gyakran küszködnöm kellett, nehogy el-aludjak a volán mögött. Egy reggel, amikor te-herrel megrakodva már hosszú utat megtettem, elbólintottam. Az utolsó, amire emlékszem, egy útjelző tábla volt. Aztán szörnyű sístergést hallottam, mely a jobb első kerék kidurranását jelezte, erre a kocsi megbillent és a súly áttevő-

dése miatt a bal kerék is kidurran. A kocsi oldalra dőlt és az út mentén levő híd felé csúszott.

Megijedtem, mert tudtam, hogy a kocsi a hídnak fog ütődni.

Abban a pillanatban, amikor a kocsi megcsú-

szott, gondolatban egész életem lepergett előttem. Nem láttam belőle mindent, csak a fontosabb dolgokat, mégis teljes életmű volt. Először láttam, hogy két éves koromban apám mögött mentem a strandon. Aztán egy sor egyéb esemény bukkant fel gyerekkoromból. Majd láttam, hogy öt éves koromban hogyan törtem össze a karácsonyra kapott új piros autót. Emlékeztem arra, hogyan üvöltöttem, amikor élénksárga eső-

kabátomban iskolába mentem. Az általános iskola minden évéből megjelent valami előttem.

73Láttam mindegyik tanáromat s az egyes évek fontosabb eseményei ismét előkerültek. Aztán középiskolás lettem, mellékesen újságot árultam és dolgoztam egy élelmiszerüzletben. A jelenetek folytatódtak egészen az első egyetemi év utáni nyárig.

Ezek és még sok más esemény pergett le a szemem előtt. Az egész valószínűleg nem tartott tovább a másodperc töredékénél. Aztán elmúlt, én ott álltam és bámultam a teherkocsira és azon gondolkodtam, vajon halott vagyok-e, vagy talán angyal? Megcsíptem a karomat, hogy meggyőződjek arról mi vagyok, halott, vagy lélek, vagy tulajdonképpen mi? A kocsi összetört és én egy karcolást se kaptam. A szélvédőablakon át repülhettem ki. Mindenesetre az üveg teljesen összetört. Amikor kissé megnyugodtam, arra gondoltam, milyen különös volt az egész, olyannyira, hogy egész életemre maradandó benyomást hagyott, mert egy kritikus pillanatban az öntudatomon átvonult az egész életem. Való-

színűleg át tudnám gondolni még egyszer ezeket az eseményeket s amikor ezek megisméltódnének emlékezetemben, bizonyára jó negyedóra lenne szükségem. De akkor minden egyszerre történt, egészen magától, alig egy másodperc alatt.

Valóban bámulatos voltl”

Határ, vagy sorompó

Néhány esetben a résztvevők leírták, hogy halál-közeli-élményeik folyamán eljutottak egy hely-hez, amit „határ”, vagy „választóvonal” szóval 100

jelöltek meg. A különböző szereplők ilyen kifejezéseket használnak: vizek, szürke köd, ajtó, egy mezőn keresztül menő kerítés, vagy egyszerűen: vonal. Ezek bizonyos kérdéseket vetnek fel — természetesen csak elméletileg — vajon mi az alap-ja a különböző személyek által tapasztalt különböző ábrázolási módnak? Az egyes változatok-ban meg kellene találni a közös jelentést, mert a szavak jelentése ezt lehetővé teszi. Nézzünk meg most néhány közlést, melyekben a határ, vagy a választóvonal fogalma jut kifejezésre: 1. „Szívroham következtében meghaltam’. Amikor holtan feküdtem, hirtelen egy hullámzó ga-bonamezőn találtam magam. Csodaszép volt.

minden ragyogó zöld - olyan színben, amelyen itt a földön nem létezik. A mezőn észrevettem egy kerítést és elindultam feléje. A másik oldalon észrevettem egy embert, aki szintén a kerítéshez közeledett, mintha találkozni akart volna velem.

Hozzá akartam menni, de úgy éreztem, hogy valami ellenállhatatlanul visszahúz. Ugyanakkor láttam, hogy ő is megfordul és eltávolodik a kerítéstől.”

2. „Első gyermekem szülése közben a következő élményem volt. Amikor az orvos terhességem nyolcadik hónapjában mérgezési tüneteket állapított meg, kórházba küldött, ahol meg tudja in-dítani a szülést. Közvetlenül a szülés levezetése után olyan súlyos vérzés lépett fel, amit az orvos is alig tudott megállítani. Tudtam, mit jelent ez, mert magam is kórházi ápolónővér voltam, felismertem a veszélyt. Egyszer csak elvesztettem az eszméletemet és egy visszatérő, dörömbölő

kolompszerű zajt hallottam. Amikor öntudatra 37ébredtem, egy hajón voltam, mely vizén haladt keresztül. A túlsó parton összes szeretteimet megláttam, akik már korábban meghaltak - anyá-

mat, apámat, nővéreimet és másokat is. Pontosán láttam őket, megismertem az arcukat, ugyanaz volt, mint a földön. Hozzá mjöttek, hogy köszönt-senek, de én egyre csak ezt ismételtettem: ,Nem, nem, én még nem vagyok kész arra, hogy hozzá-

tok csatlakozzam, nem akarok meghalni. Még nem készültem fel a halálra!’

Ez valóban különös élmény volt, mert egész idő

alatt láttam az orvosokat és a nővéreket, akik a testem körül foglalatoskodtak. Ügy tűnt föl, mintha nem én lennék az az ember — az a test -, amit körülállnák, hanem csak egy szemlélő. Kö-

zölni akartam az orvossal, hogy nem fogok meghalni, de senki se hallott. Az orvosok, nővérek, szülőszoba, hajó, víz(a túlsó part - mindez együtt egy nagy egészet alkotott. Mindezt egyszerre láttam úgy, mintha mindkét jelenet pontosan egymáson lenne.

Aztán a hajó majdnem megérkezett a túlsó partra, de a part előtt megfordult és visszafelé indult. Az orvosnak ismét érthetően jeleztem és ezt mondtam: ,Nem fogok meghalni.’ Ebben a pillanatban térhettem magamhoz. Az orvos elmesélte nekem, mi történt: szülés utáni vérzésem volt és hajszálynyra voltam a haláltól, de most már túl vagyok a nehezen.”

3. „Súlyos vesebetegség miatt beutaltak a kórház-ba és kb. egy hétig eszméletlenül feküdtem. Orvosaim teljes bizonytalanságban voltok, vajon túl-

élem-e? öntudatlan állapotomban azt éreztem, hogy felemelkedtem a magasba - mintha nem 66

lenne testem. Ragyogó fehér fény jelent meg előttem. Olyan világos volt, hogy nem tudtam átlátni rajta, mégis a közelében tartózkodtam s ez csodálatosan megnyugtató volt. A földön semmi sincs, ami ehhez hasonló volna. Miközben a Fény jelen volt, gondolatok, vagy szavak jutottak el hozzám: ,Meg akarsz halni?’ Azt válaszoltam, nem tudom, mert nem ismerem a halált. Erre a Fény megmagyarázta: ,Lépj át ezen a vonalon és meg fogod tapasztalni.’ Bár a vonalat nem láttam, mégis éreztem, hogy hol húzódik az a vonal. Amikor átléptem, eltöltött valamilyen elképzelhetetlen béke és nyugalom érzése. Minden gondom elmúlt.”

4.,,Egy szívroham után egyszercsak sötét ürességbe kerültem és tudtam, hogy elhagytam fizikai testemet és meghaltam. ,Uram, én mindig a legjobb tudásom és lelkiismeretem szerint cselekedtem, kérlek, segíts meg engem!’ — szaladt át rajtam a gondolat. Ugyanakkor kijutottam a sötét-ségből. Hamarosan minden halványszürke lett körülöttem és aztán lebegtem, vagy gyorsan sik-lottam tovább a szürke ködön át afelé, amit messze a távolban magam előtt láttam. Olyan gyorsan rohantam, hogy a magam erejéből erre képtelen lettem volna. Amikor egész közel voltam, átláttam a ködön: embereket pillantottam meg, akiknek ugyanolyan alakjuk volt, mint a földön. Azt is láttam, hogy milyen épületekben tartózkodnak. Minden ragyogó fényben úszott, mély aransárga izzásban, mely gomolygott, de másként, mint a földön levő kemény arany tónus.

Amikor közel kerültem, barátságos érzés töltött el, olyan érzés, amit emberi szavakkal nem lehet visszaadni. De az idő még nem érkezett el szá-

momra, hogy ezen a ködön átmenjek A ködön túl láttam Károly nagybátyámat felém jönni. Q

már korábban meghalt. Megállított és megparancsolta: ,Térj vissza! Munkádat még nem fejezted be a földön. Fordulj vissza inneni’ Nem akartam visszatérni, de mást nem tehettem. És még ugyanabban a pillanatban visszakerültem a testembe.

A mellemben iszonyú fájdamat éreztem és hallottam kisfiam rimánkodását: ,Édes Istenem, hozd vissza az én mamimat!’”

5. „Kritikus állapotban vittek kórházba. Azt mondták, gyulladásom van, amelynek orvosom szerint rossz következményei lehetnek. A kórház-ba behívták hozzátartozóimat, mert úgysem élek sokáig. Ők össze is jöttek az ágyam köré - amíg az orvos várta, hogy meghalok, nekem úgy tűnt föl, mintha rokonaim egyre távolabb kerülnének tőlem. Majd azt láttam, hogy ők vissz-szatérnek és én távolodtam el tőlük. Egyre elmosódottabban láttam, mégis felismertem őket.

Elvesztettem az eszméletemet és semmiről sem tudtam, ami a szobában történik, hanem hirtelen egy szűk V alakú átjáróba kerültem. Olyan széles volt, mint ez a szék. Ezen át fejjel csúsztam lefelé. Kezeimet oldalamhoz szorítottam. Be-iül észrevettem egy szép, fényes, kilincs nélküli ajtót, melynek résén keresztül sugárzó fény áradt ki. Oly csodaszépen csillogott, hogy arra gondoltam: micsoda vidám és boldog lehet az élet odabenn! Nagy vágy fogott el, hogy bemenjek az ajtón. Mindenki vidám volt és táncolt. Körül-néztem és azt mondtam: .Itt vagyok, Uram, ha akarod, végy engem magadhoz!’ ,Fiú, fiúi’ - szólt 100

hozzám és azonnali hatállyal visszarendelt engem. Még a lélegzetem is elakadt”

Visszatérés

Azoknak az embereknek, akikkel beszéltem, valamikor vissza kellett térniük élményeikből. Idő-

közben meglepően megváltozott a halálról vallott felfogásuk. Amint hallottuk, voltak olyanok, akik „haláluk” után néhány pillanat múlva két-ségbeesetten kíváncsok voltak vissza anyagi testükbe és haláluk miatt bánatosok voltak. Amikor azonban a haldokló bizonyos mélységig jutott élmé-

nyeiben, nem tetszett neki a visszatérés, sőt igyekezett ellenszegülni, nehogy vissza kelljen venni testi létformáját. Különösen érvényes ez azokra, akik találkoztak a Fénylényel. Ahogy ezt egy férfi áradozva kijelentette: „Ennek a Lénynek a közelségét sohase akartam elhagyni!”

A kivételek e szabály alól inkább látszólagosak, mint valóságosak. Többasszony, akinek élmé-

nye idején kisgyermekai voltak, közölte, hogy személy szerint szívesebben ottmaradt volna, ahol ezeket az élményeket tapasztalta, de kötelességének érezte, hogy visszatérjen és gyermekeit felnevelje.

„Gondolkoztam, hogy itt maradjak-e? Aztán megláttam három gyermekemet és férjemet Mit tegyek? Nem könnyű elmagyarázni. Amikor a Fény jelenlétét éreztem, akkor tényleg nem akartam visszatérni. A családom iránti felelősséget nagyon komolyan vettem és abban a pillanatban 39is tudatában voltam ennek, így előbbrevalóna|<

tartottam, hogy visszatérjek.”

Más személyek közölték velem, hogy biztonság, ban érezték ugyan magukat szokatlan, testnél-küli állapotukban, mégis azon voltak, hogy vissz-
szatérjenek a fizikai létbe, mert befejezetlen fe-ladataik voltak. Néhány esetben ez a feladat a befejezetlen tanulmányt jelentette.

„Három évet már elvégeztem az egyetemen, csak egy év volt még vissza. Ezért mondogattam: ‚Nem akarok még meghalni!’ Ha a Fénnyel való együttlét néhány perccel tovább tartott volna, ak-i kor én abban feloldódtam volna, amit pillanat- !

nyilván átéltem. Akkor valószínűleg többé nem gondoltam volna tanulmányaimra.”

Ha megkérdezzük, hogy a fizikai életbe való visszatérés hogyan és milyen ok miatt következik I be, akkor az általam összegyűjtött vallomások alapján rendkívül változatos képet kapunk. A legtöbb résztvevő erről semmit se mond. Nem tudják, hogyan tértek vissza; elképzelésük sincs |

róla. Egnéhányan azt állítják, hogy ők maguk akartak visszatérni a földi létbe s ezt így feje-zik ki:

„Amikor kiszabadultam a testemből, bizonyos voltam abban, hogy nem sokáig maradhatok fizikai testemen kívül - mások ezt természetesen nehezen értik meg, de előttem akkor nagyon vi-lágos volt -, döntenem kell, tovább távolodjak tőle, vagy visszatérjek beléje?

Csodaszép volt ott a túloldalon és szívesen ott is maradtam volna, de tudtam azt, hogy a dőn hasznos feladatomb volt, s az bizonyos szempontból ugyanolyan szép. Ezért döntöttem: „19en”

én visszatérek és élek' - és visszatértem a testembe. Úgy tűnt nekem, mitba a vérkeringést én indítottam volna el. Mindenesetre ettől kezdve javult az állapotom.”

Mások úgy vélik, hogy a továbbélés engedmé-

nye „Isten” akaratából, vagy a Fényfény közreműködésével valósult meg, vagy mert ők ezéit imádkoztak (többnyire önzetlenül), vagy mert az Isten, vagy a Lény őket különleges feladat betöltésére rendelte.

„Az asztal fölött lebegtem, mindent láttam, ami a teremben történt. Tudtam, hogy számomra itt a vég, hogy meghaltam. Aggódtam a gyermekeimért, ki viseli gondjukat? Valójában ezért nem voltam kész meghalni. Így az Úr megengedte, hogy tovább éljek.”

Egy férfi így emlékezik vissza:

„Az Isten valóban kegyes volt hozzám. Halott voltam, de ő visszahozatott az orvosokkal, mert terve volt velem. Hiszem, hogy a feleségemen akart segíteni. Feleségem iszákos volt és igazán nem tudom, hogyan boldogult volna nélkülem.

De most jobban van. Erősen hiszem hogy az, ami velem történt, segített rajta.”

Egy fiatal anya: „Miért küldött vissza az Úr, nem tudom. Amikor ott voltam, világosan éreztem jelenlétét. ő ismert engem és tudta, ki vagyok. Lát-ta, hogy az idő nem jött még el, hogy az égben maradjak; hogy miért, nem tudom. Azóta gyakran gondolok arra, valószínűleg azért, mert két kisgyereket kell felnevelnem, vagy egyszerűen azért, mert még nem voltam készen arra, hogy ott lehessenek. Magamnak se tudom ezt megmagyarázni s még mindig keresem rá a választ.

100Néhány kevés esetben az érintettek olyformán nyilatkoznak, hogy saját akaratuktól függetlenül mások szeretete és imája hozta vissza őket a ha- í Iáiból:

„Idős nagynénémmel együtt voltam utolsó betegsége alatt és ápoltam őt. A családban mindenki azért imádkozott, hogy meggyógyuljon.

Lélegzete többször kihagyott, de aztán magához tért. Egy napon kinyitotta a szemét és azt mondta: „Joan, én ott fenn voltam, ott a túlvilágon.

Ott csodaszép. Szívesen ottt maradnék, de amíg ti imáitokkal magatok mellett tartotok, nem te-
hetem.’ Mindnyájan abbahtagytuk az imát, és ő

hamarosan meghalt.”

Egy asszony mesélte: „Bár az orvos megállapította halálomat, én tovább éltem. Az az élmény, melyen
akkor átmentem, annyira örömteljes volt, hogy rossz érzés egyáltalán nem volt bennem.

Amikor .visszajöttem’ és kinyitottam a szememet, láttam a nővéremet és a férjemet, akiknek arcán a
megkönnyebbülés látszott. Arcuk könnyes volt, de örültek, mert felébredtem. Egészen világosan
éreztem, hogy nővérem és férjem szeretete hívott vissza, mely mint egy mágneses erő vonzott engem.
Azt hiszem, hogy az egyik ember visszahoz-hatja a másikat.”

Az érintettek sok esetben arra emlékeznek, hogy | sötét folyosón gyorsan visszahúzták őket, melyen
élményük első szakaszában átmentek. így beszél egy férfi, aki „halott” volt, és akit egy sötét völgyön
keresztül hajtottak. Már-már kiért a völgyből, amikor hallotta, hogy hátulról a ne-vén szólítják. Akkor
visszafelé húzták őt hasonló gyorsasággal.

Csak nagyon kevesen élik át tudatosan a testük-be való visszatérést. A legtöbben azt állítják, élményük végén az volt a benyomásuk, hogy egyszerűen „elaludtak”, vagy elvesztették az öntu-datukat, hogy később az anyagi testben ébred-jenek föl.

„Nem emlékszem, hogyan kerültem vissza fizikai testembe. Úgy éreztem, mintha elűztek, vagy elaltattak volna — és aztán az ágyban egyszercsak felébredtem. A többiek még mindig ugyanazon a helyen voltak, ahol őket a testen kívüli állapotban láttam.”

Mások viszont emlékeznek arra, hogy élményük végén nagyon gyorsan, sőt gyakran egy rántással húzták vissza őket fizikai testükbe.

„A mennyezet alatt lebegve láttam, hogyan élesztgetnek. Amikor az elektródokat a mellemre helyezték és testem megvonaglott, éreztem —mint egy kő esem bele a testembe. Aztán arra emlékszem, hogy a testemben felébredtem.”

Más: „Eldöntöttem, hogy visszatérek és még abban a pillanatban egy ugrással, egy hatalmas ugrással visszatértem a testembe. Abban a pillanatban éreztem, hogy visszakerültem az életbe.”

Azok a vallomások, melyek részletesen kifejtik a testbe való visszalépést, azt állítják, mintha az a „fejen keresztül” történe. „Az .énem’-nek volt egy nagyobb és egy kisebb vége. A baleset után, miután a fejem fölött lebegtem, ez visszatért a testembe. A test elhagyásánál a nagyobbik vége jött ki először és most a visszatéréskor a kisebbik vége volt elől.”

Valaki ezt mondta:

67.„Miközben figyeltem, hogyan szedik ki a testemet a kormánykerék mögül, egyszercsak örvény ragadott el és keresztülhúzott egy zárt, teljesen sötét termen, ami tölcserformájú volt. A szívás mely visszahúzott a testembe, a fejemből látszott kijönni, s így kerültem vissza. Az egész olyan gyorsan történt, hogy nem volt időm gondolkodni, még kevésbé dönteni. Egyik pillanatban még pár méterre lebegtem a fejemtől, a másikban már el is múlt az egész. Még gondolni se tudtam arra, hogy engem most visszaszívtak a testembe.”

Az élményekkel kapcsolatos különböző érzések a betegségből való felgyógyulás után bizonyos ideig még megmaradnak.

1. „Visszatérésem utáni első héten néha sírtam, mert láttam azt a világot, én viszont itt élek.

Szívesen sohasem tértem volna vissza.”

2. „Csodálatos érzéseket hoztam magammal, melyeket ott kaptam. Ez az érzés több napig eltartott. Néha még most is érzem.”

3. „Ezt az érzést akkor nem lehetett szavakkal kifejezni. Bizonyos értelemben megőriztem azt.

Sohasem felejttem el, mindig gondolok rá.”

Közlési kísérletek

Hangsúlyozni kell, hogy azoknak, akiknek ilyen élményük volt, semmi kétségük nem volt annak valóságáról és jelentőségéről. Velük folytatott beszélgetéseimben a témának megf®”

elő kifejezéseket használtak. Itt egy példa: „Amikor testemen kívül tartózkodtam, a leg*

nagyobb mértékben ámultam azon, ami velem történt. Nem tudtam magamnak megmagyarázni, mégis valóság volt azl Világosan láttam testemet távol magamtól. Nem voltam olyan han-gulatban, hogy ilyen dolgokat kitaláljak, vagy kívánjak. Nem hallucináció volt! Nem voltam olyan lelkiállapotban!”

Egy másik: „Ez egészen más volt, mint a hallucináció. Egyszer a kórházban kodein hatására volt már hallucinációm, de az sokkal előbb volt, mint a balesetem. Ez az élmény egészen más volt, mint a hallucináció, valami teljesen más.”

Ezek a megjegyzések olyan emberektől származ-nak, akik meg tudják különböztetni a képzeletet és az álmot a valóságtól. Azok az emberek, akikkel beszéltem, ép érzékkel rendelkező, kiegyensúlyozott személyiségek. Tapasztalatukat nem úgy mondják el, ahogy az álmot meséli el az ember, hanem olyan valóságos történésnek ér-telmezik, amely velük valóban megtörtént.

Bár tudják, hogy élményük valóságos volt és ennek hatása számukra jelentős, mégsem fele-dik el, hogy a mai társadalom nem szívesen fogadja az ilyen természetű közléseket. Több esetben tapasztaltam, számolnak azzal, ha élmé-

nyeikről másoknak beszámolnak, óvatosan kell bánniok ezzel a témával. Sok esetben haszno-sabbnak látták, ha hallgatnak azokról, legfeljebb legközelebbi hozzátartozóik előtt nyilatkoztak.

„Fölöttébb tanulságos élmény volt. Ennek ellenére gátlásom van, amikor arról másoknak be-szélek. ők csak néznek rám, mintha hibbant lennék.”

Hasonlóképpen nyilatkozik más is: „Sokáig 67senkinek se beszéltem erről és egészen magambán tartottam. Rossz érzésem volt emiatt. Azt hittem, senki se hiszi el, amikor az igazságot i mondom. Félek, hogy ezt mondják: ‚Ó, mindez csak kitalálási’ Egy napon elhatároztam: elmon-dom a családomnak, vajon hogyan fogadják? -

és elmeséltem nekik. Különben a mai napig másnak még nem beszéltem erről. Gondolom, a családom elhitte, hogy olyan messze voltam.”

Mások a legelső alkalommal mindjárt a közvetlen környezetüknek próbálták elbeszélni élmé-nyüket, de amikor visszautasításban részesültek, ők is elhallgattak.

1. „Anyám volt az egyetlen személy, akinek megpróbáltam élményemről beszélni. Röviddel az élmény után említettem neki, mit éltem át. De akkor még kisfiú voltam és ő nem tulajdonított

jelentőséget a dolognak. Ezért többé senkinek se mertem elmondani.”

2. „Megpróbáltam a plébánosomnak elmondani, de ő megmagyarázta nekem, hogy hallucináltam. Akkor aztán befogtam a számat.”

3. „A középiskolában meglehetősen népszerű

voltam. Mindig rendes voltam a többiekhez és sohase lógtam ki a sorból. Nem voltam vezéregyéniség, inkább alkalmazkodtam a többiekhez. Amikor ezeket az élményeket átéltem és beszéltem róluk a többieknek, egyszerűen hülyének tartottak. Ha megpróbáltam erről beszélni, érdeklődéssel hallgattak, de később a fülembé jutott, hogy mindenütt mondogatják: „Ennél valami nincs rendben.” Akkor megjegyeztem, hogy az

egész csak vicc volt és többé nem beszéltem erről. Nem akartam olyan helyzetbe kerülni, hogy 100

ujjal mutogassanak rám: „Nézzétek ezt a csoda-bogarat, micsoda bolondos dolgok történtek ve-le!” Ezzel az elbeszéléssel csupán azt akartam jelezni, hogy az életben sokkal több dolog létezik, mint amiről az ember álmodhat. Azt hiszem, hogy ez csak képzelődés.”

4. „Miután újraélesztettek, a nővéreknek el akartam mesélni, mi történt velem, ők azonban azt tanácsolták, hogy ne beszéljek erről, mert az csak képzelődés.”

Igy jutnak el az érintettek arra a következtetés-re, amit egyikük a következőképpen fogalmazott meg: „Hamarosan tapasztaljuk, hogy ezeket az emberek nem olyan könnyen értik meg, mint ahogy szeretnénk. Másrészt ezt a dolgot nem lehet úgy eljűk állítani, mint amit minden utca-sarkon lehet látni.”

Meglepő, hogy az általam megvirsgált összes esetben csak egyetlen orvos tanúsított megértést, vagy fejezte ki együttérzését a halál-közeli-élmé-

nyekkel kapcsolatban. A testen kívüli állapot megtapasztalása után egy lány a következőket mondta el: „Családom hozzátartozói és én megkérdeztük az orvost, mi történt velem? Azt válaszolta, hogy súlyos sérüléseknél és nagy fájdalom-maknál gyakran megtörténik, hogy a lélek elhagyja a testet.”

Ha jól átgondoljuk, hogy a halál-közeli élmé-

nyeket elbeszélő személyek általában megnem-

értésre és kételkedésre találunk, nem csoda, ha idővel olyan meggyőződésre jutunk, hogy teljesen egyedülnek érzik magukat olyan élménnyel, amit rajtuk kívül senki se tapasztalt meg. Egy férfi pl. ezt mondta:

87.,Olyan helyen voltam, ahol még senki sem járt.”

Ha a szóbanforgó személyeket élményük apró részlete felől kérdeztem és megmagyaráztam, hogy mások pontosan ilyen élményekről és észrevételekről számoltak be nekem, akkor rendkí-

vül megkönnyebbültnek látszottak. „Nem is hittem, hogy megélem, hogy mások is ugyanilyene-
ket éltek át - holott ilyenekről én sohasem hallottam ... Boldogít az a tudat, hogy nem én vagyok az egyetlen, akinek ilyen élménye van. Most legalább tudom, hogy nem vagyok bolond. Én ezt mindig valóságos tapasztalatnak tartottam, ámde erről másoknak sohase beszéltem, mert féltem, hogy azt fogják gondolni: ,Akkor még normális voltál, amikor megállt a szívverésed!’

Mindig hittem, hogy ezt mások is átélhették, de én valószínűleg sohase fogok megismerni senkit, aki ilyenről hallott volna. Most alig hiszem, hogy erről másokkal is lehet beszélni. Ha azelőtt, mielőtt ott voltam, valaki ilyenekről beszélt volna nekem — akkor valószínűleg ránéztem volna és azt kérdezem magamtól: hát ez miféle medvét szeretne rám sózni? Ilyen a mi társadalmunk.”

Az ilyen élményekkel rendelkező emberek féltékenység mellett van még egy ok, amiért nem szívesen beszélnek tapasztalataikról. Érzik, hogy élményüket nehezen tudják közölni, mert az emberi beszéd távol esik azoktól az érzés- és létformáktól, amiket ők megélték. Ezért érzik úgy,

hogy hiábavaló lenne ezekről beszélni.

Egész életre kiható következmények A fentemlített dolgok terjesztésére tudtommal még sehol a világon egyetlen szónoki emelvényt sem ácsoltak; azért, hogy bárki is hivatásos pró-

fétaként elfogadtassa az emberekkel a halál-tapasztalatokat. Senki sem akart másból prozelitát csinálni és meggyőzni másokat, hogy igaznak fogadják el személyes tapasztalatát. Sót! Az okozott nehézséget, hogy ezek az emberek nagyon zárkóztak, ha másoknak kell elmondani tapasztalatukat.

Tapasztalatainknak az életükben megnyilvánuló hatása nem volt feltűnő, hanem inkább szerény.

Sokan mondták nekem, hogy életüket szerették volna teljesebbé tenni. Ezek hatására jobban elgondolkodtak és mélyebben kezdtek foglalkozni a végső dolgok kérdésével.

„Mielőtt az egyetemre kerültem, kisvárosban éltem. A környezetem meglehetősen szűklátókörű emberekből tevődött össze. Tipikus diák-klikk tag voltam. Aki nem tartozott az én baráti körhöz, ahhoz nem volt semmi közöm.

Amikor azonban ez a dolog történt velem, igazi tudásszomjam támadt. Akkor még nem tudtam, hogy létezhet valaki, aki ilyen dolgokban jártas, mert az addigi szűk kis világból még nem láttam tovább. A pszichológiáról és hasonlókról még semmit se tudtam. De világosan éreztem eme esemény után, hogy máról holnapra idő-

sebb lettem, mert számomra új világ nyílt meg, amit azelőtt nem tartottam lehetségesnek. Ezután gondoltam arra, hogy sok dolog van még, amit tudnom kell. Vagy más szavakkal: több dolog létezik az életben, mint a péntek esti mozi és a foci. Aztán ilyen kérdések kezdtek foglalkoztatni, mint pl.: „Hol van az ember és elméjének vég-ső határa?” Egészen új világ nyílt meg előttem.”

Egy másvalaki ezt állította:

„Azóta mindig az jár a fejemben, hogy mit tettem az életemben és milyenné kell azt formálni. Addigi életemmel meg voltam elégedve.

Nem gondolom, hogy a világ a hibás, mert amihez kedvem támadt, azt megtehettem és kedvem szerint meg is tettem. Mi mást kívánhattam volna még? De amióta meghaltam, az átélt tapasztalat után kérdezgetni kezdtem magamtól: vajon amit tettem az jó, vagy rossz volt, vagy csak az én számomra volt jó? Eddig az ösztöneimre hagyatkoztam, ma azonban mindent szépen, lassan átgondolok. Ma előbb mindent meg kell értenem és emésztennem.

Újabban olyan feladatokon fáradozom, melyek fontosabbak. Ezzel az eszem és a lelkem is többet kap. Most jobban érzem magam. Töreksem arra, hogy ne legyenek előítéleteim, s az embereket ne fehér, vagy fekete szemüvegen keresztül nézzem. A jót azért akarom tenni, mert az jó és nem azért, mert az nekem jó. Ogy tűnik föl, hogy a dolgokat ma sokkal világosabban látom.

Mindez azért van, mert történt velem valami és ebben a tapasztalatban láttam azokat a dolgokat.”

Mások azt közlik, hogy visszatérésük után megváltozott a magatartásuk a testi léttel szemben.

Egy asszony pl. egész egyszerűen így beszélt: „Az életem azáltal sokkal értékesebb lett.”

Ime, egy másik nyilatkozat:

„Valamiképpen áldás volt számomra, mert az infarktus előtt mindig aggódtam gyermekeim jövője miatt, sokat rágódtam a múltomon és teljesen megfeledkeztem a jelenről és annak szép oldaláról. Beállítottságom most egészen más.”

Néhányan arról beszéltek, hogy ez a tapasztalat megváltoztatta bennük a lélekről, no meg a test és lélek közti értékfokozatról vallott felfogá-

sukat. Ez különösen egy asszony szavaiból derül ki, akinek testenkívüliség élménye volt, amikor nagyon közel került a halálhoz: „Abban a pillanatban tudatosabban figyeltem a lelkemre, mint a testemre. A lélek fontosabb lett, mint a testi külső. Azelőtt ez fordítva volt. Addig a testemre fordítottam nagyobb figyelmet; hogy mi van a lelkemmel? - no jó, hát az csak éppen van. Az élmény után lelkem került az érdeklődés középpontjába, a test csak másodrendű lett - az csak egy dolog, mely a lelket bezárja. Nem törődöm azzal, van-e testem, vagy nincs. Az nem fontos, sokkal fontosabb, hogy a lelkemmel törődjek.”

Egynéhány esetben hallottam a tanúktól, hogy pszichológiai tekintetben intuíciós képességeket szereztek:

„E halálélmény után úgy tűnt, mintha új lelkem lenne. Sokan mondták nekem azóta, hogy azonnal valami nyugtató hatást árasztok rájuk, ha bajba kerülnek. Lehet, hogy így van, mert mostanában jobban együttérzek az emberekkel, mintha gyorsabban megérteném, mi a bajuk.”

„Azt hiszem, hogy a halálélménnyel kaptam valamit: érezni tudom, hogy másoknak mire van szükségük az életben. Ha pl. valakivel a liftben együtt mentem fel az irodaházba, ahol dolgozom, előfordult, hogy az illető arcáról le tudtam olvasni, hogy segítségre van-e szüksége és mi-

lyen segítségre. Akkor bevezettem őt a szobám-ba és elbeszélgettem vele gondjairól.”

„A baleset óta az az érzésem, hogy megértem mások gondolatait és érzéseit. Érzem az ellen-szenvet, mély belőlük felém árad és gyakran ké-

pes vagyok arra, hogy megértsem a gondolatait; kát, mielőtt azt szavakkal kimondták volna. Ezt nem sokan hiszik el nekem, pedig azóta volt né-

hány különös élményem. Amikor egyszer egy társaságban voltam, meggyőződtem arról, hogy gondolatolvasó vagyok. Volt ott néhány vendég, akik engem nem ismertek, egyszercsak felálltak és elmentek. Megijedtem, hogy boszorkány, vagy hasonló vagyok. Nem tudom, hogy ezt a képessé-

get akkor szereztem, amikor 'halott' voltam, vagy már bennem szunnyadozott korábban is, csak nem

használtam a balesetemig.”

A „leckéztetések”, melyek a haláltapasztalat után megmaradtak, egy pontban csodálatosan megegyeznek. Csaknem minden érintett hangsú-

lyozta, hogy az ember életében mennyire fontos embertársainkat szeretni és szeretetből jót tenni.

Egy férfi, aki találkozott a Fénylénnyel, tökéletes szeretetet és ráhagyatkozást érzett, különösen akkor, amikor az ő jelenlétében egész élete ké-

pek formájában kitárult. A „kérdés”, amit a Lény feltett neki, arra hívta fel a figyelmét, hogy tudna-e ő is másokat így szeretni? Most már tudja, a földön az a feladata, hogy megtanulja elsajátítani a szeretetnek ezt a formáját.

Mások arra teszik a hangsúlyt, hogy mennyire fontos megszerezni a tudást. Halálélményük 92

közben tudomásukra hozták, hogy a tudás megszerzése a földi élet után is folytatódik. Egy asz-szony pl. minden művelődési lehetőséget felhasznált a halál-élmény után. Egy férfi így nyilatkozott: „Mindegy, hogy hány éves az ember, a tanulás sohase fölösleges. Mert azt mondták, hogy a tanulás olyan folyamat, mely az örökké-

valóságon át is tart.”

Interjúpartnereim egyike sem említette, hogy halál-élményéből azzal a tudattal került volna ki, mintha ő erkölcsileg „tisztá”, vagy tökéletes lenne. Egyikük életébe se férközött bele a farizeusi gőg: „én tökéletesebb vagyok, mint te”. A legtöbben arra mutatnak rá, hogy magukat tovább-ra is haldoklóknak és keresőknek tartják. A halálban tapasztalt látomásuk új célokat, új erkölcsi elveket és elhatározásokat adott nekik, hogy ezek szerint éljenek. De nem adta meg nekik az azonnali megváltottság, vagy erkölcsi csál-hatatlanság érzését.

A halál új szemlélete

Természetesen felvetődik a kérdés, vajon milyen hatással van ez az élmény az érintettek testi halálról vallott felfogására, különösen azoknál, akik azelőtt nem hitték el, hogy a halál után valami még történhet. Valamilyen formában majdnem minden tanú kijelentette, hogy többé nem fél a haláltól. Ez a kérdés némi tisztázást kíván. Elő-

ször, bizonyos halálnemek ellenszenvesek, má-

sodszor, a megkérdezettek egyike sem maga kereste a halált. Mindnyájuknak az az érzése, hogy 93az életben bizonyos feladatot kell betölteniük és egyetértenek egy férfi szavaival, aki nekem ezeket

mondta: „Lényegesen meg kell változnom, mi-előtt ide elmennék!” Az öngyilkosságot, mint eb-be a létrendbe való eljutás eszközét, mindnyá-

jan elutasították. Megértették velük, hogy a halott állapotot ne tekintsék többé rettenetesnek.

Figyeljünk meg néhány feljegyzést, melyekből ez a felfogás kiderül:

„Ogy találom, hogy ez az élmény valami át-i alakulást hozott az életemben. Csak tízéves gyerek voltam, amikor ez megtörtént és a mai napig meg vagyok győződve arról, hogy van élet a ha-lál után és így nem félek a haláltól. Valóban nem. Néhány emberről tudom, hogy szörnyen félnek tőle. Nekem titkon mosolyognom kell, ha hallom, hogy az emberek kételkednek abban, !

hogy van-e továbbélés, vagy egyszerűen kijelen-tik: ‚A hclállal mindennek vége.‘ Ilyenkor azt]

gondolom magamban: ‚Ezeknek fogalmuk sincs róla.‘ Életemben már sok kellemetlen dolgot I megéltem. A boltban már pisztollyal is kényszerítettek és ez álmomban visszatér. Ennek ellené-

re nem rémítettek meg velem, mert arra gondoltam, hogyha meg kell halnom, ha tényleg meg-

ölnek, tudom, hogy valahol tovább fogok élni.

„Amikor kisiú voltam, iszonyodtam a haláltól.

Éjszaka gyakran felriadtam, ordítottam és tom-boltam. Apám és anyám berohantak a szobám-ba és megkérdezték, mi a baj? Azt mondtam nekik, nem akarok meghalni, de tudom, hogy meg kell halnom. Ezt meg kell akadályoznotok! Anyám így szólt hozzám: ‚Nem, ezt mi nem tudjuk meg-tenni, ez úgy van jól, ahogy van és mindnyá-

junknak bele kell ebbe törődni!’ Még azt is mondta, hogy mindenkinek egyedül kell oda eljutni, arra pedig jól fel kell készülni. Évekkel anyám halála után a feleségemmel beszéltem a halálról. Még mindig féltem, nem akartam, hogy bekövetkezzék. De eme élmény után többé nem féltem a haláltól. Az ilyen érzések elmúltak. A temetés többé nem ellenszenves, sőt valami örömfélét érzek, mert tudom, hogy a halott mit hagyott el. Hiszek abban, hogy az Isten azért részesített engem ebben az élményben, mert nagyon féltem a haláltól. Persze, a szüleim is vi-gasztaltak, de csak az Isten nyugtatott meg. A szüleim erre képtelenek voltak. Tovább nem be-szélek erről. Eleget tudok ahhoz, hogy nyugodt és elégedett legyek.”

„Most egyáltalán nem félek a haláltól. Ez nem azt jelenti, hogy vágyódom a halál után. vagy most meg akarnék halni. Most nem szeretnék a túlvilágon élni, mert még itt kell élnem. De egy-

általán nem félek a haláltól, mert tudom, hová megyek, ha innen elmegyek; mert én már voltam ott.”

„Amit a Fény utoljára mondott nekem mielőft visszatértem a testembe, a földi létbe, tartalmilag ez volt: visszajöhetsz és tovább élhetsz, de eljön az az idő, amikor ismét eljövök érted és akkor valóban meg fogsz halni. — Tudom, hogy a Fény vissza fog jönni, csak az a bizonytalan, hogy mikor? Hiszem, hogy az élmény hasonló lesz a mostanihoz, csak még sokkal szebb, mert akkor már tudom, mi vár rám és nem fog akkor felizgatni. De nem hiszem, hogy hamarosan viz-95szatérhetek oda. Néhány dolgot még itt el kell intézni.”

Mindezek a kijelentések azt mutatják, hogy a halál gondolata elvesztette minden rossz ízét.

Ennek az az oka, hogy a halálélmény után az érintett személyeknek többé nincs kétségük afelől, hogy a testi halál után van további élet. Ezt nem úgy tudják, mint egy kigondolt lehetőséget, hanem mint saját tapasztalatukból szerzett tényt.

Szeretnék emlékeztetni a könyv elején tárgyalt fejtegetésre, ahol beszéltem az álmról és a felejtésről. Ott szó volt arról is, hogy a halált sokan azonosítják ezekkel a fogalmakkal. Akik már egyszer „meghaltak”, azok elutasítják ezt az azonosítást és más hasonlittal fogalmazzák meg a véleményüket: a halál olyan, mint az egyik állapotból a másikba való átmenet, vagy mint az ön-tudatnak, a létnek egy magasabb létrendbe való felemelkedése. Egy asszony, akit a meghalt rokona várt, a halált „hazatérés”-nek mondta. Né-

hányan valamilyen kedves személlyel való együtt-léthez, felébredéshez, egy vizsga sikeres letéte-léhez, vagy a fogságból való szabaduláshoz hasonlítják a halált.

„Egyesek azt mondják, nem kell használni a .halál’ szót, mert az félelmet kelt. De én egé-

szen másként gondolom. Ha valaki átéli a ha-lólt, mint ahogy én átéltem, akkor tudja valójá-

ban, hogy egyáltalán nincs is halál. Az ember csupán átmegy egyik életből a másikba, mint ahogy az általános iskolából a középiskolába és a felsőiskolába.”

„A földi élet olyan, mint a fogság. Be vagyunk zárva ebbe az állapotba és közben el se tudjuk 96

képzelné, hogy testünk mennyire börtön. A halál nagy megszabadulás — hasonló a tömlőből való kiszabaduláshoz. Ezzel a hasonlattal lehet legjobban kifejezni.”

Még azok is, akiknek korábban megvolt a hagyományos elképzelésük a túlvilág természetéről, úgy tűnik, hogy a halál-élmény után ettől bizonyos fokig eltávolodnak. Tény, hogy az általam összegyűjtött beszámolók egyikében sincsenek mitológiai képek. Senki sem beszélt a mennyországgal kapcsolatban gyöngykapukról, arany-utakról, hárfapengető angyalokról, vagy a po-kollal kapcsolatban lángokról és vasvillás ördö-

gökről.

A legtöbb elbeszélésben nincs szó a jutalomról és a büntetésről, sőt azok sem említik, akik azelőtt kifejezetten így gondolkodtak. A legnagyobb csodálkozásukra azt tapasztalták, ha volt is egészen egyértelműen bűnös cselekedetük, melyről a Fénylény nyil van tudott, ő mégsem ha-raggal és nehezteléssel reagált arra, hanem megértéssel és bizonyos humorral. Amikor egy asszony a Fénylényvel együtt áttekintette a saját életét, előfordult egypár olyan jelenet, ahol nem szeretettel, hanem önzően viselkedett. Mégis ezt mondta: „Amikor ehhez a jelenethez érkeztünk, csak azt adta tudtomra, hogy tanulhatnék belő-

le!”

Sokan elvetik régi elképzelésüket a jutalomról és a büntetésről. Új fogalmat alkotnak a túlvilág-ról, a látomás szót használják, mely nem egyoldalú ítéletet jelent, hanem az önmegvalósítás vég-ső céljára törekvő fejlődést, különös tekintettel a szeretetre és a tudásra, mely a halállal nem ér véget. A túlvilágon minden biztonnal az örök-kévalóságig fog fejlődni, legalábbis a földi élethez képest magasabb fokra fog eljutni, ameddig azonban anyagi testünkben élünk, csak „tükör által a homályban látunk.”

A hitelesség kérdése

Természetesen felmerül az a kérdés is, vajon fel-hozható-e valamilyen bizonyíték a halál-közeli-
élmények valóságára mellett, a tanúk elbeszélés-

sétől függetlenül? Sokan elmondták, hogy saját testüket hosszabb időre elhagyták és bizonyíté-

kul több eseményt sorolnak fel, mely távollétükben a fizikai világban történt. Van-e tárgyi bizonyító
ereje olyan közlésnek, melyet szemtanú személyek vallomása és ezzel megegyező, később elmondott
esemény támaszt alá?

Néhány esetben ezekre a kérdésekre meglepő

válasz az igen. A testen kívüli állapotban történt események leírásának későbbi tanúsítása arra mutat,
hogy azok valóságára ellenőrizhető volt.

Több orvos mesélte nekem, hogy mélységesen megdöbben, amikor betegek, pontosan, a va-lóságának
megfelelően, minden orvosi ismeret nélkül, részletesen le tudták írni, amit az újjá-

élesztésnél velük tettek, jóllehet az orvosi véle-mény szerint betegük akkor már „halott” volt.

Számos esetet elmondtak, amikor orvosokat, vagy másokat bámulatba ejtettek olyan történetek
elmondásával, melyeket akkor tapasztaltak, amikor testükön kívüli állapotban voltak. Egy lány pl.
holtan feküdt, elhagyta a testét és át-100

ment egy másik kórházi szobába, ahol idősebb nővére sírdogált. A lány hallotta, amint a nővé-

re mondogatta: „Margit, kérlek, ne halj meg, ne halj meg!” Ez az idősebb nővér később megdöbbenve
hallgatta, amikor húga elmondta neki, hogy hol volt akkor és mit mondott. Hasonlókat mondtak el a
két következő történetben is: „Amikor mindenem túl voltam, az orvos közöl-te velem, hogy bizony
súlyos volt az állapotom.

Erre azt feleltem: ‚Igen, tudom.’ Mire ő: ‚Honnan tudja?’ Erre én: ‚Pontosan el tudom mondani önnek,
ami történt.’ Nem akart hinni nekem. Ezért elmeséltem neki az egész történetet attól a mozzanattól,
amikor eláll a lélegzetem addig a pontig, amikor magamhoz tértem. Elcso-dálkozott, amint
tudomására hoztam, hogy mindenről tudok, ami velem történt. Nem tudta, mit mondjon erre, de
többször is bejött a szobába és különböző részletekről kérdezgetett.”

„Amikor a baleset után magamhoz tértem, apám volt mellettem. Nem kérdezgettem tőle, milyen
voltam én, mit mondtak az orvosok, csak azokról a tapasztalatokról akartam beszélni, ami-ken
keresztülmentem. Elmondtam apámnak, hogy a ház romjai közül ki húzta ki a testemet, milyen színű
ruhába n voltak, akik segítettek és mit beszélgettek. Apám azt válaszolta: ‚Igen, való-

ban minden így volt.’ Közben ez idő alatt testemet fizikailag elszállították. Egyszerűen nem volt

lehetőség arra, hogy ezeket a dolgokat lássam, vagy halljam, ha nem a testemen kívül lettem volna.”

Végezetül a történetek hitelesítésére néhány esetben egy független harmadik személytől szereztem bizonyítékot. Ámde, ha ennek a harmadik személynek közlését akarjuk bizonyítékkul felhasználni, bizonyos nehézség merül fel. Először is az esetek többségében a történet maga a haldokló bizonyíthatja, legfeljebb néhány rokon, vagy jóbarát. Másodszor, a legszenzációsabb és jól bizonyított példánál, amikor összegyűjtöttem, nyomatékosan megígértették velem, hogy a tanúk nevét ne szolgáltassam ki. Ha mégis megtenném, meggyőződésem szerint az események jóval kevesebb bizonyítékkal rendelkeznének. Az okokat majd a zárófejezetben fogom elmondani.

A haldoklás tapasztalatairól szóló beszámolók részleteiről és eseményeiről készült felmérések végéhez értünk. Ennek a fejezetnek betetőzésére szeretnék egy meglehetősen szokatlan beszámolót részleteiben idézni, mely több olyan elemet tartalmaz, amikről eddig volt szó. Ezenkívül még olyan elemmel is rendelkezik, ami sehol másutt nem szerepel: a Fénylény előre megmondja egy férfinak közeli halálát, de most még egyelőre élni hagyja:

„Abban az időben súlyos légcsőasztmában és jóindulatú tüdődaganatban szenvedtem. Egy napon köhögési rohamot kaptam és közben a gerincsigolya alsó tájékán egy idegszalag (-szál) becsípődött. Kínzó fájdalmaim miatt hónapokig járkáltam egyik orvostól a másikig. Egyikük vé-

gül egy idegsebészhez, dr. Wyatt-hoz irányított.

Ő megvizsgált és közölte velem, hogy azonnal kórházba kell mennem. Mindjárt kaptam ágyat és nyújtókötelet.

Dr. Wyatt ismerte az én légzőúti betegségemet és elvitt egy tüdőszakorvoshoz, aki azt mond-

ta, hogy a helyzetet meg kell beszélni dr. Coleman altatóorvossal, ha altatásra lenne szüksé-

gem. A tüdőorvos három hétig kezelt, amire azért volt szükség, hogy kissé felerősítsenek, és dr. Coleman átvehessen engem. Ez végül egy hétfői napon meg is történt, bár volt némi kételye. A tüdőműtétet a következő péntekre osztották be. Hétfő este elaludtam és kedd reggelig nyugodt éjszakám volt, de reggel szörnyű fájdalomra ébredtem. Megfordultam, hogy kényelme-sebb testhelyzetet találjak, s ebben a pillanatban a szoba egyik sarkában, a mennyezet alatt megjelent egy fény. Olyan volt, mint egy fény-gömb, fényes golyó, nem nagyon nagy, mondhatnám harminc-negyven cm átmérőjű lehetett, nem több. Amikor a fény megjelent, egy érzés kerített hatalmába, nem borzongató, nem az, hanem a tökéletes béke és a csodálatos megkönnyebbülés érzése volt. Láttam, amint egy kéz nyúlt ki a fényből és ezt mondta a Fény: „Gyere velem, mutatni akarok valamit!” Egy pillanatig se haboztam, kinyújtottam a kezem és megfogtam azt a kezet, amit láttam. Amikor ezt tettem, éreztem, hogy elhagytam a testemet, majd megfordultam és azt az ágyon

fekve láttam. Közben a szoba mennyezetéhez emelkedtem föl.

Amikor elhagytam a testemet, ugyanazt az alakot vettem föl, mint a Fény. Az volt az érzésem — és most megpróbálom a saját szavaimmal elmondani, mert még senkitől sem hallottam, hogy ilyen dolgokról beszélt volna -, hogy ez az alak szellem volt. Én sem voltam test, csak egy füst-gomolyag, pára. Talán olyan lehettem, mint a cigarettafüst-felhő, mely egy lámpa körül gomo-101lyog. Az alak, melynél voltam, mindenesetre szí.

nes volt: naracssárga, de olyan árnyalatban, amit nem tudok pontosan meghatározni - indigószerúségnek láttam, olyan kékes árnyalatban.

Ennek a szellemi alaknak nem voltak olyan körvonalai, mint a testnek. Többé-kevésbé gömbformájú volt, de valamiképpen olyan, mint egy kéz. Ezt tudom, mert amikor felém nyúlt, az én kezem is felépe irányult. Az anyagi testem keze közben mozdulatlan maradt. Ott láttam az ágyon testem mellett mozdulatlanul, amikor a Fényhez felemelkedtem. De ha ezt a szellemi kezet nem fogtam, a Fény ismét gömbformájúvá alakult.

Tehát felemelkedtem oda, ahol a Fény volt, majd a kórházi szoba mennyezetén és falán keresztül együtt távoztunk a folyosóra, a padlózatot át lefelé a kórház mélyebben fekvő emeleteire. Minden nehézség nélkül hatoltunk keresztül ajtókon és falakon. Egyszerűen köddé váltak, ha feléjük közeledtünk.

Eközben úgy látszott, mintha haladnánk, de nekem semmiféle sebességérzésem nem volt.

Egyszer csak világos lett előttem, hogy az intenzív osztályra érkeztünk. Különböző fogalmam sem volt, hogy hol van a megőrzőszoba. Ott voltunk, és pedig ismét a szoba felső sarkában a mennyezet alatt, mindenki fölött a magasban. Láttam, hogyan járkáltak az orvosok és a nővérek a zöld köpenyben és hol álltak az ágyak.

A Lény közölte velem és megmutatta: 'Ez az a hely, ahová kerülni fogsz, ha a mütőből elhoz-nak. Akkor odafektetnek téged arra az ágyra, de te onnan soha többé nem fogsz felkelni. Semmit sem fogsz érezni, miután a mütőből ide hoznak 100

téged. Én egy idő múlva visszajövök és elvisz-lek.' Nem merném állítani, hogy ezek a szavak elhangzottak. Nem olyan hang volt az, amit füllel lehetett volna hallani. Ha ugyanis olyan lett volna, úgy gondolom a többieknek is hallaniuk kellett volna a szobában, de nem hallották. Több volt, mint egy benyomás, ami engem ért. Any-nyira eleven volt, hogy képtelen lennék azt mondani: nem hallottam, vagy nem éreztem. Szá-

momra ez egyszerűen tény!

Amit akkor láttam, míg a szellemi létformában tartózkodtam, sokkal könnyebben felismertem.

Nem töprengtem, hogy mit akar mutatni nekem a Fénylény. Azonnal tudtam. Nem volt semmi kétség. A szóbanforgó ágy - a folyosó felé az ajtó mellett jobbra állt - volt az a hely, ahová majd nekem feküdnöm kell. Ő határozott céllal hozott ide, meg is mondta miért. Nem akarta, hogy féljek, amikor lelkem kiszáll a testemből, ha nem azt akarta, hogy tudjam, milyen érzés az ha azt a bizonyos pontot átlépek. A biztonság-

érzetet akarta megadni, mert azt mondta, hogy ő akkor nem lesz azonnal mellettem, hanem né-

hány dolgon keresztül kell esnem, ő azonban mindenre vigyáz, ami velem történik, és a végén egészen nálam lesz.

Különben abban a pillanatban, amikor csatlakoztam hozzá, magam is szellemi alakot vettem fel, valamiképpen egymásbaolvadtunk. Még-is különálló lények voltunk. Minden fölött hatalma volt, ami velem történt. Sőt, ha a falon, vagy a mennyezeten áthaladtunk, akkor annyira ösz-sze voltunk kapcsolódva, hogy semmit se tehettem ellene. Társaságában olyan béke, nyugalom és vidámság volt bennem, amit azelőtt sohase tapasztaltam.

Miután mindezt elmondta nekem, visszavitt a betegszobába. Amikor megérkeztünk, a testemet ugyanabban a helyzetben láttam viszont az ágyon, ahogy elhagytam. Egy-kettőre ismét visszazabújtam a testembe. Becslésem szerint öt-tíz percet tartózkodhattam a esten kívül, de az idő-

nek az élményemben nincs értelme. Ezt mindig tudom, valahányszor az idő fogalmára gondolok.

Hát, igen, az egész dolog nagyon meglepett, Annyira élethű és valóságos volt - sokkal inkább, mint a mindennapi életben. Másnap minden félelmem elmúlt. A borotválkozásnál észrevettem, hogy egyáltalán nem rezket a kezem, mint az elmúlt hat-nyolc hétben. Tudtam, hogy halott voltam, mégse éreztem semmi szomorúsá-

got és félelmet. Eszembe se jutott, hogy mit tegyek, ha eljön az idő. Egyszerűen készen voltam.

Csütörtökön, a másnapi műtét előtti délután az ágyon feküdtem és aggódtam. Feleségem és én örökbe fogadtuk unokaöcsémet, akivel akkoriban bizonyos nehézségek voltak. Eszembe jutott, hogy levelet írok: egyet feleségemnek, egyet unokaöcsémnek, melyekben az értük való aggodalmamat akartam leírni. A leveleket el akartam rejteni, hogy csak a műtét után találják meg. Amikor mintegy két oldalnyit írtam meg a feleségem leveléből, mintha zsilipet nyitottak volna meg, hirtelen sírni és zokogni kezdtem.

Valakit a közelemben éreztem. Először arra gondoltam, hogy a hangos sírásra bejött az egyik nővér, de nem hallottam, hogy az ajtó nyílt volna. Mégis éreztem valakit o 100

közelemben, ha ezúttal nem is láttam semmi fényt. Most is, mint előbb, gondolatok és szavak érkeztek hozzám, melyek ezt mondták: „Jack, miért sírsz? Azt hittem, szívesen jössz hozzám!” Erre én: „Igen, nagyon szívesen.” a hang folytatta: „Hát, akkor miért sírsz?” Erre én: „Aggódok az unokaöcsémért. Félek, hogy a feleségem nem tudja, hogyan kell őt felnevelni.

Éppen azt akartam leírni és tanácsolni neki, hogy mit tegyen. Szomorú is vagyok, mert ha to-vább élnék, tudnék neki segíteni.” — Akkor a kö-

vetkező gondolatok jöttek tőle: „Mivel te másért könnyörögsz, másokkal törődsz és nem magad-dal, teljesítem kívánságodat. Addig fogsz élni.

amíg unokaöcséd fel nem nő.” És ezzel minden elmúlt. Abbahagytam a sírást, a megkezdett levelet eltéptem, hogy feleségem véletlenül se ta-lálja meg.

Ezen az estén dr. Coleman jött hozzám és azt mondta, ha az altatásom körül nehézségek fordulnának elő, ne ijedjek meg. Ha a felébredésnél drótokat, csöveket és gépet látok, ne féljek. Semmit se mondtam el az élményemből ne-ki, csak bólintottam, hogy rendesen fogok visel-kedni.

Másnap a műtét simán lezajlott és amikor magamhoz tértem, dr. Coleman mellett volt és azt mondtam neki: „Pontosan tudom, hogy most hol vagyok.” Megkérdezett: „Melyik ágyban fekszik?” Így válaszoltam: „Az első ágyban jobbra, ha bejövünk a folyosóról.” Felnevetett és arra gondolt, hogy én a narkózis hatása alatt beszé-

lek így.

El akartam mesélni neki, mit éltem át, de ab-105ban a pillanatban belépett dr. Wyatt és ezt mondta: „Felébredt! Most mit akar tenni?” Dr.

Coleman így válaszolt: „Semmit se tehetek. Életemben ennyire még nem csodálkoztam. Itt vannak előkészítve az eszközök és készülékek, de a betegnek nincs szüksége rájuk.” Majd dr. Wyatt vette át a szót: „Vannak még csodák! Elhiszi?”

- Amikor az ágyon felültem és körülnéztem a szobában, láttam, hogy pontosan abban az ágyban vagyok, amit néhány nappal korábban a Fény megmutatott nekem.

Bizony, mindez három évvel ezelőtt történt, de ma is annyira elevenen él bennem, mint akkor.

Ez volt a legfantasztikusabb, ami valaha velem történt és bennem ez nagy változást eredménye-zett. De nem szívesen beszélek róla. Az egész dolgot csak a feleségemnek, testvéremnek, plé-

bánosomnak és most önnek mondtam el. Nem tudom, hogy fejezzem ki magam, de nagyon ne-héz ezt megmagyarázni. Nem akarok az életébe betörni, se dicsekedni. Eme tapasztalatom után nincs semmi kétségem. Tudom: van élet a ha-lál után.”

a párhuzamos helyek

A történetek, melyek a haláltapasztalatok külön-böző szakaszait leírják, enyhén szólva: szokatlanok. Akkor lepődtem meg igazán, amikor évek múlva számos ideillő, párhuzamos irodalmi hellyel találkoztam. Ezeket a párhuzamokat megtaláljuk a régi, illetve csak a beavatottak számára készült írásokban, ahogy a különböző kultúrákból és korszakokból ránk maradtak.

A Biblia

A nyugati kultúrkörökben a Biblia a legolvasottabb és a leggyakrabban idézett könyv, melyben az ember szellemi vonatkozásairól és a halál utáni létéről a legtöbbet olvashatunk. Pontosabban: a Biblia keveset beszél arról, hogy mi történik a halál utáni életben és hogy milyen a halál utáni világ. Ez különösen érvényes az Ószö-

vetségi szentíráásra. A tudományos vélemény szerint az Ószövetségi könyvek közül csak kettőben van szó kifejezetten a halál utáni életről.

Iz 26,19: „Életre kelnek majd halottaid és holttestük feltámad. Keljetek föl és ujjongjatok mind, akik a porban nyugosztok. Mert... a halottak országa szülni fog.”

Dán 12,2: „Akik a föld porában alszanak, azok közül sokan feltámadnak, némelyek örök életre, mások gyalázatra, örök kárhozatra.”

Figyeljük meg, hogy mindkét idézetben szó van a testek feltámadásáról, s a testi halál állapót az alváshoz hasonlítják. Az előző fejezetekből

tudjuk, hogy néhányan kifejezetten hivatkoztak a Biblia fogalomvilágára, amikor a velük történeteket szemléltetni akarták. Gondoljunk pl. arra!

a férfira, aki a sötét átjárót a „halál völgyének és árnyékának” nevezte. Két másik Jézus szavát idézte: „Én vagyok a világ világossága.” Ugy tül-

nik, hogy mindketten azt a Fényt, amellyel (aki-í veí?) találkoztak, Krisztussal azonosították. Egyikük ezt mondta: „Ebben a fényben nem láttam személyt, de számomra ez a fény jelentette Krisztust, együttlétet minden dologgal és tökéletes szeretetet. Azt hiszem, Jézus szószerint értette, amikor az

mondta, ő a világ világossága.”

E témáról a Biblia tanulmányozása közben magam is találtam néhány párhuzamos helyet, melyeket egyetlen tanúm sem említett. A legtöbbet Pál apostol írásaiban találtam. Ő üldözte Krisztust a damaszkuszi úton történt megtéréséig. Erőlről számol be az Apostolok cselekedetei 26. Itt az Agrippa király előtti védőbeszédben mondja el megtérése történetét.

„Mi hihetlent találtok abban, hogy az Isten feltámasztja a halottakat? (26,8)

Amikor egyszer olyan szándékkal mentem Damaszkuszba a főpapok meghatalmazásával és engedélyével, déltájban, király, a napnál ragyogóbb világosságot láttam az úton, körülragyogott engem is, útitársaimat is. Mindnyájan a földre hullottunk, s ekkor egy hangot hallottam, amint héber nyelven megszólított: „Saul, Saul, miért üldözöl engem? Hiába rugdalózol az ősz-töke ellen!” Megkérdeztem: „Ki vagy, Uram?” „Jé-

zus vagyok - felelte az Or -, akit üldözöl. De kelj fel és állj talpra! Azért jelentem meg neked, hogy terjesztője és tanúja légy annak, amit lát-tál és amit majd eztán látni fogsz...' Agrippa király, nem lehettem engedetlen a látomás iránt...'”

Amikor Pál így védekezett, Fesztus hangosan közbevágott: „Elment az eszed, Pál! Nagy tudásod örültségbe kergetett.” Pál ezt felelte: „Nem vagyok én örült kegyelmes Fesztus, hanem igazságokat és józan dolgokat mondok . . .”

Ez az esemény bizonyos szempontból emlékeztet a halál-közeli-állapotban a Fénylényel való találkozásra. Mindenekelőtt a Lény személyi léttel rendelkezett, bár testi alakját nem látták. A Fénylény kérdéseket tesz föl és utasításokat ad.

Amikor erről Pál másoknak beszélni akar, nem veszik komolyan és bolondnak tartják. Mégis ez a látomás adott más irányt életének és lett a ke resztény felebaráti szeretet legfőbb előharcosa.

Persze, van különbség is. Pál apostol a látomás alatt nem jutott halál-közeibe. Továbbá közli Pál, hogy a fénytől megvakult és három napon át nem látott. Ez ellentétben van azzal, amit má-

sok mondtak a Fénylényről, hogy az ő leírhatatlan fényessége egyáltalán nem vakított és senkit se akadályozott abban, hogy a környezetét láthassa. A halál utáni élet természetének vitá-

jában Pál felvet néhány kérdést, és különösen arra ad választ, hogy milyen lesz a feltámadott test.

| Kor 15,35-52: „Kérdezhetné valaki, hogyan támadnak fel a halottak? Milyen testtel jönnek majd elő? Ostoba! Amit elvetsz, nem hajt csí-

109rőt, hacsak el nem rothad. Amit elvetsz, még nem növény, az csak azután fejlődik, hanem pusztá mag, például búzaszem, vagy más egyéb. |

Isten testet ad neki, tetszése szerint minden í magnak megfelelő testet. Nem minden test egy-forma, hanem más az emberé, más az állaté, más a madaré, más a halé. S van égi test meg j földi test, de másként ragyog az égi, másként a földi. Más a Nap ragyogása, más a Hold fé- I nyessége, más a csillagok tündöklése, sőt az egyik csillag fénye is különbözik a másiktól. I Ilyen a halottak feltámadása is. Romlásra vetik j el - romlatlannak támad föl. Dicstelenül vetik el - dicsőségben támad föl. Erőtlenségben vetik el - erőben támad föl. Érzéki testet vetnek el - szellemi test támad föl. Ha van érzéki test, van szellemi test is ... Titkot közlök veletek: Nem halunk meg mindnyájan, de mindnyájan elvál-tözünk, hirtelenül, egy szempillantás alatt, a vég-ső harsonaszóra. Amikor az megszólal, a halót- ; tak feltámadnak romlatlanságra, mi pedig el-változunk.”

Meggondolandó, hogy ez a rövid leírás, amit Pál apostol a „szellemi test” ábrázolásának szentel, nagyon jól megegyezik azoknak a közlésével, akik testükön kívül voltak. Mindenesetre a szellemi test anyagtalanságáról — anyagi szubsztancia hiányáról, a korlátozottság megszü-

néséről van szó. Pál azt mondja, ha az anyagi test gyenge és csúnya volt, a szellemi test erős és szép lesz. Ezt említi az egyik halálközeli be-számoló, mely szerint a szellemi test egészen és teljesen látszott, holott a fizikai test csonka lett, vagy egy másik közlés szerint a szellemi 110

testnek nem volt kora, azaz időbeli korlátozottsága megszűnik.

Platón

A nagy görög filozófus, Platón Kr. e. 427-347-ig élt Athénben. Filozófiája írásműveiben majdnem teljes egészében ránkmaradt. Ezek az írások a tanítójával, Szokratésszel folytatott több mint harminc dialógusból és levélből állnak.

Platón erősen hitte, hogy az értelem, a logika és a bizonyítás elegendő a bölcsesség és az igazság megszerzéséhez. Ugyanakkor látnók is volt, aki meg volt győződve arról, hogy az igazságot csak a megvilágosodás és a belátás misztikus tapasztalatával lehet megközelíteni. Abból indul ki, hogy létezik a létnek egy másik világa és rendje az érzékelhető, tapasztalható, testi világon kívül. Hitte, hogy a testi világot csak arra a másik, „magasabb” létrendre való hivatkozással lehet megérteni. Ennek megfelelően érdeklődése az ember testnélküli, tudatos része, a lé-

lek felé irányult. A testet csak a lélek átmeneti börtönének (fogadójának) tekintette. Így nem csoda, ha a léleknek a test halála utáni sorsa érdekelte, ha néhány dialógusában — ezek: Phaidon, Gorgias és a Respublica — legalábbis részben, éppen ezzel a témával foglalkozik.

Platón sok műve a halálnak olyan leírását adja, melyek az előző fejezetek kijelentéseivel nagyon pontosan megegyeznek. A halált pl. ő úgy határozza meg, hogy az nem más, mint a léleknek. az élő ember testnélküli összetevőjének a 100testből történő kiszabadulása. Sőt mi több: az ember testnélküli része sokkal kevésbé korlátozott, mint a testi része. Platón különösen kiemeli azt, hogy az idő semmit se számít azon a terü-

leten, mely a fizikai, érzékelhető világon túl van, Más lét-területek örökkévalók, és amit mi időnek nevezünk, az Platón mélyértelmű szava szerint csak „az örökkévalóság bizonytalan, valótlan visszfénye”.

Platón különböző helyeken fejtegeti, hogy a lé-

lélek a testből való szabadulása után hogyan találkozik más megholtak lelkével és miként irányítják a segítőképző lények az anyagi létből a másik létrendbe átmenetét. Elmondja, hogy né-

hányan hogyan várakoznak, hogy haláluk után egy csónak keresztülvigye őket egy vízen, a halálutáni-létük „túlsó partjára”. Ezeket a gondolatokat a Phaidonban tárgyalja. Szerinte a lé-

lélek a halál pillanatában megszabadul a test börtönéből. Miközben Platón - amint azt az első fejezetben a Szokratész-féle védőbeszédben láttuk - kezdetben a halált alvásnak, vagy feledésnek nevezi, ezt azért teszi, hogy ezt az elképzelést megdöntse és éppen az ellenkezőjére fordítsa. A platóni szemlélet szerint a lélek az o testi edényébe, a testbe egy magasabb, isteni létrendből kerül bele: ez a születés, amivel a lélek alvása és feledése megkezdődik. A lélek a testbe egy magasabb, öntudatos állapotból egy sokkal kevésbé öntudatos állapotba kerül s eközben elfelejti azt a valóságot, amit testnél-küli állapotában birtokolt. Ezzel azt akarja taní-

tani, hogy a halál a lélek felébredése és önmagára eszmélése. Platón kifejti, hogy a testtől 100

megszabadult lélek ‘sokkal világosabban gondolkodhat és ismerhet meg, mint előbb és a dolgok igazi természetét messzemenően jobban felfogja. Azonkívül, írja Platón, a halál után a lelket azonnal megítélik, ahol egy isteni lény a léleknek mindent bemutat és feltár, amit életé-

ben elkövetett - a rosszat és a jót egyaránt.

A Republica tizedik könyvében találjuk a leg-megdöbbenőbb párhuzamot. Itt Platón egy de-rék férfinak, a pamphyliai Armenos fiának, Érnek a történetét mondja el. Ez a férfi holtan maradt a csatatéren. Kb. tíz nap múlva sértetlenül találták meg őt a sok megrothadt holttest között, hazavitték, hogy eltemessék. Amikor a tizenkettedik napon a máglyán feküdt, felébredt és beszámolt arról, amit a túlvilágon látott. Így beszélt: amikor a lelke kiszállt, a többi lélekkel együtt mendegélt és eljutott egy csodálatos hely-hez, ahol a földön két egymással határos szakadék volt látható és ezekkel szemben az égen ugyancsak kettő. A kettő között ültek a bírók, akik ítéletet mondtak a lelkek fölött és elkülö-

nították őket. Akiket igaznak nyilvánítottak, azokat jobbra fel az égi útra irányították. A jó lelkek elől viselték jótettük jelét. A gonoszokat pedig balra lefelé küldték, s ezek hátul hordták gonoszságuk bélyegét. Amikor ő is odaérkezett, azt mondták neki, hogy közölje a földön élő emberekkel, hogy nagyobb figyelmet fordítsanak a másvilágnak. Az elesett katonának tehát nem kellett átesni az ítéleten, hanem vissza kellett térni a földi életbe. Ő hogyan került vissza a testébe, azt nem tudta, hanem egyszerűen csak feltekintett és a máglyán találta magát.”

113 Világosan tudnunk kell, Platón az olvasó lelkére köti, hogy a túlvilág leírásának pontos részleteit, melybe a lélek a halál után lép, „a legnagyobb valószínűségnek” tartsa. Jóllehet ő nem kételkedett abban, hogy a test halála után van továbbélés, azt hozzáteszi, hogy amíg a jelenlegi testünkhöz vagyunk kötve, két súlyos nehézséggel kell megküzdenünk:

Először: lelkünk az anyagi testbe van bezárva i ennél fogva a tapasztalás és a megismerés képességei korlátozottak, mert azokat az érzékszerveken keresztül szerezzük meg. A látás-, hallás-, tapintás-, ízlés- és szaglás szerve megtéveszthet bennünket, mindegyik a maga módján. Szemünk a nagyon távoli nagy tárgyat is kicsinek látja, könnyen félreértünk valamit, amit hallunk stb.

Mindez azt mutatja, hogy hamis fogalmakat és szemléleteket alkotunk a dolgok természetéről.

Lelkünk tehát nem tudja magát a létet megragadni, amíg meg nem szabadul az érzékszervek torzításaitól és pontatlanságaitól.

Másodszor: Platón szerint az emberi nyelv a valóságnak megfelelően nem tudja kifejezni a legmélyebb létokokat. A szavak inkább elrejtik, mintsem felfedik a dolgok belső lényegét. Ebből következik, hogy az emberi nyelv nem tehet mást, mint - hasonlatokkal, mítoszokkal és egyéb közvetett módszerekkel - rámutat azokra a valósá-

gos dolgokra, amik a fizikai létrenden túl lé-

teznek.

A Tibeti halottkönyv

Ebbe a csodálatos írásba a tibeti bölcsességtanítók több évszázad tapasztalatát gyűjtötték össze. E könyv tartalmát a régi nemzedékek száj-ról szájra adták tovább, míg végül leírták. Az a szövegváltozat, amit nyugaton ismernek a Kr. u.

8. sz.-i forrásokból való. Így tehát több, mint 1000 éves. Kezdetben elrejtették a nyilvánosság elől, mely a titkokat még nem tudta megérteni, egészen addig, amíg el nem jött az ideje.

Ennek a munkának sajátos irodalmi formája különféle célokat szolgált. Mindenekelőtt a bölcsek, akik a könyvet írták, a halált valóban mű-

vészetnek tekintették, amit az ember vagy hozzáértéssel, vagy kontár módon végrehajt aszerint, hogy rendelkezik-e annyi tudással, amivel azt megteheti. Ezért olvasták föl a könyvből a temetési szertartás alatt, vagy a haldokló mellett élete utolsó pillanataiban. A szövegeknek két feladatot kellett betölteniök: 1) a haldoklót kellett segíteni, hogy minden új jelenséget felis-merjen, amikor azokkal találkozik; 2) a haldokló új tartózkodási helyén kedvet kapjon, ne tartsa vissza semmiféle szeretet és érzelmi kötelék abban a közbeeső állapotban, ahová került, s így megszabaduljon minden testi igénytől.

E cél elérésére a könyv a halál különböző sza-kaszainak megfelelő leírást közöl, melyek a lelket a test halála után segítik. A Tibeti könyv leírásai a halál korai szakaszairól egészen fan-tasztikusan megegyeznek azok vallomásaival, akiket a klinikai halál állapotából felélesztettek.

A tibeti leírás szerint az ember lelke, vagy szel-100leme megszabadul a testtől. Nemsokára „elájul”

a lélek, aztán huzatba kerül, majd egy szűk völgykatlanba, mely pontosan megfelel egyéni kiterjedésének, és amelyben öntudata tovább él.

Ott bizonyos rémes és kellemetlen zúgást és zajt hall, melyet szélzúgáshoz és süvítéshez lehet hasonlítani, ő maga meg az egész környezete szür-ke, felhőszerű megvilágításban látszik. Csodálkozik, hogy a testén kívül van. Látja, hallja, hogy rokonai és barátai a holttesténél siránkoznak és előkészítik őt a temetésre. De ha beszélni próbál velük, se nem láthatják, se nem hallhatják. Még nem tudja, hogy meghalt, innen van a zavara.

Megkérdezi önmagától, hogy meghalt-e, vagy sem? S ha végül felfogja, hogy meghalt, nem tudja, hová menjen, mit csináljon? Nagy bánat tölti el és kétségbeesik a helyzete miatt. Egy da-rabig azon a helyen tartózkodik, ahol testi éle-tében volt

Észreveszi, hogy még mindig testben van -

sugár-testnek nevezik ezt - mely nem anyag.

Ezzel képes a legkisebb akadály nélkül átmenni falakon, mezőkön, sziklákon, hegyeken. A helyváltoztatás egy pillanat alatt történik. Ahová menni akar, egy pillanat alatt már ott is van.

Gondolatai világosak, értelme kifinomult, jobban kitárul az isteni dolgok iránt. Földi életében lehetett vak, süket, korcs, itt csodálatosan erős lett, úgyhogy „sugártesté”-nek minden érzékszerve rendelkezik földi testének minden képességé-

vel, sőt azokat felülmúlja. Ugyanakkor más lényeket is megismer ugyanabban a „testi” formá-

ban, amit od gsal-nak — sugárzó fény-nek neveznek. A tibetiek azt tanácsolják a haldoklónak, 116

hogy amikor közeledik a fényhez, mondja meg neki, hogy mások iránt szeretettel és együttér-zéssel legyen (azaz: járjon közben másokért. A ford.).

A könyvben szó van a béke és a tökéletes vágy-nélküliség megtapasztalásáról, mely a haldoklót eltölti. „Tükör”-szerűen egész életét felvillantják neki a jó és rossz tettekkel együtt, amiket a Lény, aki őt irányítja, testszerűen megmutat. Ebben az állapotban nincs semmiféle hamis kép, mert a korábbi életéről nem lehet hazudni.

Jóllehet a Tibeti halottkönyv számos más részletet is elmond a halál utáni állapotról, melyekről az általam megkérdezettek nem beszéltek, mert azokat ők nem tapasztalták, mégis kétségtelen az a tény, hogy meglepő hasonlóság van eme ősi kézirat tartalma és a több ezer évvel későbbi amerikai tanúk vallomása között Emmanue! Swedenborg

Swedenborg Stockholmban született, 1688-tól 1772-ig élt. Korának híres embere volt aki leginkább a természettudományok különböző terü-

letein dolgozott. írásai kezdetben az anatómia, fiziológia és pszichológia kérdéseivel foglalkoztak és komoly elismerést eredményeztek számá-

ra. Eletének későbbi szakaszában vallási válság-ba került, ekkor kezdett olyan tapasztalatokról beszélni, melyek szerint ő kapcsolatban állt volna túlvilági szellemi lényekkel.

Későbbi munkáiban csak úgy hemzsegnek az olyan eleven történetek, melyekben a halál utáni 117életet mutatja be. Itt ismét újabb összehasonlí-

tás adódik az ő szellemi tapasztalata és a halál közeléből visszatért tanúk vallomása között. Ezek egészen megdöbbentők. Swedenborg pl. leírja mi történik a vérkeringés és a légzés megszűnése után:

„Az ember még sokáig nem hal meg, hanem csak elválk a testétől, melyre evilágban szükség volt... Ha az ember meghal, akkor csak az egyik világból átmegy a másikba.”

Swedenborg elmondja, hogy a halál utáni események közül néhányat saját maga megtapasztalt, amikor testén kívül tartózkodott: „Az összes érzékszervem működése megállt, a halál állapotának közelébe kerültem. Mégis megmaradt a belső életem és gondolkodásom, felfoghattam és emlékembe idézhettem azokat a dolgokat, melyek ott történtek és hogyan történtek azokkal, akik a halálból újraéledtek...

Különösen arra emlékszem, hogy milyen volt a lélek, ez esetben az én lelkem kiszakítása és ki-rántása a testből.”

Élménye közben találkozott több lényel, akiket „angyalok”-nak ismert föl. Ők megkérdezték tőle, kész-e meghalni?

„Azok az angyalok először azt kérdezték, milyenek a gondolataim? Olyanok-e, mint azoké, akik meghaltak, mely gondolatok érvényesek az örök életre? Ők azt akarták, hogy a lelkem ilyen gondolatokkal foglalkozzon.”

Swedenborg és a lelkek közti érintkezés nem földi, emberi módon ment végbe, hanem közvetlen gondolat-átvitellel. Így a tévedés kizárt.

„A lelkek egymás számára felfogható nyelven 100

beszélnek. Minden ember erre a mindenki által érthető nyelvre változtatja beszédét, mely tulajdonképpen saját lelkének a nyelve. Az angyalnak, vagy szellemnek az emberhez intézett beszéde ugyanolyan hangos, mint egyik embernek a másik emberhez intézett beszéde. Mégsem érthetik meg azt mások, akik a közelében vannak, csak az, aki felé irányul. Ez azért van így, mert az angyal, vagy a lélek beszéde elsősorban az ember gondolataiba hatol be.”

A meghalt ember a halál pillanatában nem fogja föl, hogy halott, mert még „testben” van, mely anyagi testéhez több szempontból hasonlít. „A halál utáni pillanatokban az ember állapota hasonló a világban levő helyzetéhez, mert akkor őt még a külső környezete veszi körül ...

Itt nem tud meg mást, csak azt, hogy még a világon van ... Ezért csodálkozva tapasztalják, hogy még testben vannak elrejtve, mint ahogy a világban voltak; vágy keletkezik bennük, hogy megismerjék, milyen a mennyország és a pokol”

A szellemi állapot alig korlátozott. A felfogás, a gondolatok, az emlékek tökéletesek. A térnek és

időnek nincsenek olyan korlátai, mint a földi életben. „A lélek minden képessége magas tökélyre emelkedik, vagyis a gondolkodás, tapasztalás és a felfogás.”

A haldokló a holtak között olyan lelkekkel találkozik, akiket életében ismert. Ezek azért állnak mellette, hogy segítsenek neki átjutni a túlvilági életbe. „Ha valakinek a lelke elvált a világtól ... barátai és ismerősei azonnal eléje mennek.. -

örülnek és megmagyarázzák neki, hogy az örök életben mi vár rá.”

119Elmúlt élete látomásban feltárol a szeme előtt.

Annak minden részletére emlékezik és lehetetlenség valamit is eltitkolni. „Előjönnek a belső gondolatok, minden, amit bármikor gondolt, be-szél, cselekedett a legkisebb gyerekkortól legöregebb koráig. Az ember tehát minden dologra emlékezik, ha eljutott a másik életbe és lépésről lépésre mindent feltárnak előtt. Minden tette és beszéde annyira világos lesz az angyalok előtt, mint a Nap. Nincs olyan, amit eltitkolhat. A halál után minden köztudott lesz. Amikor a lelket az égi fényben megvizsgálják, olyan lesz, mint egy jól megnézett kép.”

Swedonborg ír még az „Úr fényéről”, mely a mennyországot beragyogja. Ezt a kimondhatatlan fényességet ő maga is látta. Ez a megértés és az igazság fénye volt.

Swedenborg írásaiban is - mint a Bibliában, Platónnál és a Tibeti halottkönyvben - meglepő

párhuzamokat találunk azokkal a beszámolókkal, melyeket a mai tanúk halál-közeli-tapasztalataiból ismerünk. Természetesen felvetődik a kérdés: ezek a párhuzamok valóban bámulatosak? Egyesek ellene vethetik, hogy a szerzőket a munkák kölcsönösen befolyásolhatták. Némely esetben ez a vélemény igaz lehet, de nem mindenkor.

Maga Platón mondja, hogy tanításának bizonyos részletei a kelet misztikus vallomásaiból valók.

Ennél fogva őt befolyásolhatta az a hagyomány!

melyet a Tibeti halottkönyv tartalmaz. A görög filozófia az Újszövetség bizonyos részleteire hatással lehetett. Közölhette a „szellemi test” kifejezést, amint azt Pál apostolnál olvastuk. Ez né-

mely vonatkozásban visszautal Platónra.

Másrészt azonban az esetek zömében aligha lehet azt állítani, hogy ilyen befolyásolás történt.

Minden szerző közöl olyan részletet, melyeket a korábbi szerzőktől nem vehetett át, melyek az általam megkérdezett tanúk beszámolóiban feltűnnek.

Swedenborg ismerte a Bibliát és Platónt is. Ő

többször említi azt a tényt, hogy az, aki éppen-hogycsak meghalt, egy ideig nem veszi észre, hogy halott. Ez a mozzanat újra és újra előkerül azoknak az elbeszélésében, akik nagyon közel kerültek a halálhoz, de sem a Biblia, sem Platón ilyent nem említi. Még biztosabb az a körülmény, hogy Swedenborg a Tibeti halottkönyv tartalmát nem ismerhette, mert a könyvet csak 1927-ben fordították le tibeti nyelvből.

Lehet, hogy a halál-tapasztalatokat, melyeket összegyűjtöttem, befolyásolták az említett könyvek? Azok a személyek, akikkel beszéltem, „halál-élményük” előtt ismerték a Bibliát, ketten vagy hárman udtak valamit Platón elméletéről, de egyetlen egy se tudott Swedenborgról, vagy a Tibeti halottkönyvről. De sok részlet, melyet sem a Biblia, sem Platón nem említi, rendszere-sen felbukkan azokban az elbeszélésekben, melyeket összegyűjtöttem, és ezek pontosan egybevágnak azokkal a jelenségekkel és történésekkel, amiket a régi forrásmunkák állítanak.

El kell ismerni, hogy a hasonlóságok és párhuzamok az ősi bölcsességszövegek és kortársaink közlései között, amit saját halálukban éltek meg, bármennyire elgondolkodtatok is, de ezek a jelenségek a mai napig nem rendelkeznek elegendő magyarázattal. Joggal kérdezhetjük, ho-100gyan lehet az, hogy a tibeti láma-papok bölcsessége, Pál apostol látomása és istenélménye, Pia.

tón különös elképzelései és mítoszai, Swedenborg lelki kinyilatkoztatásai összeillenek és megegyeznek egymással és a mai emberek elbeszé-

léseivel, akik olyan közel voltak a halál állapotá-

hoz, mint senki élő ember?

kérdések

Az olvasóban eddig bizonyára sok kérdés és ké-

tely merült föl. Az elmúlt években, amikor erről a témáról nagy nyilvánosság előtt, vagy szűkebb társaságban előadást tartottam, sok kérdést intéztek hozzám. A kérdések általában ugyanazok voltak, úgyhogy egy idő múlva komoly kérdés-kö-

teg gyűlt össze. Ebben és a következő fejezetben ezeket a kérdéseket idézem és válaszolom meg.

Ezeket a történeteket nem ön találta ki?

Ne m. Nagyon komolyan készültem a tudomá-

nyos pályára. A pszichiátria és az orvostudomány filozófiai kérdéseinek professzora akartam lenni.

Ha hazugságokat akartam volna terjeszteni, ez egyáltalán nem lehetett volna jó ajánlólevél a professzori állás megszerzésére. Egyébként azt tapasztaltam, hogy akik szorgalmasan kutattak ilyen események után ismerőseiknél, rokonaik-nál, barátaiknál, azoknak a kételye hamarosan eloszlott.

Nem távolodott el ön kissé a valóságtól? Milyen gyakori az ilyen élmény?

Ilyen élmények elbeszélésekor az érintett szemé-

lyek bizonyos akadályokba ütköznek, ahogy ezt már kifejtettük. Ezért az élmények gyakoriságá-

ról nehéz statisztikailag pontos számot közölni.

Ennek ellenére szeretném hangsúlyozni, hogy ezek az élmények sokkal gyakoribbak, mint azt az ember gondolná. Számos nyilvános előadást tartottam erről a témáról nagyon különböző felfogású és korú hallgatóság előtt és egyszer se fordult elő, hogy az előadás végén a hallgatók közül hozzám ne jött volna valaki, aki saját történetét mondta el, sőt néha a közösség előtt is beszélt róla.

Természetesen ellene lehet vetni -

és joggal —, hogy azok az emberek, akik maguk is ilyen tapasztalattal rendelkeznek, szívesebben jönnek el ilyen témáról szóló előadásra, mint má-

sok. De nagyon sok olyan személy is volt, aki csak az én előadásomból ismerte meg ezt a té-

mát és eredetileg nem a téma miatt jött az elő-

adásra. Nemrég egy 30 tagú csoporttal beszéltem. Közülük kettőnek volt ha Iái-közeli-élménye, de ők csak azért voltak jelen az előadáson, mert véletlenül ehhez a csoporthoz tartoztak. Korábban egyikük se ismerte az előadási témát.

Ha a halál-közeli-tapasztalatok valóban eny-nyire gyakoriak, ahogy ön mondja, akkor általában miért nem tudnak többet erről az emberek?

Ennek több oka lehet. Az első helyen említtem azt a tényt, hogy a mai közfelfogás határozottan ellene van minden olyan beszédnek, mely a biológiai halál utáni élet lehetőségét tanítja.

Olyan korban élünk, amikor a tudomány és technika roppant haladást tett a természet megmagyarázására és meghódítására. Sok ember már visszatetszőnek találja, hogy olyan fogalmakban gondolkodjék, melyek inkább a babona régmúlt világóba illenek. A mai ember tudományos fogalmakban akar gondolkodni. Ezért nem veszik sokan komolyan az ilyen élménnyel rendelkező

embereket, mert ezek az élmények kívül vannak a tudományos határokon. Ez a magatartás sokkal könnyebb, mint elfogadni azokat a szemé-

lyeket, akik természetfölötti tapasztalattal rendelkeznek, inkább elhallgattatják őket, ha a kérdés nyilvánosság előtt előkerül. Meg vagyok győ-

ződve arról, hogy ezeknek az embereknek az él-ményeiben sokkal több részlet van, mint amit elmondanak, csak félnek, mert „bolondnak”, vagy „virágzó fantáziával rendelkezőknek” tartják őket s így az élmények sohasem, vagy legfeljebb egyikét barát, rokon előtt lesznek ismereteseek.

Ezenkívül a halál-közeli-élmény témája a nyilvánosság előtt zavaros dolog, mert ez a tapasztalat eltér attól, amit az ismeretelméletből és a pszichológiából ismerünk. Sok dolog, amit na-ponta látunk és hallunk, anélkül jut öntuda-tunkba, hogy nyomot hagyna bennünk. Figyelmünk inkább csak a különösen izgalmas dolgok felé irányul. Bizonyára mindenkinek volt már olyan tapasztalata, hogy egy ismeretlen szó jelentését megismerte, s ha ezt a szót a következő

napon is olvasta, akkor még világosabb lett a jelentése. Ez nem azzal magyarázható, hogy ez a szó új és friss fogalomként került volna be-szédbe, hanem inkább azzal, hogy már régóta használatban volt, de jelentését nem ismerte, s ezért csak tovább olvasta anélkül, hogy tudatosan figyelt volna rá.

Hasonló esetet éltem át az egyik előadásom utáni vitában. Felszólalt egy orvos és azt kérdezte: „Már olyan sok éve dolgozom az orvosi gyakorlatban. Ha ezek a tapasztalatok valóban oly gyakran előfordulnak, mivel magyarázza ön, hogy eddig én nem hallottam ilyenekről?” Tudtam, hogy hallgatóim közül egy-kettő ismer ilyen esetet és a kérdést azonnal a közönség felé to-125vábbítottam: „A jelenlevők közül hallott már valaki hasonló dolgokról?” Az orvos felesége fel-emelte a kezét és elmondta egy nagyon jó ba-rátjuk történetét.

Van egy másik példa: Egy ismerős orvos akkor lett figyelmes ilyen élményre, amikor az egyik előadásomról szóló újságcikket elolvasta. Másnap az orvos egyik betege hasonló tapasztalatot beszélt el, anélkül, hogy ő kérdezte volna. Az orvos megbizonyosodott afelől, hogy a beteg egyáltalán nem hallott az én munkámról és nem is olvasott róla. A beteg azért volt bizalommal az orvosához, mert olyasmi történt vele, amit ő

nem értett és ez nyugtalanította, tőle akart eligazítást kapni.

Igy megtörténhetett, hogy mindkét orvos már ko-rábban hallott ilyen esetekről, de azokat csak egyéni hóbortnak tartotta és nem széleskörű jelenségnek, ezért nem fordított rájuk semmi figyelmet.

Végül az orvosoknál létezik egy speciális ok, mely megmagyarázza, hogy közülük sokan miért nem ismernek halál-közeli-élményeket, bár nekik több ilyen élményt kellene ismerniök, mint a többi embernek. Az orvostanhallgatóknak kiképzésük idején azt vésik a fejükbe, hogy ne vegyék

figyelembe, amit a beteg a saját hogylétéről mond. Minden orvosnak meg kell tanulni, hogy a figyelmét teljesen a betegség lefolyásának mérhető jelenségeire összpontosítsa, de a beteg egyéni véleményét, „panaszát” mindig csak cum grano salis kell értékelni. Ezt sokan így is teszik, mert könnyebb a mérhető tényállásra helyezkedni. Ez az alapbeállítottság eredményezi aztán, 100

hogy ők nem találkoznak halál-közeli-élményekkel, mert csak elenyészően kevés az az orvos, aki kötelességének érzi, hogy a beteg érzelmi és gondolatvilága felől érdeklődjék, akit éppen a klinikai halál állapotából keltettek életre. Az ilyen felfogású orvosok - jóllehet sokan vannak, akiknek találkozniok kellett volna a halál-közeli-tapasztalatokkal — valószínűleg semmivel sem tudnak többet ezekről, mint a többi ember.

E jelenség elmondásában van-e különbség férfiak és nők között?

Nincs. Semmiféle különbség nincs a férfi és a női betegek beszámolóiban, se tartalomban, se formában. Egyaránt találkoztam férfiakkal és nőkkel, akik általánosságban írták le halál-élményük megjegyezni valót. Nyilván létezik olyan elem, mely az egyik nemnél erősebben kidomborodik.

Mégis van némi különbség a férfi és a női „kí-

sérleti személyek” között. Általában a férfiak tartózkodóbbak a halál-élmények közlésében, mint a nők. Több olyan férfi volt, mint nő, akit részletesebben akartam kikérdezni élménye felől, akár szóban, akár levélben, vagy telefonhívásban, de a részletekre nem akartak kitérni. Érdekes, hogy több férfi, mint nő jelentette ki: „El akarom felejteni az egészet, nem is gondolok rá.”

Kiderült, attól féltek, hogy nevetségessé válnak, sőt voltak, akik tudomásukra hozták, hogy élményük másokat nagyon megviselt. Ezért nem akarták mások érzelmvilágát beszámolóikkal felkavarni.

Nem tudom megmagyarázni, de nem én vagyok az egyetlen, akinek ez a jelenség feltűnt. Dr. Russel, az ismert parapszichológus közölte velem.

127hogyan is és mások is megfigyelték ezt. Három-szor annyi nő, mint férfi fordul hozzá és beszél neki rejtett tapasztalatairól.

Érdekes tény, hogy az ilyen élmények nagyobb százalékban fordulnak elő terhes nőknél, mint várható volna. Ismét nem tudok erre magyarázatot találni. Talán azért, mert a terhesség, mint életjelenség önmagában több kockázatot előidé-

ző helyzetet teremt, melyek váratlanul életveszé-

Ilyes következményekkel járhatnak. Ha figyelembe vesszük, hogy csak a nők lehetnek terhesek és ők kevésbé zárkóztak, mint a férfiak, akkor részben megmagyarázható, hogy az ilyen jelenségek miért jelentkeznek együtt a terhességgel.

Honnan tudja ön, hogy ezek az emberek nem hazudtak?

Aki nem látta és nem hallotta, hogyan mondja el valaki a saját hálái-közeli élményét, az nagyon könnyen feltételezi, hogy ezeket a történeteket kitalálták. Én szerencsére kivételes helyzetben vagyok. Tanúja voltam, hogy felnőtt emberek, lelkiileg kiegyensúlyozott személyiségek elvesztették önuralmukat és sírásban törtek ki, amikor élmé-

nyeikről beszámoltak nekem, melyeket néha több évtizeddel ezelőtt éltek át. Kifejezőmódjukból éreztem az emberi melegséget és őszinteséget, ha nem írásban közölték mondanivalójukat. Számomra ezért a legtöbb esetben a fantáziaszülte történet gyanúja teljesen kizárt.

Véleményemet megerősíti néhány súlyos érv, mely a hazugság ellen szól. A legnyomósabb érv az, hogy a sok beszámoló nagymértékben megegyezik. Hogyan lehet az, hogy nyolc éven keresztül annyi sok ember ugyanazzal a hazugság-128

gal jöjjön hozzám? Talán véletlenül? Vagy talán igaz lehet az összejátszás-teória? Vagyis összes beszélőpartnerem megegyezett egymás között.

Elméletileg lehetséges, de a valóságban elképzelhető, hogy egy előkelő hölgy Észak-Karolina keleti részéből, egy orvostanhallgató New Yerseyből, egy állatorvos Georgiából, és még sokan mások több évvel ezelőtt összedugták a fejüket, hogy ellenem valamilyen hátsó gondolattal, egy ravasz csejt eszeljenek ki? Talán! De számomra egyáltalán nem valószínű!

Ha ez nem egyszerű hazugság, akkor viszont egy magasabb cél érdekében történt ferdítés.

Nem lehet, hogy az ön tanúi a történeteiket idővel kiszínezték?

Ez a kérdés egy ismert pszichológiai jelenségre utal. Valaki elkezd egy egyszerű történetet elő-

adni, de a többszöri elmondás közben, mindig hozzátesz valamit. Egy idő múlva az új részletekkel szép kacskaringós mese alakul ki, amit lassan maga is elhisz. Ez az elbeszélés a végén alig hasonlít az eredetire.

Az általam összegyűjtött történeteknél ez az eljárásmód nem vehető észre. Először, mert azoknak a személyeknek beszámolóit, akiket közvetlenül a halálélményük után interjúvoltam meg — néha még a kórházban —, pontosan megegyeztek azokkal, akik több évtized múlva, emlékezetből adták elő

élményüket. Azonkívül volt olyan személy, aki gondolatait közvetlenül az él-mény után leírta és feljegyzését beszélgetésünk folyamán nekem felolvasta. Ezek a leírások hajszálnyira hasonlítottak a sok év távolából, emlé-

kezetből közölt beszámolókhöz. Ehhez járul az a 337tény, hogy gyakran én voltam az első, vagy második személy, akinek élményüket elmondták, és pedig nagyon tartózkodva, különösen akkor, ha az eset sok éve történt. Ilyen körülmények között az eset kiszínezéséhez nem volt lehetőség. Ezeknek a közlései is megegyeznek a sok év múlva előadott esetekkel. Végül néhány esetben megtörténhetett a kieszelés ellenkezője is. A pszichológiában találkozunk az „elfojtás” lelki folyamat fogalmával, mely azt jelenti, hogy az egyén arra törekszik, hogy öntudatából kiűzze a kellemetlen emlékeket, érzéseket, vagy gondolatokat. A megkérdezettek sok esetben közölték, hogy bizonyos élményrészt nem tudnak elmondani, mert azt valami emlékezetükből kiszorította. Egy asszony pl., aki élményét közölte velem, elmondta, hogy a „halála” közben volt még valami, amire nem emlékszik, mert „el akartam felejteni. Arra gondoltam, hogy azt az emberek úgyszem hiúsik el.”

Egy férfi, aki Vietnamban megsebesült és mütét közben megállt a szíve, elmondta, milyen nehéz volt neki érzelmileg elviselni a testen kívüli állapotot. „Még most is levegő után kapdosok, ha beszélnem kell erről ... Valószínűleg még sok más dolog is történt, amikre nem tudok visszaemlékezni. Megpróbálom elfejeltem azokat.”

összegezve, nyugodtan mondhatjuk: ezeknek a történeteknek létrejöttében semmiféle jelentős díszítő tényező nem volt.

Ezek az emberek vallásosak voltak, mielőtt ilyen tapasztalatokat szereztek? Ha igen, tapasztalataikat nem befolyásolta a vallási hit-tartalom és nevelés?

Úgy látszik, bizonyos fokig igen. Amint már 337

mondtam, a Fénylény leírása mindig ugyanaz, csak az elnevezés különbözik aszerint, ahogy a vallásos környezetek szereplői elnevezik. Ennek ellenére egész kutatásom során egyik szereplőtől sem hallottam a jelenlegi társadalmunkban élő

mennyország vagy pokol fogalmát. Sőt, sokan hangoztatták, hogy tapasztalatuk eltért attól, amit vallási ismereteik alapján elképzelték. Egy asszony, aki „meghalt”, ezt mondta: „Mindig azt hallottam, hogy ha meghalunk, látjuk majd a poklot és a mennyországot. De én egyiket se láttam.” Egy másik asszony ezt mondta, akinek súlyos sérülése után testenkívüliség élménye volt: „Az volt különös, hogy a hittanórán mindig azt hallottam, ha meghalunk, egy gyönyörű, gyöngyökkel ékes kapu előtt kell megállni. Ehelyett a saját húsom és vérem fölött lebegtem. Kü-

lönben nem volt semmi. Nagyon csodálkoztam.”

Meglehetősen sokan vannak olyanok, akik semmiféle vallásos nevelést nem kaptak, mégis leírásuk tartalmilag nem tér el azokétól, akik eredetileg is mélyen vallásosak voltak. Voltak olyanok,

akiknek fiatal korukban volt valami kapcsolatuk vallásos dolgokkal, de később eltávolodtak attól, halálélményük után azonban nagyon komolyan foglalkoztak vallásos dolgokkal. Mások azt mondják, hogy olvasták a Bibliát és sok vallásos könyvet, de azokból sok dolgot nem értettek meg, most a halál-közeli-élményük után azonban kérdéseikre világos választ kaptak.

Az ön által megvizsgált estek alapján mondhatunk-e valamit a lélekvándorlás lehetőségéről?

Az általam megvizsgált egyik eset sem utal arra, hogy létezne lélekvándorlás. Világosan ki kell jelezni azt is, hogy egyik eset se mond ellene. Ha létezne lélekvándorlás, akkor valószínűleg úgy jönne létre, hogy az valamilyen közzjáték lenne a régi testből való kiszakadás és az újba való belépés között. Ebből következik, hogy a halál-közeli-élményekkel rendelkező emberek megkérdezése nem alkalmas módszer ennek a kérdésnek eldöntésére.

Vannak, akik kifejlesztettek és alkalmaztak egy módszert. Megpróbálták pl. a „régmúltba visszahelyezés” módszerét. Egy kísérleti személynek hipnózis közben azt a feladatot adták, hogy lelkileg térjen vissza életének korábbi szakaszához. Ha az illető eljutott élete legkorábbi szakaszához, amelyről élményeket mondott el, akkor megparancsolták neki, hogy menjen vissza tovább, egyre tovább! Ennél a pontnál sok személy elkezdte mesélni időben és helyben távoleső történeteit.

Néhány esetben bebizonyosodott, hogy ezek az elbeszélések megdöbbentően megegyeztek a valósággal. Sőt az is megtörtént, és ellenőrizték is, hogy az illető személy tudatosan, rendes körülmények között semmiféle módon nem tudott volna azokra az élményekre visszaemlékezni,

melyekre hipnózis állapotában tudott. A legismer-tebb Bridey Murphy esete. Voltak mások is, akiket jobban megvizsgáltak és ellenőriztek, bár nem voltak ennyire közismertek. Azok az olvasók, akik ezt a kérdést jobban akarják tanulmányozni, olvassák el Dr. Ian Stevenson: *Twenty Cases Suggestive of Reincarnation* c. munkáját (Lélekvándorlás. A halál és az újjászületés az ember életében. Húsz meggyőzően és tudományosan igazolt eset. Érdekes, hogy a Tibeti halott-132

könyv, mely a halál-közeli-élmények egyes szakaszait pontosan feljegyzi, a lélekvándorlás megtörténtét ama szakasz utánra teszi, ameddig az én tanúim egyáltalán eljutottak.

Beszélggett-e olyan emberrel, aki öngyilkossági kísérlet következtében került halál-közeli-élményekhez? Ha igen, van-e különbség az o élményük és a többieké között?

Nagyon kevés esetről tudok, ahol az öngyilkossági kísérlet okozta volna a „halált”. Ilyenek egyértelműen kellemetlennek nyilvánították a tapasztalataikat.

Egy asszony ezt mondta: „Aki itt szomorú lelket hagy el, az ott fönt is szomorú lélek lesz.” Ezek az emberek közölték, hogy azok a nehézségek, melyek elől itt öngyilkossággal akartak menekül-ni, odaát

is megmaradtak és pedig még erőteljesebb formában. Testnélküli helyzetükben képtelenek voltak problémájukat megoldani, sőt tehetetlenül kellett nézniök, hogy milyen kellemetlen következményeket okozott o tettük.

Egy férfi a felesége halála után annyira kétségbeesett, hogy életének golyóval akart véget vetni. Ő mondja: „Nem jutottam oda, ahol feleségem volt. Egy borzongással teli helyre kerültem, Rögton rájöttem, hogy milyen nagy hibát követtem el ... azt gondoltam: bárcsak ne tettem volna!”

Másoktól azt hallottam, akik ezt a tartózkodási helyet „előpokolnak” (= pokol tornácának? A ford.) értelmezték, olyan érzésük volt, hogy hosszú ideig kell ott maradniok. Ezt büntetésnek fogták föl, mert vétkeztek a „szabályok ellen”. Valami olyan elől szaladtak el, ami tulajdonképpen az 337ő feladatkörük volt, melynek teljesítésével az éle-tük bizonyos értelemben beteljesült volna.

Ezek a nyilatkozatok megegyeznek azokkal, amit azok az emberek mondtak el nekem, akik más okok következtében „haltak” meg. Szerintük az öngyilkosság nagyon borzasztó cselekedet, mely megtorlásul súlyos büntetést kap. Egy férfi, aki baleset következtében jutott halál-közeli-élményhez, ezt mondta: „Amikor ott fenn voltam, olyan gondolatom támadt, hogy számomra két dolog tilos: magamat megölni és másokat megölni ...

Ha öngyilkosságot követek el, akkor Isten aján-dékát vetem el ... Másokat megölni annyit jelent, mint más életében Isten tervét keresztezni.”

Ezek és az ezektől független vélemények számos más közlés, melyeket időközben megismertem, pontosan megegyeznek azokkal az ősi teológiai és erkölcsi tanításokkal, melyek elítélik a szabadhalált. Lényegében ugyanazt a bizonyítékot hozzák fel különböző formában a különböző

gondolkodók: Aquinói Tamás, John Locke és Im-mánuel Kant. Kant szerint az öngyilkos az isteni gondviselés ellen cselekszik és fellázad a Teremtő ellen. Aquinói Tamás úgy magyarázza, hogy az élet Isten ajándéka és annak visszavétele az Isten előjoga és nem az emberé.

Ezekkel az idézetekkel nem akarok erkölcsi ítéletet mondani az öngyilkosságról, csak azt közlöm, hogy mások mit mondanak tapasztalataikról. Kö-

vetkező könyvemben, mely szintén a halál-közeli élményekről szól, ezt és más kérdéseket részletesebben fogok tárgyalni.

Ismer ilyen eseteket más kultúrkörökből is?

Nem. Az egyik ok az a tény, ami miatt nyugodtan 337

mondom, hogy kutatásom nem „tudományos”

munka, hogy azok a személyek, aikkel beszéltem, nem képviselik az egész emberiséget. Egyébként

érdekes lenne tudni valamit a Kwakiut! indiánok, a pápuái fejedelmek, a Watusszi marhapásztorok halál-közeli-élményeiről és még más népekről is.

Földrajzi és más körülmények sajnos, korlátoztak abban, hogy ezeket is felkutassam.

Van történelmi példa a halál-közeli jelenségre?

Tudomásom szerint nincs. Mivel kortársaink példáival foglalkoztam behatóbban, nem volt időm a régi múlt ilyen témáinak feltárasára. Különböző nem csodálkoznék, ha valaki azt állítaná, hogy a régebbi időkben is voltak ilyen tapasztalatok.

Másrészt határozottan állítom, hogy a halál-közeli-élmények az utóbbi évtizedekben összehasonlíthatatlanul gyakoribbak, mint a korábbi időkben voltak. Ennek az az oka, hogy a modern újraélesztési módszerek még nem régóta léteznek. Akiket mostanában élesztettek föl, eme eszközök nélkül nem sok esélyük lett volna a túlélésre. Ilyen eszközök: a szívbe fecskendezett adrenalin injekció, a szívizom működését elindító elektromos készülék, a szív- és tüdőgépek stb.

Megnézte ön az érintett személyek beteglap-ját?

Ha tehettem, igen. Azokban az esetekben, ahol ezt megnézhettem, az orvosi feljegyzések megerősítették, ami az érintett személyekkel történt. Né-

mely esetben, ahol hosszú idő telt el, vagy az illető meghalt az újjáélesztés után, semmi kézzel fogható bizonyíték nem volt. Azok közlései, akiknek betegségét perdöntő bizonyítékokkal lehetett ellenőrizni, semmiben se különböztek azokétól akiknél ez nem volt fellelhető. Sok olyan esetben, ahol az orvosi bizonyítékok nem kerültek elő, igyekeztem bizonyítékokat szerezni az illető személyek orvosainak, barátainak, hozzátartozóinak tanúvallomásaiból, hogy valóban a halál közeleiben voltak-e ők?

Azt mondják, hogy az újraélesztés öt perc után lehetetlen, ön pedig azt állítja, hogy né-

hány esetben az illető húsz percig is „halott”

volt. Hogyan lehetséges ez?

Az orvosi számértékek, melyekkel a mindennapi életben találkozunk, középértékek és nem kell azokat abszolút adatnak venni. Az említett öt perc is átlagérték. Van egy általános klinikai szabály, hogy öt percnél tovább nem próbálkoznak az újraélesztéssel, mert ezen az időn túl az agy oxigénhiány következtében súlyos károsodást szenvedhet. Néha ettől az ötperces átlagértéktől eltekintenek, mert a határérték néha ezen belül van, néha ezen túl. Valóban találtam néhány olyan esetet, ahol az

újraélesztési próbálkozás csak húsz perc múlva vezetett sikerre anélkül, hogy az agy megsérült volna.

Ezek az emberek valóban mind halottak voltak?

Ez a kérdés nagyon rázó és nehezen megválaszolható. A nehézség legfőbb oka szemantikai (Hl jelentéstani) természetű. Mit jelent a „halott”

szó? A szervi átültetésekkel kapcsolatos heves viták bizonyítják, hogy a „halál” meghatározása még orvosi körökben sem egyértelmű. A halál meghatározása nemcsak az orvosok és nemorvo-136

sok beszédében különbözik, hanem az egyes klinikák orvosi testületein belül is más. Erre a kérdésre a válasz tehát attól függ, mit értünk a „halott” kifejezésen. A következőkben három meghatározást fogunk ismertetni és aztán állást-foglalni.

1. A „halál” nem más, mint a klinikailag kimutatható életjelek hiánya.

Sokan azt mondják, hogy az ember akkor halott, ha megáll a szívverése, hosszabb időn keresztül nincs lélegzete, vérnyomása mérhetetlen, a testhőmérséklet leesik, a pupillák kitágulnak stb. Ez a klinikai meghatározás, mely orvosok és nem-orvosok számára évszázadokon át érvényben volt.

Valóban a legtöbb beteget ilyen jelenségek alapján nyilvánították halottnak. Az általam megvizsgált legtöbb ilyen esetben ez a klinikai mérce igaz volt. Így tehát az orvosok kijelentései, valamint a betegdokumentációból származó írásos bizonyítékok elegendően alátámasztják azt a felfogást, hogy a halál ebben az értelemben be-következett.

2. A „halál” nem más, mint az agyi áramhullám hiánya.

A technikai haladás az élettani folyamatok megfigyeléséhez nagyon fejlett készülékeket állított elő, melyek segítségével bizonyos életjelensé-

gek nem lennének érzékelhetők. Az elektroencefalograf olyan készülék, mely az agy gyenge elektromos áramát felerősíti és kimutatja. Újabban hajlanak arra, hogy a „tulajdonképpen”

halál kimutatása az agyi áramtevékenység hiá-

nyától függ, ahogy azt tökéletesen szemléltetik a „lapos” EEG-görbék.

337Kétségtelen, hogy nem minden olyan esetről, amellyel én foglalkoztam, következett be a végső helyzet. Néha egyszerűen nincs idő az EEG-t elő-

készíteni. A klinikai orvosok egyedül azzal törődnek, hogy betegeiket minden körülmények között megmentsék. Így ellene lehet vetni, hogy a betegek közül bizonyítottan egyik se volt „halott”

Tételezzük fel, hogy az emberek nagy százaléka-

nál, akik meghaltak és újjáéledtek, teljesen „lapos” volt az EEG-görbe. Jelenthet ez a tény a mi szempontunkból valami különlegeset? Gondolom: nem, éspedig három okból: először, az újraélesztési kísérletek kényszerhelyzetek, melyek a legtöbb esetben harminc percig tartanak. Az EEG-készülék üzembehelyezése nagyon bonyolult technikai feladat, sőt tapasztalt szakembernek is próbafutást kell végezni vele egy ideig, míg el nem éri a megfelelő görbét és ez is csak a ked-vező feltételek mellett jön létre. A sürgőshelyzet-ben mindig olyan izgalom van, hogy a hibale-hetőség ugrásszerűen megnövekszik. Ilyen esetben, ha meg is jelenne a lapos görbe azoknál a személyeknél, akiknek halál-közeli-élményük volt, még mindig azt lehetne mondani, hogy az EEG-görbék nem voltak pontosak.

Másodszor, a legmodernebb EEG-készülék is csak hasznos szolgálatot nyújt, de tévedhetetlenül nem dönti el, hogy egyes esetekben az újjá-

élesztés lehetséges-e, vagy sem. Ha valakinél lapos EEG-görbék vannak, a kísérletet folytatni kell és az életrekeltés megvalósítható, mint ahogy az néhány esetben meg is történt, ahol a gyógyszerek túladagolása olyan erős hatással volt a központi idegrendszerre, hogy előidéztek ezt a 138

jelenséget, így a hypothermia is (a testhőmérséklet szándékos csökkentése).

Harmadszor, még mindig maradna egy megoldatlan probléma akkor is, ha a készülék jól van beállítva. Még most is azt lehetne mondani, hogy a halál-közeli-élmények nem biztos, hogy akkor következhetnek be, amikor az EEG-görbék laposan futottak, mert létrejöhetnek előtte és utána is. Arra kell következtetnem, hogy az EEG a kutatás jelenlegi szakaszában nem nagy segítség.

3. A „halál” nem más, mint a létfontosságú funkciók megfordíthatatlan elvesztése.

Egyesek még szigorúbb meghatározásra szorítkoznak. Szerintük lehetetlen egy emberről azt állítani, hogy halott, ha az életjelenségeket klinikailag nem lehet kimutatni; ha az EEG-je töké-

letes sima horizontban szalad, aztán mégis életre lehetett kelteni. Más szavakkal: a halál a testnek olyan állapota, melyből lehetetlen újraélesztani. Ha így értjük a halál fogalmát, akkor — természetesen - egyik esetemre sem vonatkozik, mivel mindegyiküket felélesztették.

Láthatjuk tehát, hogy kiinduló kérdéseinkre a vá-

lasz attól függ, hogy mit értünk a „halál” kifejezésen. Jóllehet, ez itt jelentéstani vitának tűnik, mégis fontos, mert mind a három meghatározás önmagában lényeges határok közé helyezi a halál fogalmát. En a harmadik, a legkövetkezősebb meghatározás felé hajlok. Olyan esetekben, amikor a szív működés hosszasan kihagy, a testszövetnek, jelen esetben az agynak, rendelkeznie kell bizonyos oxigéntartalékkal és tápanyaggal.

Nem szükséges mindjárt arra gondolni, hogy biológiai, vagy pszichológiai törvény sérült meg.

337Hogy a felélesztés megtörténhessen, a test sejtjeinek bizonyos mértékig biológiai tevékenységgel kell rendelkezniük, még akkor is, ha az újjá-

élesztéshez semmiféle klinikai ismertetőjelet nem lehet felfedezni. Úgy látszik, lehetetlen egyértelműen meghatározni azt a pontot, ahonnan már semmiféle visszatérés nem lehet. Ez a pont való-

színűleg minden embernél másutt van és az is lehet, hogy nincs ilyen fix pont, hanem inkább folyamatos átmenet létezik. Tény, hogy azokat az embereket, akikkel beszélgettem, néhány évtizeddel ezelőtt nem lehetett volna feléleszteni. A jö-

vőben talán lesznek olyan módszerek, melyekkel sok olyan embert lehet feléleszteni, akiket ma még nem sikerül.

Ezért állítsunk fel egy hipotézist, mely szerint a halál a lélek elválása a testtől és a lélek ennél a pontnál átjut egy másik létrendbe. Tételezzük fel, hogy létezik olyan történés, mely által a lé-

lek, vagy a szellem a halál pillanatában kiszabadul. Nem feltétlen kell megegyezni ennek a pontnak azzal, amit korunkban önkényesen a vissza-nem-térés pontjának neveznek. Ugyanígy azt sem kell feltételezni, hogy ezek az esetek zavar nélkül játszódna le, mint ahogy semmilyen biológiai rendszer sem zavarmentes. így pl.

ezek a történések áttevődnek a másvilágba olyan esetben is, ha semmiféle testi sérülés nem történt. Ezzel magyarázható azoknak az embereknek az elbeszélése, akik egy pillanat alatt egész életükre visszatekintettek, saját testükön kívül érezték magukat stb., s közben biztosan tudták, hogy meghaltak, bár semmi testi sérülést nem szenvedtek.

Végezetül a következőket akarom kijelenteni: bármikor és bárhol legyen is az ellenőrizhetetlen halottlét pontja - előbb, most, vagy később -, nem tudom, de akikkel beszéltem, azok ehhez a ponthoz sokkal közelebb voltak, mint embertársaik óriási többsége. Egyedül ez az oka annak, hogy kénytelen vagyok meghallgatni, amit erről mondanak.

Ha végiggondoljuk ezeket a fejtegetéseket, be-látjuk, hogy nem bölcs dolog a halál pontos fogalma körüli szórszálhasogatás; hogy vajon az végérvényes volt-e, vagy sem? Aki ilyen ellenveté-

seket támaszt a halál-közeli-élmények ellen, az úgy látszik valamilyen alapelvre céloz. Szerinte amíg a testben bizonyos biológiai folyamatok működnek, addig van lehetőség arra, hogy ezek a folyamatok okozhatják az ilyen tapasztalatokat.

Nos, már fentebb elismertem, hogy a testben bizonyos maradékfunkcióknak minden esetben kellett még lenniük. Az a vita, mely eldöntené, vajon nekem igazi halálesetekkel volt-e dolgom, vagy sem, egy alapvetőbb problémára terelődik, arra, hogy a biológiai maradékfunkciók vajon meg tudják-e magyarázni az ilyen tapasztalatokat?

Más szavakkal:

Vannak-e más magyarázatok a testi halál utá-

ni továbbélésre?

Erről a kérdéstről lesz szó a következő fejezetben.

141magyarázatok

Magától értetődik, hogy a halál határesetjeinek jelenségeire létezik még más magyarázat | T.sz-tán filozófiailag végtelen sok elképzelést mondhatunk el, ha az egyes tapasztalatokat, megfigyeléseket, vagy tényeket magyarázzuk. Mindent meg lehet magyarázni, hiszen a mások által kigondolt elméleti magyarázatok végtelenek. Így van ez a halál-közeli-élmények esetében is. Sok lehetséges magyarázat kínálkozik.

Van tehát sok lehetséges elméleti magyarázat.

Ezek közül néhány sokszor előkerült az előadá-

saim utáni vitákban. Most a leggyakoribbakat fogom ismertetni és még egyet, amit még soha nem

tárgyaltak, de én nagyon elfogadhatónak tartom. A magyarázat-kísérleteket szándékosan három csoportra osztottam: természetfölötti magyarázatok, természetes (természettudományos) magyarázatok és pszichológiai magyarázatok.

Természetfölötti magyarázatok

Csak nagyon ritkán próbálta meg egy-egy hallgatóm a halál-közeli-tapasztalatokat démonokkal magyarázni olyan értelemben, hogy ezek a tapasztalatok a gonosz szellemektől származtak.

Erre azt válaszolom: nem nehéz megkülönböztetni, hogy Isten, vagy sátán irányította-e ezeket az élményeket, ha megfigyeljük, hogy mit mondtak és tettek az érintett személyek élményük után.

143Gondolom, Isten ezekkel az emberekkel meg akarta értetni, hogy megbocsátok és békeszeretőik legyenek. A sátán valószínűleg arra indítaná kö-

vetőit, hogy a gyűlölet és a rombolás útján járjanak. Tanúim köztudottan azzal tértek vissza, hogy az előbbi utat követik, az utóbbi visszautasítják.

Véleményem szerint a feltételezett démonnak ke-servesen kellett csalódnia, ha az emberek félrevezetésére irányuló célját ilyen ügynökökre bízta.

Természetes (természettudományos) magyarázatok Gyógyszeres magyarázat

Néhányan azt állítják, hogy a halál-közeli-élmé-

nyeket a betegnek a válságos időpontban beadott kémiai anyagok okozták. Ez elfogadhatónak látszik, mivel több körülményre vezethető vissza.

Pl. a legtöbb orvos és laikus meg van győződve arról, hogy a legtöbb drog (=kábítószer) őrületszerű és hallucinációs (=látási és hallási képzelődés) lelkiállapotot és élményt okoz. Ezenkívül olyan korban élünk, amikor az emberek érdeklő-

dése nagymértékben megnőtt a meg nem engedett drogok élvezete iránt (LSD, hasis stb.), melyek bizonyos hallucinációs hatásokat idéznek elő. Végül van egy vitathatatlan tény, hogy szá-

mos gyógyításhoz alkalmaznak olyan anyagokat, melyek mellékhatása nagyon hasonló a halál-

élményekhez. Példa erre a Ketamin vagy a Cyclohexanon, egy intravénás injekció a kábító mellékhatásával, mely bizonyos szempontból megegyezik azzal, amit mások a testen kívüliség élmé-

nyében tapasztaltak. Jellegzetes „disszociatív”

éztelenítő, mert a beteg ennek hatása közben nemcsak a fájdalmi ingerekre nem reagál, hanem a környezetére sem. önmagát a környezetétől disszociatívnak (= elkülönítettnek) érzi, be-leértve saját testét is (kezét, lábát stb.). A kábí-

tóhatás elmúltával a beteg lelki zavar állapotá-

ba kerül, melyben hallucinál és nagyon élénken álmodik.

Az én anyagomban vannak olyan közlések, amiket bizonyos kábítószer hatása alatt éltek át, amiket az érintettek egyszerűen hallucinációszerű

halottlátomásnak neveztek. Egy példa erre: „Amikor bérnálcsozó korú voltam, fogorvoshoz fogtömésre mentem. Kábítógázt kellett belélegeznem.

Tulajdonképpen semmi altatószert nem akartam elfogadni, mert féltem, hogy nem tudok felébredni. Amikor a gáz hatni kezdett, éreztem, hogy csigavonalban forgok. Nem úgy, mintha csak én forognék, hanem az orvosi szék is velem e-gyütt forogna föl a magasba mindig följebb és följebb.

Minden sugárzó, világos és fehér volt. Amikor a csigavonal csúcsáig értem, angyalok jöttek fe-lém és az égbe vittek. Gondolom, több angyal lehetett, bár minden elmosódottnak tűnt számomra. Nem tudom megmondani, hányan voltak, de mindenesetre egynél többen.

Eközben az orvos asszisztensnőjével valakiről be-széltem. Hallottam, amit mondtak, de amikor egy mondat végére értem, már nem emlékeztem a mondat elejére. Tudtam, hogy egymással beszélnek, de szavaik visszhangzottak. Olyan visszhang volt ez, mint ami a hegyekben egyre messzebb 337távolodik. Emlékszem, hogy mindkettőjüket fe-lülről hallottam, mert felemelkedtem, felszállva az égbe. Ez minden, amire emlékezni tudok. De ta-lán még az is hozzátartozik, hogy a halálra gondolás többé nem rémes. Különben addig féltem a pokoltól. De amikor ez történt, többé nem ké-

telkedtem abban, hogy a mennybe jutok. Később nagyon csodálkoztam azon, hogy a halál gondolata nem nyugtalanít, míg rá nem jöttem arra, hogy az altatás alatt egyáltalán semmi sem izgat.

Az egész valami szép volt, azt hiszem, a gáz okozta nekem ezt a gondtalan boldog állapotot.

De nem örültem neki, mert olyan bizonytalan dolog volt. Később aztán nem is gondoltam rá.”

Némely pontban van hasonlóság e tapasztalat és azoké között, akik valódi tapasztalatokat éltek át. Az idézett asszony beszél fehér fényről és találkozott más lényekkel, a túlvilágon, akik neki segítettek,

úgyhogy a halál látványától nem fél.

Két szempont arra enged következtetni, hogy „a saját testét elhagyta; az egyik az, hogy az orvos és az asszisztens nő hangját egy magasban levő

pontról hallotta, a másik, hogy „lebegő-érzése”

volt.

Egyébként ennek a történetnek egyéb részletei nem azonosak a jellegzetes halál-közeli-élmé-

nyekkel, amiket az érintett személyek valóságos-nak tartottak. Ezt a fehér fényt nem személyesí-

tette meg senki, nem áradt a béke és a boldogság kimondhatatlan érzése belőle. A halál-utáni világ leírása betű szerint megegyezik a katekiz-mussal. A vele szembejövő lényeket angyaloknak nevezi, akik megmondják neki, hogy a „mennyországba” került, és ez „fent” van, ahová vitték.

Nem állítja, hogy a saját testét látta volna, vagy valamilyen másik teste lett volna. Végül világosan közli, hogy a fogorvosi székkal együtt forgott és nem a saját teste volt a forgás forrása. Élmé-

nye meglehetősen elmosódott, aminek semmi hatása nincs a hitére és további életére. (Sokkal-inkább most vannak kétségei a halál utáni életről.)

összehasonlítva azokat a beszámolókat, melyekben az élmény a gyógyszerek hatására jött létre, azokkal, melyek igazi történést mutatnak, több szempontra kell felhívni a figyelmet.

Először, kevés személy közölt velem drog hatá-

sára létrejött tapasztalatokat, de ők se voltak se több, se kevesebb képzelőerővel, intelligenciával, vagy határozott személyiséggel megáldva, mint azok, akik „valódi” halál-közeli-élményről szá-

moltak be.

Másodszor, a kábítószer hatására létrejött tapasztalatok szerfölött bizonytalanok.

Harmadszor, ezek az élmények egymástól és a jellegzetesen halál-közeli-látomásoktól is eltérnek. S ha hozzáteszem azt, hogy példaként olyan esetet említettem, mely a legközelebb áll az „igazi” haláltapasztalatokhoz, elképzelhető, hogy mekkora a különbség a két típus tapasztalatai között.

Még további tényezők szólnak a halál-közeli-jelenség gyógyszeres magyarázata ellen. Ezek közül a legjelentősebb az, hogy a legtöbben nem kaptak semmiféle gyógyszert élményük előtt, sőt néhány esetben nemegyszer az élmény után kaptak ilyen anyagot. Sok személy azt állította, élménye akkor következett be, mielőtt valamilyen 147gyógyszert kapott volna. Más esetben hosszú időn keresztül nem volt orvosi kezelés alatt. Azokban az esetekben is, ahol nem sokkal a halál-

élmény előtt orvosi okokból gyógyszert alkalmaztak, az egyes személyeknél használt anyagok között is rendkívül nagy különbségek mutatkoztak.

Az anyagok sora nagyon hosszú az aszpirintól az antibiotikumokon keresztül a mellékvesehormonon át a folyékony, vagy gáznemű kábítószer-ekig. A használt anyagok közül a legtöbbször nincs hatása a központi idegrendszerre, vagy a lélekre. Megállapíthatjuk, hogy nincs különbség az élményekben olyan csoportok beszámolóinál, akik kaptak gyógyszert és azok között, akiknek élménye nem hozható összefüggésbe semmilyen gyógyszerrel. Végül megjegyzés nélkül említek egy asszonyt, aki néhány éven belül, két különböző alkalommal „meghalt”. Az első esetben az élménye hiányát altatószer hatásának tulajdonítja, a második alkalommal egyáltalán nem kapott gyógyszert, mégis bőséges élmények részese lett.

A modern gyógyszertudomány abból a felfogás-ból indul ki, melyet a nem szakemberek óriási többsége is átvett, hogy a pszichotropikus szerek befolyásolnak és okoznak is lelki folyamatokat azoknál, akik ilyeneket szednek. Ezek a lelki folyamatok nem reálisak, ezért csak a „valótlan”, „hallucinációs”, „őrült”, „tisztán pszichikai” szavakkal szoktuk jelölni őket. De az is igaz, hogy ezt a nézetet nem mindenki osztja. A kábítószeres fogyasztása és az élmények között van még egy szempont, amit említeni kell. Az ún. „hallu-cinogén” anyagok (= hallucinációt előidéző) beavató és megvilágosító hatására gondolok. A 148

történelem folyamán mindig voltak olyan emberek, akik bizonyos anyagok fogyasztásával öntudat-, vagy lelki változást idéztek elő. Ezeket az anyagokat nemcsak gyógyításra használták, hanem vallásos és jövőbelátó szándékkal is. Az USA nyugati felén élő Peyotl-Kults-indiánok szertartásait alaposan feltárták, melyeknek középpontjában a peyotl-, vagy peyotekaktusz használata áll (ezek közül néhány anhalonium alkaloidát, vagy ismertebb nevén meskalint tartalmaz), mely-lyel vallásos látomást és ihletet állapotot érnek el. Hasonló kultusz mindenütt létezik a világon és követőik azt hiszik, az általuk használt kábító-

szer alkalmassá teszi őket arra, hogy más létrendbe jussanak. Tegyük fel, hogy ez a szemlé-

let helyes, akkor megkockáztathatjuk azt a feltevést is, hogy a kábítószer használata csupán egyik út a sok között, melyek ihlet-élményekhez és az új lét-gazdagság felfedezéséhez vezetnek.

A haláltapasztalat lehetne a másik út ehhez a célhoz és belső rokonság lenne a drog-okozta-élménynek - mint fent mondtuk - és a halál-közeli-élmények magyarázatára.

Fiziológiai magyarázatok

A fiziológia a biológiának az az ága, mely a sejtek, szervek és az egész szervezet működésé-

vel foglalkozik és e működések közötti összefüggéseket kutatja. A halál-közeli-jelenségekre gyakran hallottam a következő fiziológiai magyarázatot: ha az agy oxigénellátása a klinikai halálnál és más súlyos életveszélyes esetenél megszűnik, ennek következménye lenne a szóbanfor-149gő jelenség olyan értelemben, hogy a haldokló agy utolsó oxigénadagjának felhasználása közben működne így.

Ennek a feltevésnek az a hibája, hogy nem tud magyarázatot adni olyan halál-tapasztalatokra, melyeknél a halál-közeli-élmények jóval előbb bekövetkeztek, mint a szóbanforgó fiziológiai állapot. Néhány esetben semmiféle stressz-állapot nem volt a jelenségek időpontjában. Ez esetben is megegyeztek a halál-közeli-élmények elemei a súlyos testi sérülés következtében előállott élményekkel.

A neurológia az orvostudományak az a területe, mely az idegrendszer (azaz agyvelő, gerincvelő és az idegszólak) megbetegedésének okaival, felismerésével és kezelésével foglalkozik. Bizonyos idegbetegségeknél hasonló jelenségek fordulnak elő azokkal is, akik majdnem meghaltak és élményekről számoltak be. Ezért szeretnék egyesek a halál-közeli-élmények magyarázatát a neurológia területére vinni. Szerintük a halál-jelenségeket a haldokló idegrendszer hibás működése idézi elő. Most szeretném párhuzamba állítani a haláltapasztalatok két elemét, a visszatekintést és a testenkívüliséget a neurológiai jelenségekkel.

Egy kórház neurológiai osztályán találkoztam egy beteggel, akinél érdekes módon zajlottak le a rohamok. Eközben ő villámszerűen visszatekintett egész korábbi életére.

„Amikor először történt ez, éppen a barátomra 150

néztem, aki a szoba másik részén volt. Arcának jobbfele valamiképpen eltorzult. Egyszeresek életem korábbi eseményei képek formájában tódultak az öntudatomba. Pontosan olyanok voltak, mint a valóságban - egészen élők, színesek és háromdimenziósak. Szédültem és annyira megdöbbentem, hogy megpróbáltam a képek előtt kitérni. Azóta ezek a rohamok többször megisméltődtek. A legjobb hasonlat az a film, amit a tv évvégén sugároz. Az év eseményei képekben villannak fel és tűnnek tova, mielőtt át lehetne gondolni azokat. Így van ez a rohamokkal is. Lá-

tok valamit, próbálok emlékezni rá, de ennek helyébe már új tűnik fel. A képek azokat a dolgokat mutatták, melyek valóban megtörténtek. Semmi változás nincs. S ha eltűntek, akkor már nem tudtam visszaemlékezni arra, amit láttam. Néha ugyanazok a képek jöttek vissza, máskor nem.

Amikor a képek megjelentek, emlékezni tudtam rájuk, de felfogóképességem egyre csökkent. Valahogy úgy volt, mintha az eszem egyik fele a képekkel "törődött volna, a másik meg azzal, amit csinálok. A többi ember, aki látta a rohamomat, azt mondta, kb. egy percig tartott, nekem egy évnek tűnt."

Bizonyos vonatkozásban hasonlóságok vannak eme agyi zavarból származó rohamok okozta jelenségek és az én tanúim halál-tapasztalata kö-

zött. Pl. ennek a férfinak a rohama kifejezetten világos képek formájában hihetetlenül életszerű

és háromdimenziós ábrázolásban mutatta be életét. Az is kitűnt, hogy ezek a képek hatással voltak rá

akaratától függetlenül. A képek rohanó sebességgel peregtek és a roham közben idő-

érzéke eltorzult.

337Ugyanakkor észre kell vennünk a feltűnő különbségeket is. Ennél a betegnél az emlékképek életét nem időrendi sorban mutatták be, és nem is volt egységes látomása egész életéről, mint a halálközeli eseményeknél történt. A képek életének nem a fontos eseményeire irányultak, hanem a jelentékteleneket mutatták be. A bemutatás célja aligha lehetett erkölcsi, vagy élete végső dolgaira irányuló. A halálközeli-élmények résztvevői viszont észreveszik, hogy a „visszatekintés” után életük eseményeire lényegesen világosabban emlékeznek vissza, mint azelőtt. Ez a beteg a roham után egyetlen jelenetre se tudott visszaemlékezni, amiket látott.

A testenkívüliség élményét egyesek „autoszkopikus” (— önmagátnéző) hallucinációnak magyarázzák, ahogy azt N. Lukianowicz az „Archives of Neurology and Psychiatry” c. szaklapban kifejti.

Ennél a különös látomásszerű észlelésnél a beteg látja a saját képmását. Ez a másodpéldány —amit lát - utánozza az eredeti ember arcjátékát és mozdulatait, de a beteg hamarosan megzavarodik, amikor bizonyos távolságból saját képét meglátja.

Bár ez az élmény bizonyos hasonlóságot mutat a testenkívüliséggel, amiről fentebb írtunk, már sokkal több a különbség. Az autoszkopikus képzelet mindig élő marad, vagyis a beteg a saját testét érzi valóságnak és nem a látott dolgot, ezzel szemben a testenkívüliség állapotában a szemlélő csak élettelen buroknak látja. Az autoszkopikus hallucináció betege képes a másodpéldányát „hallani”, azzal beszélni, parancsot adni neki és gúnyolni. A testenkívüliségnél a sa-152

ját testüket a szereplők teljesen látják (legyen az részben, vagy egészben eltakarva), az autoszkopiában csak mellig, vagy nyakig látható a másodpéldány.

Az autoszkopikusan tapasztalt képmások sokkal inkább a szellemi testtel azonosak, a haldokló viszont anyagi testet lát. Az autoszkopikus hallucinációban a másodpéldány néha erős színekben látszik, máskor meg lehelletfinom, átlátszó és színtelen. Sőt a beteg meglátja, amint képmása a vastag ajtón, vagy más akadályokon a legkiseb nehézség nélkül áthatol.

Szeretnék itt egy valószínűleg autoszkopikus hallucinációt közölni úgy, ahogy hallottam. Ez az eset egyedülálló, mert egyszerre két személy szerepel benne.

„Egy nyári éjjel 11 óra felé történt. A meny-asszonyommal, akit két évvel később feleségül is vettem, sportkocsimon hazafelé mentünk. A há-

zuk előtt parkoltam. Ez az utca gyengén volt kivilágítva. Mindketten nagyon csodálkoztunk, amikor felnéztünk és láttuk, hogy óriás-képeink de-réköv vonalában fent egymás mellett ülnek a fa-sor hatalmas koronái fölött, tőlünk mintegy harminc méter távolságban lebegtek. A képek söté-

tek voltak, mint a szilettek és bár nem tudtuk őket tökéletesen szemügyre venni, mindenesetre nagyon élethű képek oltak. Mindketten azonnal felismertük magunkat. A képek a mi mozgásunk-tól függetlenül mozogtak, mert mi mozdulatlanul kuksoltunk az autóban és néztük őket. Csináltak valamit. A képmásom pl. egy könyvet vett a ke-zébe és egy lapot mutatott menyasszonyom kép-153másának, <5 előrehajolt és pontosan ránézett ar-ra az oldalra.

Amint ott ültünk, elmondtam a menyasszonyomnak, hogy mit csinál a képmásom - s az én be-szédem pontosan megegyezett azzal, amit ő a saját szemével látott. Megcseréltük a szerepet.

Most ő mondta el, amit látott s ez megegyezett azzal, amit én tapasztaltam. Hosszabb ideig ül-tünk ott - kb. félórát - és néztük a színjátékot, közben beszélgettünk róla. Gondoltam, hogy egész éjjel nézhetnénk, de a menyasszonyomnak be kellett mennie és így együtt mentünk fel a lépcsőn, mely a házukhoz vezetett. Amikor vissz-szatértem az autóba, még mindig láttam a képe-ket és amikor elindultam, akkor is ott voltak.

Kizárt dolog, hogy az valamiképpen kettőnk tü-

körképe lett volna a szélvédő ablakban, mert a motorház teteje zárva volt és mi egész idő alatt az ablakon át néztünk föl. Egyikünk se volt ré-

szeg se akkor, se ma. Ez három évvel előbb tör-tént annál, hogy LSD-ről, vagy más hasonló ká-

bítószerről hallottam volna. Nem is voltunk fá-

radtak, bár már igazán késő volt; álmosak se lehettünk, inkább éberek, jókedvűek, izgatottak voltunk és csodálkoztunk, amikor néztük a képe-ket és egymással beszélgettünk róluk.”

Jóllehet az autoszkopikus hallucinációk némely tekintetben olyanok, mint a halál közelségében tapasztalt testenkívüliség jelenségei, de ha a kétféle jelenség minden részletét összehasonlítjuk és ha a különbségeket el is hanyagoljuk, a testenkívüliségben előfordult élményekre az autoszkopikus hallucinációk nem adnak magyarázatot. Ennek oka egyszerűen az, hogy az autoszko-154

pikus hallucinációkra nincs magyarázat. Számos ellentmondó magyarázat merült fel különböző

ideg- és lélekgyógyászok között, de a vitán kí-

vül általánosan elfogadott elmélet nincs. Az a próbálkozás, mely a testenkívüliség élményét autoszkopikus hallucinációval magyarázza, olyan, mint aki titkot magyaráz meg rejtéllyel.

Végül van még egy dolog, aminél fogva a testenkívüliség élménye kapcsolatba hozható a neurológiai magyarázattal. Nemrég találkoztam valakivel, akinél a halál-közeli-élmény után idegzavar lépett föl.

Ez az idegzavar testének egy részén levő izomcsoport részleges bénulása volt.

Ez volt az összes közül az egyetlen eset - bár gyakran kérdeztem őket, hogy volt-e valami károsodásuk - a halállal való találkozás után.

Pszichológiai magyarázatok

A pszichológia még megközelítően sem érte el pontosságban és törvényszerűségben azt a fokot, amit korunk más tudományága megszerzett. A pszichológusok ellentmondó nézeteik miatt kü-

lönféle csoportokba tömörülnek, vitatkoznak kutatási módszerekről, a lélek természetéről, előbbségéről és alapvető véleményekben külön-böznék egymástól. A lehetséges összes pszichológiai magyarázat helyett inkább azokra a vizsgálódásokra fogok figyelmeztetni, melyeket leggyakrabban hallottam hallgatóimtól és ezekhez veszek még egy magyarázatot, amely engem valahogy a legjobban megragadott.

E könyv korábbi lapjain már két pszichikai típusú 337magyarázatot említettem: az egyik a tudatos hazugsággal kapcsolatos, a másik az öntudatlan fantáziára épült. Ebben a fejezetben két másik pszichológiai kérdést magyarázunk meg.

Izolációs kutatás

Sok előadásomon sohasem fordult elő, hogy valaki a halál-közeli-élményt a modern izoláció-kutatás fényében próbálta volna megmagyarázni.

Mégis ezen a viszonylag fiatal — az emberi magatartástudománnyal foglalkozó — viharosan fejlődő területen kísérünk meg bizonyos jelensé-

gekre rámutatni és kifejtjük azokat a pontokat, melyek a haláltapasztalat egyes szakaszaihoz a legközelebb állnak.

Az izoláció-kutatás olyan szakmai irány, mely a következő kérdéssel foglalkozik: Mi történik testileg és lelkileg azzal az emberrel, aki valamiképpen izolált (= elszigetelt) lesz. Ami megtörténhet úgy, hogy hosszú ideig minden emberrel mindenféle kapcsolata megszűnik, vagy hosszú időn át állandóan ismétlődő, egyhangú munkát végez.

Ilyen helyzetek megfigyelésének anyaga sokféle-képpen gyarapodott. Vannak magányos kutatók, vagy hajótöröttek, akik tapasztalataikat leírták.

Az utóbbi évtizedekben a kutatók azon fáradoznak, hogy ilyen helyzeteket laboratóriumi körülmények között vizsgáljanak meg. Az érzékszervek működésének lecsökkentésével végzett kísérletekről sokat írtak. Pl. egy önként jelentkezőt beledug-

gattak egy víztartályba. A víznek ugyanaz volt a hőmérséklete, mint a testnek. Kötést tettek a 337

szemére és dugót a fülébe. Így a súly- és hő-

érzékelést, valamint a fény- és hangérzékelést a minimumra csökkentették. Végtagjait csőbe dugták, úgyhogy nem tudta mozgatni azokat, s így a kéz- és lábmozgás lehetőségétől megfosztották.

Ilyen és hasonló körülmények között a kísérleti személy szokatlan lelki jelenségeket élt át, melyeknek egyes részletei erősen hasonlítottak arra, amivel a második fejezetben foglalkoztunk. Egy asszony, aki rendkívül rossz körülmények között hosszú ideig egyedül lakott az északi sarkon, be-számol arról, hogy életének élményeiről panorá-

maszerű látomása volt. Hajótörött matrózok, akik heteken át egyedül hánykódtak egy csónakban a tengeren, leírják, hogy hallucinációik voltak és megmenekülésüket természetfeletti lényeknek - kísértetek, vagy szellemek — tulajdonítják. Bizonyos hasonlóságot mutat ez azzal a Fénylány-nyel, vagy holtak szellemével, amiről sok tanú beszélt. A halál-közelség más elemei is előfordulnak még az elszigeteltség tapasztalatai között.

Ilyenek: időérzékelés megváltozása, a saját-testtől elszakadás érzékelése, ellenszegülő érzés a civilizált világba való visszatéréskor, vagy az elszigetelt állapot elhagyása elleni tusakodás, vé-

gül a „magány-lét” érzése az egész univerzum-ban. Ráadásul többen elmondták, hogy a dolgokról más értékfogalom alakult kibennük s emiatt nem szívesen tértek vissza a civilizált életbe. Bensőleg sokkal biztonságosabbnak érzik magukat. Személyiségük megújulásának érzése is rokon azzal a beszámolóval, amit a halálból visszatértek közöltek.

A haldokló állapotnak vannak olyan megnyilvánv-

157nulásai, melyeket az elszigeteltség állapotában is fellelhetünk. A halál előtt a betegek gyakran érzik magukat elszigeteltnek, különösen megnyilvánul ez a kórházi intenzív-osztályon, az elfekvőben, amikor a tompított fény, teljes csönd, lá-

togatók hiánya veszi körül őket. Vajon azok az élettani folyamatok, melyek a haldokló testben fellépnek, előidézhetik-e az elszigetelődés végső

formáit, melyek az agyhoz futó ingerek csaknem teljes megszűnését jelentik? Továbbá: amint már sok

halál közelébe jutott ember mesélte nekem, - és már kifejtettük — azt, hogy mennyire erőt vesz rajtuk az elszigeteltség, a magányosság és az elszakítottság állapotának szomorú érzése, amikor testükön kívül tartózkodtak.

Nagyon valószínű, hogy határeset lehet az, amit most elmondok, mert nem sorolható sem a halál-közeli-élményekhez, sem az izolációs tapasztalatokhoz. Egy férfi a következő történetet mondta el, mely súlyos betegsége idején a kórházi tartózkodása alatt fordult elő:

„A kórházban nagyon rosszul voltam. Amikor ott feküdtem, képek jelentek meg hosszasan előttem, mintha a tv képernyőjén peregtek volna.

A képeken embereket láttam s egyikük egy tér-ségen keresztül közeledett felém, lassan elhaladt mellettem, majd egy újabb jelent meg. Töké-

letesen tisztában voltam azzal, hogy kórházban fekszem betegen, de csodálkoztam ezen és nem értettem, hogy mi történik itt. Néhány embert felismertem közülük - barátaim, rokonaim voltak -, a többit nem. Hirtelen rájöttem arra, hogy akiket felismertem, azok már régen meghaltak”

Jogos a kérdés: vajon ez az élmény hova sorol-158

ható? Hiszen hasonlít a halál-közeli-élményekhez is, meg az izolációs tapasztalatokhoz is. A halál-közeli élményekhez azért, mert holtak lelkével történt találkozás, de különbözik is azoktól, mert semmi más elem nem fordult elő benne. Érdekes tapasztalatot élt át egy önkéntes kísérleti személy az izolációs-kísérlet közben, aki egy ideig egyes cellában élt. Hallucináció! voltak, melyekben híres emberek képét látta. Ezt talán úgy kell tekintenünk, mint egy beteg súlyos állapotának következtében fellépő halál-közeli-élményt, vagy mint izolációs tapasztalatot, amit a bezártság körülményei okoztak? Ezek olyan helyzetek, melyekre nincs egyértelmű magyarázat, melynek alapján vagy az egyik vagy a másik kategóriába lehetne sorolni. Határesetek mindig lesznek.

Az izoláció-kutatás élményei ilyen áttekintés ellenére sem magyarázzák meg a halál-közeli élményeket. Különösen a lelki jelenségeket nem lehet megmagyarázni, melyek elszigetelt állapotban jelentkeznek. Az ismert elméletek nem alkalmasak erre. Akik a halál-közeli-élményeket az izolációs tapasztalatokkal akarják magyarázni, ugyanazt teszik, mint akik a testen kívüliség élményét az autoszkopikus jelenségekkel magyarázzák. Ez annyit jelent, mint egyik titok helyébe másikat tenni. Az izolációs körülmények között fellépő látomások magyarázatára két ellentétes nézet létezik. Az egyik szerint ez a jelenség való-

ságos alap nélküli „elképzelt” és „hallucinációs”

ézés. Ilyeneket kerestek a mindenkori misztikusok és sámánok a vadonok magányában, ahol megvilágosodást és kinyilatkoztatást véltek felfedezni. Az a gondolat, hogy az izoláció lelki újjá-

337születést eredményezhet, sok kultúrában a hit lényeges része és oi megtalálható sok nagy va|.

lási műben, sőt a Bibliában is.

Bár ez az elképzelés nyugati hitstruktúráinkban jelenleg kissé idegen, mégis számos védelmezője van. A legkorábbi és híres izoláció-kutató dr.

John C. Lilly, pár évvel ezelőtt a saját lelki ön-

életrajzát jelentette meg „A forgószél közép-pontja” címmel. Ebben a könyvben egyértelműen azt állítja, hogy izolációs élményeiben a megvilágosodás és a magasabb (vagy mélyebb) ismeretek igazi tapasztalatait fedezte föl és azok semmiképpen se „valótlanok”, vagy „elképzelt”

dolgok. Itt meg kell jegyeznünk, hogy Lilly a saját halál-közeli-élményeiről számol be és azokat ugyanabba a kategóriába helyezi, mint izolációs tapasztalatait. Ezek szerint az izoláció, a hallucinogének és a halál-közelség egyike lehet azon utaknak, melyek az öntudat új birodalmába vezethetnek.

Álmok, hallucinációk, kényszerképzetek A halál-közeli-élmények - mondják egyesek -

nem mások, mint csodálatos álmok, fantáziakepek, vagy hallucinációk, amik különböző tényezők hatására létrejöhetnek: az egyik esetben a kábítószer, a másokban az anoxia (= teljes oxigénhiány) az agyban, a következőben az izoláció stb. A halál-közeli-élményeket tehát kényszerképzeteknek mondják. Véleményem szerint több tény szól ez ellen.

Először is nagy hasonlóságokat találhatunk tartalomban és felépítésben a különböző abrazo-160

lásokban, jóllehet ezek nem azonosak azokkal, amiket tanúim elmondtak és azokkal, amiket korunkban a halottak sorsáról hisznek. Továbbá elmondjuk, hogy a haldoklás eseményének le-

írásai, amiket kortársaink elmondanak, csodálatosan megegyeznek azokkal, amiket az ősi, tá-

voli forrásmunkák lefektetnek, melyekről az én tanúimnak fogalmuk sem lehetett.

Másodszor tény, hogy azok a személyek, akikkel beszéltem, nem voltak pszichológusok, őket érzelmileg kiegyensúlyozott, normális embereknek ismertem meg, akik hasznos tagjai a társadalomnak. Munkahelyeken dolgoznak és felelősségteljes pozíciókat töltenek be. Komoly házaspárok, gondoskodnak családjukról és kapcsolatban vannak barátaikkal. Tanúim egyike sem élt át olyan jót, mint életének megmagyarázhatatlan élményét. Végül nagyon fontos, hogy a szóbanforgó emberek nagyon pontosan meg tudták különböztetni az álmodást az ébrenléttől. Ezek a személyek hangsúlyozták, hogy a halál közeleiben velük történt események nem voltak álmok, hanem valóságos történetek.

Végül van még egy tény, ami a testen kívüliség mozzanatát különleges módon bizonyítja. De be-

csületszavamat adtam, hogy neveket nem emlí-

tek könyvem írásakor és az egyes részletek bizonyításához. Én eleget láttam és hallottam, hogy a következőket kijelenthessem: a csodálkozás és a megdöbbenés nálam se kisebb. Meg vagyok győződve, hogy akik szorgalmasan kutatják a halál-közeli élményeket, valószínűleg ugyanerre a bizonyosságra tesznek szert. Hiszem, hogy az illetők fognak annyi bizonyítékot találni, hogy 161kijelenthessék, hogy a halál-közeli élmények egészen mások, mint az álmok és talán egy egészen különleges kategóriához tartoznak.

Utolsó megjegyzésként hozzátenném, hogy Q

„magyarázatok” nemcsak elvont, intellektuális gondolatépítmények, hanem némely esetben azoknak a személyeknek a hitvallásai, akik azokat megalkották. Az emberek hajlanak a szabá-

lyos, természettudományos magyarázatra, amit megalkottak, vagy elfogadtak, hogy összeháza-sítsák a mi témánkkal.

Miközben az élet és a halál közti átmeneti állapotot vizsgáltam és ezekről sok előadást tartottam, a jelenség sok magyarázatának képviselő-

jével találkoztam. Ezek az emberek vagy a fiziológia, vagy a farmakológia, vagy a neurológia talaján álltak és saját személyes felfogásukból, mint alapállásból indultak ki és véleményüket akkor is tcrtották, amikor azokat példákkal cá-

foltuk meg. Van köztük, aki a freudi pszichoanalízisért lelkesedik, vagy tűzzel magyarázza, hogy a Fénylény az Atya-imágó előrevetítése, van aki ezzel szemben a közösségi öntudat jungi arche-típusait védi stb., stb.

Mégegyszer szeretném hangsúlyozni, hogy az el-mondottakkal kapcsolatban semmi új magyará-

zatot nem adtam, csak azt akarom mondani, hogy számomra a leggyakoribb magyarázatok is kérdésesek. Amit tulajdonképpen szeretnék mondani, az a következő: legalábbis hagyjuk füg-gőben azt a lehetőséget, hogy a halál-közeli-él-mény újszerű jelenség, melynek magyarázatát és értelmezését egészen új módszerekkel kell kifej-tenünk.

hatások

Könyvem írása közben tökéletesen tudatában voltam annak, hogy nézeteim és véleményeim nagyon könnyen félreérthetők. Különösen termé-

szettudományos beállítottságú olvasóim előtt szeretném hangsúlyozni: nagyon jól tudom, hogy munkám nem tudományos munka! Filozófus kollégáimnak azt szeretném kiáltani: nem vagyok abban a tévhitben, mintha „bizonyítottam” volna, hogy van élet a halál után! Hogy ezeket a problémákat alaposan megtárgyaljuk, ahhoz egész részletes vitákba kellett volna bocsátkozni, melyek ennek a könyvnek a kereteibe helyszűke miatt nem férnek bele. Így tehát csak a következő, rövid megjegyzésekre szorítkozom.

Az egyes szaktudományokban, mint a logika, jog-bölcselet és természettudomány, ilyen szakkifejezések vannak: „következtetés, bizonyítás, in-doklás” és ezeknek kifinomultabb jelentésük van, mint a mindennapi szóhasználatban. A mindennapi beszéd e szavakat nem pontos jelentéssel használja. Elég egy futólagos pillantás valamelyik magazinba, hogy megállapítsuk, csaknem minden valószínűtlen történet „bizonyítékul”

szolgálhat mindenféle csodálatos feltevéshez.

Hogy milyen következtetéseket vonhatunk le az adott premisszákból és milyeneket nem, az a logikában nem csupán ízlés kérdése. Nagyon szigorú szabályok, előírások és törvények hatá-

rozzák meg. Ha azt mondjuk, hogy bizonyos kö-

vetkeztetést levontunk, akkor egyben azt is állítjuk; hogy mindannak a következtetésnek, mely ezekből a premisszákból indul ki. ugyanolyan pontosnak kell lennie, ha közben semmi logikai hiba nem történt.

Ebből a rövid utalásból következik, hogy vizsgálataimból miért nem vonok le bármilyen „kö-

vetkeztetést” és miért mondom, hogy nincs szán-dékomban új tanítást adni a halál utáni továb-

élésről a régi helyett. Mégis állítom, hogy ezek a halál-közeli-élmények nagyon jelentősek. Szeretnék értelmezésükkel középúton járni: ezek a tapasztalatok sem lezárva, sem tudományos, vagy logikai bizonyítékokkal alátámasztva, sem szenzációsan felnagyítva nincsenek, melyekben népies érzelemnyilvánításokat használtunk volna fel bizonyítékként, melyek „bizonyító” erővel utaltak volna arra, hogy van élet a halál után.

Ugyanakkor számomra marad egy nyitott kérdés, vajon pillanatnyi tehetetlenségünkben, ami a „bizonyítékot” illeti, felismerhető lesz-e az akadály, ami magában a halál-közeli-élmény természetében rejlik? Ehelyett talán a jelenleg ismert tudományos és logikai módszerekben van az akadály?

Lehet, hogy a jövőben a természettudósok és a filozófusok szemlélete megváltozik. (Nem szabad elfelejteni, hogy a természettudomány és a logika módszere nem merev és megváltozhatatlan, hanem dinamikusan fejlődik.) Most a végén itt állok következtetések, bizonyítékláncok, vagy oksági alapok nélkül, sőt az eredmény, amivel rendelkezem, nem más, mint érzések, kérdések, hasonlóságok, megmagyarázhatatlan rejtélyek gyűjteménye. Talán jobb, ha nem is kérdezik tőlem, hogy tanulmányomhoz milyen 164

zárókövetkeztetést formáltam, hanem csak annyit mondanék, hogy nekem személyesen mit jelent ez a munka? Válaszul ennyit mondhatok: ha valaki átéli azt, hogy egy ember elmondja élményét, mely tele van meggyőzőerővel, azt írásban nehéz kifejezni. Az ő számukra halál-közeli-

élményük nagyon valóságos történet volt. És amint őket hallgattam, élményük számomra is valóságos történetek lett.

Teljesen tisztában vagyok azzal, hogy ez pszichológiai és nem logikai gondolatmenet. A logika általánosan kötelező valami, a pszichológiai gondolatsor nem ennyire általános erejű. Egyiket így, a másikat úgy változtathatja meg ugyanaz a körülmény. Független a rátermettségtől és a jellemtől, és nem szeretném azt a benyomást kelteni, mintha a saját beállítottságom mások számára kötelező lenne: Ha válaszolnom kell a nekem szegezett kérdésre: „ha ezeknek az élmé-

nyeknek végső magyarázata csupán szubjektív dolog marad, akkor egyáltalán milyen következtetésre jusson az olvasó?” — nem is tudok más választ adni erre a kérdésre, mint felhívom az emberiség határtalan érdeklődését a halál természetére. Hiszem, hogy mindaz, amit nyújtottam, hasznos lehet a halálproblematika megvilágításához.

E téma megtárgyalásához sok hivatásbeli és tudományos szakember szükséges. Szükség van orvosra, aki a haldokló betegnek is biztatást nyújt, lelkeszre, aki előkészíti a halálra. Tág értelemben szükség van pszichológusokra és pszichiáterekre, hogy gyakorlatilag is eredményes kezelési módszert tudjanak alkalmazni a lelki zavarok gyógyítására. “Először tudniuk kell, mi a lélek vagy szellem és hogy ez a valami a testtől füg-

getlenül is létezik. Ha nem tudják, akkor a lé-

lekgyógyászat súlypontja a fizikai-kémiai-módszer irányába tolódik el - drogok, elektrosokk, agysebészet és hasonlóké. Visszatérve: ha van ismertető jel arra, hogy a szellem (lélek) a testtől elkülönítve valóban létezik és önmagában is fennáll, akkor a lelki zavarok gyógyításának valami egészen másnak kell lennie.

De itt többről van szó, mint egyetemi és szakmai kérdéstről. Itt nagyon, nagyon személyes dolgokat beszéltünk meg, mert minden, amit a halállal kapcsolatban megbeszélünk, lényeges következményekkel járhat életvitelünkre. Ha a tapasztalatok, melyeket a könyvben tárgyaltam, valódi háttérrel rendelkeznek, akkor annak messzemenően gazdag jelentéssel kell rendelkeznie arra nézve,

hogy mit csinálunk az életünkben. Akkor bebizonyosodna, hogy ezt az életet valójában nem tudjuk megérteni addig, amíg nem kapunk egy szikrányit abból, ami ezt felülmúlja.

Irodalom

Evans-Wentz. W. Y. (ed): A Tibeti halottkönyv, New York, Oxford University Press, 1957.

Hamilton Edith and Cairns, Huntington (eds.): Platón ösz-szegyűjtött dialógusai, New York, Bollinaen Foundation, 1961. ®

Lilly, John C. §§ D.: A forgószél középpontjában. New York, The Julián Press, 1972.

lukíanowicz, N.: Autoszkopikus hallucinációk. Archives of Neurology and Psychiatry (August 1958).

Plató: Szókratész utolsó napjai, trans by Hugh Treden-nick, Baltimore, Penguin Books, 1959

Stevenson Ian M. D.: A lélekvándorlás hús bizonyít?”

esete, Charlottesville, University Press of Virginia. M

Swedenborg, Emmanuel: Compendium of the Theologi«”

and Spiritual Writings of Emmanuel Swedenborg, Boston, Crosby and Nichols, 1853.

Weil, Andrew, M. D.: The Naturál Mind, Boston. Houghto”

Mifflin, 1973.

D, med. Raymond a. moody

gondolatok

a halai utáni életrőlA mű eredeti címe: REFLECTIONS ON LIFE AFTER LIFE A mű 1978-bon jelent meg a Mockingbird BOOKS I Covington, Georgio kiadónál c

Magyarra fordította: © Schramek László Copyright 1977 by Raymond A. Moody, Jr.

raymond a. moody

GONDOLATOK

A HALÁL UTÁNI

ÉLETRŐL

Fordította: Schramek LászlóDr. Moody: Élet az élet utón c. könyvének ki-adása óta kutatásait tovább folytatta a halál küszöbén szerzett tapasztalatokról. Több száz halálközéiben lévő, vagy halottnak nyilvánított fér-fival és nővel beszélt.

Dr. Moody kutatásaival közelebb visz bennünket az emberiség legnagyobb megoldatlan misztériumához. Feleie neki Ábrahám: Van Mózesük és prófétá-

juk, hallgassanak rájuk. Ám az erősködött: Nem teszik Atyám, Ábrahám. De ha a holtak közül megy valaki hozzájuk, akkor megtérnek. Ő azonban így felelt: Ha Mózesre és a prófétákra nem hallgatnak, akkor ha a holtak közül támad is fel valaki, annak sem fognak hinni.

Luk 16,29-31

Különös nemde? hogy a számtalanok közül, akik előttünk keresztülmentek a sötétség kapuján,

senki sem tért vissza, hogy hírt adjon nekünk az útról,

melyen, hogy azt felfedezzük,

nekünk is végig kell mennünk.

Omar Khayyám: Rubályát

Ez a könyv több mint egy évig készült. Megtervezésében, elgondolásaiban nagyon sokan segítettek.

Mindenekelőtt azoknak szeretnék köszönetet mondani, akik elmondták, vagy megírták a halál közelségében szerzett tapasztalataikat. Hálás köszönetemet fejezem ki mindazoknak, akik felhívták figyelmemet az anyaggal összefüggő irodalomra és feltevésekkel, utalásokkal, kérdé-

sekkel segítségemre voltak. Dr. Elisabeth Kübler-Ross bátorított, hogy a halál közelségébe került emberekkel további beszélgetéseket folytassak, Ian Stevenson dr. a módszertani rész áttekinté-

sében és magyarázatában segített Dr. George Ritchienek — bár praxisával és saját tapasztalatai megírásával volt elfoglalva — a kéziratomhoz kapcsolódó értékes megjegyzéseiért mondok kö-

szönetet. Dr. Beverley Beik bölcsességével és klinikai jártasságával, hasznos javaslataival nyújtott támogatást, hogy ezt a jelenséget miként tanulmányozhatom. John Audette a könyvtári vizsgálatokra, a tárgyra vonatkozó irodalom megkeresésére és a bibliográfiai szerkesztésre fordított jelentős időt.

Külön mondok köszönetet a Mockingbird Könyvkiadónál dolgozó John Eagle fáradhatatlan segítségéért.

Végül de nem utolsósorban, köszönetemet fejezem ki feleségemnek és két fiamnak, akik a könyv megjelenítése érdekében oly sokat fá-

radoztak.**BEVEZETÉS**

Ez a kötet az Élet az élet után c. könyvemhez kapcsolódik, az abban leírt gondolatok, felfedezések folytatását, kibővítését, kiegészítését tartalmazza.

Könyvem megjelenése óta még sok emberrel nyílt alkalmam beszélgetni, akik a halál közelségében szereztek tapasztalatokat. Tény, hogy most már sokszor találkozom e jelenség új eseteivel, így pontos számadatokat már nem tudok közölni. Mint korábbi tanulmányomban is emlí-

tettem, ezeknek az embereknek egy részét tényleges klinikai halottnak nyilvánították, mások pedig súlyos sérülés, vagy baleset miatt nagyon közel kerültek a halálhoz. Eredményként a továbbiakban is

megtalálható a tizenöt közös elem, melyeket az Élet az élet után c. könyvemben tárgyaltam. Találkoztam néhány új és szokatlan élménybeszámolóval is, melyek az elemek számát kiterjeszthetnék.

A halál közelségében szerzett tapasztalatok nekem mindennapiak voltak, s csodálkoztam azon, hogy mások még nem gyűjtöttek erről adatokat. Kutatásaim beszámolóinál úgy éreztem, hogy sokan az én kitalálásomnak vélik az ege-szet. Eszembejutott az is, hogy nem széles körben elterjedt jelenség ez, talán csak az élme-nyek véletlen szokatlan láncolatával találkoztam. A könyv írása közben ijesztő gondot okozott, hogy rábíztam magam olyanfajta ismétlő-

désekre, amelyeket bármelyik - a tanulmá-

nyozott kérdéssel együttérző és szorgalmas -

kutató bőségesen megtalálhat. Aggodalmaimat érdekes módon későbbi fejlemények oszlatták el.

Tudomásomra jutott, hogy több orvos — első-

sorban dr. Elisabeth Kübler-Rosst kell megemlí-

tenem - ugyanezt a kutatási irányt követve velem azonos következtetésre jutott. Amikor dr.

Kübler-Ross első könyvem kiadásáról tudomást szerzett, közölte kiadómmal, hogy eddigi munkája alapján ugyanezt a kéziratot ő is megír-hatta volna. Állítja, hogy ilyenfajta jelentések százai vannak birtokában és egy e tárgyról szóló nagyobb tanulmány előkészületeit végzi. Számtalan orvos és pap közölte velem, hogy ennek a jelenségnek egyes eseteit hosszabb ideje észlelik és úgy vélik, hogy ezek gyakoriak.

Régen a halál közelében tapasztalt jelensé-

gekről az egyének csak bizalmasan, magánügy-ként beszéltek. Újabban nyíltságot és az ilyen közlésekre való készséget vettem észre. Az elő-

adásaimat követő megbeszéléseken most már sokan nyíltan, nyilvánosan elmondták tapasztalataikat. Így sok ember közvetlenül hallgatta az élményeket azoktól, akik közelkerültek a halálhoz és így ők is érezhettek valamit abból az őszinteségből és melegségből, amit jómagam az ilyen beszámolókbán tapasztaltam. Ennek alapján és sok más hasonló fejleménnyel kapcsolatban, meggyőződéssel mondhatom, hogy ez a jelenség - végül is bármit jelentsen - széles körben elterjedt. Valóban, annyira elterjedt, hogy azt hiszem, hamarosan nem az lesz a kérdés, van-e valóban ilyen jelenség, hanem az, hogy mit kezdjünk vele.

175Az Élet az élet után c. könyvem célja egyszerűen az volt, hogy ezt a jelenséget bemutassam és példákat közöljek azoknak, akiket ez érdekel.

Ügy tűnik, hogy a halál közelségében szerzett élmények iránt sokan érdeklődnek. Engedjék meg, hogy ennek az új kötetnek elején újra kö-

zöljem a tapasztalatok teljes elméleti modelljét, melyet az Élet az élet után c. kötetben felállí-

tottam. Ez a halálközeli élmények minden közös elemét magában foglalja.

Egy férfi haldoklik és amikor a legnagyobb fizikai nyomorúság állapotát eléri, hallja, hogy az orvos

halottnak nyilvánítja. Kellemetlen zajt hall, hangos zúgást, csöngést, ugyanakkor úgy érzi, hogy sebesen mozog előre, át egy sötét alagúton. Majd hirtelen fizikai testén kívül érzi magát — de még mindig a régi környezetében -, a távolból látja saját testét, mintha annak szemlélője lenne. Ebből a szokatlanul előnyös helyzetből, érzelmileg zavaros állapotban figyel az életrekeltési kísérleteket.

Idővel összeszedi magát és mindjobban meg-barátkozik e különös helyzettel. Érzi, hogy meg mindig rendelkezik testtel, de ez eltérő termé-

szetű, más erővel bír, mint az, amit maga mö-

gött hagyott. Hamarosan újabb változások tör-ténnek. Más lényekkel találkozik, akik segítik őt.

Megpillantja a már elhalt rokonok és barátok szellemeit és egy szerető, barátságos szellemszerű valakit, akivel korábban sohasem találkozott — egy fényből álló lényt. Ez a lény — nem szavakkal - kéri, értékelje saját életét. Segíti ebben azzal, hogy pillanatok alatt lejátszódó panorá-

maszerű visszatekintést mutat be életének főbb 176

eseményeiről. Bizonyos pontnál úgy érzi, hogy megközelített valamiféle sorompót, vagy határt, mely nyilvánvalóan a földi élet és a következő lét közötti választó vonalat jelent. Ennél a „határ-nál” úgy érzi, vissza kell térnie a földre, halálá-

nak ideje még nem érkezett el. Nem kíván vissz-szatérni, ellenáll, mert már megismerte a földi élet utáni életet, öröm, szeretet és béke érzete tölti el.

Mindennek ellenére, valahogyan ismét egyesül fizikai testével és tovább él.

Idővel megpróbálja élményét másokkal is kö-

zölni, de nehézségekbe ütközik. Elsősorban nem talál emberi szavakat a földön túl történetek le-

írására. Észreveszi, hogy az emberek kigúnyol-ják, így felhagy az élmények elbeszélésével. A tapasztaltak azonban erősen befolyásolják to-vábbi életvitelét, különösen véleményét az élet és halál kapcsolatáról.

Az Élet az élet után c. könyvem befejezése után további nagyszámú, a halál közelében szerzett tapasztalatokra vonatkozó beszámolót gyűjtöttem össze. A beszámolók tanulmányozásánál né-

hány olyan új elemmel találkoztam, melyek eddig nem fordultak elő. Minden olyan elemet, melyet a fejezetben tárgyalok, több személy ismertetett, de ezek korántsem olyan egyöntetűek, mint az eredeti tizenöt elem. A „természetfeletti életmentések” c. fejezet kivételével ezek a szokatlan elemek kizárólag olyan személyek beszá-

molóiban szerepeltek, akiknél a halál-közelség állapota kivételes időtartamú volt.

A tudás víziója

Többen elmondták, hogy a halállal való találkozásuknál rövid bepillantást nyertek a létezés különleges birodalmába, melyben minden tu-dás - múlt-, jelen-, vagy jövőbeli — időnélküli állapotban együtt van. Ezt úgy írják le, mint a megvilágosodás egy pillanatát, melyben az egyén tökéletes tudással rendelkezik. Erről a tapasztalatról beszélve, mindannyian egyöntetűen állí-

tották, hogy ez az élmény kifejezhetetlen. Abban is megegyeztek, hogy a tökéletes tudás érzése visszatérésük után elmúlt, ezt a különleges mindentudást nem hozzák vissza magukkal. Egyet-

értettek abban is, hogy ez a vízió nem tartja 178

vissza őket attól, hogy itteni életükben tanulja-nak; inkább bátorítást nyújt a tanulásra. A kü-

lönböző beszámolók összehasonlítása alapján ez az egyetemes tudás tapasztalata magasabb fo-kú tanintézetekbe (iskola, könyvtár) való bepillantásra utal. Mindannyian hangsúlyozzák, hogy az élmény leírása szavakkal kifejezve csak ho-mályos visszatükrözése a tapasztaltaknak. Saját érzésem szerint ezeknek a beszámolóknak a gyö-

kere bizonyos tudatalatti állapot lehet.

Egy asszony, aki „halott volt”, a következő-

ket mondta egy hosszúra nyúlt interjúban: - Említette, hogy önnek víziója volt a tudás-ról, ha így lehet azt nevezni. Tudna erről valamit mondani?

„Úgy emlékszem, akkor történt, mikor az életem lepergett előttem. Egy pillanat alatt mindent tudtam - mindent a kezdet kezdetétől a végtelenségig -, egy perc alatt megismertem a korok minden titkát, a mindenség, a csillagok, a hold és mindennek az értelmét. De amikor a visz-szatérés mellett döntöttem,

ez a tudás elhagyott és már semmire sem tudok visszaemlékezni. Úgy tűnik föl, hogy amikor a visszatérést elhatároztam, közölték velem, ezt a tudást elfelejtem. De a gyermekeim szüntelenül visszahívtak...

A mindentudásnak ez a hatalma megnyílt előttem. Ha jól emlékszem, megmondták, hogy hosz-szú ideig beteg maradok és majd új hívásokat kapok. Azóta többször meg is történt ez. Azt mondták, a megszerzett mindentudást valami el-törli ... megajándékoztak a mindenség titkai-val, de időnek kell eltelnie, hogy ezt a tudást el-felejtsem. Emlékezetemben megmaradt, hogy 179mindent tudtam egyszer és hogy ez megtörtént de ez olyan ajándék volt, amit nem tarhattam meg, ha visszatérek. Én a gyermekekhez való visszatérést választottam... A történetekre tisztán emlékszem, a mindentudás pillanatát kivéve. A mindentudás érzése elmúlt, amikor visszatértem a testembe.

Ez bolondul hangzik! Igen, amikor az ember hangosan kimondja, — magam is majdnem ezt gondolom. — Senkivel sem tudtam eddig erről beszélni. Nem tudom megmagyarázni, de tudom ... ahogy a Biblia mondja: „minden fel fog tá-

rulni előtted¹. Nem volt olyan kérdés, amire nem tudtam a választ. Hogy ez a tudásom mennyi ideig tartott, nem tudom. Földi idővel semmiképpen nem mérhető.”

- Milyen módon adták át ezt a tudást? Szavakkal, képekkel?

„A közlés minden formájában: látványokban, hangokban, gondolatokban. Ott bármi és minden lehetett. Mindent tudtam, minden tudás, nemcsak egy szakterületen, hanem minden téren rendelkezésre állt.”

- Valami elgondolkodtat. Életem nagy részét tanulással töltöttem a tudás megszerzésére. Ha az, amit most elmondott, megtörténhet, nem céltalan az ilyen fáradozás?

„Nem. Ha visszatérne ebbe az életbe, továbbra is a tudást keresné. Én is erre törekszem. Megszerzése nem hiábavaló itt a földön. Úgy érzem, ez nem egy ember, hanem az egész emberiség érdekében életcélunk egy része. Tudásunkkal másoknak mindig segíthetünk.”

Ebben az elbeszélésben van egy pont, ami 180

különösen figyelemre méltó. Ennek az asszonynak a meggyőződése, hogy hosszú ideig tartó gyógyulása a megismert tudás elfelejtésére szolgált.

Feltételezhetően olyan folyamatról van szó, melynek rendeltetése a létezésnek ebben az állapotában szerzett tudás elfelejtése, hogy az a fizikai életbe áthozható ne legyen.

Rám nagy hatással volt az a hasonlóság, amely az előadás és Platón költői formában megírt „Er”-ről (egy harcosról) szóló elbeszélése között található: „Er”-ről, akit halottnak hittek és a máglyáról tért vissza az életbe. „Er” elmondja, hogy a halál utáni életben sok mindent látott, de ott közölték, hogy vissza kell térnie a fizikai életbe és el kell mondania, mi a halál. Visszatérése előtt lelkeket látott, akiket arra készítettek elő, hogy életre szülessenek.

„Ezek mindnyájan a feledés mezejére mentek át szörnyű, fojtogató hőségben, mely teljesen csupasz volt. Este letáboroztak a .Felejtés’

folyójánál. Mindnyájuknak inni kellett egy kortyot a vízből és azok, akiket jóérzésük nem tartott vissza és a mértéknél többet ittak, mindent elfelejtettek, mint a részegek. Álomba merültek, majd az éjszaka közepén mennydörgés kíséretében a föld megremegett és mint hulló csillagokat, sodorta őket a szél megszü-

letésük felé. „Er’ — mint elmondta — nem iha-tott a vízből és nem tudja hogyan, mimódon került vissza testébe. Hirtelen visszanyerte lá-

tását, látta magát a halotti máglyán feküdni.”

(Edith Hamilton and Huntington Cairns: The Collected Dialogues of Platón.)

Az itt vázolt alapgondolat, az öröklét állapotá-ban szerzett tudás bizonyos fajtájú elfelejtése az életbe való visszatérés előtt, a két esetben hasonló.

Egy másik interjúban egy fiatalember beszél-te el:

„Iskolában voltam; ez nem képzelődésnek, valóságnak tűnt. Ha nem lennék biztos benne, azt mondanám, lehetséges, hogy csak képzelet-ben voltam ott, de én ezt valóságnak éreztem.

Olyan volt, mint egy iskola. Ha körülnéztem, nem láttam senkit, de ha figyeltem, érzékeltem más lények jelenlétét, mintha állandóan felém jön-nének és figyelnének”

- Ez érdekes, másvalaki úgy mondta el, hogy elment valahová, amit könyvtárnak, felsőfokú tanintézetnek nevezett. Ilyesmi az is, amiről be-szél?

„Igen, pontosan. Tudja, ahogy most ezt hallom, határozottan érzem, hogy ő is ugyanazon ment keresztül, amin én. Csak a szavak eltérőek, mert valójában nincsenek erre megfelelő szavak.

Nem tudom leírni, nem hasonlítható a földön semmihez. A leírásukra használt kifejezések megemlékeztetik a valóságot, de ez minden, amit mondhatok. Az a hely a tudás tárháza, ahol a mindentudás megszerzhető. Az ember pillanatok alatt mindenre tudja a választ. Olyan ez, mint gyújtólencse az elmében. Ezen a helyen a felemelkedés, a megismerés automatikusan árad az ember felé, mint egy intenzív tanítási kurzuson. Szó szerint értem, amit az ember mondott. Látja én saját szavaimmal ugyanazt mondom el, mégis különböznek egymástól. To-vább folytatom a tudás keresését: Keresetek és 182

találni fogtok Minden tudást saját erőnkből megszerzhetünk, imádkozom még több bölcsességért.”

Egy középkorú asszony beszámolója: „Volt egy pillanat, amikor úgy éreztem, mintha mindent tudnék. Nem tudom más módon leírni.

Ogy tűnt, nem szükséges semmiféle közvetítés, minden, amit tudni akarok, elérhető itt.”

A fény városai

Az Élet az élet után c. könyvemben leírtam, hogy nem találkoztam olyanokkal, akik a mennyországról - legalábbis annak hagyományos ábrázolá-

sáról - említést tennének. Időközben beszéltem több olyan emberrel, akik figyelemreméltó megjegyzéseket tettek bepillantásukról a lényeknek ebbe a birodalmába, mely nyilván nevezhető

mennybélinek. Érdekes, hogy többen a „fény vá-

rosa” kifejezéssel éltek. A leírt jelenetek bibliai ábrázolásokra emlékeztetnek.

Középkorú férfi, akinek megállt a szíve, mondta el:

„Szívbénulás következtében klinikailag halott voltam. Mindenre élénken emlékszem. Hirtelen megdermedtem, közelről hangokat hallottam.

Egész idő alatt öntudatomnál voltam és láttam, hogy egy nővér bejön és telefonál. Ezután orvosok, nővérek, ápolók jöttek be. Ahogy minden elhomályosodott előttem, leírhatatlan hangot hallottam, olyasmit, mintha egy bőrrel bevont dobot ütnének. Gyors, ütemes hang volt, mint mikor a folyó átzúdul egy torkolaton. Felemelkedtem-183tem | magasba és onnan lepillantottam a saját testemre. Ott feküdt és emberek dolgoztak rajta.

Félelmet, fájdalmat nem éreztem, csak békét. Ez-után - valószínűleg egy-két másodperc múltán -

úgy éreztem, megfordulok és egy sötét lyukon, vagy alagúton keresztül felfelé megyek. Mind fényesebbé váló ragyogó fény fogadott. Úgy tűnt föl, keresztül megyek rajta. Ekkor pillanatok alatt máshová kerültem, ahol mindenütt csodálatosan szép aranyló fény áradt szét. Nem tudtam megtalálni a forrását, körös-körül fény ragyogott.

Zene hangzott. Vidéki tájnak látszott folyókkal, pázsittal, fákkal, hegyekkel. Azt mondhatom, ezek nem hasonlíthatók össze azokkal, amiket mi ismerünk. Különös, hogy emberek is voltak ott, de nem olyan formában vagy testben, mint a föl-diek.

Tökéletes béke érzete járt át, megelégedettség, szeretet. Hogy ez az élmény egész éjszakán át, vagy csak másodpercekig tartott, nem tudom.

A következőkben egy asszony nyilatkozott: „Egész testemben remegést éreztem, de hogy ez honnan jött, nem tudom. Közben kiléptem a testemből, láttam magamat ott feküdni. Egy ideig ott maradtam, néztem az orvost, és a nőve-reket, figyeltem, mi is történik, mit csinálnak a testemmel. Talán az ágy fejétől néztem őket és a testemet. Egyszer az egyik nővér az ágy felett a nyakamon keresztül a falnál levő oxigénpalac-kért nyúlt. Utána még feljebb lebegtem, majd keresztül egy sötét alagúton. Sötét alagútba mentem be és ragyogó fénybe értem ki. Nemsokára találkoztam már elhalt nagyszüleimmel, apámmal, bátyámmal. Gyönyörű volt ez a hely, 184

körös-körül tündöklő fénnel. Csodálatos színeket láttam, ilyenek a földön nincsenek. Emberek is voltak ott, boldog emberek, néhányan csoportokba verődve. Egyesek tanultak.

Távolban várost láttam, különálló épületekkel, melyek csillogtak, ragyogtak és szikrázó szökő-kutak működtek.

Fény-Városa, gondolom ez a legtalálhatóbb kifejezés. Csodálatos zene hallatszott és minden ragyogott. Ha ide belépek, sohasem térhettem volna vissza. Megmondták, ha bemegyek, nincs visszatérés. A döntést rám bízták.”

Egy idősebb férfi mesélte:

„Székemből felálltam, amikor mellemen ütést éreztem. Nekiestem a falnak, majd valahogy újra leültem és akkor ismét pöröly-szerű ütés érte a mellemet. Kórházban tértem magamhoz, ahol közölték, szívrohamom volt.”

— Mire emlékszik a szívroham idejéből?

„Egy leírhatatlanul szép helyre. Kétségtelenül valóságnak éreztem. A másik oldalon egy folyóhoz ér az ember. Átmentem rajta. Ahogy a Biblia mondja: van ott egy folyó ... A felszíne sima, mint az üveg.”

— Mit érzett, amikor keresztülment a folyón?

„Csak sétáltam, ami szép és jó volt. Nincs mód a leírására. Földünk tele van szépségekkel, virágokkal és sok mindennel, de ezt nem lehet összehasonlítani azzal. Odaát minden csendes, békés. Az ember úgy érzi, mintha pihenne. Ott nincs sötétségi’

185A megzavarodott lelkek birodalma Többen beszámoltak arról, hogy élményük közben más lényeket is megpillantottak, akik látszatra csapdába, e létezőmód szerencsétlen állapotá-

ba kerültek. Azok, akik e zavart lények észlelését leírták, tapasztalataikat több szempontból megegyezően adták elő. Először azt állítják, hogy ezek látszatra képtelenek feladni a testi világgal való kapcsolatukat. Egy férfi szerint ezek a szellemek nem tudnak előrehaladni, mivel az ő istenük még itt él a földön. Mintha valami különleges tárgyhoz, személyhez, vagy szokáshoz kötődnének.

Másodszor, mindnyájan megjegyezték, hogy ezeknek az eltompult szellemeknek addig kell ottmaradniuk, amíg megoldják azt a problémát, nehézséget, ami ebben a zavaros állapotban tartja őket.

Hasonlóan nyilatkozott egy tizenöt percig halottnak vélt asszony is:

- Említette, hogy látott olyan lényeket, szelle-meket, akik teljesen zavarodottnak látszottak.

Tudna többet mondani róluk?

„Ezekről a megzavarodott lényekről? Láttam őket, de hogy hol, azt pontosan nem tudom. Az a hely, ahol elhaladtam mellettük, sötét volt, ellentétben a többi ragyogó fényes területtel. Külsejükben jobban hasonlítottak az emberekhez, mint a többiek, bár azok is különböztek mitőlünk.

Fejüket lehajtva, szomorú, kétségbeesett tekintettel vonszolták magukat, mint akik súlyos lán-cokat hordanak. Nem tudom miért is mondom ezt, hiszen nem emlékszem, hogy lábukat láttam volna. Nem tudom kik voltak ők, de fáradtnak, 186

tompultnak, szürkének néztek ki. Ogy látszott, örökké körbe-körbe mozognak, csoszognak, nem tudva hova mennek, mit követnek, mit keresnek.

Amikor elmentem mellettük, fejüket fel sem emelték, nem érdekelte őket, mi is történik. Mintha gondolatokba merülve töprengenének: hogy mindennek vége, mit lehet tenni, mi értelme mindennek? Viselkedésükre rányomta bélyegét a tétovázás, a reménytelenség, mit tegyenek, hová menjenek, vajon mik voltak és mivé lettek. Mintha örökké mozogniok kellene, pihenés nélkül. El-indultak előre, balra kanyarodtak, pár lépést tettek, majd visszafordultak. Kerestek valamit? Nem tudom.”

- Lehetett tudomásuk a földi világról?

„Ogy tűnt föl, nincs tudomásuk sem a fizikai, sem a szellemi világról. Mintha valahol e kettő

között léteznének bezárva. Kapcsolatuk lehetett a fizikai világgal, valami idekötötte őket, úgy látszott, mintha lehajolnának, lefelé néznének, ta-lán figyelték a földi életet, ahol valamit elmu-lasztottak. Nem tudtak dönteni, mitévők legyenek, teljes csüggedés, levertség jellemezte mozgásukat, az élet minden jele hiányzott róluk.”

— Tehát zavarodottnak látszottak?

„Nagyon zavartaknak. Mintha elvesztették volna tudomásukat önmagukról, azonosságukról.”

- Azt akarja mondani, hogy ezek a lények a fizikai és aközött a világ között voltak, ahová ön belépett?

„Emlékezetem szerint azután láttam őket, hogy elhagytam a kórházat. Ahogy elmondtam, úgy éreztem, emelkedem felfelé és közben, mikor bekerültem az alagútba és mielőtt beléptem a szel-lemi világba - ahol ragyogó napfény fogadott láttam őket. A ragyogó fény körülveit mindent, de nem sértette a szememet, nem vakí-

tott el. Azon a különleges helyen tompa, barnás, szürkés színek voltak. Van egy barátom, aki szín-vak, neki a világ csak árnyékokból, szürke tónu-sokból áll. Nekem, aki tele vagyok színekkel, úgy tűnt föl, mint fekete-fehér mozgókép, különböző

szürke, piszkos, elfakult árnyalatokkal.”

„Nem figyeltek rám, semmi jelét nem adták, hogy észrevettek. Nagyon lehangoló volt. Úgy látszott, megpróbálnak dönteni, visszaneztek, nem tudták vajon tovább menjenek, vagy visszatérjenek testükbe. Tétováztak, állandóan lefelé néztek, felfelé soha. Nem akartak továbbmenni és meglátni, mi vár rájuk. Kísértetekről szóló olvas-mányaimra emlékeztettek. Szörnyű tolongás, nyüzsgés volt közöttük.”

Néhányan, akik ugyancsak észlelték ezeket a lényeket, megjegyezték, hogy egyesek közülük látszólag sikertelenül próbálkoztak a még élő

személyekkel érintkezésbe lépni. Hosszabb ideig halottnak vélt férfi elmondta, hogy ez idő alatt látott olyan esetet, mikor a kapcsolatfelvétel sikertelen volt. Elmondta pl.: látott egy mindennapi embert gyanútlanul sétálni az utcán, pedig felette lebegett e szellemek egyike. Ez a szellem életében ennek az édesanyja lehetett, aki képtelen arra, hogy földi szerepét feladja. Megpró-

bálta fiának megmondani, mit kell tennie.

A következőkben egy asszonnyal folytatott interjúból írok le hasonló esetet.

- Tapasztalt olyasmit, hogy ezek a szellemek beszélni próbáltak más, még élő emberekkel?

„Igen. Látható volt, hogy érintkezést keresnek, de senki sem fogta fel, hogy ott vannak körülöttük. Megkísérelték az érintkezést, de az emberek egyszerűen nem vettek róluk tudomást.”

— Meg tudná mondani, hogy mit próbáltak közölni velük?

„Az egyik ilyen szellem asszonynak látszott, aki megpróbálta gyermekeit és egy idősebb asszonyt lakásában elérni. Ez az asszony a gyermekek anyja lehetett és valószínű, hogy az idősebb nőnek a leánya, ezért érintkezést keresett velük. A gyermekek nem figyeltek rá, tovább játszottak, az idős asszony kiment a konyhába, nem érzékelte, hogy ez a lény ott van körülötte.”

— Valami különöset akart tudatni velük?

„Többé-kevésbé úgy látszott, el akarja érni azért, hogy figyelmeztesse őket, változtassanak életmódjukon, másképpen értelmezzék az életet, mint addig. Ez most feltevészerűen hangzik: azt próbálta közölni, hogy jól tegyenek, változtassanak életükön, ne legyenek olyanok, mint amilyen ő volt, ne tegyenek rosszat, mint ő. ,Cselekedjetekek másokért, akkor nem lesztek úgy elhagyatva.’

Nem kívánok moralizálni, vagy prédikálni, de ez üzenetnek hangzott, amit megkísérelt átadni. Abban a házban hiányozhatott a szeretet és ő megpróbált jóvátenni valamit, amit elrontott. Olyan élmény volt ez, amit sohasem felejték el.”

Természetfeletti életmentések

Az összegyűjtött beszámolókbán többen, akik halálközelségben voltak, elmondták, hogy a fizikai haláltól ismeretlen szellemi erő, vagy lény mentette meg őket. Ezek a személyek kétségbeesetten, vagy öntudatlanul, végzetessé válható balesetet szenvedtek. Körülményeik úgy alakultak, hogy a megmenekülés saját erejüket meghaladta. Amikor már mindent feladva készültek a halálra, egy hang, vagy fény, megmentette őket. Ezek az emberek azt állítják, hogy ezután életük megváltozott és érzésük szerint a haláltól bizonyos szán-dékkal mentették meg őket. Mindannyian valójában, hogy vallási érzésükben megerősödtek.

Hasonló élmény szerepelt Catherine Marshall „Egy férfi, akit Péternek neveztek” c. könyvében.

Leírja, hogy Péter Marshall gyermekkorában majdnem lezuhant egy szikláról és a haláltól egy hang mentette meg úgy, hogy visszahívta. Ez az élmény olyan nagy hatással volt rá, hogy pap lett.

Egy interjúból közlöm az alábbiakat, melyben hasonló megmenekülést említenek. Egy férfi mesél súlyos munkahelyi balesetéről. Óriási üstbe záródott be, melybe magas nyomással forró savat és gőzt pumpálnak.

„A hőség elviselhetetlen volt. Ordítottam, hogy engedjenek ki, nem bírom tovább. Amilyen gyorsan csak tudtam, elmenekültem a sarokba, arcomat a falnak fordítottam, de az is olyan forró volt, hogy ruhámon keresztül is égetett. Tudtam, hogy percek alatt halálra forrázódok. A kimerültségtől, vagy nem is tudom mitől, feladtam a reményt; éreztem meghalok, itt a vég. Elviselhetetlen volt a hőség, szemeimet csukva tartottam, ennek ellenére úgy tűnt föl, hogy minden megvilágosodik, izzó fény vesz körül. A Szentírásnak 176

egy mondatát - melyet kiskoromtól ismertem, de jelentésével nem törődtem - hallottam az egyik irányból: „Ime én veled vagyok mindig* . Ezt az irányt követtem, melyről később bebizonyosodott, hogy ez volt az egyetlen kivezető út megmenekü-

lésemhez. Szemeimet még mindig nem tudtam kinyitni, mégis láttam azt a fényt, amit követtem.

Szemeimet sav nem érte, nem kellett kezelni.”

- A történetek változtattak életén?

„Amikor visszatértem munkahelyemre, dolgozó-

társaim megállapították, hogy a baleset óta nagyon nyugodt ember lettem. Nem vagyok bátor.

Az a tény, hogy egy láthatatlan kéz megmentett a haláltól, bátorságot adott, társaim talán ezt érezték bennem nyugalomnak. Ez nem a termé-

szetemből eredő bátorság, ezt az a hang adta nekem, amely megmentett. Tudom, hogy Jézus-Krisztus keze nyúlt értem és hozott ki a bajból.

Ez nem fontolgatás kérdése, hanem meggyőző-

désé. Isten akarta, hogy életben maradjak, hogy miért, nem tudom. Addig nem éltem Istennek tetsző életet, de most már közelebb kerültem hozzá. Vannak még problémáim, de tudom, hogy válságos pillanatban Isten megmentheti az embert. Megtanultam, hogy életem Tőle függ.”

— Normális fizikai hangot hallott?

„Nem. Nagyon erős, hangos volt. Kétségtelenül meghatározott irányból hallottam, nem jobbról, és nem balról, abból az irányból, ahonnan kijöttem és hogy élve kijutottam, azt annak köszönhetem, hogy a hangot követtem. A magam erejéből nem kerülhettem volna ki abból a hő-ségből. A hang parancsoló volt; nem kérdő, hogy nem jönnél erre? Az egyetlen, ami hirtelen 191eszembe jutott, csók annyi volt: itt vagyok egyedül és meghalok. Amikor meghallottam a hangot, már nem volt kétségem. Tudtam, hogy magamtól nem, csak általa tudnék kijutni innen.”

- Mennyi idő telt el ebben az állapotban?

„Nekem örökkévalóságnak tűnt. Ha át kellene gázolnia forró savon, tíz-tizenöt méteren keresztül, minden mozdulatánál úgy érezné, hogy nagy sebességgel halad. Gondolom, az egész két-három perc alatt játszódott le, de nekem örökkévalóságnak tűnt.”

- Természetesnek látta a fényt?

„Nem. Semmihez sem hasonlított, amit valaha is láttam. Mintha egyenesen a napba nézne.

Ahová bezártak, ott sötétség volt, azután egyszerre nagy fényesség lett és egy hangot hallottam. Alakot, vagy hasonlót nem láttam. Állandóan a fényt követtem.”

- Bántotta ez a fény a szemeit, vagy bele lehetett nézni? Volt valamilyen különösebb színe?

„Nem. Egyáltalán nem. Ragyogó fehér volt, olyan, mint a Nap, mintha az ember a Napba tekintene.”

Egy másik férfi mondta el a következőket.

„A II. világháború alatt Európában a gyalogo-soknál szolgáltam. Volt egy élményem, amit soha nem felejték el. Ellenséges repülőgépet láttam jönni, lebukni az épület felé, melyben mi tartózkodtunk. Tűzet nyitott ránk. A golyók által felvert por mutatta, hogy a lövések pontosan mireánk irányultak. Nagyon féltem, azt hittem megölnek mindannyiunkat. Nem tudom honnan, de hallottam egy kedves, szelíd hangot: „Itt vagyok Reid veled, a te időd még nem érkezett el.” Ennek hal-176 192

latára megkönnyebbülést és nyugalmat éreztem.

Ettől a naptól kezdve egyáltalán nem félek a haláltól.”

Végezetül egy asszony - aki fertőzéstől gyógyíthatatlanul megbetegedett - így nyilatkozik.

(Ebben az esetben úgy tűnik föl, mintha a beteg utasítást, irányítást kapott volna a feléledésre.) „Az orvosok egyértelműen lemondtak rólam.

Azt mondták, haldoklom, éreztem, hogy az élet kiszáll belőlem. Bár nem láttam semmit, mindent amit mondtak, hallottam. Élni akartam, hogy fel-nevelhessem gyermekeimet, életüknek részese lehessenek.

Ekkor Isten szerető, nyájas hangját hallottam, hozzám szólt. Nem voltam önkívületben, ahogy mindenki gondolná. Mindent hallottam, amit az emberek a szoba háttérében beszéltek. Hallottam a hangot, ami lenyűgözött. Azt mondta, ha élni akarsz, lélegezzél. Én engedelmeskedtem és az első lélegzetvételnél már félig visszatértem. Ez-után utasított, hogy tovább lélegezzem és újabb lélegzetvételnél az élet visszatért testembe.

Az orvosok csodálkoztak, hiszen ők már lemondtak rólam. Nem értették, hogy mi történt, mert nem hallották azt a hangot.”

Befejezésül emlékeztetni szeretném az olvasót, hogy ezek az esetek általánosságban nem azonosíthatók a halál-közeli tapasztalatokkal. Vizsgálataim során azonban jelentős számban elő-

fordultak és kapcsolatosak a különleges tapasztalatok tartalmával, azokkal az elemekkel, melyeket az előzőekben ismertettem. Például az első

interjú alanya — amire korábban a tudás víziója fejezetben hivatkoztam már — szintén le-

írja, hogy a testén kívül volt, keresztülment egy sötét alagúton, visszanézve látta életének esemé-

nyeit és még több hasonló tapasztalatot a közös elemekből. Megjegyzendő, hogy az áthaladás a sötét alagúton és a testenkívüliség jelensége feltűnően hasonlóképpen fordul elő a két beszélgetésben, melyeket korábban idéztem a Fény városai fejezetben. Ezeket az új jelenségeket, ugyan-

úgy mint a már előzőekben vizsgáltakat, mindennapi emberek mondták el, olyanok, akik korábban nem érdeklődtek ilyen természetű jelenségek iránt és nem tudtak ilyesmiről. Mégis, ezek az emberek később meggyőződéssel vallották, hogy amit átéltek, valóság volt.

ítélet

Az első kötet megjelenését követően folytatott vitákban az egyik kritikus megjegyezte: „Bizonyára sok vitát váltanak ki a vallásos emberek egyes csoportjaiban az élet utáni elképzelésekkel foglalkozó kérdések. A meginterjú-

volt személyek nem tapasztalták semmiféle Szt. Péter-féle hagyományos formáját a jutalmazásnak, vagy büntetésnek, mielőtt bebocsá-

tást nyernének a halál utáni életbe.” (Frederic A. Bussat: Cultural Information Service 1976.) Sokan tették fel ezt a kérdést, ezért szükséges megvizsgálni a halál-közeli tapasztalatokat ab-ból a szempontból, hogy az egyes teológiákban leírt végítélet-eszmékkal kapcsolatban van-e hasonlóság köztük.

Halálhoz közelkerült alanyaim panorámaszerű

visszatekintésről beszéltek, mely életük minden eseményét háromdimenziós képben mutatta. Né-

hányan azt mondták, hogy abban a vízióban csak életük döntő eseményeit, mások pedig minden-egy cselekedetüket, gondolatukat látták lepe-regni. Minden, ami jó és rossz, pillanatok alatt felrajzolódott előttük. Emlékeztetőül megjegyzem, hogy ez a panorama legtöbbször a Fény-Lény érzékelésekor jelent meg, akit a keresztények Krisztussal azonosítottak. Ez a Lény kérdést inté-

zett hozzájuk, melynek lényege: Mit tettél az életeddel?

Nyomatékosan kértem, hogy amennyire csak lehet, szabatosan magyarázzák ei ennek a kér-195désnek a lényegét. A legtöbben olyanféle meghatározásra jutottak, mint az a férfi, aki tömö-

ren így fogalmazott: „a icérdés arra irányult, hogy mit tettél életedben mások iránti szeretetből, vagyis

cselekedeteidet a szeretet irányította-e?”

Ennél a pontnál mondhatja valaki, hogy valamiféle ítéletre került sor, mivel a tudatosságnak ebben az emelkedett állapotában, amikor az ember minden elkövetett önző tettet látja, különleges bünbánatot érezhet. Ugyanakkor elégtételt is, amikor azokat az eseményeket látja, amelyekben jót cselekedett és szeretetet adott. Megjegyzem, hogy az általam tanulmányozott esetekben az ítélet nem a Fény-Lénytől származott, aki szeretni és elfogadni látszott ezeket az embereket; hanem inkább magától a megítélt embertől. Eb-ből a szempontból Máté evangéliumának egyik helye összefüggésbe hozható az ítélettel. A Biblia Jakab király fordítási verziójában szerepel ez a szakasz. (Máté 7; 1—2)

„Ne ítéljetek, hogy meg ne ítéltessetek. Amilyen ítélettel ítéltél, olyannal fognak megítélni titeket és amilyen mértékkel mérték, olyannal mérnek majd nektek is.”

Az Új Testamentum mai angol változatában (Jó Hírek a Modern Ember számára kiadásban) az alábbi fordítás szerepel:

„Ne ítéljetek el másokat, hogy Isten ne ítéljen el titeket, mert Isten ugyanúgy fog megítélni titeket, ahogy ti ítélték meg másokat, ő ugyan-azokat a szabályokat fogja alkalmazni ‘veletek szemben, amilyeneket ti alkalmaztok másokkal szemben.’”

Nem vagyok Biblia-tudós, így nem tudom meg-196

ítélni, hogy melyik fordítás a pontosabb. A magam részéről úgy találom, hogy a halál-közeli élményekről közölteknek inkább az első fordítás a megfelelőbb, vagyis az ítélet önmagunkból eredt. Elgondolkozva ezeken, úgy tűnik föl, hogy a halál közelségében szerzett tapasztalatoknál általános az érzelmek ilyen vagy olyan módon való felfedése. Ebből a szempontból mi emberek úgy vagyunk jellemezhetőek, mint olyan teremtmények, akik idejük nagy részét különböző álar-cok mögött elrejtve töltik. Belső biztonságunkat pénzen, hatalmon keresztül keressük. Megpró-

báljuk elhíttetni magunkkal, hogy jobbak vagyunk másoknál, büszkélkedve társadalmi helyzetünkkel, műveltségünkkel, pénzünkkel, hatalmunkkal, bőrünk színével, testünk szépségével, férfi vagy női szerepünkkel, egész mivoltunkkal. Ruhákkal díszítjük testünket, legbelsőbb gondolatainkat, bizonyos tetteinket rejtegetjük. A halál órájában minden álarc lehullik. Az ember pillanatok alatt meglátja háromdimenziós panorámában minden gondolatát, cselekedetét. Más lényekkel való találkozásánál látja, hogy azok minden gondolatát ismerik. Észreveszi, hogy ebben az állapotban a közlés és felfogás szavak nélkül történik, hogy a gondolatok közvetlenül jutnak el a má-

sikhoz. Ahogy ezt egy ember elmondta: „túlsá-

gosan zavart leszel olyan emberektől körülvéve, akik nem úgy gondolkodnak, ahogyan te.”

A test szépsége, a bőr színe nem büszkeség forrása többé. Valójában az embernek nincs többé testi megjelenése, az akkor létező egyetlen szépség testetlen. Bármi is az, csak a lélek szépsége lehet. A nem jellege eltűnik, az ember úgy érzi, hogy ezekben a pillanatokban a szellemhez méltó, kihangsúlyozott tulajdonság került előtér-be: a szeretet és a tudás.

Eletük áttekintésének másik jellemzője - melyet a beszámolómban említenek -, hogy az eljövőknek nemcsak cselekedeteiket, hanem ezek másokra ható következményeit is megismerik. Egy férfi a legszemléletesebben így fejezte ki ezt:

„A testemen kívül voltam az épület felett és saját testemet láttam lenn feküdni. Azután fényt láttam, ami szétáradt körülöttem, majd mint egy színjáték, lepergett előttem egész életem. Sok-mindenért nagyon szégyenkeztem. Úgy láttam, hogy rosszul éltem le életemet. A Fény most megmutatta, mi rosszat tettem. Mindez valóságos volt. Olyan volt, mint egy visszapillantás, emlékezés. Mintha minden arra irányult volna, hogy felderítse életem tartalmát. Mint egy ítélkezési eljárás. Azután a fény -hirtelen elhalványult és be-szélgetés kezdődött, nem szavakkal, hanem olyan volt, mintha egy idegen szemével nézném, aki mindent tud, vezet és segít. Megdöbbenett, hogy nemcsak azt mutatta meg, mit tettem, hanem azt is, hogy ezek a cselekedetek milyen következmé-

nyekkel jártak. Amit lát az ember, nem hasonlítható filmvetítéshez, mert éreztem a látottakat.

Minden gondolatom megjelent, rádöbbenem, hogy a gondolatok nem vesznek el.”

Egy ilyen helyzet valóban kínosnak mondható.

Nem csoda, ha ilyen érzések után a többség azzal tér vissza, hogy életmódján változtatni kell.

Nézzük a következő két interjút:

| ..Senkinek nem mondtam el tapasztalatomat, 176 198

de amikor visszakerültem, minden vágyam az volt, hogy másokért tegyek valamit. Ez mindent felülmúló vágyam lett. Szégyelltem magam sokmindenért, amit életemben tettem, vagy elmulasztottam.

Úgy éreztem, most mindent meg kell tennem, nem várhatok tovább.”

2. „Amikor visszatértem, úgy határoztam, jobb ember leszek. Eddigi életemmel elégedetlen voltam, megbántam bűneimet, újra akartam mindent kezdeni, jobbá válni.”

Sokan kérdezték, hogy beszélgetőalanyaim kö-

zül tett-e bárki is említést a pokolról. Az igazság az, hogy összegyűjtött anyagomban senki sem tett utalást olyasmire, amit pokolnak nevezünk.

Megjegyzem, börtöntöltelékkel sohasem folytattam interjút. Akikkel beszélgettem, tisztességes, rendes emberek voltak. Abban voltak csak bűnösök, amiben mindannyian azok vagyunk.

Nem valószínű, hogy ezekre valami „tüzes kemence” várna. Ennek ellenére a beszámolók nem zárják ki valami pokolféle létezésének lehetősé-

gét.

Az embereket, úgy látszik zavarja a halál kö-

zelségében szerzett tapasztalatokban jelzett Fény-Lény létezése, aki minden gyarlóságot megbocsát. A magam részéről csak azt mondhatom, hi-báik ellenére szeretem gyerekeimet és biztos vagyok abban, hogy mindig szeretni fogom őket, nem törődve azzal, hogy mit követnek el.

Sokan elégedetlenek az élmények ilyen értelmezésével, mert ezek nem illenek bele a világ-végén elkövetkezendő utolsó ítélet fogalmába...

Én nem látok itt összeférhetetlenséget. Kétségtelen, hogy az, aki visszajött a „halálból”, nem jutott el az utolsó ítéletig. Mivel a világvége még nem következett el, ilyen beszámoló a halál-közeli élményekről — magának a tapasztalatnak a hitelességét gyöngítené meg. Lehet végítélet, mert a halál küszöbén szerzett tapasztalatok nem utalnak az ellenkezőjére. Többek meggyőződése, hogy a végítélet bekövetkezik.

Félreértések elkerülése végett megjegyzem, hogy ezek az emberek kizárólag a Szentírás tekintélyi elvének alapján vallották ezt, és meggyő-

ződésük nem a halál-közeli tapasztalatokból, vagy látottakból ered.

Mennyország és pokol, a világvége és a vég-

ítélet eszméje, Isten kegyelme — olyan végső

fogalmak, melyek a teológusok között is vitatottak. Ezekről emberi kifejezéssel nagyon nehéz be-

szélni. Ezért sokszor festői szemlélettel, képletesen fejezzük ki magunkat.

Ha az európai festészet történetének külön-böző korszakait tanulmányozzuk, láthatjuk, hogy az utolsó ítéletet más-más szimbólumokban ábrázolják. Mint pl.: feljegyzési könyv, elszámolá-

sok könyve, bírósági tárgyalás, mérlegek a lelkek megmérésére Plató „Er” mítoszában az ítéletnél számonkérlik a lelkektől cselekedeteiket.

A Tibeti Halotti Könyvben ezt úgy ábrázolják, mint a Karma Tükrét.

Emlékeztetőül megjegyzem, hogy beszélgető-

alanyaim mindannyian azt állították, hogy az él-ményük leírásához használt szavak csak hasonlatok, képek, példák, mert elmondásuk meghaladja az emberi kifejezőképességet.

Ez nem meglepő akkor, amikor technológiai korunkban különleges szavak kerültek használat-176 200

ba, mint pl. az optikai tudományból átvett kép szó, vagy a technológiai fejlődésből kialakult film és diapozitív megnevezés. A beszámolómban használt szimbólumok a fényképezés tudományában vagy a televíziós-technológiában elért fantasztikus fejlődésre emlékeztetnek ugyanúgy, mint a háromdimenziós képek vagy az események azonnali visszajátszása.

Végül egy utolsó észrevétel, azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy mi történhetett a náci bor-“

zalmak elkövetőivel. Ha az történik mindenkivel, amit interjúalanyaim elmondtak, elképzelhető, mit érezhettek a visszatekintésnél, különösen ha nemcsak saját gonosztetteiket, hanem azok má-

sokra ható következményeit is látták. Ezeket a náci szörnyűségeket olyan emberek követték el, akikből teljesen hiányzott a szeretet, olyany-nyira, hogy ártatlan emberek millióit küldték halálba. Számptalan egyéni tragédiát okoztak, elszakították szülőt gyermekétől, férjet feleségétől, barátot baráttól. Tetteik következménye az áldozatok sokaságának hosszú, gyötrő, vagy gyors brutális halála, aljas megaláztatások, évekig tartó éhezés, könnyek és kínok. Mit érezhetnek ezek az emberek, ha láthatják élőben, világosan feltárulni a történeteket. A legvadabb gondolataimban sem tudom a poklot ennél borzalmasabbnak, ki-bírhatatlanabbnak elképzelni.

öngyilkosság

Az öngyilkosság fogalma általában a szándékos önelpusztító viselkedéssel kapcsolatban ismert, melyet különböző belső kényszerek és események idézhetnek elő. Az emberiség évszázadok óta küzd e bonyolult kérdéssel. Régebben teológiai, erkölcsi és filozófiai szempontok szerint vizsgál-ták, az utóbbi időben ezekhez szociológiai és pszichológiai elgondolások társultak. A mélyreható vizsgálatok ellenére e témában sok zavarba-ejtő kétség maradt. Sokan megkérdézték, hogy a halál közelségéből visszatértek beszámolóiban van-e valami utalás az öngyilkosság problémá-

jára. Tény az, hogy a halál-közeli tapasztalatok tanulmányozása nem ad végső választ arra a sok rejtélyre, ami az öngyilkosságot körülveszi. Minden, amit megfigyelhettünk, két kérdésben foglalható össze: Először, hogy azoknak, akik nem öngyilkossági kísérletből kerültek halál-közelség-be, van-e valamiféle tapasztalatuk, vagy állásfoglalásuk az öngyilkossággal szemben? Másodsor, eltérnek-e az öngyilkossági kísérletekből származó tapasztalatok a többiektől? Bár azok, akik a halál-közeli élményükről beszéltek, meglehetősen gyakran vallják, hogy úgy érezték, nem akarnak visszajönni a „halálból”, mégis mindnyájan visszautasították az öngyilkosságot, mint halálba vezető eszközt. Visszatértek azzal a gondolattal, hogy élményükből megtudták: feladatuk van itt a Földön, amit teljesíteniük kell. Visszajöttek a továbbélés komoly szándékával. Ezek kö-

zül senki sem kívánta ennek az élménynek megismétlődését. Sokan - akik betegség, vagy baleset folytán „meghaltak” -, elmondták, hogy él-ményeik során tudomásukra jutott, hogy az öngyilkosság olyan szerencsétlen tett, ami büntetést von maga után.

Például egy férfi, aki baleset következtében „halt” meg, így mondta el ezt:

„Mialatt odaát voltam, azt a benyomást szereztem, hogy magamat, vagy más megölni tiltott cselekedet, öngyilkosságot elkövetni annyit jelentene, mint Isten ajándékát visszadobni. Más-valakit megölni beavatkozás Istennek arra a má-

sik emberre irányuló szándékába.”

Egy másik férfi - aki túlélte egy meglehetősen hosszadalmas klinikai halált — azt mondta : amíg odaát volt, azt a benyomást szerezte, hogy az öngyilkosságért büntetést kell fizetni. Tanúként látnia kell, hogy tette másoknak milyen fájdalmat okoz.

Első könyvem kéziratának befejezésekor még nagyon kevés öngyilkossági kísérletből származó halálközeli esettel találkoztam. Gondolom, ez érthető, mert azok az emberek, akik ezt átélték, vonakodnak beszélni, valószínűleg büntudatot éreznek öngyilkossági kísérletük miatt. Azóta azonban ráakadtam néhány további esetre. Ezek mindnyájan belátták, hogy öngyilkossági kísérletük semmit sem oldott meg, ugyanazzal a problémával küzdöttek továbbra is, melytől menekülni akartak. Minden nehézség, amitől szabadulni akartak, ott volt a másik oldalon. Egyvalaki elmondta, hogy csapdában érezte magát; az öngyilkosságát előidéző ok, vagyis a „halála” előtti 337állapot sorozatosan újra meg újra megismétlő-

dik.

„Visszatekintve most felnőt, érettebb fejjel, az a problémám nem látszik már olyan fontosnak.

De akkor, abban az időben, nagyon lényegesnek tűnt. Amikor „meghaltam”, körülöttem minden maradt a régiben. Mintha minden megismétlőd-ne, mintha mindent újra végigélnék. Boldog voltam, hogy befejeződött, túljutottam az egészen, de újra kezdődött minden előlről. Akkor arra gondoltam: csak ez ne kezdődjön el újra.”

Mindnyájan úgy nyilatkoztak, hogy tapasztalatuk után soha többé nem gondoltak újabb öngyilkosságra. Általános állásfoglalásuk, hogy hibát követtek el és örültek öngyilkossági kísérletük sikertelenségének. Amikor megkérdeztem egy férfit, hogy a tapasztalatok tudatában megpróbálná-e ismét megölni magát, így válaszolt: „Nem tenném meg újra. Ha eljön az időm, természetes módon fogok meghalni. Világossá vált előttem, hogy életünk a földön csak rövid szakasza az időnek és rájöttem, hogy amíg itt vagyunk, sok tennivalónk van. Halálunk után az örökkévalóság következik.”

Érdekes, hogy a fent elmondottak szorosán megegyeznek azokkal az öngyilkosságot tiltó felfogásokkal, melyeket az ősi teológiai tanítások tartalmaznak. A múltban sok, különböző vallású teológus és filozófus érvelt az öngyilkosság ellen, abból a feltevésből kiindulva, hogy az élet lé-

nyegében megbízatás, ajándék Isten részéről, és azt nem dobhatjuk el saját elhatározásunkból-Igy pl. Platón a Phaidonban arra a tanításra hivatkozik, mely szerint az ember a földre bizonyos 176 204

megbízatással rendeltetett és ez elől meghátrálni nem szabad. Azzal érvel, hogy valójában Istenhez tartozunk, gondoskodására vagyunk bízva, ami kötelezettséget jelent és ettől megszabadulni ily módon nem szabad. A középkorban Aquinái Szt. Tamás úgy érvelt, hogy mivel az élet isten ajándéka, egyedül Isten döntheti el, mikor érjen az véget (Summa Theologica). John Locke XVII.

századbeli brit filozófus — akinek az Amerikai Függetlenségi Nyilatkozatban és Alkotmányban lefektetett eszméért sokkal tartozunk - kijelentette, hogy mi Isten tulajdonai vagyunk, az Ő

szándékával rendeltettünk a földre, önkényesen nem dobhatjuk el ezt a rendeltetésünket (The Second Treatise on Civil Government).

Emmanuel Kant, másoktól nagyon eltérő gondolkodású német filozófus így ír:

„Amint vallási szempontból vizsgáljuk az öngyilkosságot, azonnal valóságos mivoltában látjuk azt. Különleges szándékkal, bizonyos körülmények közé, idehelyeztettünk a földre.

Az öngyilkos szembehelyezkedik Teremtőjének szándékával. A másik világba úgy érkezik, mint aki elhagyta rendeltetési helyét, tehát úgy kell tekinteni, mint Isten ellen lázadót. Isten a mi gazdánk, mi az ő tulajdonai vagyunk. Gondviselésével javunkat akarja” (Lectures on Ethics).

A fentieket nem azért említem, hogy érvényt szerezzek okfejtésüknek, vagy hogy az öngyilkosságról társadalmi, vagy erkölcsi ítéletet mond-jak. Egyetlen célom az volt, hogy rámutassak, a halál küszöbéről visszajött emberek az öngyilkosságról szavaikban, gondolataikban ugyanazt fe-

jezték ki, mint ami a teológiai tanításokban szerepel.

Tudom, hogy az e fejezetben ismertetett tapasztalatok sok kérdést vetnek fel. Többen bizonyították, hogy egyes kultúrákban az öngyilkosság erkölcsileg nem elítélendő, mint ahogy a miénk szerint az. Még tiszteletreméltónak is tekinthető, mint pl. Japánban, a szamurájoknál.

Megkérdendő, hogy egy ilyen társadalomból származó, ilyen etikai szemléletű ember öngyilkossági halálából életre kelve vajon ugyanilyen tapasztalatokról beszélne? Mások felvetették, hogy ilyen, vagy olyan módon, lényegében min-annyian öngyilkosságot követünk el. Vagyis legtöbbször olyan aktivitással él, mely - jól tudjuk -

végül is káros szervezetünkre, esetleg halálunkat okozza. Három ilyen tény: a dohányzás, a magas koleszterin-tartalmú ételek fogyasztása és autóvezetés alkoholos befolyás alatt. Az emberek mindezt megteszik, annak tudatában, hogy ezek a cselekedetek végül is a halálba vezetnek, akár betegség, akár baleset miatt. Megkérdendő bár-ki, hogy mi a különbség az ilyen életvitel és a valós öngyilkosság között? Az önpusztításhoz vezető életmód mely fokozatánál érvényesül az előbb idézett emberektől hallott „büntetés”?

Vannak, akik altruisztikus okokból követnek el öngyilkosságot, pl. mások megmentése érdekében. Vajon milyen tapasztalatokkal bírhatnak azok, akik ilyen „hősies” halált halnak? Vajon mi történik azokkal, akik lelki depresszió hatá-

sára, vagy elviselhetetlen veszteségeik miatt olt-ják ki életüket?

Ismert tény az is, hogy sokan valójában nem 176

akarnak meghalni az öngyilkossági kísérlettel, csupán ilyen drámai módon kívánják felhívni a

figyelmet saját bajaikra, problémáikra. Viszont a pszichiáterek közül sokan állítják, hogy az úgynevezett balesethajlamos egyéneknél nincs tudatos vágy az öngyilkosságra, mégis tudatuk mé-

lyén meg kívánják tenni. Ilyen magyarázattal balesetük nyilvánvalóan öntudatlan öngyilkossá-

gi kísérlet lenne. Kétségtelen, hogy ilyen összetett kérdésekre senki sem adhat végleges, megnyugtató választ és én a magam részéről nem kívánom leegyszerűsíteni ezeket az elméleteket.

Amit tehettem csak annyi, hogy ismertettem a halál közelségében szerzett tapasztalatokat, amelyek kapcsolatosak egy öngyilkossági kísérlettel és melyeknél felfigyeltem, hogy a többiek által elmondottaktól eltértek.

Egy pszichiáter barátom, fertőzésből kifolyólag klinikai halált szenvedett. Kérdésekre a „másik Világ” élményeiről érdekes választ kaptam. Kifejtette hitét, hogy Isten sokkal megbocsátóbb,

megértőbb, mint ahogy az emberek gondolják.

Isten szeretetével és bölcsességével mindennek gondját viseli. Amit az öngyilkos tőlünk, embertársaitól igényel, nem ítélet, hanem szeretet és megértés.

207a papság reagálása

Az Élet az élet után c. könyvemhez írt előszóban dr. Elizabeth Kübler-Ross jelezte, hogy tanulmányom az egyház tagjai részéről kritikát válthat ki.

Ez bizonyos mértékig beigazolódott. Azonban az is igaz, hogy sok különböző felekezetű keresztény pap lelkesedését és érdeklődését fejezte ki tanulmányom iránt és felkért, hogy e tárgyról - hívei gyülekezetete előtt - tartsak előadást.

Több lelkész elmondta, hogy a gyülekezetébe tartozók közül egyesek beszámoltak halál-közeli élményeikről. Ezek a lelkipásztorok örültek, hogy olyanoktól hallhattak erről a kérdéstről, akiknek foglalkozási köre az egyház keretein kívül van.

Néhány lelkész megjegyezte, hogy ezek a tapasztalatok megerősítik mindazt, amit a Biblia mond a halál utáni életről. A kimondottan keresztény irányzatú és szemléletű Guide Post folyóirat évek óta közöl ilyen témájú beszámolókat.

Egy methodista lelkész - aki találkozásunk előtt még maga is vizsgálta a halál-közeli élményeket - elmondta egyik, közös kutatásainkat megelőzően szerzett tapasztalatát. Az alábbiak szemelvények párbeszédünkből:

Lelkész: Az az asszony vesebajban szenvedett.

Halálos beteg volt. Halála előtti beszélgetésünkben kifejtettem meggyőződésemet a halál utáni életről. Többek között elmondtam, hogy megerősítette ezt a hitemet az orvosok kutatási eredménye, akik klinikailag meghalt és később életre 208

keltett emberekkel vizsgálataik során interjúkat készítettek. A hallottakat nagy izgalommal fogadta és

következő találkozásunk alkalmával visszatért e kérdésre.

Temetésén én tartottam gyászbeszédet, megemlítve a halál utáni életről folytatott beszélgetésünket és azt, hogy az elhunyt megerősödött ebben a hitében. A templomban megjelent emberekre mély benyomást tett, hogy mint pap, meggyőződéssel vallottam: ez az asszony tovább-ra is él és az a hír, hogy egy orvosbarátom ugyancsak hisz ebben. Ez az asszony életében nagyon közelállt férjéhez és amikor az néhány évvel előbb meghalt, úgy látszott, mintha ő is vele együtt halt volna meg. Gyászbeszédemben azt mondtam: ő elment, hogy valahol Krisztusnál együtt legyen férjével. Ezt nem képletesen, átvitt értelemben, költői szimbólumként, hanem sa-ját hitem szerint mondtam. Beszédem a jelenlevőknek vigaszt nyújtott.

A temetés után szokatlan dolog történt. Híveim a vasárnapi szertartás után gyakran felkerestek a prédikációval kapcsolatos észrevételükkel, de temetés után soha nem jöttek. Most, váratlanul vagy tíz ember jelent meg nálam, hogy kifejezze elismerését az elmondottakért. Prédikációmiban megkísérlem az embereket a szeretet felé irá-

nyítani. Ha azt mondom nekik, hogy haláluk idején Krisztus felteszi a kérdést: „Mennyi szeretetet adtál?” akkor látják, hogy a szeretet a leg-fontosabb Krisztus számára - nemcsak a kétezer évvel ezelőtti Bibliában -, hanem mindenkor, ahogy az a halálból visszatért emberek tapasztalataiban is megnyilvánul. Az emberek ezáltal megerősödnek hitükben. Én ebben hatékony eszközt látok és prédikációimban gyakran élek vele, hogy az embereken megerősödjék a hit és eljussanak oda, hogy a szeretetet a legfon-tosabbnak ismerjék el.

dr. Moody: Korábban említette, velem egyet-

értésben úgy véli, tudományos bizonyítékot a ha-lál utáni életről felmutatni nem lehet.

Lelkész: Ha bizonyítani tudnánk a halál utáni életet, ez Isten létének bizonyításához hasonlítana. Hatálytalanítaná a hit szerepét. A lét végső

kérdéseiben semmit sem bizonyíthatunk. Ha bizonyosságot tudnánk adni az élet földöntúli léte-zéséről, nem lenne szükség többé hitre. Az élet misztérium; az élet a halál után szintén az. Ha valaha áttörhetnénk a természetnek ezt a tör-vényét, megszűnne minden, amit a hit alapján kell elfogcdnunk. Végső soron hinnünk kell és amit a halálból visszatértek elmondtak, megerő-

sítik ezt a hitet. Bennem biztossá teszik, mert én hívő vagyok. De ha nem lennék az, nem győzne meg.

Ez volt a véleménye egy methodista lelkésznek, de nem várhatom, hogy a papság minden tagja ugyanígy vélekedjék. Jónéhány lelkész hozott fel jellegzetes ellenvetéseket. Ezek egy fajtája liberális

gondolkodású teológusoktól jött, akik az egyház szerepét lényegében erkölcsi feladatok-ban, mindenekfelett minden ember részére szociális reformok létrehozásának elősegítésében látják. Ebből a teológiai szempontból nézve arra a következtetésre jutottak, hogy a testi halál utáni lét kérdése ódivatú, meghaladott gondolat.

Több hasonló gondolkodású paptól hallottam olyan megjegyzést, hogy a halál utáni életre irányuló érdeklődés ellanyhult, megszűnőben van és el is kell tűnnie. Az episzkopális egyház egy idős lelkésze - aki ezt a meggyőződést vallja —legutóbb azt kérdezte tőlem: „nem gondolja, hogy inkább erre a világra kellene gondolnia és nem a következőre, nincs elég megoldatlan probléma itt is?”

A továbbiakban azt mondta: a múltban a vezetők igyekeztek a nehéz körülmények között élők és a szociális igazságtalanságok áldozatainak figyelmét elvonni a földi állapotokról, azt ígérve, hogy a túlvilágon minden jóra fordul, ha a tör-vényeket betartják és nem elégedetlenkednek.

Más szavakkal, visszautasító magatartásuk a halál-közeli jelenségek kutatásaival szemben, azon az elgondoláson alapul, hogy az élet utánra vonatkozó elméletek sokszor csak álcázott kísérleteket jelentenek a szociális elnyomás érdekében.

Bizonyos határig egyetértek a papság ezen képviselői által kifejtett néhány gondolattal. Saját meglátásom is az, hogy számtalan szociális igazságtalanság van a földön. Életem folyamán magam is szeretnék személyesen segíteni ezek megoldásában. Úgy érzem, hogy az isteni paran-csolat „szeresd felebarátodat, mint önmagadat”, lényegében magában foglalja azt, hogy mindent, amit csak lehet, meg kell tennünk embertársaink érdekében, segíteni kell azokat, akik kevésbé szerencsések, mint mi.

Ennek ellenére több olyan pont van, melyeknél ezeknek a papoknak a véleményétől eltérnek az én meglátásaim és tapasztalataim. Meglepett az 211| vélemény, hogy a testi halál túlélése iránti érdeklődés csökkenőben, vagy megszűnőben van.

Saját megfigyeléseim ellentmondanak ezeknek a véleményeknek. Úgy érzem, nagyon is sokakat érdekel valójában ez a kérdés. Képtelen vagyok megérteni azt is, hogy a szociális problémák és a halál utáni élet iránti érdeklődés miért állna ellentétben egymással. A valóságban az ember érdekelt lehet mások hogylétének kérdésében akkor is, ha tisztában van a halál utáni élet lehetőségeivel, és az ilyen irányú vizsgálatok érdeklik.

Tény, hogy beszélgetéseim több alanya nagy érdeklődést tanúsított mások élete iránt. Olyan tapasztalatokkal és úgy tértek vissza, miszerint éljenek és cselekedjenek másokért, amíg itt vannak a földön. A magam részéről osztozom e célok elérésében, összegezve: hitünk az utóéletben nem tesz bennünket közömbössé a szociális igazságtalanságokkal szemben, inkább ösztönzést ad azok kiküszöbölésére.

Nem értek egyet továbbá azzal sem, hogy - ha mellékesen is — a halál utáni élet elmélete az emberek figyelmének elterelésére szolgál saját elégtelen életükről. Sokan beszéltek nekem halálfélelmükről, féltek öntudatuk megsemmisülésé-

től. Mások viszont, akiknek barátai, hozzátartozói már meghaltak, abban reménykednek, hogy azok valahol élnek. Ezek a magatartások nagyon távol vannak a szociális igazságtalanságok, vagy osztályelnyomások kérdéséről.

A kérdés megközelítéséhez ezenfelül közreha-tott orvosi érdeklődésem is. Ezek az emberek nekem, mint orvosnak mondták el tapasztalataikat, melyek életükben nagy jelentőséggel bírtak. Je-176

lentezésük az orvosi életrekeztési módszerek alkalmazásával volt kapcsolatos. Ogy gondolom, ilyen módon orvosi kérdés is. Szeretném ezeket a tapasztalatokat minél jobban megérteni, hiszen előfordulásuk orvosi kezelés közben történik.

Ezzel nem állítom azt, hogy az én meglátá-

som bármennyivel is jobb, mint az említett liberális papoké, csupán azt, hogy különbözik azoktól. Lehet, hogy a hasonló gondolkodású papokkal, vagy szociális kérdésekben érdekelt egyház-községi emberekkel kialakított saját, korlátozott kapcsolataik folytán a halál utáni életre vonatkozó érzéseik elfakultak. Hasonlóképpen lehetséges, hogy e kérdésben saját, korlátozott tapasztalataim és a magam érzései vezetnek, fő-

leg azért, mert nagyon sok ember érdeklődik e téma iránt. Azt sem állítom, hogy tudom, mi a véleménye a kereszténység többségének ebben a kérdésben.

A kritizáló papság egy másik csoportja a halál -

közeli tapasztalatokról ódivatú teológiai szemléletű felfogásban beszélt. Azokra utalok, akik azt mondják, hogy ezek a halál-közeli tapasztalatok sátáni erőttől, gonosz szellemektől származ-nak, azok irányítják őket. Nem vagyok jártas a teológia tudományában. Olvasmányaim e téren nagyjából olyan teológusok munkáira korláto-zódtak, mint Szt. Ágoston, Aquinói Szt. Tamás és Kálvin János, akiket jelentős és befolyással bíró filozófusoknak is tartanak. Kérdéseket intéztem pap és teológus barátaimhoz, hogy miként vélekednek az ilyen vádokról. Véleményük az volt, hogy egy vízió többek között akkor tartható való-

dinak, ha annak hatása a szóbanforgó személy 213életére befolyással bír: pl. ha közelebb kerül ez- «

által Istenhez, vagy ha a vallási tanítások köve-tésére késztet. Mint már korábban említettem a vizsgált esetekben -, a halál élménye pontosan ennek az útnak követését sugallta.

Más lelkészek rámutattak arra a kritériumra, hogy az ilyen vízióknak meg kell egyezniök a Bibliában lefektetettekkel és egyetértettek nézetem-mel, mely szerint ez a követelmény ezekben az esetekben

megvalósult.

Bevallom, nyugtalanított a vád, hogy - ha csak véletlenül is de — az ördöggel cimborálok. Vallási meggyőződésemet tántoríthatatlan, nagyon fontos számomra és egyszerűen nem tudok mit válaszolni az ördöggel való összejátszás vádjára. Valamennyire megkönnyebbültem egy methodista lelkésszel történt beszélgetés után - aki egyike a legkonzervatívabb és legalaposabb gondolkodóknak. Elmondta, hogy őt ugyancsak ez a vád érte, egy még nála is konzervatívabb gondolkodású szekta részéről. Azzal vádolták, hogy az ördög segítőinek egyike. Úgy látszik, meg kell barátkoznom azzal a gondolattal, hogy ebben a hatalmas, sok változatú világban mindig akadnak olyanok, akik kétségbevonják az ember indíté-

kait. Csak azt remélem, lesz majd valaki, aki értem jön és ebből az eltévelyedett gondolkodásomból visszavezet a helyes útra.

E tárgykorrel kapcsolatban a papság egy harmadik csoportját is meg kell említenem, ők nem is annyira kritizáltak, mint inkább valami féltékenységet, kishitűséget tanúsítottak ezzel a kérdéssel kapcsolatban, nem kívánnak foglalkozni a tapasztalatok vizsgálatával, mert szerintük ezek in-176 214

kább az orvostudomány körébe tartoznak. Olyan jelenségnek tartják, mellyel a beteg orvosa foglalkozzon. Ezeket a tapasztalatokat csupán hallucinációknak vélik. Annak ellenére mondják ezt, hogy ezeknek az embereknek élménye elsősorban vallási hitükre és morális értékszemeletükre volt hatással, semmint orvosi értelemben vett egészségi állapotukra.

Újabb megnyilatkozása ez az ősi dilemmának: összeütközés két hivatás között. Úgy látszik, minden foglalkozási körnek vannak tagjai, akik a hivatásuk területét féltékenyen őrzik az idegen betolakodóktól. Ezek az emberek neheztelnek, ha egy képzett laikus vagy egy más tudományágban dolgozó személy véleményt nyilvánít olyan kérdésben, amely az ő szakmájához tartozik. Ugyan-

így, minden foglalkozási körnek vannak tagjai, akik vonakodnak állást foglalni olyan kérdésben, ami nem tartozik a szakmájukhoz. Kívánatos vé-

dekezni a sokrétű problémák leegyszerűsítése ellen, de az ilyen kizárólagos szakmai kötöttségnek megvannak a hátrányai is. Ez a magatartás szakmai megmerevedéshez vezet. A kívülállók részére kizárja a közreműködést, amellyel pedig a szakmabeli a kérdés megértésében segíthetne. Rá-

adásul ez a magatartás magában foglalja azt a nagyon kétséges feltételezést, hogy a munkának jelenlegi foglalkozási és kutatási területei között való felosztása kimeríti a tárgykörök teljes egé-

szét. Úgy vélem, hogy egy vitatott témánál, vagy egy új jelenség vizsgálatánál végzetes hiba bezárkózni a kétféle emberi hivatás korlátai közé.

A szóbanforgó tárgyról mindent elmondva, meg kell említenem azt is, hogy találkoztam papok-

kai, akik elzárkóztak minden olyan probléma megbeszélésétől, ami orvosi kérdést érintett. Be-tegeim között volt sok pap is és meglepett mentegetőzészzerű viselkedésük, amikor ezeknek az eseteknek orvosi nézőpontjairól beszélgettünk.

Különösen azért, mert egyébként a legnagyobb fokú érdeklődést tanúsították a beteg állapota és a kórjóslat iránt. Olyan papokkal is találkoztam, akik csak azért nem voltak hajlandók tárgyalni a halál-közeli tapasztalatokról, mert ezeket az orvostudomány körébe tartozóknak vélték.

Másrészről viszont több orvos elmondta, hogy betegeikkel ilyenfajta élményekről nem beszélnek, mert úgy érzik, hogy ez a tárgy a beteg vallási életének területéhez tartozik. Röviden, sok ember részére ez a jelenség egyike azon kérdé-

seknek, mely a két világ közötti területen fekszik és amely eleve arra van ítélve, hogy népszerűtlen legyen.

Mindent egybevéve, örülök, hogy a legtöbb pap, akivel találkoztam és tanulmányom elkészí-

tése során megismerkedtem, érdeklődést mutatott és helyeselte munkásságomat, ők megértet ték, hogy nem vonok le végkövetkeztetést, nem akarom személyes érzéseimet másokra ráerőszakolni, tudom, hogy lehetőségeim korlátozottak és mások segítségét és megjegyzését örömmel üd-vözlöm.

történelmi példák

Ha évekkal ezelőtt megkérdeznék, hogy tudok-e történelmi példákat a halál küszöbén észlelt tapasztalatokra, válaszom nemleges lett volna. Azó-

ta meggyőződtem arról, hogy a korábbi időkben bőséges leírás található ilyen tapasztalatokról.

Azt hiszem, érdemes bővebben idézni a külön-böző forrásokból, régebbi kultúrákból és korokból származó ismeretekből. Az itt közöltek csak töredékei a mostanáig összegyűjtött anyagnak.

Amit én és korábban már mások is összegyűjtöttek, valószínűleg csak egy jéghegy csúcsát jelentik.

Az István diakónus megkövezéséről szóló történet utal a halál-közeli élmény lehetőségére. Az Újszövetség „Apostolok Cselekedetei 7, 54-58.

fejezete” elmondja, hogy István, mielőtt a fel-izgatott tömeg halálra kövezte és megsérült volna, víziót látott:

„Amikor azt meghallották, szívüket elöntötte a méreg és fogukat vicsorították feléje, ő azonban a Szentlélektől eltelve feltekintett az égre és megpillantotta Isten dicsőségét és Jézust az Isten jobbán állva. Felkiáltott: Ime látom a megnyílt eget és az emberfiát, amint Isten jobbán áll.

Erre azok nagy hangon felkiáltottak és befogták fülüket. Azután egy emberként rárontottak és a városon kívülre vonszolva, megkövezték: a tonúk pedig ruhájukat egy Saul nevű ifjú lábaihoz rakták le.”

337Kr. után 673—735 között élt a tiszteletreméltó Béda angol szerzetes. „Az angol egyház és nép története” c. munkáját 731-ben állította össze.

Több csodás eset között Béda elmond egy történetet: „Visszatérés a halálból”, amely eltekintve az akkori idők sajátos kifejezési formájától, sok szempontból hasonló napjaink eseteihez!

„Ebben az időben említésre méltó csoda történt Britanniában, hasonló a régi időkben elő-

fordultakhoz. Egy halott ember visszatért a testi életbe azért, hogy a földön élőket lelki halálukból felkeltse. Tapasztalatairól sok feljegyzésre méltót mondott el, melyeket — úgy gondolom -

érdemes itt röviden idézni.

Northumberland vidékén, egy Cunningham ne-vű helységben élt, mint családfő. Egész család-jával együtt kegyes életet élt. Megbetegedett, állapota a végsőkig rosszabbodott, és a kora éjszakai órákban meghalt. Hajnalban azonban visszatért belé az élet, hirtelen felült ágyában a körülötte sírók nagy megdöbbenésére, mire azok elszaladtak. Csak a felesége — aki nagyon szerette — maradt mellette, de ő is félt, reszketett.

A férfi bátorította, mondván: ne rémülj meg, én valóban meghaltam, a halál karmaiból jöttem vissza, mert engedélyt kaptam, hogy tovább éljek az emberek között. De mától kezdve nem élhetek úgy, mint eddig, az életnek egész más út-ját kell járnom. Nem sokkal ezután felhagyott addigi életével, belépett a Tweed folyó kanyarjában fekvő Melrosei kolostorba.

Tapasztalatainak leírása így hangzott: Kísé-

rőm jó kiállású, ragyogó ruhájú férfi volt, akivel 218

csendben mentünk úgy rémlett észak-keleti irány-ba. Széles úthoz és végtelen hosszúságúnak tűnő

völgyhöz értünk. Hamarosan kijutottunk a sötét-ségből és ragyogó fényben, tiszta levegőben vezetett tovább. Előttünk minden irányban végtelen hosszúságú és magasságú fal húzódott. Mivel semmiféle bejáratot, kaput, vagy ablakot nem láttam rajta, csodálkoztam, hogy miért jöttünk ide.. Amikor azonban a falhoz értünk - nem tudom hogyan -, egyszerűen fenn voltunk a tetején. A falon túl széles, szép mező terült el.

Fénytől ragyogott minden, mely több volt a nap-pali fénynél, a déli napsütésnél. Vezetőm itt azt mondta: .vissza kell térned testedbe, még egyszer élned kell az emberek között, de ha nagyobb gondossággal mérlegeled cselekedeteidet, szá-vaidban és tetteidben erényesen, egyszerűen élsz, akkor ha majd ismét meghalsz, otthont ta-lálsz e boldog szellemek között, akiket most látsz.

Most egy időre elhagylak téged, hogy lássam, milyen lesz a jövőd.' Én határozottan vonakod-tam visszatérni testembe, mivel már bepillantást nyertem e hely szépségébe, kellemességébe és az ott levők társaságába. Kísérőmhöz nem mertem kérdést intézni. Hirtelen - nem tudom hogyan — élőként, ismét emberek között voltam. Istennek ez az embere, erről és egyéb tapasztalatairól nem beszélt fásult, vagy közömbös emberekkel, csak azokkal, akiket a büntetéstől való félelem gyötört, vagy akik az örök boldogság re-ményében éltek, hittek a szentségekben és szavait szívükbe fogadták.”

A fenti elbeszélés megkapó módon ábrázolja 219az ember életszemléletének e tapasztalat révén történő megváltozását. Az elbeszélés különleges /onása, a kísérő szellem jelenléte és az embt, vonakodása, hogy olyanoknak is beszéljen tapasztalatairól, akik nem hallgatnák őt tiszta lé-

lekkel és együttérzéssel.

A kelta irodalom kitűnő gyűjteményében ta-lálható két érdekes történet, ismeretlen ír szerzőktől. (IX-X. századból, Kelta Vegyes írások, fordította Kenneth HJackson.)

Kisfiúk, akik az égbe mentek

„Liath fia Donnán - egyike Senán tanítványai-nak — tanuló társaival, két kisfiúval lement a tengerpartra algákat gyűjteni. A tenger elragadta csónakját. Más csónak, vagy hajó nem volt a szigeten megmentésükre. A fiúk egy sziklánál víz-befulladtak. Testüket másnap a tenger a sziget öblébe sodorta. Szüleik a partra jöttek és kö-

nyörögtek fiaik életéért. Senán szólt Donnannak: mondd meg a fiúknak, keljenek fel és szóljanak hozzájuk. Donnán szólt, hogy felkelhetnek és be-szélhetnek szüleikkel, mert Senan mondta. Ők a parancsra felkeltek és a következőket mondták szüleiknek:

Rosszul tettétek, hogy visszahívtatok bennünket arról a földről, ahová már elértünk. Miért akartok inkább ott maradni, mint velünk? — kérdezte az anyjuk. Anyánk — felelték ők —, ha ne-künk adnád a világ minden hatalmát, a föld minden gyönyörűségét, örömét, összehasonlítva azzal a világgal, ahol mi voltunk, nem hisszük, hogy ez több lenne a börtönéletnél. Ne késleltes-220

setek bennünket, ideje, hogy visszamenjünk oda, ahonnan jöttünk. Isten azért küldött vissza bennünket, hogy megmondjuk, minket ne gyászolja-tok. Így a szülők beleegyezésüket adták és Senannal együtt elmentek a kápolnába a temetési szertartást megtartani, ők az égbe mentek, testüket a kápolna előtt temették el, oda, ahol Senan élt. Ők voltak az első halottak, akiket a Scatterry szigeten temettek el.”

Kísérteties történet

„Élt egyszer két fiú, akik gyermekkoruktól tejtest-véreként nőttek fel és együtt tanultak. Egyszer így beszélgettek kis kunyhójukban: szomorú eltá-

vozás az, ha valaki, aki barátunk és kedves ne-künk, elhagy bennünket és soha nem jön vissza, hogy elmondja, milyen az a világ, ahová ment.

Határozzuk el, hogy aki kettőnk közül elsőnek hal meg, visszajön a másikhoz hírt adni. Való-

ben legyen így, mondták. Megállapodtak, hogy az, aki kettőjük közül először hal meg, egy hónapon belül visszatér és híreket hoz a másiknak.

Nemsokára meghalt az egyik fiú. A másik elte-mette és meggyászolta. Várta az elhunyt jelentkezését a hónap végéig, de az nem jött. Szidta őt és a Szentháromságot. Az elhalt lelke pedig kérlelte a Szentháromságot, hogy engedje be-szélni barátjával.

Az élő fiú földre boruitában beütötte fejét a felette levő szemöldökfába és élettelenül esett össze. Elszálló lelke látta saját testét a földön feküdni, de nem ismerte meg. Lenézett rá: nem értem, miért hoztak ide egy halottat, gondolta.

221A hívők hozhatták ide, el kell távolítani a házból.

Szólt a harangozó egyházfinak: ez nincs jól atyám, idehoztak nekem egy holttestet. Ez sem válaszolt, mint ahogy mások sem, mivel nem hallották szavait. Ez nagyon aggasztotta. Kiment a templomból a kaszálókhoz. Itt vagyok, mondta, de azok sem figyeltek rá. Mérgező lett és vissza-ment a templomba. A papok éppen dézsmát szedtek a faluban, hozzá is elmentek. Holtan ta-lálták és kivitték a temetőbe.

Amikor a fiú bement a templomba, meglátta meghalt barátja lelkét. Nos, mondtotta, soká jöt-tél vissza, nem tartottad be ígéretedet. Ne tégy nekem szemrehányást, felelte a lélek, én sokszor eljöttem, próbáltam beszélni veled, de földi tested nem hallotta az én könnyű, finom lelkemet.

De most hallak téged, válaszolta a másik. Nem a tested, mondta a lélek, hanem az abból kiszabadult lelked hall engem. Eljöttem a találkozóra, amire megkértél. Jaj annak, aki rosszat tesz, boldog az, aki jót. Most menj vissza a testedbe, mielőtt a sírba tennék.

Nem akarok visszamenni, félek, rettegek tő-

le. De vissza kell térned, még egy évig élni fogsz.

Mindennap mondj el egy üdvözlégyet értem, mert az imádság lépcső és összekötő kapocs a léleknek a pokolból való kimenekítésére. Az elhalt lelke ezzel búcsút mondott, a másik pedig egy si-koltással visszatért testébe, az életbe. Egy év elteltével ő is meghalt és a mennyországba került, üdvözlégy a legnagyobb imádság.”

hatók. Mindkét esetben találkozunk a visszaté-

rést ellenző, már ismert magatartással. A második történetből kitűnik, hogy a lélek elhagyja a testet, melyet lát és melyben nem ismeri fel önmagát. Ezt többen elmondták saját tapasztalatuk leírásánál, vagyis, hogy ők mindent láttak, hallottak, de láthatatlanok és hallhatatlanok maradtak. Végül még egy hasonlóság, találkozás elhalt barátja lelkével.

Érdekes beszámoló található Sir Edward Burnett Tylor XIX. századbeli antropológus könyvében, a „Primitív Kultúrákban”, melyben az alábbi polinéziai történetet közli.

„A történetet Shortland Te-Wharewera nevű

szolgálója mondta el. Ennek az embernek a nagynénje a Rotorua tó partja közelében levő

kunyhójában meghalt. Magas társadalmi rangja miatt az ajtót és ablakokat bezárva, otthagyták kunyhójában. Az ottlakást eltiltották, mert halála a helyet tabuvá tette. Két nappal később Te-Wharewera kora reggel másokkal együtt arra evezett és a parton meglátott egy alakot, aki üdvözölte őket. Életrekelt nagynénje volt, elgyengült, kiéhezett állapotban. Amikor időben érkezett segítségükkel rendbehozták, a nagynéni elmondta a történeteket. Lelke elhagyta a testét és az északi fok irányába — a Reinga bejáratához repült. Ott egy akaeka kúszónövény törzse fel-tartóztatta. Ennek a szárán leereszkedett egy szakadékba, ahol egy folyó homokos öblébe került. A távolban embernél magasabb, hatalmas, gyors léptekkel felétartó madarat pillantott meg. A látvány nagyon megijesztette és arra gondolt, hogy megpróbál feljutni a meredek szikla-csúcsra. De meglátott egy kis kenuban feléje evező öregembert, odafutott hozzá és így megmenekült a madártól. Amikor az öregember — Charon — átszállította a folyón, megmondta neki családi nevét és megkérdezte tőle, hogy hol vannak hozzátartozói lelkei.

Az öregember megjelölt egy utat és azt kö-

vetve meglepetéssel tapasztalta, hogy ez ugyanaz, mint amin a földön járt, a környék, a fák, bokrok, mind ismerősnek tűntek. Egy faluhoz ért és ott az összegyűlt tömegben megtalálta apját és több közeli rokonát. Ezek üdvözölték és sira-tóénekekkel köszöntötték, úgy, ahogy a maorik a hosszú távollétből hazaérkezőket fogadják. Ap-ja érdeklődött hozzátartozói, gyermekei után. Azt mondta neki, hogy vissza kell térnie a földre, mert nincs aki gondját viselné unokáinak. Erre a parancsra visszautasította a holtak által fel-ajánlott eleség megérintését. Noha vissza akarták őt tartani, az apja a kenuhoz vezette és a folyón át visszavitte.

Mielőtt elváltak, apja ruhája alól két nagy édes burgonyát vett elő, és átadta azzal, hogy ültesse el azokat otthon, különleges ételként unokáinak. Amikor a szakadékban elkezdett felfelé kapaszkodni, két őt követő fejletlen szellem vissza akarta húzni és azoktól csak úgy tudott szabadulni, hogy gyökereket hajigált nekik, mire megálltak, hogy megegyék. Ezalatt az akaeka szárának segítségével megmászta a sziklát, földet ért és visszarepült elhagyott testébe. Sötét-ség vette körül, amikor visszatért az életbe. Addig mindez álomnak tűnt, amíg észre nem vette, 224

hogy az ajtó rá van zárva, elhagyatott. Ebből ar-ra következtetett, hogy valóban meghalt és is-mét visszatért az életbe. Hajnalban gyenge fény hatolt be a bezárt kunyhó hasadékain, közelé-

ben a padlón egy vörössárga vízzel telt tököt látott, azt mohón fenéig itta. Kissé megerősö-

dött, sikerült kinyitnia az ajtót, lemászott az öböl-höz, ahol nem sokkal később barátai rátaláltak.

Akik hallották kalandjait, hittek annak valódi-ságában és sajnálták, hogy nem hozott magával legalább egy édesburgonyát, mint bizonyítékát a szellemek világában tett látogatásának.”

Nem tudtam megszerezni Edward Shortland „Újzélandi tradíciók és babonák” c. munkáját, melyből Tylor idéz. Ha azonban figyelembe vesz-szük a különböző kultúrák eltérő kifejezésmódjait, szimbólumait és tekintettel vagyunk a torzításokra is - melyek valószínűleg a történetek szájról-szájra való átadása során keletkeztek -, felismerhető több közös elem a tárgyalt halál -

közeli tapasztalatokkal: az asszony, aki meghalt, elhagyja testét, átkel egy folyón, találkozik elhalt rokonaival és közlik vele, hogy hozzátartozói gon-dozása érdekében vissza kell térnie a földre.

Thomas De Quincey angol író (1785-1859) a halál-közeli élmények ismerője volt. „Egy angol ópiumevő vallomásai” c. könyvében saját problémáját írja le az ópiumszívás szenvedélyével kapcsolatban. Abban az időben az ópiumszívás nagyon elterjedt, mivel szabadon beszerezhették és törvényesen vásárolhatták. A szerző elmondja, hogy a múlt néha megjelent előtte és egy nő-

rokonától hallott történetre emlékeztette ez. Nő-rokona állítólag az anyja volt. Könyvében (1821) így ír:

„Egyszer egy közeli nőrokonom elmondta, hogy gyermekkorában beleesett egy folyóba és a biztos baláltól csak segítséggel menekült meg. Pillanatok alatt mint egy tükörben, meglátta egész életének minden részletét és azt tökéletesen felfogta.”

Suspiria De Profundis c. könyvében további részleteket közöl az esetről és megjegyzéseket tesz néhány olvasója szkeptikus válaszára.

„A hölgy még most is él, szokatlanul magas életkorban. Megemlítem, hogy hibái közé sohasem tartozott semmiféle elvi bizonytalanság, vagy gondatlanság. Igazmondó, lelkiismeretes volt, inkább túl szigorú és az igazság elferdítésével szemben nem elnéző, sem maga, sem mások esetében. Az elbeszélésnél már nagyon idős és az askétizmusig vallásos volt. A legjobb értesü-

lésem szerint kilenc éves lehetett, amikor egy elhagyott patak partján játszott és abba beleesett.

Sokáig senki sem tudta, hogy egy farmer — aki távolabb egy ösvényen lovagolt — mentette meg a haláltól. Meglátta, amikor a víz felszínére bukkant. Addigra ő már a halál mélységébe szállt le és betekintett annak titkaiba, úgy, ahogy csak az az ember teheti, aki engedélyt kapott a visszatérésre. Úgy érezte, hogy az elmerülésnél ütés érte, szemei előtt foszforos sugárzás villant fel és agyában egész élete, mint egy színjáték megjelent. Egy pillanat alatt minden megtett cseleke-

de lepergett előtte. Gyermekkora homályáig visszamenően fény áradt egész életének útjára, olyan fény, mely talán Pált, a leendő apostolt burkolta be damaszkuszi útján. Kis időre elvakí-

totta a fény, mégis mennyei víziót ébresztett agyában. Ebben a visszatekintésben egy pillanatra mindentudóvá vált.

Ezt az elbeszélést akkor szkeptikusan fogadták a kritikák. Eltekintve attól, hogy közben mások egymástól függetlenül, a körülményekhez képest hasonló történeteket adtak közre, jelentőségüket gyakran helytelenül ismerték fel. Nem a múlt eseményeinek folyamatos feltárása a meglepő, ez csak másodlagos jelenség. A lényeg magában a feltámadásban rejlik. A szemfedél — melyet az élet az élményekre, mintegy feledésként dobott, hirtelen eltűnik egy csendes parancsra, vagy fellángoló jelre és életének egész színjátéka kiterítve, egész mélységében jelenik meg szeme előtt.”

Érdeemes megemlíteni, hogy a mormonok hosszú ideje felfigyeltek a halál-közeli tapasztalatok beszámolóira és ezeket a történeteket maguk kö-

zött ismertették. Ugyancsak érdekes, hogy a híres pszichiáternek, Carl Gustav Jungnak is volt egy halál-közelségben nyert tapasztalata, melyet az „Emlékek, álmok, reflexiók” c. könyvében a „Látomások” fejezetben ismertet.

Oscar Lewis, a kortársi antropológus, megragadó könyvet írt „Sanchez gyermekei” címen, mely egy mexikói család életének tanulmányozá-

sán alapul. Ennek a családnak egyik tagja mondja el halál-közeli élményeit.

Találunk még hasonló leírásokat a szépiroda-2271omban is. Közülük csak kettőt említek: Ernest Hemingway „Búcsú a fegyverektől” c. könyvé-

ben a halállal való közeli találkozásnál a testenkívüliség megragadó érzését írja le. (Megjegyzendő: sokan azt állítják, hogy a regény nagyjából önéletrajz.)

Lev Tolsztoj gróf „Iván Iljics halála” c. mű-

vében hőse halálának színteréül sötét barlangszerű térséget ír le, valamint visszapillantást az elmúlt életre és ragyogó fénybe érkezést. Az em-lítettek csak töredékét képezik az elérhető sok beszámolóknak. A halál-közeli élmények távolról sem új jelenségek, már nagyon hosszú ideje ve-lünk vcnnak.

kérdések

Az *Élet az élet után* c. könyvem megjelenése óta olvasóimtól sok kérdést kaptam, orvosi és akadémiai kollégáktól csakúgy, mint más érdeklődő

emberektől. Érzésem szerint ezek a kérdések általános érdeklődést fejeznek ki és ezért szeretnék ebben a második könyvemben ezekre vála-szolni.

Az e jelenség részletei körül kialakult széleskörű nyilvános vita nem lesz káros hatással a jövőbeni kutatómunka megbízhatóságára?

Ez természetesen nehéz kérdés. Az érdeklődőkben olyan tapasztalatokat ébreszthet, melyeket a korábban olvasott beszámolók befolyásolnak.

Fennáll annak a lehetősége is, hogy lelkiismeret-len személyek csalárd módon állíthatják, hogy nekik is volt ilyen élményük, csak azért, hogy a figyelmet magukra tereljék, reklámot csináljanak maguknak, valami kétes előnyt szerezzenek. Bár az én, valamint dr. Kübler-Ross és más kutatók munkája nehézségekbe ütközhet a búzának a pelyvától való különválasztásában, mégis úgy gondolom, hogy ezt a jelenséget valamikor tudományos szinten is tanulmányozni fogják és ezért előtérbe kell hozni.

Az a vélemény, hogy hivatásbeli titokként ke-zeljük, ellenvetésekkel és bizonytalanságokkal találkozunk. Éveken keresztül gyakran intézték hozzám azt a kérdést: hogyha ezek a dolgok olyan általánosan tapasztaltak, miért nem kaptak szé-

lesebb körű nyilvánosságot? Újabban a kérdés 337így hangzik: amióta az ilyen eseteket nyilvánosságra hozták, nem érthető, hogy általánosan tapasztaltak?

Miért nem közli azoknak az embereknek a nevét, akikkel interjúkat folytatott? Nem tenné ez hihetőbbé munkáját?

Neveket továbbra sem közlök. Ennek több, kü-

lönböző oka van. Az emberek azzal a feltétellel jönnek hozzám, hogy nevüket nem fedem fel. Ezt a gyakorlatot követem, hogy tovább folytathas-sam a beszámolók gyűjtését. Az emberek esetleg nem mondanák el élményeiket, ha tudnák, hogy személyük ismertté válik. Az érintetteknek kínos lenne, ha nevüket és címüket nyomtatásban lát-nák, ahogy ez megtörténhet egy újságcikk lea-dásánál. Tudományos szempontból nézve tanulmányomat ez még nem tenné hihetőbbé.

Ami az egészséget meggyőzőbbé teszi, végülis az, ha mások is ugyanazt fogják tapasztalni a különböző eseteknél, amit én. Könyvemben nem vontam le végső következtetést, csak előre megjósoltam, hogy azok, akik ezt az ügyet együttérzéssel és szorgalommal követik, találkozhatnak halál-közeli tapasztalatok példáival, melyek bemutatják az élmények összes különböző elemét és állomását, amit leírtam.

A halál utáni életre vonatkozó egész elképzelés nem vágyálom csupán?

Egyesek érvelhetnek azzal, hogy mivel mindenki — de legalábbis legtöbben közülünk — szeretne élni a halál után, ezért bármely olyan tanúságot, mely létére utal, gyanakvással kell fogadni. Ilyen érvekben bővelkedünk, de kimutatható, hogy ez ellenkező irányba is hathat. Az a tény, hogy van 230

valami, amire sokan vágnak, nem jelenti azt, hogy annak megléte kizárt. William James megjegyzése helyes, amikor azt mondja: vallást kérdéseket azért, mert a bennük foglaltakra tapasztalati bizonyítási, vagy cáfolati lehetőség nincs, nem ésszerűbb tagadni, attól való félelemben, hogy azok rosszak, mint hinni bennük, abban a reményben, hogy helyesek.

A halál-közeli tapasztalatok iránti érdeklődés nem egyszerűen csak hóbort?

Én kétlem ezt. A természet és a halál értelme iránti érdeklődés végigkísérte a nyugati világ gondolkodásának egész történetét. A nagy filozófusok csaknem mindegyike foglalkozott ezzel a kérdéssel és ez többségük írásainak és gondolkodásának csaknem központi témája. Másodsor: az életrekelési technológia gyors fejlődé-

se valószínűleg biztossá teszi, hogy a jelenséggel a jövőben növekvő mértékben foglalkozzunk.

Végezetül, sok orvos kénytelen hallani halálos betegek gyötrő kérdését: nem tudja senki megmondani, mit jelent meghalni? Függetlenül attól, hogy a halál-közeli tapasztalatokat úgy fogjuk fel, mint a halhatatlanság sejtetését, vagy csupán a végső fiziológiai folyamat eredményét, úgy vélem, mindenképpen nyereség, ha valamivel több fényt deríthetünk erre a kérdésre.

Azok, akikkel beszélt, tapasztalatuk előtt vagy azután, foglalkoztak okkultizmussal?

Eddig több mint háromszáz emberrel beszéltem, akiknek halál-közeli élményük volt. Ilyen nagy számnál nem meglepő, hogy akadt néhány, akit érdekel a reinkarnáció, szellemekkel való érintkezés médiumokon keresztül, az asztrológia és 337 egyéb okkult jelenségek. Azonban - ami szá-

momra nagyon érdekes volt - alanyaim közül mindössze hat vagy hét mutatott érdeklődést e terület

iránt; vagy tapasztalatát megelőzően vagy azután. Ezek közül jóformán egy sem közölt egynél több rejtélyes, vagy szokatlan élményt, ami vele megtörtént. Beszélgető alanyaiknál nem fordultak elő szokatlan dolgok és az átlagnál nagyobb érdeklődést sem mutattak az okkultizmus iránt.

Ateista is volt azok között, akikkel ilyen tapasztalatokról beszélgetett?

Mindenki, akivel beszéltem, a zsidó-keresztény hagyományok alapján állt.

Az ateista szóval kapcsolatban ez legalábbis részben véleménynyilvánítás, amely a személyiségnek, érzéseknek és hitnek bizonyos kifejezé-

se. Az ateizmus némely esetben lehet, hogy csak viselkedési forma, mely leplez olyan érzéseket, melyek néha még mélyen vallásosak is. úgy értem, csaknem lehetetlen ezekben az esetekben a korábbi hit mértékét meghatározni, tekintettel arra, hogy társadalmunkban, bizonyos fokig, mindenki ki van téve a vallási eszmék hatásának.

Ilyen szempontból nézve, bárkinél felmerülhet a kérdés, hogy akár - öntudatlanul is — valamilyen vallási elképzelése már volt.

Akikkel beszéltem, azt állították, hogy a halál-közeli tapasztalatukat megelőzően nem volt különösebb vallási meggyőződésük, de azóta a vallási tanokat mint igazságot fogadják el.

Milyen volt interjúalanyainál az életkor-meg-oszlás?

Több felnőtt számolt be gyermekkorában történt 232

tapasztalatokról. A jelentésekben a legfiatalabb életkor a három év volt. Ilyen tapasztalatról csak egy gyermek beszélt, az is egészen véletlenül, gyermekgyógyászati klinikán, ahol segítettem a kezelésében. A legmagasabb életkorú személy, akivel beszéltem, élményének idején 75 éves volt, és két hónap elteltével mondta el azt. Úgy érzem, az életkornak kevés köze van a tapasztalat tartalmához. Krízis idején egy gyermek agyában keletkezett gondolatok természetesen különböznek a felnőttekétől és egy gyermek másképp fejezheti ki azokat.

Mindezek hatása nem a halál dicsőítése?

Egyáltalán nem. Azt hiszem, mindnyájan tudatá-

ban vagyunk annak, hogy a halál rossz. Szeret-teinktől elszakadást jelent, betegségnél, vagy balesetnél szenvedés előzi meg. Rossz azért is, mert az emberek idő előtt meghalhatnak, még mielőtt elvégezhetnék teendőiket.

Meghaltam és életre keltettek, egyáltalán nem emlékszem semmire. Mi a baj velem?

Számtalan ember kifejezésre juttatta ilyen aggodalmát. Megragadom az alkalmat, hogy erre né-

hány megjegyzéssel válaszoljak. Mint az Élet az az élet után c. könyvemben hangsúlyoztam, a klinikai halált túlélők közül nem mindenkinek van bármiféle emléke. Sok olyan emberrel beszéltem, akik semmire sem emlékeztek. Nem találtam semmiféle különbséget azok között, akiknek volt és akiknek nem volt ilyen tapasztalata „haláluk”

ideje közben. Sem vallási hátterük vonatkozásá-

ban, sem személyiségükben, sem a halál körül-ményeiben, vagy bármi más tényező tekintetében.

Az ember elgondolkodik: vajon az emberek bi-337zonyos százaléka - akik nem emlékeznek semmire nem fojtja-e el magában élményeit, a tudatalatti - valamilyen okból — nem kényszerítette-e felejtésre a tudatos elmét?

Szeretném, ha nem tekintenék a közös elemek felsorolását olyan meghatározott modellnek, ami nem hiányozhat a halál-közeli tapasztalatokban.

Ezeknek a tapasztalatoknak széles kiterjedésű

skálája van, melyből egyesek csak egy vagy két elemet, mások viszont a legtöbbjét észlelték. Tudom, hogy az általam kialakított forma kiegészül, módosul és újjáalakul. Ez csak egy elnagyolt, el-méleti mintának tekinthető és mindenképpen ke-rülni kell, hogy ebből meghatározott ideált ké-

szítsünk.

ön azt állítja, hogy a klinikai halálból visszatértek közül nem mindenkinek van tapasztalata. Hány százalékuknak van?

Elkészített tanulmányom százalék kimutatására nem ad alapot. Az esetekről készített példák min-denekelőtt azok javát szolgálják, akik ilyen tapasztalattal rendelkeztek. Természetes, hogy többen beszéltek olyanok, akik áttestek már klinikai halálon és volt tapasztalatuk, mint azok, akik nem emlékeztek semmire.

A halál-közeli élmények egyedi elemeiről gyakran merült fel hasonló kérdés. Pl. a beszámolókból sokan említik átmenetüket a sötét alagú-

ton, a Fény-Lény megpillantását stb. Meg sem kíséreltem a százalékszámítást. Először is azért, mert ha valaki élménybeszámolójából kihagy egy elemet, nem biztos, hogy az hiányzott. Elfelejtette, vagy valami más okból nem említette.

Másodszor, nem akartam terhelni magam ilyen 234

számítgatásokkal, mivel ezek csak áltudományos, vagy mágikus adatokat eredményeznének. Egyszerű lett volna ilyen számokat és százalékokat feltüntető grafikonokkal és táblázatokkal illusztrálni könyvemet. Minthogy az eseteket bemutató mintám nem tudományosan ellenőrzött körülmé-

nyek között készült, az ilyen grafikonok és táblázatok összeállítása csak önbecsapást jelentene és semmiféle hitelességgel nem bírna. Ilyen kérdés kielégítő megválaszolására egyetlen mód van, az a tudományos szempontból előrettekintő

tanulmányozás, melyet a Függelékben részletesen leírtam. Például az elkövetkező kétszázötven sikeres életrekeltési eset kivizsgálása kijelölt kórházban, megadott ellenőrzési feltételek mellett.

A statisztikai adatok hiányának ellenére úgy érzem, a halál-közeli tapasztalatok általam ismertetett típusai általánosak az életre keltett emberek között. Előre megjósolom, hogy bármelyik kutató, aki együttérzéssel és szorgalommal fog hozzá ilyen természetű tanulmány készítéséhez, azonos esetek bőséges anyagát találhatja meg.

A halál-közeli tapasztalatokkal rendelkező emberek között volt olyan, akit hipnotizáltak?

Egyszer én is gondoltam arra, hogy érdemes lenne megpróbálni a hipnózist önkéntes jelentkezővel. Egy tervbe vett vizsgálódás kezdeti szakaszá-

ban együttműködtem egy ügyes és gyakorlott orvos-hipnotizőrrel. Azonban úgy gondoltuk, hogy elméleti kísérletezés céljából egy ember időbeli visszavitele a klinikai halál pillanatába veszélyes lehet. A tudatalatti elme a hipnotikus szuggesztiókat szó szerint veszi, ráadásul ez az állapot a testben és annak funkcióiban meglepő, különös hatásokat eredményezhet. Például mondják, hogy a hipnotizált személyre tett hólyag csupán szuggerálás útján azt az érzést keltheti, mintha a bő-

rét nagyon forró tárgy érintené. Ezt megfontolva arra a meggyőződésre jutottunk, hogy a beteg engedelmessé válik a szuggesztióknak, érzésbelileg visszamenne a klinikai halál pillanatába és szó-

szerint véve, újra keresztülmenne a halál fizioló-

giai történésein. Ezért ilyen kísérlettel soha nem próbálkoztunk. Az utóbbi időben értesültem egy ilyen kísérletről, amikor a beteget szívroham érte, amelyből ki kellett menteni. Szükségtelen mondanom, hogy ilyen kísérleteket mindenki el-

ítélne.

Beszélhetünk ilyen tapasztalatokról halálos betegeknek?

Ezt már jónéhány orvos megkérdezte tőlem. Soha sem tudtam ezt a kérdést magamban kielégítő módon eldönteni, hiszen az esetek nagyon sok változóval ismerkedtem meg. Negatív oldalról nézve, érvelhet valaki azzal, hogy az ilyen tudat megzavarhatja azokat, akik szilárd meggyőződéssel úgy vélik, hogy haláluk után fény derül az elkövetkezendőkre, vagy egyáltalán semmi sem tárul fel előttük. Ez esetben helyesen érvelhetnek azzal, hogy a haldoklónak nem szabad erről be-szélni, mert csak megzavarhatják őt, különösen ha a halál gondolatával saját elképzelése szerint már megbékélt. Másrészt viszont hallottam olyan érveket, hogy vannak akik kívánják az ilyen közléseket. Ha ezek a jelentések valótlanok és nincs élet a halál után, úgy senkit sem ér sé-

relem. De ha igazak, az emberek jobban felké-

szülhetnek arra, ami rájuk vár. A Tibeti Halotti 337

könyvet nyilván ilyen szándékkal írták. Az egyik elképzelés szerint a szándék az volt, hogy a haldoklónak felolvassák, azért, hogy halála után azokban a helyzetekben, amelyeken keresztül megy, kevésbé legyen megzavarva.

Azt hiszem, a végső válasz mindig az illető

személy egyéniségétől függ. Az orvosoknak klinikai ítéletüket betegük személyiségétől, ezenkívül orvos-beteg kapcsolatuktól kell függővé tenniük.

Ez a kérdés hamarosan akadémiássá válhat, mivel e tapasztalatok létezésének ténye mindinkább tudatossá válik. Ilyen vonatkozásban megemlíthetek egy gyermekgyógyásztól eredő javaslatot, aki nagyon sok halálosan beteg pácienssel foglalkozott. Ez az orvos azt ajánlotta, hogy akiknek halálközeli tapasztalatuk volt, mondják el azokat olyan súlyos betegeknek, akik eziránt érdeklődnek.

Ha egy ismerősünk vagy betegünk, anélkül, hogy kérdeznénk, ilyen tapasztalatról beszél, milyen választ adhatunk?

Ezt a kérdést magamnak is feltettem. Elég külö-

nösen hangzik, de sohasem folytattam interjút olyan személlyel, akinek éltre-keltésében közreműködtem. Orvosi gyakorlatom során két olyan betegem volt, akik önmaguktól elmondták a ha-

lál küszöbén szerzett élményüket. Mindketten a néhány hónappal korábban történt élményeikről beszéltek, jómagam egyik esetben sem kérdeztem tőlük semmit, ami kapcsolódott ehhez a kérdéshez. Az orvos és betegek közötti szokásos beszélgetések során egyszerűen beszámoltak tapasztalataikról.

Mindkét esetet feltűnőnek találtam és ez erő-

237sítette meggyőződésemet, hogy az orvosok vagy nem figyelnek fel erre a jelenségre, vagy egyszerűen nem hallják meg, ha betegek erről beszélnek.

Az egyik beteg idősebb férfi volt, bőrbajjal kezelték, a másik egy fejlődésben visszamaradt húszéves fiú. Akinek hormonzavarai voltak. Egyikük sem tudta, hogy én a halál-közeli jelensé-

gek tanulmányozásával foglalkozom. Annyira megdöbbsentem váratlan feltárulkozásuktól, hogy amikor a kezelést befejeztem — ami egyébként lényegtelen volt -, csak ilyen semmitmondó megjegyzéseket tettem, mint: „ez érdekes”. A további beszélgetést nem erőltettem. Úgy éreztem, ezek a betegek bizonyos meghatározott orvosi segítségre szorultak és a klinika nem alkalmas ilyen kérdések megbeszélésére. Egyik beteg előtt sem adtam jelét annak, hogy ilyen élményekről korábban már hallottam.

Ahogy most visszagondolok a két betegre, büntudatot érzek amiatt, hogy a tapasztalatokkal kapcsolatos tudásomat nem osztottam meg velük.

Talán az általam nyújtható legnagyobb támogatás az lett volna, ha közlöm velük, hogy ezek az élmények másokkal is megtörténtek.

Érzésem szerint az orvos a kialakult kapcsolat-tól függően esetleg mondhatna valamit. Például: „Ilyen tapasztalatokról már sokan beszéltek. Tudományos és orvosi szempontból még nincs hatá-

rozott vélemény arról, hogy ezek mit képviselnek, mégis ez a tapasztalat önnek sokat kell jelentsen. Végül is meg kell értenie és be kell építenie saját életébe. Megértéséhez segítséget nyújthat a vallásos irodalom olvasása és beszélgetések 238

azokkal, akiknek volt ilyen tapasztalatuk, vagy akik a kérdést vizsgálták és gondolkodtak rajta.”

Befolyásolhatja a haldokló beteggel való gondoskodást az a tény, hogy valaki tud ilyen tapasztalatokról?

Ez bonyolult kérdés. Kétségtelen, hogy az életrekeltési kísérletekről csak nagyon óvatosan szabad beszélni, még akkor is, ha biztosnak látszik, hogy a beteg meghalt. Sok orvost meglepetésként ért, hogy betege — a sikeres életrekeltési kísérlet után — az ő megjegyzéseit idézte. Ismerek egy orvost, aki sokat foglalkozik halálos betegekkel.

A leírtakhoz hasonló sok tapasztalatról hallott, még mielőtt olvasott volna kutatásaimról. Azt a gyakorlatot vezette be, hogy a beteg halála után egy ideig mellette marad és vigyáz arra, hogy mit mond jelenlétében. Részéről azért érdekes ez az elővigyázat, mivel állítja, hogy a halál-közeli tapasztalatok nem jelentenek többet, egy, az agyban folytatódó fiziológiai jelenségnél.

Milyen hatással lehetnek a halál küszöbén észlelt jelenségekkel foglalkozó tanulmányok azokra az erkölcsi vitákra, amelyek a mesterséges életbentartás körül kialakultak, olyan esetekben, amikor az agy működése megváltoztathatatlan kárt szenvedett?

Ezeknek a tanulmányoknak a hatása nagyon fontos lehet azoknál az eseteknél, amikor az életet mesterségesen tartják fenn. Ezek a kutatások azonban ma még oly kezdetlegesek, hogy semmiféle következtetés nem vonható le belőlük. Az erkölcsi tétozások fennállnának akkor is ha a halál-közeli jelenségeket, mint tudományosan megállapított tényeket vehetnők figyelembe és nem mint olyanokat, amelyeket csak elbeszélés-

sekből és feltevésekből ismerünk. Az úgynevezett „könyörületből való megölést” érintő kérdésre véleményem egyértelműen határozott. Erkölcsi alapon ellenzem és semmi körülmények között nem ajánlom.

Orvosi elsősegélynyújtó csoport tagjaként gyakran meg kell kísérelnem az életrekeltést olyan betegeknel, akiknel a lényeges életjelenségeknek már nincs jele. Ilyen eseteknel — amint az alkalmanként megtörténik - nehézséget okoz, hogy a betegek ellenállnak erőfeszíté-

seinknek, hogy visszahozzuk őket az életbe, valószínű azért, mert már a tapasztalatok valamelyikét megismerték. Érzelmileg hogyan foglalkozzunk az ilyen esetekkel?

Ilyen esetekről betegek és orvosok egyaránt be-széltek. Tapasztalatom szerint azonban ez csak időleges visszahatás. Lehet, hogy azokban a pillanatokban neheztelnek az életrekeltési kísérletekért, de egy pár óra, nap, vagy hét távlatában ez megváltozik. Végeredményben hálásak, hogy még egy esélyt kaptak az életre.

Alanyai közül sokan mondták, hogy tudatosodott bennük a hit mások szeretése és a tudás bővítése iránt és hogy az életben ez a két leg-fontosabb cél. Részletesebben ki tudná fejteni, hogy milyen fajta szeretetről és milyen tudás-ról van szó?

A szeretet és tudás angol szavai többértelműek A görög szavak: philos, eros és agapé — annak ellenére, hogy különböző fogalmakat fejeznek ki —, angolban a szeretet szóra fordíthatók. Az élményeiket elmondó személyek hangszínezeté-

bőit azt a szeretetet érezhettem, ami az agapé fogalmához áll legközelebb. Ez úgy jellemezhető, mintegy befogadó, spontán, megindokolatlan szeretet, melyet másoknak adunk, függetlenül hibáiktól.

Hasonlóképpen a görög epistemé és techné szavak szintén különböző értelműek, de lefordítva mindkettőt tudást jelent. „Techné”; értelmileg az angolban használatos technológia és technika rokonkifejezéseket foglalja magában, melyek ugyancsak a tudást jelentik. „Epistemé”; inkább a tényeket tartalmazó elméleti tudást jelöli. Benyomásom szerint a halál-közeli tapasztalatok történeteiben ez a fajta tudás a teoretikus és tényleges tudást jelenti. Például senki sem tért vissza még úgy, hogy szenvedélyes vágya lenne megtanulni kerékpározni, holott az angolban kerékpározni tudni is tudást jelent. Az utóbbi időkben kértem ezeket az embereket, hogy amennyire csak tudják, magyarázzák meg, milyen fajta szeretet, vagy tudás az, amit olyan fontosnak éreztek. Egyik negyvenéves férfi alanyom súlyos autób-

balesetet szenvedett. Kórházba szállították, állapotát reménytelennek tartották, de életrekeltése mégis sikerült. Egy hónappal felépülése után a következőket mondta el interjújában: „(A szeretetről.) ő a szeretetről kérdezett engem. Mennyire tanultam meg szeretni? Amit ő

akkor ott kérdezett, természetesnek tűnt, de most szavakkal nagyon nehéz megmagyarázni. Olyan szeretet ez, amely másoknak nem árt. Tudnám-e szeretni az embereket akkor is, ha hibáikkal együtt ismerném őket? Ezt kérdezte tőlem.”

„(A tudásról.) A tudást, melynek birtokában vagyok, szintén említette. Milyen tudást? Nehéz ezt megmondani. Tudást az alapvető dolgokról, azok okairól, az egyetemes alapelvekről ..., melyek a világegyetemet összetartják. Odaát azt mondta nekem, ez szintén nagyon fontos.”

A következő részletet abból az interjúból idé-

zem, melyet egy negyven év körüli háziasszony-nal folytattam, aki operáció után szívrohamot kapott:

„(A szeretetről.) Ő megmutatta mindazt, amit életemben tettem és megkérdezte, elégedett vagyok-e cselekedeteimmel. A szeretet érdekelt, Ezen olyan szeretetet értett, ami azt kívánja, tö-

rődjek azzal, hogy szomszédom jóllakott-e, jól van-e öltözve és ha úgy látom, szűkölködik, segítsem őt.”

„(A tudásról.) Ez a fajta tudás a lélekhez kapcsolódó, mélyebb tudást jelent ..., mondhatnám bölcsességet.”

A beszámolókból — melyekben ez a két ember tapasztalatairól tett tanúságot - világosan kitűnik, hogy a cél hangsúlyozottan a szeretet. A Fény-Lény a tudást inkább mellékesen, csaknem rögtönzötten említette. Utalt arra, hogy a tanulás nem szűnik meg az ember halálával, hanem folytatódik akkor is, amikor véglegesen odaáttra kerül.

Figyelembe kell venni, hogy ezeket a beszélgetéseket megnehezíti a tény, hogy ahhoz, hogy az emberek tökéletesen kifejezhessék tapasztalataikat, olyan nyelvre lenne szükség, ami képességeiket meghaladja. A használt szavak nem teljesen fedik mondanivalójukat. A végső igazságok valóban kifejezhetetlenek.

A görög „sophia” szónak is köze van a tu-dáshoz. A sophia angolból a „bölcesség” szó-

val fordítható. Az idézett beszámoló egyikében pontosan ez a kifejezés szerepel. Sophia és bölcesség - ha úgy tekintjük - egyaránt bír erkölcsi kiterjedéssel, valamint tényeket tartalmazó értelemmel. A bölcs ember feltehetőleg nemcsak rendelkezik a tudással, hanem erkölcsileg is helyesen hasznosítja azt. Az idézett beszámoló ezek szerint a tudás felhalmozódásának erkölcsi szemléletét foglalja magába.

Nincs az embereknek hasonló, vagy ugyanilyen tapasztalata, - melyeket ön leírt - anélkül, hogy haldokolnának, vagy közel kerülnének a halálhoz?

Nyilvánvalóan van. Többen elmondtak olyan testen kívüli élményt, mely meglepetésszerűen jelentkezett. Az illetők sem „halottak”, sem betegek nem voltak, még veszélyhelyzetbe sem kerültek. Ezek az élmények sok tekintetben hasonlóak a misztikus és vallási víziókhöz, melyeket a múlt nagy látnokai leírtak.

Kétségkívül idézhetnénk a hasonlóságok sok példáját. Nem kerestem ilyenfajta beszámolókat és ha elmondták nekem, azokat nem tanulmá-

nyoztam. Nem azért, mert nem érdekeltek, hanem mert az elégnél is több anyagot találtam azokban a beszámolókbán, melyek a halállal való találkozásnál történtek, és ezek összegyűjtése teljesen lefoglalt. Ha arról kérdeznének, mit tudok mondani ezekről a hasonlóságokról. — és ha el-méletemet bővebben kifejthetném —, sokféle magyarázatot adhatnék.

Nézzük például azt a feltevést, hogy a fizikai 337halál után az életnek van közvetlen folytatása, 1

Ha így van, akkor valami mechanizmusnak - tes- |

tinek, vagy szelleminek, talán mindkettőnek - j kell lennie, amely a fizikai halál után a lelket, I vagy szellemet (bárminek nevezhetjük) a testből .

szabadon bocsátja.

Ne gondoljuk, hogy a mi testi mechanizmusunk mindenkor tökéletesen működik. Szervezetünk működésében zavarok léphetnek fel, megítélé-

sünk, felfogásunk, gondolkodásunk félrevezethet bennünket. Ugyanígy nincs semmi okunk felté-

telezni, hogy ez az esetleges mechanizmus - a lélek szabadon bocsátása a testből - mindenkor tökéletesen működik. Nem lehetetlen, hogy kü-

lönleges helyzetek - stresszek stb. - néha idő

előtt elindítják ezt a mechanizmust? Ha ez igaz lenne, akkor megmagyarázható volna a hasonlós-

ság a halál-közeli és az egyéb (például: testenkívüliség) tapasztalatok között. Ez megmagyarázná azt a tényt is, hogy azok tapasztalatai, akiknek életét veszély fenyegette - anélkül, hogy megsérültek volna — megegyeztek a kimondottan klinikai halálból életrekeltek élményeivel.

Azt mondta, hogy a misztikus víziók sok tekintetben hasonlóak a halál-közeli élményekhez. Melyek ezek a hasonlóságok?

Napjainkban sokan azonosítják a miszticizmust a keleti miszticizmussal. A nyugati hagyományokban is hosszú történelme van a misztikus vízióknak. Szt. Ágoston, Assisi Szt. Ferenc, Avilai Te-réz, Eckhardt Mester, Jeanne d'Arc mindannyian misztikusoknak nevezhetők.

Az amerikai William James „Vallási tapasztalatok sokrétűsége” c. híres könyvében a miszti-244

kus víziók jellemzőiről a következő felsorolást adja:

1. Leírhatatlanság. A kézzelfogható jelek, amelyekkel egy elmeállapotot misztikusnak határozhatnánk meg, negatívok. A vízió alanya azt ál-lítja, látomása kifejezhetetlen, leírhatatlan, tartalmáról szavakban egyértelmű beszámoló nem adható.

2. A víziók elvont értelműek. Titokzatosnak lát-szanak mindazok előtt, akik tudatos tartalmúaknak akarják felfogni őket. Ezek az állapotok az igazság belső meglátásai és a tárgyi gondolkodásúak részére felfoghatatlanok. Ez a misztikus tapasztalatok két elsődleges jellemzője.

Két másik jellegzetessége kevésbé élesen, de rendszerint megtalálható. Ezek a következők: 3. Múlandóság. A misztikus állapot nem tartható fenn hosszú ideig. Ritka eseteket kivéve, félóra, legfeljebb egy-két óra az az időhatár, melyen túl a mindennapi élet valóságához ismét visszatérnek.

4. Passzív, tétlen magatartás. Bár a misztikus állapot megközelítése elősegíthető előzetes ön-ként

végzett műveletekkel, mint figyelemrögzítés, vagy meghatározott testi teljesítmények felfokozása, esetleg más, a miszticizmus könyveiben le-

írt egyéb módokon, mégis — amikor a tudatosság e jellemző állapota bekövetkezik — úgy látszik, mintha a saját akarat elbizonytalanodna, mintha azt egy felsőbb hatalom tartaná kezében.

Ez a misztikus állapot különleges módon összekapcsolja egy bizonyos meghatározott, másodlagos, vagy alternatív személyiségű jelenséggel, mint amilyen a prófétai beszéd, automatikus írás, vagy a médium transzállapota. Amikor ez az állapot bekövetkezik, bármi is a jelenség, az emlékezetből eltűnik és semmi jelentősége nincs az alany szokásos belső életére, abban csupán megszakítást jelent. Tartalmából mindig megmarad némi emlék és fontosságának rejtett tudata, amely visszatéréseinek ideje között belső érzéseit alakítja. Ezen a területen nehéz szigorú elhatá-

rolásokat tenni, mivel a fokozatoknak és keverékeknek minden fajtáját megtaláljuk benne. Mások kimutattak még további járulékos jellemző-

ket. Két ilyen példa a megváltozott idő, valamint térérzék és a vízióknak a személyiségre és az egyén további életére tett hatása.

A fent tárgyalt ismertetőjelek, ilyen, vagy olyan értelemben kétségtelenül vonatkoztathatók a halálközeli tapasztalatok eseteire is. Utóbbiaknak azonban vannak más olyan közös vonásaik is, melyek a történelem nagy misztikusainak leírásaiban nem találhatók. Például a panorámaszerű

visszatekintés az ember életére.

Tettek említést alanyai arról, hogy tapasztalatuk ideje alatt megváltozott az időérzékük?

Általában azt mondták, hogy a halálközeli élményük alatt az idő fogalma megváltozott. Ez ki-tűnik például abból a megjegyzésből, amit egy asszony mondott, aki klinikai halála alatt úgy látta, hogy paradicsomi környezetbe került. Amikor megkérdeztem, mit gondol, mennyi ideig tarthatott ez, azt felelte: „veheti ezt egy percnak, vagy akár tízezer évnak is. Ez semmi különbséget nem jelent.”

Egy férfi robbanásnál életveszélyes helyzetbe került. Elmondta, hogy úgy tűnt föl, látja magát 246

saját teste felett lebegni és látott másokat, akik megmentésére siettek. Ahogy elmondta, fizikai környezete eltűnt, majd visszatekintés formájában teljes élete megjelent előtte és aközben „Krisztus”-sal beszélgetett. Megkérdeztem, mennyi ideig tarthatott ez a visszatekintés? Azt felelte: ha kénytelen lennék időbeli kifejezést használni, azt mondanám, hogy legalább egy óráig tartott.

Amikor a visszatekintés eltűnt és közölték vele, hogy vissza kell térnie, ismét rendes fizikai

környezetét látta maga körül. Az embereket, akik megmentésére siettek, megdermedve, mozdulatlanak, ugyanabban a helyzetben látta, mint amikor a visszatekintés képe megkezdődött. Mikor érezte, hogy testébe visszatért, minden ismét mozgásba jött.

Ezek és hasonló példák mutatják, hogy a halál-közeli tapasztalatok közben az időt hogyan érzékelik: „ott nincs olyan idő, mint itt.”

Ez még egy hasonlóság a misztikus víziók és a halál-közeli élmények között.

Éreztek az emberek fájdalmat testen kívüli állapotukban a halál-közeli tapasztalat ideje alatt?

Sokan mondták, hogy a testükön-kívüliségben semmit nem éreztek, noha azt megelőzően nagy fájdalmaik voltak. Néhányan mesélték, hogy bár látták, amint az orvosok és a kórházi személyzet tagjai ütik a mellkasukat, tűket szurkálnak kar-jukba, ennek ellenére nem éreztek semmi fájdalmat. Amint visszatértek testükbe, fájdalmaik újra felléptek.

ön említett különlegesen hosszú időtartamú halál-közeli eseteket is. Hogyan lehetséges, 247Hogy ezek az életrekeltett emberek komolyabb agyi károsodást nem szenvedtek?

Ezzel kapcsolatban több tény is megemlíthetők.

Először is: az újraélesztés ideje alatt az agy oxigénnel és tápláló anyagokkal ellátott. A véráramlás fenntartását a szívmasszázs szolgálja, akkor is, amikor a szív önmagától már nem dobog.

Másodszor, a hőmérsékleti különbségek befolyásolhatják az agy károsodásának lehetőségét.

Az olyan ember agya, akinek a halált megelő-

zően testhőmérséklete 40 °C, könnyebben károsodhat, mint akinek a testhőmérséklete alacsonyabb. Szívműtétnél a szívműködés hosszabb idő-

re leáll, az agy vérellátást nem kap, mégsem sérül, mivel mélyhűtési technikát alkalmaznak, vagyis az agy hőmérsékletét mesterségesen le-szállítják.

Igy — bár sokszor halljuk, hogy oxigénellátás hiányában öt perc után az agy károsodása elkerülhetetlen — ez csak leegyszerűsített szabálynak tekinthető. Az újraélesztési kísérletek összes kö-

rülményeit és minden egyéb tényezőt számításba kell venni. Való, hogy szívroham utáni újraélesztéseknél agykárosodás nem szokott bekövetkezni.

Azt mondta, hogy az elmúlt évtizedekben az újraélesztési technika fejlődésével, a halál-kö- zeli tapasztalatok mindennapibbak lettek. Voltak valamilyen módszerek az életrekeltéshez a modern gyógyászat megjelenése előtt?

Az életrekeltés ilyen vagy olyan formában ősi módszer. Ezeréves föníciai táblák is leírják az újraélesztést, szájról-szájra való lélegeztetési módszerrel. Megtaláljuk a Bibliában is: II. Kir. 4, 248

18-37, a következő feljegyzésre méltó elbeszélésben:

„Amikor a fiú már nagy volt, történt, hogy egy nap kiment az apjához az aratók közé. Így panaszkodott az apjának: A fejem, a fejem. Az meghagyta az egyik szolgának: vidd vissza anyjához. Fogta hát és anyjához vitte. Délig ölében feküdt, aztán meghalt. Erre fölment Isten emberéhez. Ágyára fektette, rázárta az ajtót és kiment. Azután hívatta a férjét és kérte: küldj nekem ide egy szolgát és egy szamarat. Elmegyek Isten emberéhez és hamarosan vissza is térek.

Az megkérdezte tőle, miért akarsz éppen ma el-menni hozzá, amikor se szombat nincs, se újhold napja? Engedj csak, felelte. Erre felnyergelte a szamarat és megparancsolta a szolgának: hajts gyorsan és ne hagyj fel az üggetéssel, míg nem szólok neked. Így elment és megérkezett Isten emberéhez a Karmel hegyére. Amikor Elizeus be-lépett a házba, a fiú ott feküdt holtan az ágyán.

Bement, magára zárta az ajtót és az Úrhoz kö-

nyörgött. Aztán felment az ágyra és a fiúra borult, száját a szájára, szemét a szemére, kezét a kezére tette. És, ahogy így ráborult, a fiú teste felmelegedett. Akkor felállt és le-föl járkált a szobában, majd újra felment és hétszer ráborult.

Végül tüszentett a fiú és felébredt, kinyitotta a szemét. Akkor szólt az asszonynak, miután ő be-lépett: vedd a fiadat. Az eléje lépett, a lábához borult s a földig meghajolt előtte. Aztán vette a fiát és kiment.”

Még egy hasonló, de kevésbé részletezett tör-179ténnet található az I. Kir. 17, 17-24-ben. Érdekes !

az előbbieken idézett fejezetben a fiú életre- ‘

keltése utáni tüszentése. Sok nemzet népi hie-delme, hogy a tüszentés annak a jele, hogy a lélek

visszatért a testbe, miután azt rövid időre elhagyta. Ez a kis részlet valószínűleg ennek a hiedelemnek a visszatükrözése.

Korai idők óta ismert és alkalmazott életrekeltési eszköz a halott hasának felmelegítése. Má-

sik fajtája a korbácsolás: az öntudatlan embert csalánnal ostromolták abban a reményben, hogy a fájdalom életrekelti. Kétségtelenül használtak más módszereket is, de jelentős előrelépést - mely korunk felfogása szerint is tudományosabb - a német reneszánsz-kori orvos, Para-celsus (1493-1541) tett. Bevezetett egy életrekeltési eljárást a nyilvánvalóan halott, vagy halálhoz közel levő embereknél; és pedig levegő be-erőszakolását a tüdőbe, közönséges, kandallók-nál ma is használatos fűjtatóval. Vesalius (1514-1564) ennek a korszaknak másik kiemelkedő

orvosa, életrekeltéseknél szintén használta a fűjtatót és mesterséges lélegeztetéssel is kísérletezett. A fűjtató-eljárás évszázadokon keresztül használatos volt Európában. Sok egyéb technikai eljárást ideértve megfulladt ember hordón át való görgetését, ügető ló hátára tételét — szá-

zadokon keresztül alkalmazták különböző társadalmakban. A szív működés megindítására Win-ter 1905 óta alkalmazott adrenalin (epinephrine) injekciós módszere tovább fejlődött. Az életrekeltési módok története hosszú, nemcsak a nyugati zsidó-keresztény társadalmakban, hanem az úgynevezett primitív kultúrákban is. Például 250

Észak-Amerikában alkalmaztak olyan eljárást, melynél az áldozat végelébe fecskendőszereű

szerkezettel füstöt erőszakoltak be. Annak ellenére, hogy ez valószínűtlennek hangzik, állítják, hogy az amerikai gyarmatokon sikerrel alkalmazták és bevezették Nagy-Britanniában is a XVIII.

század második felében.

Mivel a halál közelsége mindennapos a primitív és a legfejlettebb társadalomban is, elgondolkodtató, hogy a halál-közeli tapasztalatok előfordulása nem volt-e része az elmúlás nagyon ősi és elterjedt fogalmának.

Az egész történelem folyamán a világon mindenütt hittek abban, hogy bizonyos esetekben a betegséget az okozta, hogy a lélek elhagyta a testet. Ahol ilyen a hiedelem, ott a gyógyítás ab-ból áll, hogy rábeszéléssel, vagy kényszerrel rá-

bírják a lelket, hogy a testbe visszatérjen. Más néphit - például Közép-Celebes, Kelet-Indonézia szigetének lakói - szerint a lélek eltávozhat a testből, ha valakit váratlanul megijesztenek. Elgondolkodtató, hogy vajon ezek a hitek nem a halál-közeli élményekből fakadnak-e? Hasonlók-ból, mint amilyenekkel én foglalkoztam.

Milyen magatartást tanúsítottak az orvosok ezekkel az élményekkel kapcsolatban?

Ugyanúgy, mint a papok, az orvosok is különböző háttérű, érdeklődésű és személyiségű egyé-

nekből álló csoportot képviselnek. Így érthető, hogy magatartásuk is ennek megfelelően különböző. Csaknem pontosan meghatározhatóan négy csoportba sorolhatók, ami a kérdés megválaszolását megkönnyíti.

Az első csoportba azok az orvosok tartoznak.

251akik részesei voltak ilyen élményeknek. Ezeknek a magatartása a jelenséggel szemben semmiben sem tér el más betegek halál-közeli tapasztalatá-

tól. Jellemző két orvos megjegyzése a saját tapasztalatairól: az átéltek ellenére tudományos képzettségük kevésnek bizonyult annak megérté-

sére és szavakkal történő kifejezésére. Kérdé-

semre, hogy mi a véleménye saját testen kívüli-ségének élményéről, az egyik orvos azt felelte: „mint természettudósnak úgy kellene gondolkodnom, hogy ilyen nem létezik. Ennek ellenére mégis létezett”

A második csoport orvosai beszéltek nekem betegeikről és elmondták a betegek élményeit is. Sokan közülük megjegyezték, hogy ők is ösz-szegyűjtöttek ilyen beszámolókat és örültek, amikor megtudták, hogy mások is folytatnak ilyen irányú kutatásokat.

Egy másik csoport tagjai vallási meggyőződés-ből közeledtek ehhez a jelenséghez. Véleményük szerint a halál-közeli tapasztalatok ismertetése megerősítette hitüket, hogy a fizikai halál után folytatódik az élet.

A negyedik csoporthoz tartozó orvosok az általuk már ismert orvostudományi jelenségekkel magyarázzák a halál-közeli tapasztalatokat. Egyszerűen úgy vélik, hogy ezek az élmények nem mások, mint amit a fiziológiából és pszicholó-

giából tudományosan ismerünk és ezek magyarázatul szolgálhatnak a halál-közeli élményekre.

Melyek azok az orvosilag ismert jelenségek, amelyek magyarázatot adhatnak e tapasztalatokra?

Az orvosi ismereteknek csaknem végtelen sora 252

van, melyek hasonlóságuk folytán valamilyen értelemben emlékeztetnek a halállal való találkozás jelenségére. Az Élet az élet után c. könyvemben a halál-közeli tapasztalatok élettani, gyógyszeres, idegkórtani és lélektani magyará-

zataival foglalkoztam. Céltalan lenne ezek mindegyikét külön-külön tárgyalni, de az orvostudomány két területére kitérek, melyekben az előforduló jelenségek hasonlóak a halál-közeli tapasztalatokkal. Ezek az érzéstelenítés és az ideggyógyászat területei. Olyan érzéseket, mint például a sötét alagúton való áthaladás, gyakran elmondtak olyan személyek, akiket érzéstelenítettek, vagy éterrel elaltattak. Ennek ellenére nem hiszem, hogy az altatási hatások megalapozott, teljes magyarázatot adhatnának a halál-közeli tapasztalatokra, mivel nagyon kevés azoknak a száma, akiknek élménye altatási eljárás alatt fordult elő.

Az el múlt néhány évben több ideggyógyász kimutatta, hogy bizonyos betegségi rohamoknál - különösen a halánték-lebernyeg ért agyvér-zésnél - jelentkező rendellenességek hasonlóak a halál-közeli élményekhez. Kétségtelen hasonló-

ságot mutatnak a következők: 1.) azok, akik halánték-lebernyeg agyvérzést kaptak, elmondták, hogy a roham zajjal kezdődött; 2.) a halánték-lebernyegnek az emlékezésben van szerepe és azok, akik halál-közeibe kerültek, panorámaszerű visszaemlékezésről beszéltek. A párhuzamok szinte a végtelenségig megtalálhatók. Kiindulásnak vehetnénk azt, hogy a sokak által említett erős fény érzékelése egyszerűen a nyakszirti lebernyeg oxigén-ellátásába való beavatkozás 253eredménye. (Az agynak ez a területe a víziók köz-pontja.) Az Élet az élet után c. könyvemben említett autoszkópián kívül megemlítem dr. Wilder Penfield híres ideggyógyásznak a betegeinél észlelt tapasztalatait. Penfield agyoperációinál a betegek agyának bizonyos területeit izgatta. Ennek eredményeként igen élénk emlékezési készséget, az események újraélésének egész sorát tapasztalta, melyek valósággal elárasztották a beteg öntudatát. Az évekkorábban történt események újraélésének egész sorát tapasztalta, melyek valósággal elárasztották a beteg öntudatát. Ezek az események minden részletükben jelentkeztek.

Ezek a jól ismert ideggyógyászati jelenségek mégsem győztek meg arról, hogy a halál-közeli tapasztalatokra magyarázatul szolgáljanak. Gondoljunk csak az agyvérzéses magyarázatra. Ezek a magyarázat-kísérletek csaknem egyöntetűen abból a feltevésekből indulnak ki, hogy az agyvérzés jellegzetes oka az agyvérzésesség (az agy oxigénhiánya). Ez a magyarázat elhanyagolja azt a tényt, hogy a halál közelségében tapasztaltak — a zaj, a panorámaszerű emlékezés, a fény -

olyan esetekben jelentkeztek, amikor az agy vérellátása nem szűnt meg. Kezdetől fogva hangsúlyoztam, hogy több olyan tapasztalattal foglalkoztam, melyeknél a klinikai halál nem állt be és ezek ugyanolyan tulajdonságokat tartalmaztak, mint amelyeknél ez a „halál” bekövetkezett.

Ismertetett eseteim átgondolása kétségtelenné teszi ezt a kérdést.

fizt magyarázhatnánk a továbbiakban azzal is, hogy a fénnyel való találkozás, a visszatekintés, 254

valamint a többi jelenség az agy oxigénellátá-

sának korlátozottsága nélkül is megtörténhet - mondván, hogy ezekben az esetekben a feltételezett ágybéli eseményeket a halál közelsé-

gében fellépő stressz helyettesítette. Személyes véleményem az, hogy a stressz fogalma annyira elterjedt, hogy csaknem mindenre magyarázatul szolgálhat. (Milyenfajta stressz, kérdezhetnénk?) Nagyon könnyű számtalan ilyen magyarázatot kialakítani és nagyon egyszerű lenne elfogadni azokat, mint kétségtelent, ha nem fordítanánk figyelmet a halál-közeli tapasztalatok olyan ele-meire, melyek az említett magyarázatokba nem illenek bele. Például orvosok elmondták, egész egyszerűen érthetetlen előttük, hogy az életrekeltési erőfeszítéseik idején történekről betegek hogyan tudtak leírást adni, hacsak valóban ott nem lebegtek felettük? Sokan elmondták, hogy tanúi voltak az eseményeknek — kórházon kívüli-eknek is — j melyeket később kívülállók is megerősítettek. Úgy gondolom, legalább a lehetősé-

gét nyitva kellene tartani, hogy egyszer majd ellenőrzött körülmények között az ilyen rejtélyek megoldása igazolható legyen.

Végezetül megjegyzem, ezek a magyarázatok nem befolyásolják az ilyen tapasztalattal rendelkezőket. Egy látszólagos halálból életre kelt fiatalember megjegyzi: „ez különös. Olyan valami, amire nincs lehetőség, hogy valóban létezzék, azonban kétségtelenül tudom, hogy létezik. Sokan nem hiszik ezt el. Azt mondják, hogy tudományos alapon lehetetlen. De tudja mit? Ez nem változtat a dolgon, mivel egész biztos - mint ahogy most itt ülök -. ha egy napon végleg meg-255halok, ugyanez megtörténik velem, azzal a kü-

lönbséggel, hogy akkor majd jobban megfigyel-hetem. Mondhatják nekem, hogy ez nincs, meg- esküdhetnek, hogy nem létezik, igazolhatják tudományos érvelésekkel, hogy ez lehetetlen ...

minderre csak annyit mondhatok: én tudom, hol voltam.”

Mi az ön személyes állásfoglalása ezzel a kutatással kapcsolatban? Befolyásolta valami módon az életét?

Miután hangsúlyoztam, én nem próbáltam bizonyítani azt, hogy van élet a halál után és a kérdésre vonatkozóan megtettem összes észrevé-

telemet, úgy érzem sokan még mindig elégedetlenek. Tudni akarják, hogy én Raymond Moody, mit érzek. Jogos kérdés, amennyiben úgy értjük, hogy pszichológiai és nem logikai következtetés anyaga, amit nem akarok senkire ráerőszakolni.

Azoknak, akiket érdekel az én egyéni felfogásom, a következőket mondhatom: arra a meggyőző-

désre jutottam, hogy vallási hit kérdése az, van-e élet a halál után és hogy a vizsgált jelenség ennek az életnek a megnyilvánulása. Távol vagyok azonban attól, hogy ennek a kérdésnek, a „halálak”, megszállottja legyek. Én élni akarok.

Interjúalanyaim ugyanígy gondolkodnak. Minden érdeklődésük — éppen azért, mert ilyen élményük volt — az életre irányul. Most mindannyian ezt az életet éljük. Ugyanakkor azokat a hasznos tapasztalatokat, melyeket munkám folyamán szereztem, remélem felhasználhatom az életemben.

Amennyire csak képességeim engedik, szeretnék továbbfejlődni a felebaráti szeretetben, tudásom gyarapításában és a bölcsességben. És még va-256

lami, ami különösen nyomja a szívemet: a halál-közeli tapasztalatokkal nem szabad visszaélni, elferdítve új kultusz kialakítására felhasználni. Ez a jelenség nem igazolható sem általam, sem bárki más által aki ezt tanulmányozta. A halál-közeli tapasztalat széles körben elterjedt, összetett probléma, megoldása minden szempontból megvizsgálandó. Végezetül megemlítem, az utóbbi időben ráébredtem arra, hogy ez a hosszú kutatási munka meglehetősen szokatlan gondolatokat ébresztett bennem. Barátaim többsége halott.

Nagyon sok emberrel beszéltem és közben rá-

jöttem, hogy mindannyian, mindennap milyen kö-

zel vagyunk a halálhoz. Ezért — jobban mint valaha - nagyon vigyázok arra, hogy mindenkivel akit szeretek, éreztessenem, mit érzek irántuk.

257EPILOGUS

A filozófus Platón (Kr. e. 420-348) „Respublica”

e-könyve VU. kötetében, Barlang mítosz néven, megragadó erejű allegóriát mond el. Ez Platón Óreg tanítójának Sókratész és Glaukon nevű

társának párbeszéde. Minden megjegyzés nélkül idézem a kétségtelenül e tárgyhoz tartozó figyelemreméltó példázatot.

Sokrates mondja Glaukonnak:

„Képzeld el embereket, akik barlangszerű föld-alatti helyen élnek, melynek egész hosszában a fény felé nyitott bejárata van. Úgy képzeld el ezeket az embereket, hogy nyakuk, lábuk gyermekkoruk óta bilincsbe van verve és így csak egy-azon helyen maradhatnak és csak előre nézhetnek, mert a bilincsek megakadályozzák fejük elfordítását. Képzeld el továbbá fényt, melyet a magasan felettük égő tűztől kapnak. A foglyok és a tűz között alacsony fal húzódik, olyan mint amit a bábjátékosok a nézők elé állítanak mu-tatványaikhoz.

Mindezt látom, mondotta Glaukon.

Lásd akkor azt is, hogy emberek különféle kellé-

keiket felemelve a fal mellett elhaladnak. A kellékek kőből, fából és más anyagokból készített emberi képmások, állati figurák. A hordozó emberekből néhányan beszélnek, többen hallgatnak.

Furcsa kép és különös foglyok azok akikről be-szélsz, - válaszolt Glaukon.

Olyanok, mint mi. Mit gondolsz, ezek a leláncolt emberek a tűztől megvilágított árnyékon kívül láthattak valamit is magukból, vagy bármi másból?

Hogy láthattak volna, ha arra kényszerültek, hogy fejüket egész életükben mozdulatlanul tartsák? Ugyanéz vonatkozik az előttünk felmutatott tárgyra is? - kérdezte Sokrates.

De bizonyára.

Az esetben hát, ha beszélhetnének egymással, nem gondolod, hogy a látott elhaladó tárgyakról neveznék el a dolgokat?

Szükségszerűen, felelte Glaukon.

És ha börtönük fala az elhaladók hangjától vissz-hangot adna, nem gondolod, hogy ók bármi más feltételezhetnének, mint azt, hogy az elhaladó árnyak beszélnek?

Igen, Zeusra mondom.

Akkor hát az ilyen foglyok csak a mutatott tárgyak árnyait tartanák valóságoknak?

Kétségtelenül, mondta Glaukon, számukra minden más lehetetlen.

Gondolkozz, mi történne, ha ezek megszabadulnának megkötöttségüktől, képzelgéseitektől és meggyógyulnának. Ha valamelyik megszabadulna bilincseitől és felállni, járni, fejét megfordítani, szemeit a fény felé emelni kényszerülne, akkor fájdalmat érezne és a vakító fény miatt képtelen lenne megkülönböztetni a látottakat a ko-rábban látott árnyékoktól. Mit gondolsz, mit vá-

laszolna arra, ha valaki megmondaná neki, hogy amit most lát, az a valóság és minden, ami ko-rábban volt, csak csalás és illúzió? És ha valaki megmutatná neki az elhaladó tárgyakat és kény-259szerítené őt, hogy nevezze meg azokat, mit gondolsz, nem lenne tanácstalan és nem tartaná-e a korábban látottakat valóságosabbaknak, mint amiket most mutatnak neki?

Sokkal valóságosabbaknak, felelte Glaukon.

És nem fájának a szemei, ha kénytelen lenne a fénybe nézni, nem menekülne el a már ismert és valóbbnak tartott tárgyakhoz?

Bizonyára, mondotta.

És - mondta Sokrates -, ha valaki erőszakkal felvonszolná egy meredeken emelkedő úton és csak a napfényben engedné el, nem gondolod, hogy fájdalmasnak érezné elhurcolását és felhá-

borodna azon? És amikor szemei könnyekkel telnének meg a szikrázó fénytől, látna valamit is abból, amit valóságként mutatnak neki?

Azonnal nem, mondotta Glaukon.

Hozzá kellene szoktatni. Én vállalnám, hogy magasabb értelmi szinten megláttatom vele a dolgokat. Legkönnyebben az árnyékokat különböztetné meg, azután a hasonlóságokat, vagy az emberek képmását a víz visszatükröződésében, majd később az egyéb tárgyakat. Tovább haladva az ismeretekben, magán az égbolton és az ott látható jelenségeken elmélkedhetne, éjszaka a hold és csillagok fényénél könnyebben, mint nappal a nap sugárzásában.

Ez természetes.

Gondolom, így végül feltökinthető magába a napba és igazi mivoltába látna, nemcsak a víz visszaverődésében, vagy árnyképekben.

Szükségszerűen, felelte.

Ekkor már arra az eredményre jutna következtetéseiben, hogy ez a valami alakítja ki az évszázadokat és az évek múlását, felügyeletet gyakorol a látható világ minden dolga felett és oka mindannak, amit magunk körül látunk.

Kétségtelenül, válaszolta Glaukon, a következő

lépés ez lenne.

Nos, akkor, ha visszagondolna korábbi tartózkodási helyére, a barlangra, ottani rabszolgotársaira és arra, hogy ott mit gondolt tudásnak, mit gondolsz, nem érezné boldognak magát és nem sajnálná a többieket?

Valóban ezt érezhetné.

És ha ők maguk között érdemeket és dicséreteket osztogattak, megjutalmazták egymást ilyen, vagy olyan ajándékkal, díjat adtak annak, aki leg-gyorsabban különböztette meg az előttük elhaladó árnyékokat, vagy a megszokott előjogokat, kö-

vetkeztetéseket, az együttélés szabályait legjobban észbetartotta és ezért a legsikeresebb volt, mit gondolsz, vágyódna még az ilyen jutalmak után és irigyelné azokat, akiket e rabok megaján-dékoztak és akik hatalmaskodtak fölöttük? Vagy Homérosszal érezne és inkább a földön, más szolgájaként szegényen élne, mintsem elviselné azt az életet?

Igen, azt hiszem inkább választana bármit, mint az olyan életet.

Azt is vedd fontolóra, hogyha ez az ember a napfényből ismét visszakerülne régi helyére, nem érezné magát teljes sötétségben?

Bizonyára.

Ha most arra kényszerülne, hogy vitatkozzon ezekkel az örökös rabokkal az árnyékról és a valóságról — amikor még a látása homályos és mielőtt szemei megszoknák a sötétséget —, nem 337nevetnék-e ki és nem mondanák róla, hogy meg-romlott látással tért vissza felülről? Ha módjuk lenne kezét emelni rá, vagy megölni azt, aki megkísérelte kiszabadítani és vezetni őket, nem ölnék meg?

Bizonyára megtennék, válaszolta Glaukon.”

Módszertani megjegyzések

Sokan, akiket foglalkoztat a halál-közeli élmé-

nyek jövőbeli kutatása, érdeklődtek annak módszertani vonatkozásairól. Mivel érdekel a logikus és tudományos módszer, magam is sok időt fordítottam erre a kérdésre. Úgy találtam, ezek a kérdések általában négy területre szorítkoznak: osztályozás, az interjúk technikája, tudományos módszerek és javaslatok a jövőbeni tanulmányozásokra. Néhány megjegyzés, melyek talán hasznosak azoknak, akik érdeklődnek a halál-közeli élmények tanulmányozásának folytatása iránt és azoknak a tudományos és logikai érzékkel rendelkező olvasóknak is, akiknek kételyeik támadtak a továbbiakra vonatkozóan.

I. Osztályozás

Mint említettem, a halói közelségébe kerültek kö-

zül nem mindenki élt át bármiféle tapasztalatot.

Sokan azt mondták, nem emlékeznek semmire, bármi is történt. Sokan a klinikai halálból anél-kül jöttek vissza, hogy valamilyen élményre emlé-

keznének. Egyébként — ahogy már elmondtam — olyan emberek is beszéltek tapasztalatokról, akik tudomásuk szerint akkor nem voltak halál “közelségben és betegek sem voltak.

A tapasztalatok — amelyekkel foglalkoztam — különböző feltételek között, az esetek olyan szé-

313les körében fordultak elő, melyek a halállal való közelségnek nevezhetők.

Ezek a tényezők bizonyos zavart idézhetnek elő a kifejezésekben, melyeket ezeknél a jelensé-

geknél alkalmazunk. Ezért szeretnék néhány meghatározási és osztályozási formát javasolni, melyek segíthetnek e zavar csökkentésében.

Először „a halál-közeli tapasztalatot” értelmezheti az ember úgy, mint valami tudatos, ér-zékelhető élményt, amely a halállal való találkozásnál megjelenik. Ezt a találkozást meghatározhatjuk, mint olyan eseményt, amelynél az ember meghalhat, vagy megölhetik (sőt lehet olyan közel a halálhoz, hogy klinikailag halottnak nyilvánítják), de mindennek ellenére túléli ezt és folytatja földi életét.

Véleményem szerint a halál-közeli tapasztalatok osztályozása kiindulhat az élmények közös elemeinek felsorolásából, ahogy azokat könyvem első kötetében ismertettem.

A halálközelség esetei körülbelül a következők szerint osztályozhatók:

A) Előfordulhat, hogy egy ember halálos ve-szélybe kerül. Ennek ellenére sérülés nélkül megmenekül. Beszámolója szerint határozottan érezte, hogy rövidesen meghal. Mégis a megpróbáltatás után sértetlenül tovább él.

B) Valaki súlyosan beteg, vagy sérült, orvosai semmi esélyt nem adnak életben maradására.

Klinikai halál nem áll be és végül felépül.

C) Végzetesen beteg, vagy súlyosan sérült embernél a klinikai halál bekövetkezik. Szívdobogása megszűnik, légzése leáll, orvosai szerint meg-264

halt. Azonban az életrekeítési eljárások sikeresek, a beteg életben marad.

D) Egy súlyos beteg, vagy végzetesen sérült embernél — mint az előbbi C) kategóriában — a klinikai halált megállapítják. Az életrekeítési kí-

sérletek eredménytelenek, ezért felhagynak velük.

Orvosai halottnak nyilvánítják, esetleg aláírják a halotti bizonyítványt is. Később azonban — mi-után már halottnak nyilvánították — valamilyen okból ismét megkísérlik az életrekeítési és a beteg visszatér az életbe.

E) Súlyos beteg vagy sérült embernél a klinikai halál megállapítható, életrekeítési kísérletek - mivel az eset reménytelennek látszik — meg sem indulnak. Orvosai halottnak nyilvánítják, esetleg kiállítják a halotti bizonyítványt is. Később - holtta nyilvánítása után - mégis megkísérlik az életrekeltést és az eredményes.

F) Súlyos beteg, vagy sérült embernél megállapítják a klinikai halált. Életrekeítési kísérletek nem kezdődnek, vagy ha igen, abbahagyják azokat, mivel halottnak tartják a beteget és annak is jelentik. Később azonban az orvosi véleményt megcáfolva, a beteg magához tér minden életrekeítési módszer alkalmazása nélkül. A fentiekben felsoroltak mindegyike előfordult a halál-közeli élmények között, kivéve az F) esetet.

Egyetlen olyan alanyom sem jelentett halála ideje alatt történt tapasztalatot, aki minden külső beavatkozás nélkül újraéledt volna. Nyilvánvaló, hogy néha így is megtörténhet az újraéledés.

Beszéltem olyan halottnak vélt emberrel is, aki minden beavatkozás nélkül feléledt, azonban semmiféle élményre nem emlékezett.

265A beavatkozás nélküli feléledés esetei hiá-

nyoznak gyűjteményemből, ezért megkérdendő, ez nem jelenti-e, hogy a halál-közeli tapasztalatok nem az életrekeltés agyi, vagy testen végzett módszereinek az eredményei? Nem valószí-

nű, abból az egyszerű okból kiindulva, hogy a halál-közeli tapasztalatok előfordultak az A) és B) esetekben is, ahol életrekeltési kísérletek nem történtek.

A D) és E) típusoknál felmerülhet a kérdés, miért hagyták abba és miért kezdték újra az életrekeltést, miután a beteget már halottnak nyilvánították. Az összegyűjtött esetekben változóak voltak az okok.

Az egyik esetben pár perccel a holtta nyilván-

nítás után a beteg ujján rángást észleltek. Az életrekeltés megkezdődött és sikerrel járt.

Másik esetben az orvos már feladta a reményt és szólt a nővérnek, hogy a halotti bizonyítványt három óra tizenöt perccel állítsa ki aláírás vé-

gett Röviddel ezután úgy döntött, hogy még egy kísérletet tesz, mert egyszerűen nem tudott

szembenézni a beteg fiával és feleségével a történetek miatt Az újabb, hosszabb ideig tartó életrekeltési munka után a beteg visszatért az életbe. Egy másik esetben a jelenlevő orvosi segédszemélyzet egyik tagja kétségbeesetten kérlelte az orvost, hogy újra kíséreljék meg az életrekeltést.

Az orvos végülis beleegyezett és a kísérlet sikerült

Az A)-tól E)-íg felsorolt típusokkal kapcsolatban a következőket jegyzem meg:

Ügy látszik, hogy létezik egy előrehaladási folyamat a halál-közeli tapasztalatoknál A)-tól E) 266

típusig terjedően, melyet az élmény mélységének vagy teljességének nevezhetünk. Akinek az A)-

típusú összetalálkozásnál volt tapasztalata, csak az előtte lejátszódó visszatekintésről, vagy csak a rövid ideig tartó testen kívüliségről tesz emlí-

tést, míg azok, akik előrehaladottabb összetalálkozáson mentek keresztül, többet jelentenek az ismertetett elemekből. A legélénkebb és legteljesebb tapasztalatokat azoktól hallottam, akik a B)- és E)-típusú összetalálkozás részesei voltak.

Másrészről viszont:

1. Ez nem feltétlenül szükséges viszonyosság, amint eseteim gyűjteményéből megállapíthatom.

Találkoztam olyanokkal, akiket halottnak tartottak, majd életre keltettek és ennek ellenére semmire, vagy csak néhány elemre emlékeztek, ugyanakkor voltak olyanok, akik A) vagy B) típusú találkozás után teljesebb tapasztalattal rendelkeztek.

2. Általános viszonyosság a találkozás típusa és az élmény mélysége között csak egy típus tudományos tanulmányozása során lenne megállapítható.

Ilyen kísérleteket én nem folytattam. De ennek jellemzését később megkísérlem.

II. Az interjúk technikája

Elmondható (és joggal), hogy tudományos közlé-

sek gyűjtése interjúk segítségével, közismerten megbízhatatlan út így nem lepett meg. hogy orvosok gyakran megkérdezték: „hogya készítette ezekkel az emberekkel az interjúit?”

Visszagonolva, ez a kérdés — legalább 337is két tekintetben — kétértelmű. A kérdés első

értelmezése az lehet: nem lehetséges az, hogy a helyes választ elvárva, ezeket a történeteket ön ültette az emberek fejébe?

így fogalmazva, ez a kérdés nagyon érdekes és valós tényezőre mutat rá. A kérdések gyakran maguk sugallják a választ. Azt hiszem, a kérdés általános fogalmáról szabatosabb meghatározást jelenthet néhány megjegyzés. A kérdések való-

ban összetett funkciói a nyelvnek. Valószínűleg lehetetlen találni akár egy kérdést is, amelyben nincs állítás, vagyis információt magábafooglaló értelem, vagy világosan magában a szóbeli megformálásban vagy beleértendően a szövegössz-szefüggésbe, melyben a kérdés elhangzott.

Erre a következőket mondhatom. Az interjú módja tudományos szempontból hiányos, mivel valóban magában foglalja a kérdéseket és az elvárt információkat. Teoretikusan mindig felmerülhet a vita, vajon az információk mely látszó-

lag a megkérdezett személytől ered, nem származik-e a kérdésen keresztül magától a kérdezőtől. Mivel én általában nagyon érdeklődöm a logika és módszertan iránt, az eredetileg feltett kétértelmű kérdésre ösztönösen olyan választ adtam, mintha az megfelelné az előzőkbe tárgyaltaknak. Néha úgy éreztem, hogy válaszom az orvosokat és orvostanhallgatókat nem elégi-

tette ki. Visszagonolva erre és megértve, hogy orvosi területen belül is sokan nagy szorongással tekintenek a halál témája felé, úgy tűnik, néhány-

nyan valóban nagyon eltérő értelmű kérdést tettek fel, nevezetesen azt: „lehet-e bárkihez is 268

olyan kényes kérdést intézni, hogy saját klinikai halálról beszéljen?”

Az eredeti kérdés ilyenformán két meghatározott irányúnak tekinthető: az első tisztán logikai, a másik inkább érzelmi értelemmel bírónak.

Interjúim mindkét szempont figyelembevételé-

vel készültek. Engedjék megemlítenem, hogy kutatómunkám kezdetén nagyon kevesen foglalkoztak hasonló kérdéssel. Így semmiféle írott anyag nem állt rendelkezésemre, hogy miként is kell a halálból visszatértekkel interjút készítenem. Tapasztalatból kellett megtanulnom (valójában még mindig tanulom) és kialakítanom néhány általá-

nos szabályt és irányvonalat. Hiszem és remélem, hogy ez más kutatók munkája révén módosulni és javulni fog.

1. Az első szabály csak annyi: légy rokonszenves. Az emberek tartózkodóak ezek elmondásától, mert félnek hogy mások előtt nevetségessé válnak és nem hisznek nekik. Abban biztos vagyok, hogy fellépésem az emberekkel szemben sosem volt tolakodó, vagy ellenséges. A beszámolóikban előforduló ellentmondásokat figyelmen kívül hagytam.

2. Ha valaki kényelmetlennek érzi, hogy másokkal a halál élményeiről beszéljen, akkor ebben az érzésben saját halálfélelme jelentkezik. Meg-

állapíthattam, hogy azok, akik halál-közeli élmé-

nyen átmentek, kevésbé érezték a halálfélelmet, mint legtöbben közülünk.

3. Az előbbieken emiitett nehézségek ismeretében azt hiszem, legjobb a kérdéseket inkább kijelentő módban feltenni, hogy csökkentsék az információt magábanfoglaló funkciót. Természe-269tesen, amennyire erre lehetőség nyílik. Az interjút közömbös kérdésekkel lehet kezdeni, a kü-

lönlegesek későbbre hagyhatók. Én mindig sem-leges kérdéssel kezdem el, mint pl. elmondaná mi történt önnel? Néhány esetben nyomatéko-sabb kérdéssel kezdtem. Például azért, mert a .&éipdezett személy; betegségéből, lábadozott; még kórházi kezelésben részesült. Fájdalmai vcftak és kétségtelenül beszélni kívánt. Bevallom — megnyugtatósságuk miatt -, amennyire csak lehetett, egy kissé vezettem őket és az interjút gyorsan kívántam lefolytatni. Ezekben az esetekben megkérdeztem, hogy élményükben a halál-közeli tapasztalatok bizonyos elemei megjelentek-e. Ha nem emlékeztek semmire, azt is megmondták. Ez felbátorított, hogy jó úton járok.

III. Tudományos módszerek

Annak elbírálása, hogy a halál-közeli tapasztalatok beszámolóí bizonyítják-e a halál utáni életet, azok elbeszélő jellege miatt igen nehéz. Az emberi állítást bizonyítékként a tudományos módszer csak korlátozottan fogadja el. Ennek három megalapozott oka van:

1. Az emberek néha hazudnak.
2. Az emberek rosszul emlékeznek, vagy tévesen adják vissza a történeteket.
3. Az emberek néha hallucinálnak, képzelődnek, különösen stressz hatása alatt.

Valójában az emberi megnyilatkozások gyarló-

sága miatt bárki mondhatná azt is, hogy az ősz-szegyűjtött elbeszélések értéktelenek, Az ilyen állítások ellensúlyozására néhány 270

megjegyzést teszek. Mindenekelőtt azt, hogy a tudomány többször jutott zátonyra, mert az emberi tanúvallomásoknak nem szentelt nagyobb figyelmet. A XIX. század korai évtizedeiben például meteoritok (az űrből a Földre zuhanó kő-

darabok) létezését a tudomány elutasította és tagadta-Mégis/ a -tudósok állítása ellenére a népr legendákban az égből lehulló kövek szerepeltek. (A szakemberek azzal érveltek, hogy az égben nincsenek kövek, tehát nem eshetnek le.) Végül két princetoni professzor észlelte meteor leesését és az összegyűjtött darabokat tanulmányozása végett intézetükbe vitték. Az emberi tanúságtételt, mint bizonyítékot, elutasítani kétélű dolog. Tételezzük fel; igaz, hogy az emberek gyakran hazudnak, a történeteket tévesen adják elő stb. — ezért a tévedések elkerülése végett ezeket a tanúvallomásokat nem fogadjuk el. Azonban ugyanilyen igaznak kell elfogadni azt is, hogy az emberek őszinték, helyesen tolmácsolják a történeteket és akkor az igazságot halaszthatjuk el az elmondottak hitelességének elutasításával.

Néha megtörténhet, hogy csak az emberi tanú-

vallomás dönthet bizonyos vitás kérdésekben. A testi halál túlélése ezek egyike. A halál közelébe került emberek állításai természetesen nem adnak bizonyítékot a vitatott kérdésekre. Tudásvá-

gyunk kielégítésére mégis legjobb amit tehetünk, hogy azokat, akik közel voltak a halálhoz, megkérjük, beszéljenek tapasztalataikról. Ha a kü-

lönböző emberek elbeszélései egymástól függetlenül egybehangozóak, érthető, hogy ez hatással van reánk, noha még nem bizonyíték.Végül az a tény, hogy egy széleskörűen elterjedt jelenséggel a mostani tudományos eljárások és módszerek nem foglalkoznak megfelelően, nem vezethet oda, hogy egyszerűen nem törő-

dünk vele. Ez a körülmény arra ösztönözhet bennünket, hogy új eszmékkel és a felfedezés új technikájával közeledjünk a kérdéshez, ami a megszokottnak nem mond ellent, hanem tovább-fejleszti azokat. Elöljáróban — több okból — felhívtam a figyelmet arra, hogy tanulmányom nem szigorúan vett tudományos értekezés. Az egyik ok, hogy tanulmányozott eseteim összegyűjtése nem véletlenül, nem találomra, hanem különböző

szempontok szerint válogatva történt. Ugyanakkor látható, hogy a tanulmány élményszerű elbeszélésekből áll, melyek tudományos alapon nem fogadhatók el. E tényezők némelyike orvosolható, mert őket forrásaim és az idő határolta be. Felmerülnek azonban - a kérdések természetéből eredően — egyéb problémák is, melyek tudományos megoldása megfelelő kísérleti kö-

rülmények között rendkívül nehéz ha ugyan nem lehetetlen. Ezek részben erkölcsi természetűek, részben eljárásbeliek. Kétségtelen, hogy statisztikailag jelentős számú személyt a klinikai halál állapotába helyezni — annak érdekében, hogy a remélt újraélesztés után észleléseiket rögzíteni tudjuk - képtelenség.

A jelenlegi kórházi viszonyok mellett ellenőrzött kísérletezésre nincs lehetőség, inkább csak gyógyítási szükségszerűsége. Az orvosnak és a kór-házi személyzetnek elsőrendű kötelessége a beteg orvosi ellátása, az életreklítés megkísérlése és ez így helyes. Nem kötelességük a halál-közeli 337

topasztalatok természetére és valódiságára vonatkozó kísérletek elvégzése. Úgy vélem, egyetlen lehetőség - ami kétségtelenül az erkölcsi megközelíthetőség Határán belül maradna — az adatok összegyűjtése az esetek megtörténtéről.

Az életrekeítési műveleteknél gyakran felszínre kerülnek adatok, nem tudományos és szándékos összegyűjtésből, hanem az alkalmazott gyógyí-

tási, vagy diagnosztikai módszerek többé-kevésbé másodlagos eredményeként. Például a klinikai feljegyzések kimutatják a halál okát, vagy azt, hogy miért került a beteg a halál küszöbére, mennyi ideig tartott ez az állapot, hogy hozták vissza az életbe, mi volt első szava a visszatérés után, milyen gyógyszereket alkalmaztak stb.

Ugyancsak lényeges adatok nyerhetők az EEG

grafikonjaiból, a laboratóriumi vizsgálatok eredményeiből, a feljegyzett vérnyomás és hőmérséklet méréseiből, melyek a halál-közeli állapot előtt, vagy után jöttek létre. Az életrekeítési módszerek - az orvosi műszerek, -felszerelések fejlődésével - megbízhatóbbak és a jövőben könny-nyebben elérhetőek lesznek.

A/. Javaslatok a jövő kutatásaihoz A fentiekben említett típusok és egyéb adatok birtokában, a halál-

közeli tapasztalatokat miképpen tanulmányozhatnánk? Egyik lehetőség az egymással egyeztetett tanulmányi csoportok meg-szervezése, melyekben többféle tudományos te-rület érdekelt képviselői dolgoznának együtt. A képviseltek között orvosi, fiziológiai, gyógyszer-tani, filozófusi, pszichológiai, pszichiáteri, antro-273pológusi, összehasonlító vallástudományi, teoló-giai kutatók és gyakorlati lelkipásztorok működ-nének. Ilyen összetételű csoport munkájának sok-oldalúságával teljesen a feladatnak szentelhetné idejét.

A) A halál-közeli tapasztalatok szervezett ösz-szegyűjtése. Ennek feladata lehetne összeköttetést tartani az orvosokkal és a kórházi személyzettel és felkérni őket, hogy életrekeltett betegeiket kérdezzék meg, volt-e valamilyen élményük és a válaszokat közöljék, vagy engedélyezzék, hogy a kutatócsoport tagjai felkeressék a beteget és meggyőződjenek arról, hogy létezett-e ilyen tapasztalatuk. Megjegyzem: azok az esetek, melyekben nem fordult elő semmiféle tapasztalat, ugyancsak fontosak a hasonlóságok tanulmá-nyozása érdekében.

B) Kórházi feljegyzések felkutatása és össze-

állítás az előbbieken leírt halál-közeli élmé-

nyekről; amennyire csak lehetséges. Ily módon értékes adatot lehetne szerezni arról, hogy aki élményét előadta, valóban „meghalt”, vagy kö-

zel került a halálhoz. Ezek az adatok ráadásul megbízható statisztikai keresztmetszetet adnának az ilyen tapasztalattal bíró emberek betegségé-

ről és segítene kideríteni, hogy található-e valamilyen összefüggés a halál oka, a tapasztalat időtartama és az életrekeítési módszerek kö-

zött. Ilyen statisztika — szemben az én összeállí-

tásommal - jobban tükrözné azt a viszonyosságot, mely az élettani krízis idejének hosszúsága és az élmény mélysége között fennáll.

C) Olyan irányú kutatások folytatása, melyek megerősítenék az ismertetett típusok jelenlétét.

Egy ideális típusú esetet az alábbiak szerint lehetne megalkotni:

1. A-t válságos állapotban az orvosok intenzív kórteremben helyezik el. Mivel gyógykezelése hosszadalmas, elegendő idő áll rendelkezésre, hogy gondosan beállított műszerekkel az orvosi csapat állandó megfigyelés alatt tartsa. A beállított műszerek adatokat adnak a vérnyomásról, légzésről, az EKG jelzi a szívműködést, az EEG

tájékoztat az agy aktivitásáról. A-nál szív- és lég-zési roham lép fel, melynek időpontját pontosan rögzítik. A roham orvosilag megállapítható és a műszerek ezt feljegyzik. Ugyanakkor észlelik a pupillák kitágulását és a test hőmérsékletének csökkenését. Azonnal megkezdődnek az életrekeítési kísérletek és - pontosan mért idő után —ezek sikeresnek bizonyulnak. „A” meggyógyul.

Nemsokkal ezután közli orvosaival, hogy amíg „halott” volt, különös élményt élt át. Úgy érezte, hogy testét elhagyta és mint kívülálló szemlélő, tanúja volt az életrekeítési kísérleteknek. Beszá-

mol arról, hogy ebben az állapotban elhagyta a kórházat és ahová eljutott ott szokatlan élményt tapasztalt melyet részletesen ismertet. A kórházi személyzet egybehangzóan megállapítja, hogy „A” pontosan mondja el az életrekeítési kísérleteket.

A műtőn kívül lejátszódó eseményeket ellenőrzik és megállapítják, hogy azok csaknem teljesen úgy és ott történtek meg, ahogy azokat a beteg leírta. Megállapítható továbbá, hogy az esemé-

nyek pontosan akkor történtek, amikor a klinikai halál állapotában volt Ezt a tényt bizonyítják a sima EEG és EKG műszerek nyomjelzései.

2. Tételezzük fel, hogy két vagy több személy 313egyidejűleg kerül klinikai halál állapotába és életrekeítik őket. Előfordulhat ilyen eset, pl. valamilyen tömegszerencsétlenség alkalmával, vagy ha két, esetleg több személy azonos időben, ugyanazon kórházban „hal meg.” Tételezzük fel tovább-bá azt is, hogy visszatértük után mindketten ar-ról számolnak be - holott egymástól el voltak különítve hogy testen kívüliségük ideje alatt összeköttetésbe kerültek egymással. Ennek az ál-lítólagos érintkezésnek tartalma — még az elkü-

lönítés alatt - összegyűjthető. Ha ez beigazoló-

dik, kétségtelenül jelentős és értékes adatot nyújtana.

Az előbbieken ismertetett esetek két típusa nem bizonyíték a halál utáni életre. Különlegesen érzékeny idegrendszer magyarázatául szolgálhat.

Felvetődhet annak a lehetősége, hogy az alanyok felfoghatták a történeteket — anélkül, hogy testüket elhagyták volna — a helyszínen tartózkodók gondolataiból telepatikus úton rs.

Nem valószínű, hogy a kutatóknak sikerül az előbbieken vázolt tökéletes esetekhez közelkerülni. Ezért azt ajánlom, hogy irányadóként állítsanak össze elméleti mintasorozatokot. Ezeket összehasonlíthatják a tényleges esetekkel és így kialakíthatnak egy mértékegységet az előfordulások osztályozására.

D) Gyakorlott pszichológusok készíthetnek interjúkat olyan személyekkel, akik közelkerültek a halálhoz. Értékes adatokat gyűjthetnének arról, hogy a beteget mennyiben változtatta meg tapasztalata, milyen mértékben befolyásolta érzelmi állapotát, korábbi életvitelét stb. Az eredmények összehasonlítása feltárhatná, miben térnek 276

el egymástól a jelentett halál-közeli tapasztalatok az általános emberi felfogástól.

E) A halál-közeli élmények elemei egyenként jól tanulmányozhatók és magyarázhatók. Tételezzük fel, hogy pl. a halál közelségének pillanatá-

ban jelentkező zúgás, zaj különleges pszicholó-

giai magyarázatot nyer. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a tapasztalatok bármelyik más eleme - mondjuk összetalálkozás korábban elhalt rokonokkal, barátokkal — ugyanezzel megmagyarázható.

F) A halál-közeli esetek modern nyugati társadalmon kívüli összefüggéseiről mélyreható kutatásokat lehetne végezni. A különböző kultú-

rákból feltárt ilyen tapasztalatok összegyűjtésére az antropológusok segítségét kellene igénybe venni. Saját, nyugati hagyományaink irodalmá-

nak gondos tanulmányozása is szolgálhatna példával. Az összehasonlító vallástudomány szakértője a világ különböző vallásaiban rejlő párhuzamokat mutathatná ki. A lehetőségek végtelenek.

G) A halál-közeli tapasztalatok részesei csoportokba tömörülve megbeszélhetnék egymással tapasztalataikat. En magam többször elősegítettem ilyen tapasztalatcsere-találkozást és sok elő-

nyét láttam. Ugyanis a legtöbben ilyen élmény-nyel rendelkező ember azt hitte, hogy egyedül neki van ilyen tapasztalata; esete oly ritka, hogy sohasem találhat senkit, akinek hasonló élménye volt. Ez a hiedelem - értelmileg és érzelmileg -

eloszlik egy ilyen csoportban. Megoldódna a szavakkal való kifejezés problémája is. Ezek az emberek azt mondták, végre találkozhattak olyanok-277kai, akikkel a szavak korlátozottsága ellenére megértik egymást. Egy férfi lelkesedve mondta: ez volt életem legnagyobb estéje. Olyan dolgokról beszélgethettem, melyekről rendes körülmények között sohasem. Mint a csoportok megfigyelője - tökéletesebben, mint valaha —, meg-

értettem, milyen lehet egy halál-közeli tapasztalat

Szeretnék itt még két dologra rámutatni. Az egyik az, hogy meglátásom szerint egy ilyen csoport optimális nagysága kb. három személyből álljon. Továbbá segítséget nyújthatnak a résztvevők feleségei, férjei. Házastársak között gyakran merül fel nehézség a tapasztalat megértésének hiánya miatt és ennek elosztatásában segítséget jelent, hogy mások is hasonlókról beszélnek.

H) Végezetül úgy érzem, nagy figyelmet kell fordítani azoknak az érveire, akik ezt a jelenséget már ismert természeti okok és tudományos indokok alapján megmagyarázhatónak tartják.

(Például az agy visszamaradó elektromos aktivitása.)

A természettudomány a világmindenség megismerésében és megértésében hosszú utat tett meg. Ugyanakkor úgy érzem, nem szabad engedni a kísértésnek, hogy ezeket az egyszerű magyarázatokat minden kritika nélkül elfogadjuk.

Sokaktól hallottam, hogy a halál-közeli jelenségek agyvérzéségénységgel magyarázhatók meg.

(Az oxigén-ellátás megszűnése az agyban.) Köny-nyú ilyen magyarázatokra hivatkozni. Feltevésem szerint azonban hiányzik az olyan sajtóságos kí-

séret, mely az adott magyarázat helytállóságát bizonyítaná. Ahogy arra az Elet az élet után c. kötetemben rámutattam, ami kétségessé teszi részemre az ilyen egyszerű magyarázatokat, az a körülmény, hogy találtam olyan halál-közeli tapasztalatokat, melyeknél a felvetett magyarázatok egyike sem felelt meg az előfordultaknak.

Mindezt összevetve nagy a különbség a között, hogy megmagyarázunk, vagy félremagyarázunk valamit. Ez utóbbi magában foglalja az új jelenség régire való visszaminősítését, vagy azt, hogy az új valójában csak különleges megjelenési formája a már ismerteknek. (Vagy amit ismertnek tartanak.)

Szerintem nyitva kell tartani annak lehetősé-

gét, hogy ami új jelenségnek látszik, esetleg csak rendellenesség, vagy olyan tény, amely nem illik bele a már korábban kialakított világnézetük-be. A történelem bizonyítja, hogy a kételkedés a rendellenességekkel szemben a legnagyobb ösz-tönző erő az emberi tudás előrehaladásában.

V. Néhány befejező megjegyzés

Engedjék meg, hogy ezt a módszertani fejeze-tet néhány olyan megjegyzéssel zárjam, amelyek esetleg hasznosak lehetnek a jelenség jövőbeni kutatóinak.

Mindenekelőtt úgy gondolom, hogy a halál-közeli tapasztalatokat, mint kutatásra érdemtelen témát, elutasítanunk nem szabad, csak azért, mert bizonyos elemei összeférhetetlenek a termé-
szeti világról féltékenyen őrzött elképzelésekkel.

Nem kétlem, hogy a halál-közeli tapasztalatok tartalma jelenlegi tudásunk szerint, felfoghatatlan. Például kétségtelen az összeütközés az idő-

279vei. Az idő a fizikai világmindenség olyan belső

tulajdonsága, mely örökké folyamatosan halad előre. Ezzel szemben a halál-közeli tapasztalatokból visszatért emberek azt állítják, hogy az „idő

állt”. Ha megkérdeznék, semmiféle választ nem tudok adni e nyilvánvaló rendellenességre. Mé-

gis biztos vagyok abban, hogy jónéhány fizikus és filozófus felfogása megegyezne, miszerint az idő mindennapos fogalma sok paradoxont hord magában, tekintet nélkül a halál-közeli víziókra.

A többi kételyhez képest ez csak egy csepp víz a tengerben.

Intem a kutatókat, kerüljék el azt a feltételezést, hogy aki „halott” volt és tapasztalatot nyert, mindent tudhat a másik oldalon történekről.

Senki sem jött vissza úgy, hogy tapasztalata ré-

vén mindentudó és tévedhetetlen lett. Legtöbben zavarban vannak a történekr miatt. Más szavakkal

kifejezve, aki tapasztalata előtt esendő volt, a halálból visszatérve sem vált tévedhetetlenné.

Végezetül azok, akiket a halál-közeli tapasztalatok kutatása érdekel, valószínű legjobb eredményeket érhetnének el az emberi lélek megértésében, ha egyszerre csak egy szempontból foglalkoznának a kérdéssel. Úgy érzem, hogy egy nagyobb szabású bizonyítási kutatási terv, hogy - a halál-közeli tapasztalatok tanulmányozásán keresztül - meggyőződjenek a halál utáni életről, téves eredményre vezetne és jelenleg értelmi képességeinket meghaladó, nagyra vágyó cél lenne. Érzésem szerint, egyedül a tudományos összefüggések alapján, soha sem lesz bizonyíték a halál utáni életre.

Másrészről hiszek abban, hogy több egyéni

kutatás - azzal a céllal, hogy a halál-közeli tapasztalatokról különleges, behatárolt feltevést bizonyítson - használható adatokat eredményez-ne. Hiszem továbbá, hogy a megszerzett különleges tudás-részletek összegezéséből végeredményre juthatnánk. A fáradhatatlan egyéni kísérletek eloszlatják azt a feltevést, hogy egy egyedülálló drámai tudományos bizonyíték hiá-

nyában nem lehet élet a halál után.

Engedjék meg, hogy gondolataimat hasonló példával ábrázoljam. Noha legtöbbször hiszünk az atom létezésében, tudomásom szerint soha sem volt egyetlen drámai bizonyíték. Ami történt - ezekre a feltételezett tényekre vonatkozóan - inkább a gondolkodás fejlődési folyamatának tulajdonítható. Görög filozófusok, mint például Democritus, már évszázadokkal Krisztus előtt elképzelt egy atom-elméletet. A legkisebb létezőnek, mint tovább nem osztható anyagi ré-

szecskének nevezte. Erre részben elvont metafizikai okokból, részben a különböző természeti jelenségek - mint a nagy tárgyak párolgása és alig észlelhető fokozatos elkopása - tapasztalati megfigyeléséből következett. A fejlődés évszá-

zadain keresztül - miközben az atom eszméje változott — létezésének igazolására a technika megfelelően módosult, az atom-elmélet lassan-ként széleskörben elterjedt és elfogadott lett.

Hiszem, hogy ez a jelenség is — hasonló mó-

don — a lehetőségek határain belül fekszik és végül csaknem mindenki határozott bizonyíték nélkül is elfogadja, hogy a létezésnek van egy másik dimenziója, melybe a lélek a halál után belép. Emlékezzünk, mindannyiunk aggodalma az, vajon a halál végleges-e és ez ösztönzés arra, hogy felkérjük a halál-közeli tapasztalattal rendelkezőket, bizonyítsák a halál utáni életet.

A legtöbbször azoknak volt ilyen élményük, nem tartják érdemesnek, hogy másoknak bizonyítékot

nyújtsanak. Egy pszichiáter hölgy, akinek volt ilyen tapasztalata, a következőket mondta: „azok akiknek volt ilyen tapasztalatuk, tudják a választ Akiknek még nem volt, várhatnak.”

Irodalom

Bárrét, William: *Death-Bed Vision* London, 1926.

Bede: *History of the English Church and People*, 1968.

Canning, Raymond: *Mormon Return From The Dead Stories*, 1970.

Delacour, Jean Baptiste: *Climpses of the Beyond*, 1973.

De Quincey; *Confessions of An English Ópium Eater Its Sequels Suspiria De Profundis*, 1956.

Dobson, M.: *Attitudes and Long Term Adjustment of Patients Surviving Cardiac Arrest*, 1971.

Hamilton, Edith and Huntington, C.: *The Collected Dia-iogues of Plató*, 1961.

Hunter, R. C. A: *Ont The Experience Of Nearly Dying*, 1967.

Jackson, Kenneth: *A Celtic Miscellany*, 1971.

James, William: *The Varieties of Religious Experience*, 1958.

Jung, C. G.: *Memories, Dreams and Reflections*, 1965.

Kübler-Ross, Elisabeth: On Death and Dying, 1972.

Neihardt, John G.: Black Elk Speaks, 1972.

Noyes Russel: The Experience of Dying, 1972.

Noyes Russel, RoyKletti: Depersonalization In The Face Of Life-Threatening Danger: A description, 1976.

Osis, Kari: Deathbed Observations by Physicians and Nur-ses, 1961. What Do The Dying See, 1975.

Pandey, Carol: The Need For The Psychological Study of Clinical Death, 1971.

Ritchie, George: Return From Tomorrow, 1977.

Tylor, Edward: Primitív Culture, 1874.

Uekshuel, K.: Unbelievable For Many, But Actually a True Occurrence, 1976.

A VÉGSŐ DOLGOK” KERESZTÉNY
SZEMMEL

Irta: Dr. Bolberitz Pál

Aki Moody: „Élet az élet után” című könyvét érdeklődéssel olvasta, könnyen arra a következtetésre juthat - ha nem ismeri a katolikus egyház hivatalos tanítását az ún. „végső dolgokról”

hogy a Biblia, s ehhez kapcsolódva az egyházi tanítás is a szerző ki-nem-mondott végkövetkeztetését támaszthatja alá: azt ti., hogy a jelenlegi orvostudomány előtt megnyíltak a kapuk ahhoz, hogy többé-kevésbé kielégítő információkat nyújtson arról az állapotról, amik kifejezetten vagy be nem vallotton minden embert foglalkoztat: mi lesz velünk a halál után?

Mivel ez a „veszély” megalapozottnak tűnik (s ezt a népszerű könyv széles körű hatása is bizonyítja), szükségesnek látjuk, hogy — e munka kétségtelen értékeit hangsúlyozva — lehetőleg röviden és egyértelműen összefoglaljuk a katolikus egyház tanítását a halállal és az örök élettel kapcsolatos dolgokról.

Moody könyvének feltétlen értéke, hogy hatá-

sosan, korunk embere számára elfogadható és könnyen érthető formában hívja föl a figyelmet arra, amit minden ellenkező „divat”, vagy kényszerű elhallgatás ellenére sem lehet kiiktatni az emberi tudatból, vagy egyszerűen a „modorta-lanság” avagy a „hamis tudat” kategóriájába utalni. S ez nem más, mint az ember folyvást visszatérő kérdése: van-e élet a halál után? Am ugyanakkor mégis fenntartással kell fogadnunk Moody könyvét. A szerző igazi amerikai „best-284

seller”-stílusban fogant alkotása mintegy „le-rohanja” az olvasót a statisztikai adatok halmazával és az emberi kultúra és vallástörténet minden olyan adatával és tanításával, ami az összefüggésből kiragadva a kétségtelenül a szerző alapkoncepcióját tűnik alátámasztom. Ezzel a szerző akaratlanul is egy ismeretelméleti és módszertani hiba ingoványos talajára vezeti az olvasót Egyrészt azzal, hogy a “statisztikai bizonyítás többnyire egyoldalú, szelektált és semmiképpen sem abszolút bizonyossággal rendelkező

ismeretet nyújt, másrészt azzal, hogy valamely múltban fogant filozófiai vagy vallási tanítás jelenbeni értelmezésénél fokozottabban szem előtt kellene tartania a hermeneutika (értelmezéstan) szabályait. Az első hibát jól példázza Moody könyvében az a tény, hogy az általa bemutatott esetekben sokan a klinikai halál állapotából visszatérve „sem mire sem emlékeznek”

Ezt nem csupán azért teszik, mert (a szerző állí-

tása szerint) „nem mernek róla beszélni”, hanem azért is, mert ténylegesen nincs mire visszaemlékezniük. A másik hibára szemléltető példa lehet a szerző könyvében a Platonra, a Tibeti Halottas könyvre vagy éppen a Bibliában szereplő eseményekre (v. ö. Szent Pál megtérése. Szent István megkövezése) való hivatkozás, ami csak azokra a szempontokra figyel (az említett esetekben), amik a szerző igaznak előfeltételezett alaptételét alátámasztják. Egyébként Moody alaptétele - az ti.,

hogyan a halál utáni állapotról a klinikai halálból visszatérve igazolt tudást szerezhettek — olyan vélemény, melynek igazsá-

gát - nézetünk szerint - nem szükséges sem filozófiai, sem teológiai, sem vallástörténeti adatokkal bizonyítani. Ha a szerző feltételezése valóban igaz, akkor ennek részletesebb igazolása kizárólag az orvostudomány, illetve a pszichológia tárgykörébe tartozik. Az orvostudományra annyiban, hogy ennek a tudománynak kellene behatóbban foglalkoznia az agyműkö-

déssel azon kritikus helyzetekben, mint amilyen a klinikai halál állapota. A pszichológiára annyiban, hogy a klinikai halál nem azonos a biológiai halállal, s így valójában nem is tekinthető

igazán halálnak, hanem inkább az álom különleges esetének. Tehát az álomelemzés lélektana kell, hogy e kérdéssel tüzetesebben foglalkozzék.

Ezek után pedig lássuk, hogy mit tanít a katolikus egyház a halálról, az örök életről, az egyéni és közösségi ítéletről, a föltámadásról, s ennek összefüggésében a test és a lélek viszonyáról, illetve a lélek halhatatlanságáról. Mielőtt azonban e kérdések tárgyalására kitérnénk, meg kell jegyeznünk, hogy csak általános bevezetést s nem részletekbe menő tudományos elemzést kí-

vánunk adni e témáról, hiszen azt már számos kortárs külföldi és hazai szerző sokkal alaposabban elvégezte. Akit e kérdések behatóbb ismerete érdekel, annak az utószó végén felsorolt és hozzáférhető munkák a későbbiekben jó eligazítást nyújtanak.

Bevezetesként s mintegy mottóként itt idézzük a II. Vatikáni zsinat tanítását az ember haláláról.

A „Gaudium et spes” című zsinati konstitúció I.

fejezet 18. pontjában olvasható tanítás szépen foglalja össze e kérdéstről az egyház álláspontját.

A „titokzatos halál”-ról szólva így ír a zsinati do-kumentum: „Az ember sorsa a halállal szembesítve válik a legnagyobb rejtéllyé. Az embert gyötri a fájdalom és a test fokozódó felbomlása és még inkább a rettegés, hogy egyszer s mindenkorra szűnik meg majd a léte. Igaza van azonban, amikor szívének ösztönzésére irtózáttal utasítja el azt a gondolatot, hogy személyisége teljesen szertehull és végképp megsemmisül. Az ember lázad a halál ellen, mivel magában hord-ja az örökkévalóság magját, amely nem vezethető vissza a tiszta anyagra. A technika összes pró-

bálkozásai, bármilyen hasznosak is, nem képe-sek csillapítani szorongását Az élet meghosszab-bítása ugyanis nem elégítheti ki a továbbélésnek azt a vágyát, amely kitéphetetlenül gyökerezik az ember szívében. A halállal kapcsolatban csődöt mond minden emberi elképzelés. Az egyház azonba n, minthogy a kinyilatkoztató Istentől vette, ál-lítja, hogy Isten az embert arra teremtette, hogy eljusson egy, a földi nyomorúság határain túli boldog célrá. Sőt, a keresztény hit azt is tanítja, hogy az ember nem halt volna meg, ha nem vétkezett volna, és hogy eljön az idő, amikor a testi halál vereséget szenved, mert a mindenható és könyörületes Odvözítő visszaadja az embernek az üdvösséget, amelyet ez a bűnével elveszített.

Isten ugyanis arra hívta, és hívja az embert, hogy egész lényével kapcsolódjék őhöz a romolha-tatlan isteni élet közösségében. A győzelmet a feltámadott Krisztus vívta ki, aki halálával megszabadította az embert az örök haláltól. A hit tehát, ha szilárd érvekkel együtt terjesztik elő.

287minden gondolkodó embernek megadja a vá-

laszt jövő sorsát illető aggodalmára. Egyúttal lehetőséget nyújt neki arra is, hogy fenntartsa a lelki közösséget Krisztusban azokkal a szeretett hozzátartozóival, akiket a halál elragadott. A hit ugyanis megadja a reményt, hogy ők Istennél megtalálták már az igazi életet.” (G. S. I. 18. pont) „Halál, hot a te győzelmed?”

Keresztény hitünk egyik alapvető tanítása az, hogy relativizálja s így viszonylagossá teszi az evilági létet és életünk súlypontját a halál utáni életbe helyezi át. Ez nem azt jelenti, hogy a földi é-

letünk elhanyagolható, jelentéktelen vesződések sorozata csupán, hanem inkább azt, hogy evilági létünk igazi értelmét a halál utáni teljes lét, és az abszolút jövő oldaláról jcell értelmezni. Ez a belátás arra ösztönöz, hogy földi életünket fokozottabb felelősséggel vállaljuk. A keresztény tanítás szilárdan vallja, hogy létünk nem a semmiben gyökerezik és nem a semmiben ér célba, hanem az ember földi élete drámai előjáték az örök élet nagy szimfóniájához.

A mai ember menekül a halál gondolata elől.

Hasonlít ahhoz a gyermekhez, aki megúnja a játékot társaival s ezért befogja a szemét és fülét, majd így kiált: „nem ér a nevem”. Mégis, hiába teszi ezt. mert továbbra is jelen van a gyermekek

társaságában és a játék nélküle is folytatódik. Sokan úgy gondolják, hogy azért kell menekülni a halál gondolata elől, mert a vele való foglalatosság nyugtalanná teszi a földi életet. Márpedig a halál kérdésével mégis csak 288

szembe kell nézni és valahol a tudatunk mélyén mindnyájan úgy érezzük: ezt a kérdést az éle-tünk-ből nem lehet kiiktatni, és ennek döntő jelentősége van. Jóllehet a társadalmi közfelfogás igyekszik az érdeklődés peremére szorítani a „halál-problémát”, nekünk azonban mégis szembe kell néznünk vele. Nem könnyű feladat ez, ha figyelembe vesszük, hogy a halál-eseményt a közgondolkodás és társadalmi cselekvés távolról sem veszi körül azzal a tisztelettel, ami kijárna neki. Az ember csak addig érdekes, ameddig él, s ha már nem lehet segíteni rajta, még a kór-házban is igyekeznek minél előbb megszabadulni a halálra „kárhoztatott” személytől, hogy annál is kevesebb „gondja” legyen a kórházi alkalma-zottaknak. A temetési búcsúztatásokon is sokszor az elhunytak csak társadalmi jelentőségét, közösségi szerepét hangoztatják, személyi érté-

keinek elismerése akárhányszor a háttérbe szorul.

Ez a közfelfogás visszahat az emberek gondolkodására és a halállal kapcsolatos elnyomott és meg nem oldott kérdések a tudatalatti mélyén felhalmozódnak: szorongás! érzéseket váltanak ki az emberben, és ezek a szorongások valahol előbb-utóbb mérgezik mindnyájunk kedélyét, lel-kivilágát. S ha már a szorongás elviselhetetlenné válik, egy-egy kiélezett élethelyzetben kiáltva tör elő a kérdés az ember szívének mélyéből: honnan, miért, hová?

Vannak olyan világnézeti rendszerek, amelyek nyíltan szembesítik az embert az ún. halál-kérdéssel. Az egzisztencializmus abból az alapál-lásból indul ki, hogy az ember a „semmiből” jött és a „semmibe” megy. Mégis kísérletet tesz az 337emberi élet értelmének megvilágítására, de ez a kísérlet csupán pesszimiztikus megoldást nyújt.

Már a múlt században Kierkegaard az emberi életet „halál-betegségnek” nevezte. Századunk-ban Heidegger azt mondta, hogy az emberi élet „halálra-utalt lét”. Egy másik egzisztencialista gondolkodó, Kari Jaspers arra mutatott rá, hogy a halál-probléma „megkerülésével” is lehet élni, de az élet határhelyzeteiben az ember kénytelen szembenézni azzal az alapvető kérdéssel, hogy miért él és miért hal meg? Sartre, a neves francia egzisztencialista filozófus úgy vélte, hogy az élet értelme csupán az, hogy az ember megvalósítja önmagát, ha kell még annak árán is, hogy mások szabadságába belegá-

zol. ő sem lát a halálban mást, mint megsemmisülést, mert szerinte a lét abszurd. Egyetlen hitetles tettet Hajthat végre az ember a földön és ez az öngyilkosság - hirdeti hasonló szellemben Albert Camus. Nem kétséges, hogy e szerzők - jóllehet pesszimista módon közelítik meg az élet és a halál kérdését — találóan mutatnak rá arra, hogy a halál értelmét csak az élet értelmének oldaláról lehet helyesen megközelíteni. Ha az életnek nincs értelme, akkor a halál, mint az élet befejezése is, csak értelmetlen lehet.

Vannak olyan irányzatok is, melyek az életnek és halálnak optimista értelmezést adnak, jóllehet felfogásuk nem a keresztény kinyilatkoztatás alapján áll. Azt vallják, hogy az ember közösségi, társadalmi lény és az ember, mint a társadalom része, társadalmi jelentőségének mértékében kap értékelést mind életében, mind halálában. Mivel e felfogás szerint a társadalom folyvást moz-

gó s fejlődő anyagi természetű valóság és a haladásnak nincsenek határai, az ember halála után is társadalmi tetteiben, a közösség emlé-

kezetében mintegy „örökké” él. Ez az optimista szemlélet elhanyagolja az embert személyi mivoltában, s így nem tud választ adni arra a kérdésre, hogy mi lesz velem, mi lesz egyetlen és megismételhetetlen személyiséggemmel a halál után? Azt is meg kell itt jegyeznünk, hogy az említett világnézet ez utóbbi kérdésfeltevést ugyan lojálisán „megérti”, de illetéktelennek és fölöslegesnek tartja.

Az előbb ismertetett nézetekkel szemben meg kell jegyeznünk, hogy az ember előbb-utóbb mé-

gis kénytelen személyes életében is szembenézni azzal a kérdéssel, hogy miért éltem, meg tudtam-e valósítani igazán önmagamot, terveimet, lesz-e majd az életben végső igazságszolgáltatás, miért sikerült esetleg rosszul az életem és miért sikerült másoknak jól — ámbár ártatlannak tudom magamat sikertelenségeimben —, vajon a mérleg serpenyője egyensúlyba jut-e valaha, megvalósulhatnak-e teljes értelemben vágyaim, egyáltalán mi indokolja azt, hogy az elmúlhatatlan örök élet vágya elfojthatatlanul él bennem?

Azt is figyelembe kell vennünk, hogy az ilyen és hasonló kérdések nem valamiféle „hamis tudat”

gondolkodási termékei, hanem az emberiség egyetemes kultúrtörténetében jól meg vannak alapozva. Ha tüzetesen megvizsgáljuk a külön-féle vallások tanait, akár a múltban, akár a jelenben - azt láthatjuk, hogy ez a kérdés mindig is foglalkoztatta az emberiséget. Az örök élet vágya, vagy a lélek halhatatlanságába vetett hit 295formájában nyert megfogalmazást, vagy úgy fogalmazták meg, hogy egy eljövendő^ a mi vilá-

gunktól lényegében különböző túlvilágban teljesednek ki a hiányzó vagy megélt evilági örömök elveszítetetlen formában. Ha pedig ilyen egyetemes tudat él az emberekben e dolgokról, akkor nem lehet egyszerűen azt mondani, hogy azok, akik ilyen kérdésekkel foglalkoznak, nem egészen normálisak vagy pedig egy elmaradott kor tudati csökevényeit hordozzák magukban.

Az ember összetett lény (hagyományos megfogalmazással kifejezve: testből és lélekből áll).

Más összefüggésben nézve a biológia tudománya is az ember összetettséget vallja. Ami pedig összetett, az - tapcsalatunk szerint — előbb-utóbb részeire bomlik. Ami korábban egy minőségileg magasabbrendű egységben létezett, alkotó ele-meire esik szét, s ezt nevezük biológiai értelemben halótnak. A biológiai halál állapotában a magasabb-minőségű egység alacsonyabb, töké-

letlenebb minőségi szintű összetevő elemekre bomlik. Ezt látjuk az emberi test kimúlásánál is.

A klinikai halál állapota elvileg visszafordítható folyamat, mert megfelelő eszközök alkalmazásával az emberi test eredeti egysége és egyensúlyi állapota helyreállítható. A biológiai halál akkor áll be, amikor a bomlási folyamat már olyan lé-

nyegi elemeket érint a testben, melyek anyagi értelemben az élet lényegét hordozzák az emberben. Ezért a biológiai halál állapota visszafordíthatatlan. Lehet erre azt mondani, hogy majd a tudomány haladásával ezt a nehézséget is megoldjuk, csak hogy akkor megint fölmerül az előbbi kérdés, mert lehet ugyan az emberi 292

életkor határát valamiféle távoli jövőbe kiszorí-

tani, de a korábbi tétel akkor is érvényes marad, hogy ami részekből áll, az részeire bomlik, csak legfeljebb ez a bomlás később maga következik be. Ha pedig egészen kiszolgáltatjuk magúkat a képzelet csapongásának és azt mondjuk, hogy majdan eljön az a csodálatos jö-

vő, amikor már a biológiai halál is legyőzhető

lesz itt a földön, akkor sem oldottuk meg végér-vényesen a halál problémáját. Nem csupán azért, mert ez a helyzet nagy tragédiákhoz vezetne az emberiség életében, hanem azért is, mert pontosan azt a lényeges mozzanatot küszöbölnénk ki az emberek életéből, melyre sokan oly büszkén hivatkoznak: a haladás és a fejlődés lehetőségét. Ebben a halál-nélküli állapotban ugyanis vilá-

gunkban minden konzerválná, minden megmaradna olyannak, amilyen és ez elviselhetetlenné tenné az emberek életét. Az ember ugyanis időben él, méghozzá nem akármilyen körforgásszerű határtalan időfolyamatban, hanem olyan időben, aminek kezdete és vége van. Ez az egyenesvonalú időszemlélet (mely a fejlődés és a haladás előfeltétele) fölveti az emberben a kérdést, hogy valahonnan mégis el kellett indulnunk és valahová meg kell érkeznünk. Az ókorban sokak által elfogadott körforgásszerű időszemlélettel szemben ép a kereszténység hozott valami újat.

A teremtés tanával és a halálról és a világ vé-

géről szóló tanítással tudatosította az európai gondolkodásban az „egyesvonalú” időszemlé-

letet és azt vallotta, hogy az ember élete a kezdet és a vég között feszül. Szent Ágoston a „De civitate Dei” c. művében a sztoikus gondolkodók 293körforgásszerű időszemléletével szemben állva kiáltja oda a pogány gondolkodóknak: „Széttörtem köreiteket”. Valóban, a kereszténység azt hirdeti, hogy az ember születik, meghal, de a halál életének végén nem „pont”, hanem „kettőspont”.

Ezután következik a lényeges mondanivaló, az igazi, kiteljesedett élet, melynek csak töredékes visszfénye volt korábbi létünk, az az időbeli élet, ami csupán részesedés az örökkévalóságból.

Szent Ágoston szépen fogalmazza meg „Vallomások” című művében, hogy az idő a jelenre van beállítva, hiszen „a múlt a jelenben, a jelen a jelenben, s a jövő is a jelenben” van megalapozva. Minket pedig elsősorban a jelen érdekel, az a jelen, amit sohasem tudunk igazán „elcsíp-ni”, amire

még csak vágyakozunk, melyre csak törekszünk. Mennyire szeretnénk, hogyha az a jelen, ami értékekkel, harmóniával, boldogsággal teljes - megmaradna, és elveszíthetetlen birtokunk lenne. Mily jó, hogy a keresztény kinyilatkoztatás, amit a természetfeletti hit által tudásként birtokol-hatunk, arról tudósít, hogy egy ilyen örök „jelen”-

állapot nem valami képzelgés szüleménye, hanem Isten ajándékeként valóságosan létezik. Ezt az állapotot nevezzük örökkévalóságnak, s ebből az örök életből részesedik a mi időbeli életünk.

Az ember végső célja az, hogy legyőzze a múltat, s legyőzze a jövőt, és az örök jelen állapotába jusson el. Szellemi természetünk működése is arról tanúskodik, hogy idő-élményünket szel-lemileg felfogva valójában mindig a jelent szeretnénk birtokolni, jóllehet testünkkel a fizikai, visszafordíthatatlan időt érzékeljük. Szellemi természetünk arról is vall, hogy van bennünk valami 294

az örökkévalóságból, amit a kinyilatkoztatás úgy fogalmaz meg, hogy az ember Isten képmására van teremtve. Ezért az embgr végső célja nem lehet más, minthogy eljusson az isteni élet teljességére és ezt a halál sem akadályozhatja meg számára. A természetfölötti hit összefüggésében vizsgálva a halál-eseményt, láthatjuk, hogy a keresztény ember számára a halál lehet ugyan fájdalmas elszakadás a földi élettől, mivel az ember teremtett és esetleges lény és magán hordozza a bűn büntetéseként a szenvedés és a halál nyomorúságát, de Krisztus feltámadásába vetett hite megerősíti abban, hogy a halál kényszere alól meg van váltva, s ezért a halál nem lehet számára tragédia, hanem inkább az örök élet kapu-ja. A keresztény ember számára a halál tehát az élet legnagyobb tette, amit - tetszik, nem tetszik - egyedül kell végrehajtania, s amit hittel tudatosan kell vállalnia, hogy abból gyümölcsöző

új élet fakadjon. Épp azért, mert a halál ily jelentős esemény az élet végén, az embernek nagy felelősséggel kell élnie földi életét, s választásai és döntései során úgy kell „begyakorolnia” szabadságát, hogy a halálban helyesen. Isten el-várása szerint dönthessen, s a halálban így egé-

szen azt választhassa, Aki - megfogalmazotton vagy esetleg megfogalmazatlanul — mindig is életének értelme volt. A halálban a hívő ember valóban felszabadulhat, s a halál életének leg-hitelesebb cselekedete lehet, ha ezzel a tettevel belekapcsolódik a bűneinkért meghaló és megigazulásunkért feltámadó Krisztus áldozatába.

Sajnos a külső körülmények napjainkban nem mindig biztosítják számunkra azt, hogy méltósá-

295gának megfelelően nagy hittel és lelki felkészült-séggel éljük át a halál kemény, nehéz és fájdalmas pillanatát. Ezért már akkor kell készülnünk a szép keresztény halálra, amikor az még távoli-nak tűnik. Ezt imádsággal, elmélkedéssel és er-kölcsi életünk komolyságával kell megtennünk.

Ha a halálra ily módon tudatosan készülünk fel, akkor az valóban Isten boldogító színelátásának kezdete lehet a számunkra. Így tették ezt az első

századokban a keresztények is, s erről tanúskodnak az ókeresztény katakombák ábrázolásai, ők valóban ünnepélyes örömmel várták a halált, mert úgy vélték, hogy ez az a pillanat, amikor végre találkozhatnak a megdicsőült Krisztussal, aki számukra evilági létük során útnak, igazságnak és

életnek bizonyult.

Mi keresztények tartózkodunk a túlzottan pesz-szimista és túlságosan optimista halál-értelmezésektől. Mi a teljes valóság talaján állva realista módon közeledünk a halálhoz. Tudjuk, hogy a halál egyik oldalról nézve az eredeti bűn büntetése, hiszen megváltásunk (és keresztségünk) után is magunkon hordozzuk az áteredő bűn nyomait, de más oldalról nézve azt is tudjuk, hogy a megváltás éppen azt jelenti, hogy — jóllehet a halál a jelen üdvrendben elkerülhetetlen számunkra, a szenvedés is megmarad, ami mindig egy kicsit a halál előíze, a múlandóságnak is ki vagyunk szolgáltatva, és ez is a halál lehellelével környékez meg minket (hiszen a múlt mindig egy kicsit „meghalt” a számunkra) - de ugyanakkor a halál a föltámadás reménysége is bennünk. A keresztény embernek ugyanúgy el 296

kell szenvednie a halált, mint bárki másnak, az ő

számára is büntetés marad a halál.

Megváltottsága viszont épp abban nyilvánul meg, hogy a hitben más lesz a „hozzállása” a halál-
eseményhez: Tudja azt, hogy a halál birodalmából már visszajött Valaki, Aki az ő végső

szabadítója is lesz.

Mo sokan úgy vélekednek, hogy a halállal azért nem érdemes foglalkozni, mert a túvilágról még senki
sem jött vissza. Szerintük egyszerűen tudomásul kell venni a halál elkerülhetetlen té-

nyét és meg kell nyugodni abban a gondolatban, hogy nem tudjuk, mi lesz velünk, el kell fogadni azt a
tényt, hogy esetleg megsemmisülünk. Ezzel szemben a keresztény ember húsvéti hittel él.

Azzal a húsvéti hittel, aminek tartalmát lelkének kegyelmi állapotában már megtapasztalhatja a földi
életben is. Ez a húsvéti hit nem a képzelet szüleménye, hanem arra a történelmi eseményre hivatkozik,
(mely egyben történelmentúli is), hogy Krisztus föltámadt halottaiból. Krisztus föltáma-dása áttörte a
természetes rend korlátait, hogy egy magasabb dimenzióban újítsa meg a teremtett világ rendjét.
Amikor Lázár, Jézus barátja meghalt, az Úr Jézus már itt a földön felcsillan-totta az emberek előtt azt
a reményt, hogy Benne a halált legyőző isteni erők működnek. Megmutatta számos tanú előtt, hogy ő
az élet és a halál ura.

Megalapozottan mondotta tehát, hogy „én vagyok a föltámadás és az élet, s mindaz, aki bennem hisz,
még ha meg is hal, élni fog, mert mindaz, aki belém vetett hittel él, nem hal meg sohasem.” Hiszed-e
ezt? - „Igen Uram” - fe-lelhetjük mi is Mártával, Lázár testvérével -. ..hi-295szem ,hogy te vagy a
Krisztus, az élő Isten Fia !

aki a világra jöttél.” (Ján 11,25-27).

Az örök élet reménye

Az örök élet reményét a hívő keresztény emberben Krisztus föltámadása alapozza meg.

Miért gyökerezik az örök életbe vetett hitünk a húsvéti eseményben és a húsvéti hitben?

A Biblia tanúsága szerint az Úristen az üdv-történet folyamán fokozatosan tudósítja az emberiséget a választott népnek adott kinyilatkoztatások útján üdvözítő szándékáról, ami a messiási korban kapja meg végső kifejtését, s melynek betetőzése maga a Krisztus-esemény. Az Or Jézus nemcsak megígérte, hogy aki belé vetett hittel él, az már az örök élet várományosa, hanem kereszthalálával (mint az emberiség feje) ki is érdemelte, föltámadásával (és föltámadt testben való megjelenéseivel) nyomatékosan adott annak a reménynek, hogy akik sorsközösséget vállalnak vele itt a földön, azok majd haláluk után az ő dicsőségében is részesednek.

Az ószövetségi zsidók nem látták még egészen világosan, hogy mi lesz az ember sorsa a halál után. ők is koruk gyermekei voltak, koruk világ-képének fogalmaival, képeivel fejezték ki magukat. Úgy vélték, hogy minél tovább él az ember itt a földön, annál jobb neki, mert annál tovább dicsérheti az Istent. A halál után az emberre ki-számíthatatlan sors vár. Lekerül az alvilágba, a holtak országába (seol, hádes), és ott már nem dicsérheti Istent. A babiloni fogságot követő

időben azonban lassan megvilágosodik számukra ez a kérdés is, jóllehet még nem kapja meg teljesen újszövetségi tartalmát. Először csak kö-

zösségi értelemben merül fel a feltámadás és az örök élet lehetősége. Már Ezekiel prófétánál olvashatunk olyan kijelentéseket, melyek arra utalnak, hogy a választott nép Sorsa nem reménytelen. A prófétai látomásban a csontvázakat újra hús borítja és új életre kelnek. A választott nép sanyarú sorsában abban talál vigasztalást, hogy az eljövendő messiási korban az Isten királysága biztosítja számukra az elveszítetetlen javak teljességét, jóllehet ezt az állapotot merőben evilá-

gi színekkel ecsetelik. Később már olyan utalások is vannak az ószövetségben, melyek az elhunytakért való imádkozást szorgalmazzák azért, hogy az elhunytak jótetteikért örök jutalomban részesüljenek.

Jézus kortársait tehát nem érte váratlanul az örök életről szóló tanítás, de annak konkrét tartalmát valójában csak Krisztus feltámadása után tudták megérteni. Ez erősítette meg az első keresztényeket is abban a meggyőződésben, hogy ha Krisztushoz tartoznak a hit és a tevékeny felebaráti szeretet által, akkor földi életük csupán „előjáték” ahhoz a személyes üdvösséghez, ami méltó az emberhez és a földi élet beteljesedé-

sét, illetve legnemesebb emberi értékeik elveszítetetlen kiteljesedését jelenti számukra Istenben.

A Szentlélek által megvilágosított apostoli igehirdetésnek ezért alapvető témája lett a megvál-tásunk jóhírének közzé tétele és az örök élet reményét alátámasztó^ hús-véti hit megvallása és terjesztése. Az első ke-313 keresztényeknek a feltámadásba és az örök életbe vetett hit adott erőt ahhoz, hogy elviseljék a földi élet szenvedéseit és ezért a meggyőződésükért még a vértanúságot is szívesen vállalták. A hús-véti hit megváltoztatta a világnézetüket. Egyszerre életük súlypontja a halál utáni életre helyeződött át. Földi életüket ezért még felelősségteljesebben élték, mert tudták, hogy csak azt „vihetik át” az örök életbe, ami Krisztushoz hasonlónak tette őket.

Nem kétséges, hogy az ókori ember számára nem volt idegen a halál utáni élet lehetőségé-

nek gondolata. Ezt u. i. a korabeli filozófiai irányzatok és vallások kifejezetten vagy burkoltan tanították. Ez a meggyőződés azonban vagy túlságosan az ember szellemi mivoltában való továbbélést hangsúlyozta, vagy panteisztikus és akárhányszor túlságosan antropomorf színekkel ecsetelte az ember túlvilági jövőjét. A keresztény-ség ereje épp abban volt, hogy radikálisan „új eget és új földet” hirdetett és ugyanakkor az ember transzcendens, de egyben emberhez méltó abszolút jövőjéről tett bizonyosságot Krisztusban. Azt is hangsúlyozták a keresztények, hogy ez a jövő a hit által már most birtokunk a természetfölötti, kegyelmi élet gyakorlásában. A középkor keresztény felfogását — tán épp a platonizmus hatására — fokozottabban érdekelte az ember személyes szellemi létének túlvilági jövő-

je, de a skolasztika Aristoteles hatását tükröző

irányzata, különösen Aquinói szent Tamás rendszerében, nem felejtette el hangoztatni, hogy az emberi testnek is részesednie kell a túlvilági élet dicsőségében. Természetesen mind az ókori, mind a

nehezen érthető világkép kifejezési formájába öltöztette az örök életről szóló tanítását, ami a bibliai szóhasználatához igazodott.

A mai ember nem csupán azért fordul gyana-kodva az örök életről szóló keresztény tanítás felé, mert más világképben gondolkodik és más műfajban fejezi ki magát mint a bibliai szövegek szerzői, hanem azért is, mert úgy érzi, hogy evilági feladatainak teljesítése egészen kielégíti és ezért nincsen szüksége semmiféle túlvilágra. Korunk embere úgy vélekedik, hogy az embernek ebben a világban kell felépítenie a boldogabb és szebb jövőt. Így feleslegesnek tűnik számára olyasmiről gondolkodni, amiről a hétköznapi gondolkodás és a természettudományos tapasztalat alapján nem szerezhet biztos ismeretet. Ezt a gondolkodást már a múlt században filozófiailag megalapozták azok az irányzatok, melyek a történelem immanens értelmét hangoztatták (v. ö.

Hegel), vagy a világ átalakítását hirdették meg az evilági boldog jövő távlatainak felvázolásával (v.ö. Marx). Századunk rohamos technikai haladása pedig azt az illúziót kelti az emberben, hogy még saját életében (vagy legalábbis közvetlen utódainak életében) kézzelfoghatóvá is vá-

lik az a boldog élet, melyet a vallás túlvilági szí-

ekkel ecsetel. Ha azonban az ember mélyebb bepillantást nyer világunk ellentmondásaiba és saját személyes sorsának végső értelmét is kutatja — sok jel erre mutat —, nem elégedhet meg azzal az Ígérettel, ami egy kollektív evilági „szabadság-birodalom” illúziójával kecsegtet.

A keresztény tanítás mindig a realizmus talaján állt és sohasem törekedett arra, hogy valamilyen elérhetetlen boldogsággal hitegesse az embereket már itt a Földön. A kereszténység nem kívánja megmozgatni az emberek képzeletvilágát a mohamedánok „hetedik mennyországának”

földi gyönyörűségeivel, hanem egyszerűen kimondja, hogy „szem nem látta, fül nem hallotta, emberi értelem fel nem foghatja azt, amit Isten azoknak ígért, akik szeretik őt”. (1. Kor. 2,9.) Nem volna helyénvaló, ha az örök élet boldogságát mindenestül az evilági boldogság módjára képzelnénk el úgy, hogy kivetítjük erre a másvilágra elérhetetlen vágyaink teljesülését. Ha pontosan tudnánk, milyen is lesz a mennyország öröme, könnyen azt mondhatnánk: hát „csak”

ennyi boldogsággal jutalmaz meg minket Isten?

Az ember boldogság utáni vágyának u. i. nincsenek határai. Éppen ezt a végtelen vágyunkat tematizálja Krisztus feltámadásának ténye és a húsvéti hit.

Az Úr Jézus Krisztus valóságos Isten és való-

ságos ember, aki föltámadásában és megdicsőü-

lésében is megőrizte emberi természetét és a Szentháromság életközösségében örökké él és közbenjár értünk. Isteni természete felülmúlhatatlan teljességben hordozza magában mindazt az értéket, ami a teremtett világban van. Ő mondotta itt a Földön, „ha majd felmagasztaltatom, mindeneket magamhoz vonzok.” (Jón. 12,32) Az ő Ígérete hatékony valóság és ez ad valóságos távlatot az örök élet reményének. Reá tekintve egyszerre csak megvilágosodik előttünk, hogy mit is jelent számunkra a „másvilág” és a „túlvilág”-

A másvilág azt jelenti, hogy minden szellemi igé-

nyünk az örök életben beteljesedik illetve egy mi-302

nőségileg magasabb szinten kiteljesedik, s ezért a keresztényeknek a másvilág egyben a túlvilág is. Túlvilág abban az értelemben, hogy ez a léte-zési mód transzcendens, mert túllépi az anyagiság és a történelmi lét kereteit. Ez a világ a kiteljesedett Isten országa, az új teremtés valósága a feltámadás dicsőségében. A túlvilági jövő tisztán a teremtés erőiből a még megváltásunk után is terjeszkedő bűn hatékonysága miatt, pusztán emberi erőfeszítéssel, nem érhető el. Mind az anyagvilágban érvényesülő fejlődés, mind a történelmi haladás, abszolút kezdetet és abszolút célt feltételez. Csak a kezdet és a vég transzcendentális egybevágósága és azonossága biztosíthatja azt a lendületet, ami a fejlődés során az alacsonyabbrendűből a magasabbrendű megjelenését kellőképpen indokolja. Ezért csak a teremtés és a krisztusi újjáteremtés (ami az örök életben teljesedik ki) - mint kezdet és vég - ké-

pes csak elégségesen megalapozni mind a kozmikus, mind a történelmi fejlődés értelmét, aminek az ember/ is testestül-lelkestül részese. Ez az előrelendülés - épp a „bűn-eset” miatt — nem zökkenésmentes folyamat, s ezért Isten kegyelmi beavatkozása nélkül aligha gondolható el.

A kereszténység egy olyan örök élet reményé-

ről biztosít bennünket a hit által, ami földi életünkben gyökerezik. Az ember érzi, hogy sokkal többre hivatott, mintsem hogy néhány évtizedet több-kevesebb sikerrel leéljen itt a Földön. Az sem adhat számára tökéletes vigasztalást, hogy a társadalom megőrzi emlékét és alkotásai át-tételeken az emberiség javát szolgálják. Az ember elveszíthetetlen személyes boldogságra hivatott lény és ezt a boldogságot a földi életben soha el nem érheti. Mi az, ami elégségesen megindokolja az ember végtelen vágyát? Az, hogy az emberben már ott van ennek az új életnek a zsenyéje, ami arra ösztönzi, hogy egykor majd

elveszíthetetlenül birtokolhassa és behozza önmagát, hogy képes legyen átlépni a tér és az idő korlátait, hogy ne az egymásmellettség sokaságában és sokféleségében kelljen élnie, hanem felismerje azt, hogy a térbeliség csupán része Isten teljesen koncentrált önazonos létformájában, az időbeliség pedig nem más, mint

egy tökéletlen részesedés Isten „egyszerrelevősége”- I segítségével”, vagyis a maradandó és örök jelenben. I Földi életünk rész-tapasztalatai arról tanúskodnak, hogy minden képességünkkel az egység-

re és maradandóságra, mint eszményre törek-I szünk. Vajon mi indokolja ezt az egyetemes emberi törekvést? Ha ilyen egyetemes ez az emberi j törekvés, akkor az elégséges okára való rákér-I dezés sem lehet illetéktelen, nem-tudományos I vagy pusztán fölösleges kérdés. E kérdésre a fi-I lozófiái vizsgálódás nem adhat kielégítő magya-I rázatot, a kinyilatkoztatás viszont „emberközel-I be” hozza számunkra azt a választ, ami egyedül I alkalmas arra, hogy „nyugtalan szívünket” meg-I békéltesse. Ebben az összefüggésben vesszük észre, hogy az anyag és a test önmagában nem I rossz, hanem csak egy végtelen távlatú fejlődés tökéletlenebb megnyilvánulása. Tökéletlen azért, mert nem képes mindig engedelmessé válni a szellemi lélek parancsainak és vágyainak. Az örök életben, az isteni életben való részesedés elveszíthetetlen formájában, az anyag és a test is 304

olyan állapotba jut, hogy tökéletes kifejezője lehet a szellemi léleknek. Krisztus föltámadása, húsvét utáni megjelenései és újra eljövételének ígérete erről biztosítják a hívő embert. A bibliai kinyilatkoztatás nem a földi élet oldaláról nézi az örökkévalóságot, hanem a már kiteljesedett, a már meglevő, a már Krisztusban kész abszolút jövő oldaláról ad nekünk híradást arról, hogy igenis készítettett számunkra egy ilyen világ. A történelem közepébe „beleszúrt” kereszt haté-

kony jel. Megváltásunk és föltámadásunk re-ménysége és arról biztosít bennünket, hogy a történelemben már jelen van az Isten országa és már megkezdődött számunkra az örök élet. Amit az üdvtörténet jelenlegi szakaszának nevezünk, - ami Krisztus föltámadásától az utolsó ítéletig tart - az nem más, mint a történelmi haladás utolsó szakasza, ahol a történelemnek még be kell hoznia „kinnlevőségét”. Meg kell valósulniuk azoknak a hatásoknak, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a történelem a maga egészében Isten ítélszéke elé kerülhessen, ahol az ítélet egészen a feltámadott és megdicsőült Krisztusban van. Az örök élet nem adott „helyen” és nem meghatá-

rozott „időben” létezik a maga kiteljesedett formájában, mivel lényege szerint meghaladja ezeket a földi kategóriákat. A mennyország vagy a pokol nem „fedezhető fel” úrhajók segítségével, mert az örök élet létmódja csak a mi szellemi létmódunkhoz hasonlítható, halovány hasonló-

sággal. Az „új eget és új földet”, az abszolút jö-

vőt a kegyelmi élet hatásának vonzásában szel-lemileg tapasztaljuk meg. Ezért a keresztény ember vallás-erkölcsi életfeladata nem lehet más..

337minthogy testestül-lelkestül előkészítse magát ennek az új életnek befogadására, fgy a szenvedés és a halál is érdemszerző cselekedet lehet szá-

mára, mert segítséget nyújt ahhoz, hogy kiégjen belőle minden olyan szenny és salak, ami nem örökölheti Isten országát. Ebben az értelemben kell földi életünk során az „új embert” éltetni magunkban. Erre figyelmeztet bennünket minden szentmise-áldozat, amikor szentségi formában ré-

szesedünk Krisztus halálában és föltámadásában és az örök élet kenyérével táplálkozunk abban a reményben, amit az Orfelmutatás után így fogal-mazunk meg: „Halálot hirdetjük Urunk és hittell valljuk feltámadásodat, amíg el nem jössz.”

Egyéni számadás, tisztítótűz, utolsó ítélet Keresztény hitünk szerint, amikor földi életünk lezárul, Isten ítélete elé kerülünk. Az Isten ítéletéről szóló tanítás a kinyilatkoztatásban fokozatosan jelenik meg. A Szentírásból tudjuk, hogy Isten az üdvtörténet folyamán fokozatosan nevelte az emberiséget. A választott népre azért volt szükség, hogy legyen egy különleges, feteren kegyelmét befogadó csoport a népek nagy családjában, amelyik a monoteizmus, a tiszta szellemi egyisten hit és egy magasabb erkölcsi rend megélésével az emberiség egységét szolgálja. Azt is tudjuk a Bibliából, hogy ez — a választott nép történetében megnyilvánuló fokozatos nevelés — először tettekben nyilvánult meg, amikor a zsidó nép Isten nagy tetteit észlelte saját történelmében, s ennek írásba foglalása csak 306

később történt azért, hogy okulásul áthagyomá-

mónyozzák azt az utókor számára. A Szentírás szerzőit a Szentlélek sugalmazta, ő irányította őket arra, hogy miközben kortik nyelven és egy adott irodalmi műfajban és világkép összefüggé-

sében megfogalmazzák a kinyilatkoztatás tartalmát, ugyanakkor maradandó, tévedhetetlen és mindig érvényes vallási igazságokat is közöljenek.

Igy történt ez az isteni ítéletre vonatkozó taní-

tás összefüggésében is. Különösen a babiloni fogság után, a prófétai irodalomban jelennek meg már olyan kijelentések, amelyek az ítélet kérdésére is kitérnek. Az isteni ítéletet korábban úgy értelmezték, hogy az nem más, mint az Úr és a választott nép szövetségével kapcsolatos esemény. A szövetségkötés az Isten oldaláról indul ki. A választott nép akkor hűségese ehhez a szö-

vetséghez, ha megtartja Isten parancsait Ebben az esetben megtapasztalhatják Isten segítségét.

Győzelmeikben, jólétükben, evilági javaik birtoklásában az Isten jóságát láthatják. Ha viszont nem teljesítik az Isten parancsait, akkor az Úr itt a földön közösségileg bünteti meg a választott népet, jóllehet mégsem vonja vissza szövetségét és hűségét Az ítélet gondolata tehát az ószövetségben inkább úgy jelenik meg, mint valamiféle evilági, kollektív isteni számonkérés. Az Isten ítéletét meg is tapasztalták a zsidók, külö-

nösen akkor, amikor a babiloni fogságba jutottak. A pogányok közötti fogsági életüket is úgy fogták föl, mint Isten büntetését ítéletét, mely azért sújtott le rájuk, mert hitükben meggyengültek és nem hallgattak a próféták szavára, akik Isten üzenetét közvetítették számukra. A babiloni fogság utáni időben mind jobban előtérbe került az a gondolat, hogy a választott nép sorsa j evilági értelemben reménytelennek tűnik. Orszá-

guk jelentéktelen kis tartomány a nagy hellén birodalomban, Jézus korában pedig a római birodalom kicsiny provinciája Palesztina, ahol a zsidóknak aligha van reális esélyük arra, hogy lerázzák magukról a római igrát. Így meg kell tapasztalniuk életükben azt a sok igazságtalansá-

got ami a földi élettel együtt jár és a szentírókban mind jobban felmerül az a gondolat, hogy I vajon az

igazság serpenyője hol és mikor lesz |

végre kiegyenlítve? Érdeemes-e jónak lenni, érdemes-e igaz életet élni, ha az Isten jutalmát nem I érzékelhetjük már itt a Földön? Vajon a gono-I szok megkapják-e méltó büntetésüket? A Krisztus előtti apokaliptikus irodalom szentírói ezért kez-I denek el látnoki szemmel felvázolni egy kész jövőt, amit az evilági életből merített hasonlatokkal világítanak meg. Megfogalmazásaik az Isten által készített királyságra, országra utalnak, mely az eljövendő messiási kor ajándéka lesz. Az apokaliptikus szerzők egy Isten-készítette kész jövő

oldaláról visszatekintve szólnak a történelem és a kozmikus világ végkifejletéről és ily értelemben magyarázzák a jelen és a múlt eseményeit Ezzel nyújtanak vigasztalást, hogy a választott népnek érdemes kitartani az Istennel kötött szövetség- !

ben, hogy az Úr majd valami rendkívüli esemény folytán átalakítja ennek a világnak múlandó arculatát, mellyel együttjár az isteni ítélet bekövetkezése is: a jók megkapják jutalmukat, a gonoszok büntetésüket. A korábbi prófétai ige-308

hirdetés is szólt az ítéletről. A próféták az üdv-történet! múlt tapasztalataiból indultak ki és arra hivatkoztak, hogy az Úr már korábban is megmutatta irgalmát és szigorúságát a népnek. Ezért hangoztatták az Úr szavait: „Én vagyok az Úr, a ti Istenetek és aki gyűlöl engem, azon én bosszút állok. Bosszút állok az atyák vétkei miatt a fiakon és az unokákon és a dédunokákon heted-

ízigen, de aki szeret engem és megtartja törvé-

nyeimet ahhoz ezredízigen irgalmas leszek.”

(V. Móz. 5,9—10) A prófétai ige hirdetés tehát arra hivatkozott, hogy ha az Úr már megmutatta szigorú igazságosságát és irgalmát a múltban, akkor erre bizton számíthatunk a jövőben is, amikor az érdemek méltó jutalmat kapnak, a bűn és a gonoszság pedig ítélet alá kerül.

Azért kellett röviden felvázolnunk az isteni ítéletről szóló ószövetségi háttérrel, mert csak így tudjuk megérteni, hogy az evangéliumokban az Úr Jézus miért beszélt gyakran és egyértelműen az ítéletről, mint a jelenlevő messiási kor egyik jeléről. Az apostoli ige hirdetés is ennek megfelelően vélekedett az utolsó ítéletről és az ember végső számadásáról. Az Úr Jézus végítéletről szóló beszédeit sokszor azért lehet félreérteni és azért értették meg nehezen még a kortársak is, mert ő, alkalmazkodva a kortársak kifejezési formájához, apokaliptikus stílusban beszélt erről a témáról, de ugyanakkor a téma tartalmát prófétai műfajban értelmezte. Jézus a prófétai apokalip-tika stílusában beszél arról, hogy mi lesz az ember sorsa a világ végén és ezt a „stílust” át-veszi tőle Pál apostol is. különösen a Tesszalonikaiakhoz írott leveleiben. Ott olvasunk olyan 309kifejezéseket, amelyek az utolsó ítélet harsoná-

járól, az ítéletet végrehajtó angyalokról, a világmindenség megrendüléséről, a tűz általi pusztulásról, s a világ radikális átalakulásáról szólnak. Jézus szavainak tartalma az, hogy jóllehet a végítélet látványos formában még eljövendő

esemény, de az ő személyében az ítélet már megkezdődött a világ fölött Isten országa már itt van, a „világ fejedelmét” már elítélték, s ő győ-

zedelmeskedett a bűn és a halál fölött Az igazak már most örülnek a Jézusban megjelent isteni igazságszolgáltatásnak, az ítélet és a kegyelem együttes ajándékának.

A modern ember számára érthetetlen az utolsó ítéletről szóló tanítás. A Biblia megfogalmazá-

sait nehezen tudja összeegyeztetni természettudományos ismereteivel. Az egyéni ítélet gondolatával sem tud kibékülni, mivel úgy gondolja, hogy személyes bűnről a kollektív, társadalmi-lét szintjén aligba lehet beszélni, s amúgy is, Isten (ha van?!) irgalma és szeretete olyan „erőtlen”, hogy minden emberi gyengeséget és gonoszságot „elnez” hívő és nemhívő embernek egyaránt A mai ember azért tudja nehezen elképzelni a világ végső átalakulását az utolsó ítéleten, mert úgy gondolja, hogy ez a mi világunk anyagi értelemben, térben és időben egyaránt végtelen. Ami a történelem értelmezését illeti, korunk különösen fogékony a futurologiai problémák iránt, s ezért jövő-tervezése is mintegy a „végtelenbe” fut.

Ezért nem tudja megérteni, hogy a világnak, mint történelemnek egyszer befejezése is kell, hogy legyen. Ami pedig az egyéni ún. külön-ítéletet illeti, sokan úgy gondolják, hogy fejlett társa-310

dalmi és lélektani ismereteink tudatában aligha beszélhetünk „egyéni” erkölcsi felelősségről. E-zért tehát Isten nem vonhatja felelősségre az embert. Mint már említettük, akik így vélekednek, akárhányszor Isten „szeretetére” hivatkoznak és azt kérdezik, hogy a „szeretet” Istene hogyan is ítélkezhetne az emberek fölött? Helytelen ez a vélekedés azért, mert illetéktelenül vetítjük ki Istenre (aki valóban a tökéletes Szeretet), a mi tökéletlen, önzésekkel terhelt szeretet-fogalmunkat. Nem kétséges, hogy — legalábbis a teljes bibliai tanítást figyelembevételével — Isten nem olyan értelemben szeretet, mint ahogyan azt sokan el-képzelik. A hívő embernek el kell fogadnia, hogy Isten szeretete olyan amilyennek kinyilatkoztatta magát és ehhez a szeretet-eszményhez kell igazí-

tani a mi szeretet-fogalmunkat is. Azt is figyelembe kell venni, hogy az ember nem csupán társadalmi lényként, hanem (ha egyáltalán embernek lehet nevezni) „egyszeri” és személyes lényként áll Teremtője és Megváltója színe elé az isteni ítéletben. Ebben az összefüggésben már világosabb előttünk, hogy miért van szó az Egyház tanításában egyéni ítéletről és arról az íté-

letről, ami a világ végén a történelem felett hangzik majd el. Az Úr Jézus úgy beszélt az isteni íté-

letről, mint akinek az Atyától átadatott a hatalom, hogy ítélkezzen az emberek cselekedetei fö-

lött. Ez nagy vigasztalás a mi számunkra, mert ítéletet az ember fölött csak az mondhat, aki meg tudja érteni az embert. Jézus Krisztus valóságos Isten és valóságos ember, aki a bűnt kivéve min-deben hasonló lett az emberhez, (még hozzá a szenvedő, meghaló és az igazság vértanújaként 313élő emberhez), ő feltámadása után is megőrizte emberi természetét és „emberi” módon találkozunk majd vele a halálunk után is az isteni íté-

leten. Nem kell tehát „félünk” tőle, mert ő tudja, hogy ki az ember és azt is tudja, hogy mi la-kozik az emberben. Arra se hivatkozhatunk, hogy mi többet szenvedtünk, mint ű. Mert aki már szenvedett az életben, az nagyon jól tudja, hogy sokszor nem a fizikai szenvedés a legfájdalma-sabb, hanem az a lelki szenvedés, ami akár-hányszor a fizikai szenvedést kíséri. A legrette-netesebb lelki szenvedést az Űr Jézus Krisztus élte át szenvedése és kereszthalála során. Még abban is sorsközösséget vállalt velünk, ami a legsúlyosabb elhagyatottsági érzés lehet, a halál nyomorúságában, még a hívő ember számára is, s ez az Istentől való elhagyatottság érzése. Nem véletlenül mondja a keresztfán: „Én Istenem, én Istenem miért hagytál el engem?” (Mt. 27;46) Az Űr Jézus tehát nem illetéktelenül, hanem jogo-san lehet az ember ítélő bírāja, mert saját tapasztalatából tudja, mit jelent embernek lenni.

Ezért senkinek sem lehet „panasza” ellene. Igazságos bíró kezébe kerül nála az ember élete, de ő úgy igazságos bíró, hogy egyben irgalmas és szerető megváltónk is marad, ő az irgalmas-ság apostola volt itt a Földön és mint az igazság mártírjára, az irgalmatlanok ítélete sújtott le rá.

Isten oldaláról nézve tehát ilyen megvilágításban kell szemlélnünk az ítéletet. De az ember oldaláról nézve sem történik itt semmiféle igazságtalanság velünk. Mert valójában mi is ját-szódik le akkor, amikor az ember meghal? Azt 312

szoktuk mondani, hogy amikor valaki meghal, akkor a test és a lélek elválnak egymástól. Vagy más fogalmazásban, a test a „halálos” betegség következtében alkalmatlanná” válik arra, hogy egységesítő elvét, a szellemi lelket ki tudja fejezni. Mivel a halálban a test részekre bomlik, emberi módon nem nyilvánulhat meg rajta a szellemi lélek működése, ami pedig épp a maradandóság hordozója volt az emberben.

És mi történik a halál után? Azt kell feltételeznünk, hogy a szellemi lélek valamilyen módon önálló személyes létformát ölt és - mivel erre a kinyilatkoztatás sem ad biztos támpontot — a test és a lélek egységének elvéből kiindulva azt mondhatjuk, hogy valamiféle „ kozmikus vonatkozásba” kerül az egész anyagvilággal. Az a test, amit eltemetünk, valóban összetevő részeire bomlik és csak egészen tág értelemben mondhatjuk el róla, hogy kapcsolatban van a neki megfelelő

személyes szellemi lélekkel. Miért kell ezt hangsúlyoznunk? Azért, mert a mi földi életünk oldaláról nézve csak az utolsó ítéletben (vagyis akkor, amikor az egész történelmi folyamat céljába érkezett, s amikor az anyag „fejlődése” is a csúcspontjára jutott) — melynek időpontját csak Isten ismeri — nyeri el az ember a föltámadás teljességét, jóllehet már az egyéni ítélet után örök sorsa is el van döntve. Az embereket mindig érdekelte az utolsó ítélet „időpontja”, de a bibliai kinyilatkoztatás semmiféle konkrét támpontot nem nyújt ezekhez a számítgatósokhoz. Inkább arra figyelmeztet, hogy folyvást „virrasszunk”, ami természetesen nem rettegést, vagy az evilági feladatok elhanyagolását jelenti, hanem azt a meg-313győződést fejezi ki, hogy a hívő embert vigasztal-ja az a megfontolás, hogy Krisztusban már meg- ‘

kezdődött az ítélet a világ fölött, hiszen a „világ fejedelmét” már elítélték. A keresztény embernek úgy kell élnie, hogy bármikor magához szólíthassa az Űr, és számonkérhesse életét. Az ember állapota

a halál után ún. „közbeeső” állapot.

Azért kell az utolsó ítéletre „várakoznia”, mert akkor tudja csak teljes összefüggésében felfogni a történelem értelmét az Isten oldaláról nézve és csak akkor lesz képes a maga mélységében felfogni a teremtő Isten terveit és végzéseit mind a világra, mind az emberiség üdvösségére illetve kárhozatára vonatkozóan.

Azt szoktuk mondani, hogy amikor az ember meghal, az egyéni ítéleten személyes szellemi lelke az Isten ítélőszéke elé kerül, és véglegesen eldől üdvössége vagy kárhozata. E helyen kell néhány szót szólnunk a tisztítóhelyről vagy tisztí-

tótúzról. Az újszövetségi szentírás kifejezett formában nem tanítja a tisztítóhely létezését. Burkoltan azonban mind az ószövetségben, mind az újszövetségben olvashatunk olyan kijelentéseket, melyeknek alapján az egyház joggal taníthatja, hogy azok, akik a megszentelő kegyelem állapotában haltak meg, de a földi életben nem veze-kelték le bűneik ideigtartó büntetés-adósságát, azok számára még „tisztulási” és „érési” alkalom nyílik a halál után. Ahhoz ugyanis, hogy valaki „teljesjogú polgár”-ként vehessen részt a mennyország „királyi menyegzőjén”, egészen szentnek kell lenni. A halálba n — s a halainak itt visz-szafordíthatatlan, s evilági módszerekkel semmiképpen sem „érzékelhető”, hanem csak „elgon-337

dolható” állapotáról van szó - a szellemi lélek felszabadul anyagi és testi kötöttségei alól, s teljes öntudatára ébred, így jut Isten ítélőszéke elé.

Itt már semmi sem akadályozhatja meg a tisztán-látásban és teljes világossággal ismeri föl evilági életének értelmét (vagy értelmetlenségét) a személyére szabott örök isteni elgondolás tükré-

ben. Ám, az ember oldaláról nézve ebben az esetben azt is mondhatjuk tán, hogy maga az ember mondja ki maga fölött az ítéletet és ilyen helyzetben szóba sem kerülhet mentegetőzés, ki-magyarázkodás, „téves lekiismeret”, ami az evilági lét során annyiszor jellemzi sokak Istenhez való viszonyát. Bizonyos értelemben helyes úton tapogatózik Boros László feltételezése, aki a ha-lálban való végső döntésről írt lelkesítő tanulmá-

nyokat. Nem szabad azonban félreértenünk végső

döntésről szóló hipotézisét, ami csupán feltételezés azért, mert a kinyilatkoztatás és az Egyház taní-

tása aligha nyújthat szilárdan körvonclazott ala-pokat e tanítás elfogadásához, hiszen az ember I feltételezett tisztánlátás állapotában nyilván úgy formálja majd meg végső döntését, ahogyan földi élete során szabadakaratú választásait és döntéseit „begyakorolta”. Ha életének alapbe-allítottsága Istenre irányult, akkor a mennyorszá-

got „választja”, de ha tetteivel elfordult Istentől, akkor maga is a kárhozatra „akar” jutni. Ha pedig még „nem nőtt fel” egészen az üdvösség-re, akkor ezt most világosan fölismeri és ez az állapot a tűz égetéséhez hasonló, sajgó fájdalommal tölti el lelkét, mivel most már világosan képes felmérni a bűn

súlyát és az isteni kegyelemmel való közreműködés elhanyagolásának há-

315lótlanóságát. A tisztítóhely nem „hely” és a tisztító tűz nem földi értelemben vett „tűz”, hiszen a lélek az egyéni ítéletben már más létrendbe jutott, ahol az ilyen fogalmak elveszítik jelentésü-

ket. Azt sem tudjuk, hogy „meddig tart”, mert ott már nincs idő. Tény az, hogy a tisztulás feltétlenül szükséges az üdvösséghez, melyet földi éle-tünk jácselekedeteivel, imáival, vezekléseivel, de különösen halálunk tudatos, engesztelő vállalá-

sával tudhatunk le. Az Egyház tanításának szellemében azonban bizonyos, hogy a tisztítóhely olyan „kórház”-hoz hasonlítható, amiből csak gyógyultan lehet kikerülni. A híveket mindig is foglalkoztatta elhunyt szeretteik halál utáni sorsa, s ezért imádságos közbenjárással fordulnak a tisztító tűzben szenvedő lelkek „megsegítésére”.

Jóllehet az Anyaszentegyház gyakorlata melegen támogatja a hívők ilyen irányú buzgóságát, mégis óv attól, hogy túlzásokba bocsátkozzunk, s a tisztítóhelynek az örök üdvösség szempontjából túlzott jelentőséget tulajdonítsunk, nem kevésbé attól, hogy mintegy „megvásároljuk” szeretteink üdvösségét a Jóistentől. Aki Isten kezébe jutott, az jó „kezekbe” jutott. A hívek közbenjáró imája, a tisztuló lelkekért bemutatott szentmise-áldozat öröktől fogva „beszámíttatik” az elhunytak meg-

ítélésében. E meggyőződés teológiai háttere a „szentek egyességéről” szóló tanításban van megalapozva. Ez teszi lehetővé azt, hogy a Földön élő „vándor”-egyház és a már célbaérkezett „megdicsőült”-egyház tagjai a „tisztuló”-

egyház tagjaival együtt, Krisztus titokzatos testének összefüggésében, kegyelmi „vérkeringést”

tartsanak fenn. Az ítéletről szólva meg kell em-316

lítenünk még azt is, hogy sokan úgy vélik: Isten csak a hívő keresztény emberek fölött ítélkezhet, a más vallású vagy nem hívő ember nem eshet az isteni ítélet alá. Hiszen mi is lehetne az a mérce, amihez Isten hozzáigazíthatná az ilyen ember életét?

Erre azt kell válaszolnunk, hogy az Úr Jézus Krisztus, mint az egész emberi nem képviselője váltotta meg az embert az áteredő büntől, függetlenül attól, hogy valaki ezt a tényt hittel elfogadja-e vagy sem. Éppen ezért, mint az emberi nem képviselője és közbenjárója az Atyánál jogosan ítélkezhet az emberek tettei fölött, hiszen minden ember Isten teremtménye és minden emberre kiterjed a megváltás kegyelme még akkor is, ha az illető ezt nem tudja vagy nem akarja elfogadni. Az Úr Jézus eléggé világosan és egy-

értelműen tanít az evangéliumban az ítélet „mér-céjéről”, ami alól egyetlen emberi teremtmény sem vonhatja ki magát. Ez pedig a felebaráti szeretet tettekben való megnyilvánulása, amiről az Úr Jézus félreérthetetlenül tanítja, hogy amit egynek is tettünk a legkisebbek közül, azt vele cselekedtük.

Ezért az Egyház kezdettől fogva mind a mai napig a felebaráti szeretet hőseinek, a szenteknek az életét tartotta és tartja az emberi szinten elérhető legtokéletesebb, az evangéliumi „elvá-

rásoknak leginkább megfelelő, a krisztusi élet-eszményt legjobban megvalósító életnek. Ennek tápláló talaja, éltető forrása, állandóan megújuló inspirációja a Jézus Krisztus személyéből és tanításából fakadó pozitív vallási tapasztalat és elkötelezettség, amelynek hitelességéről isteni igazságok kezeskednek (csodák, ima meghallgatá-

sok stb.). Ez az életforma ma sem veszítette el és sohasem fogja elveszíteni aktualitását.

Hála Istennek, a szentek példájában nem szű-

kölködik az Egyház és napjainkban is büszkélkedhet a felebaráti szeretet olyan hőseivel mint pl. Maximilian Kolbe atya, vagy Kalkuttai Teréz anya, akiknek hősi, humánus tetteit méltán csodálják hívők és nem-hívők egyaránt. Mivel „senki sem sziget” e világban és embertársaival valamilyen módon kapcsolatba jut, e kapcsolat irgalmas vagy irgalmatlan, emberséges vagy embertelen jellege igazságosan számon kérhető mindenkitől. Ezért az isteni ítélet tárgya is lehet s így Isten senkivel szemben sem igazságtalan. Ezt a nagy igazságot fogja a halál pillanatában mindenki felismerni és ehhez a szeretet-mércé-

hez fogja igazítani saját életét. Közösségi értelemben ugyanez vonatkozik az utolsó ítéletre is, ahol a történelem, mint az emberi cselekedetek együttesének időbeli megvalósultsága kerül íté-

let alá. Az utolsó ítéleten mindenki látni fogja, hogy hiába érvényesültek negatív és visszahúzó erők a történelemben, hiába tűnt értelmetlennek sok emberi szenvedés és gonoszság, mégis Isten örök üdvözítő terve érvényesült a történelemben a „gonosz” minden mesterkedése ellenére. Minden egyéni élet a maga sok hiányosságával és tö-

kéletlenségével és maga az egész emberi törté-

nelem nagy kalandja eszköz volt osupán arra, hogy Isten megdicsőüljön teremtményeiben.

Az Isten dicsőségének felismerése és javunkra szolgálása olyan felismerés lesz az üdvözültek számára az utolsó ítéleten, ami a test feltóma-337

dása mellett sajátos örömet visz majd az Isten boldogító színelátásnak kimeríthetetlen élvezetébe.

„Félve és rettegve munkáljátok üdvösségeteketl”

Vannak bizonyos témák, amelyekről egyes korokban nem illik beszélni. Napjainkban ilyen téma a kárhozat, a pokol lehetősége és ténye is. Még a vallásos emberek sem igen szeretnek szólni róla. Az Anyaszentegyház azonban nem kezeli kényes kérdésként ezt a témát, jóllehet bizonyos fokig mindig alkalmazkodik egy adott kor elvárásaihoz, miközben ugyanakkor folyvást mérsék-letre is int.

A középkorban, de még az újkor kezdetén is a jámborsági irodalom és a keresztény művészet szívesen foglalkozott a pokol témájával. EzJ azért tette, hogy érzékletes megfogalmazásokkal és ábrázolásokkal távol tartsa a híveket attól az er-kölcstelen életmódtól, ami a kárhozatba vezethet.

Manapság inkább a másik végletbe esünk. Mintha újra megkísértene bennünket Origenes elgondolása, aki — nem kétséges, hogy az ősegy-ház talán legkiválóbb teológusa volt, de —, mint minden ember, bizonyos kérdésekben ő is téved-hetett. Origenes úgy vélte (legalábbis a hagyomány így őrizte meg vélekedését), hogy Isten nem engedheti meg azt, hogy a gonoszok örökre el-kárhozzanak, hanem szenvedésüknek egyszer vége szakad és ezért egy „végső kiengesztelődés formájában megszűnik a pokol állapota. Az egyház tanítóhivatala Kr. u. 573-ban a konstanti-319nápolyi zsinaton elítélte ezt a tételt (amit Ori-genesnek tulajdonítottak). Nem kétséges azonban, hogy az Anyaszentegyház nem alaptalanul foglalkozott e témával, mert nyilván ténylegesen létezett ilyen tanítás.

Napjainkban a pokol létezésével kapcsolatos ellenvetés inkább úgy merül föl, hogy Isten a szeretet s ezért az ő szeretetével összeegyeztet-hetetlen, hogy létezzék pokol és ott a kárhozottak örökké szenvedjenek. Hogyan lehetséges — kérdezik azok, akik így vélekednek -, hogy a végtelenül jó Isten örök büntetéssel, kárhozattal sújtsa azokat, akik tán legyőzhetetlenül téves lelkiismeretük következtében vagy emberi gyengeségükből adódóan nem hittek benne és elfordul-tak tőle? Hogyan lehetséges, hogy a végtelenül irgalmas Isten, aki az ellenség iránti szeretetet parancsolja, irgalmatlanul sújtsa le ellenségeire? Az ilyen és hasonló következtetéseknel óva-kodnunk kell attól, hogy egyértelműen vetítsünk ki Istenre emberi tulajdonságokat. Súlyos félre-

értésekhez vezethet az is, ha Isten szeretetéről úgy vélekedünk, mint az emberi szeretetről. Isten szeretetéről nem lehet kimerítő meghatározást adni, hanem azt úgy kell elfogadnunk a hit által, mint tény. Hogy valójában milyen is Isten szeretete, azt az Úr Jézus Krisztus életéből, halálából és föltámadásából tudjuk meg. Az Úr Jézus nem adott elméleti meghatározást a szeretetről, hanem egyszerűen elénk élte, hogy miképpen szereti az Isten az embert: „Ogy szerette Isten a vi-lágot, hogy megszült Fiát adta érte, hogy, aki benne hisz, meg ne haljon, hanem örökké éljen”

(Ján 3, 16). Isten szeretete nem iimer határokat.

de leginkább az önfeláldozásban nyilvánul meg.

Maga az Úr Jézus mondja: „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint aki életét adja bará-

taiért.” (Ján -5,13). Isten szeretete csak a többi tulajdonságával együtt gondolható el. Istennek minden tulajdonsága azonos a lényegével és a létével. Így Isten szeretete is azonos az igazsá-

gosságával és a szentségével. Isten szentsége annyit jelent; hogy idegen tőle minden létbeli és erkölcsi tökéletlenség. A bűn tágabb értelemben létbeni tökéletlenség, szűkebb értelemben pedig valamely erkölcsi érték hiánya, aminek meg kellene lennie az erkölcsileg felelős személyben.

Ezért a bűn összegyeztethetetlen Isten szentségé-

vel.

Isten szentségének megsértéséért ha nem kí-

sér mélységes bűbánatot, a túlvilági létben (ahol már időbeliségről földi értelemben nem be-szélhetünk) csak örökké tartó büntetés járhat.

A kárhozat létét az is indokolja, hogy a földi életben - különösen a szegények és a kivetettek -

nem mindig remélhetik azt, hogy igazságot szolgáltatnak nekik, a gonoszok viszont gyakran büntetés nélkül vétkezhetnek. Csak az isteni ítélet egyenlítheti ki ilyenkor a mérleg serpenyőjét és szolgáltathat igazságot a jóknak és gonoszoknak egyaránt. Az újszövetségből tudjuk, hogy a föltá-

madott és megdicsőült Krisztus bíraskodik majd az emberek cselekedetei fölött. Egyedül neki van joga ítélni* hiszen ő tapasztalatból tudja, hogy mi lakik az emberben és nincs szüksége arra, hogy felvilágosítsák őt az emberről. Krisztus sorsközösséget vállalt velünk. Így tehát megérti az emberi gyengeséget, ugyanakkor viszont mint a második isteni személy. Isten szentségéhez méri az emberi cselekedeteket.

Miképpen tanít a kinyilatkoztatás és az erre épülő egyházi tanítás a kárhozatról és a poklóról? Ha valaki figyelmesen végig olvassa az ószö-

vetség bölcsességi irodalmát, az evangéliumokat és az apostoli leveleket, akkor — jóllehet más és más megfogalmazásban — világosan összeáll a kép. A szentírás félreérthetetlenül tanítja, hogy van pokol és vannak, akik elkárhoznak. Az Úr Jézus egyértelműen szól arról, hogy a halál után Isten számon fogja kérni az emberek tetteit, különösen azt, hogy hittek-e őbenne és hogy miképpen gyakorolták a felebaráti szeretetet. E

számonkéréssel az Úr Jézus nem követ el jogta-lanságot, mert az ember természeténél fogva ké-

pes a természetfölötti hit kegyelmének befogadá-

sára és Isten segítségével a szeretet erényét magas szinten is gyakorolhatja. Ezért megalapozva mondhatjuk, hogy Isten mindenkit megítélhet és senki sem bújhat ki az isteni ítélet alól. Ez a tény a teremtés rendjéből, a megváltás rendjéből és a kegyelmi rendből világosan következik.

Jézus félreérthetetlenül szólt arról, hogy vannak és lesznek olyan emberek, akik személyét elutasítják, ebben a hitetlenségben megátalkodnak, megkeményítik a szívüket és nem tudnak felül-kerekedni előítéleteiken. Ez akárhányszor helytelen erkölcsi magatartásuk önigazolása csupán, ami önző, evilági érdekeik szolgálatában van megalapozva. Az ilyen, bűnben megrögzött szívű

embereket Jézus „elszáradt szőlővesszőkhöz” hasonlítja, akik „gyümölcstelenségük” miatt elolt-hatatlan tűzre kerülnek. A dúsgazdag emberről 308 322

és a koldus Lázárról szóló példabeszédben arra figyelmeztet, hogy a dúsgazdagnak örökre bűn-hődnie kell a pokol tüzében, mert földi élete so-rán nem volt tekintettel a koldus Lázárra. De a példabeszéd hallgatói is könnyen ugyanúgy járhatnak, ha nem hisznek Jézusban, aki jelekkel és csodákkal bizonyította isteni mivoltát előttük.

A mennyország és a pokol között „áthidalhatatlan” távolság van, s ezért - a példabeszéd szerint - az igazak mit sem tudnak változtatni a kárhozottak helyzetén. Az utolsó ítéleten az örök bíró éppen azért fogja szigorúan számonkérni a felebaráti szeretet cselekedeteit, mert ez mindenkitől számonkérhető és amit egynek tettünk (vagy nem tettünk) embertársaink közül, azt vele tettük, (vagy nem tettük) és ilyen értelemben az Isten szentsége ellen is vétettünk. Vannak, akik úgy gondolják, hogy ki lehet forgatni a Szentírás szavait, és ebben az összefüggésben az Úr Jézus szavait úgy is lehet értelmezni, hogy mivel a pokol az ördögnek és csatlósainak készült, azért oda ember nem is juthat. Ez az érvelés nem veszi figyelembe a szöveg összefüggését, ahol arról van szó, hogy amint az igazak, mivel jót tettek, az „Atya áldottai” és a mennyországba jutnak, ahol örök jutalom vár rájuk, ugyanúgy azok, qkik elmulasztották a felebaráti szeretet cselekedeteit, a pokolba jutnak. Az Úr Jézus ugyanis azt mondja nekik, „távozzatok tőlem átkozottak az örök tűzre, mely az ördögnek és angyalainak készült.”

(Mt 25,41). A megváltás tényével mind az üdvös-ség, mind a kárhozat lehetősége és ugyanakkor ténylegesége is adva van, vagyis nem csak a végítéleten választja el majd az örök bíró a „ju-

hókat a kosoktól”, hanem az egyéni ítéletben is hatékonyan érvényesül Isten örök vegzése. Minden embernek tehát felelősséggel kell vállalnia a földi életet, mivel a halál után már „senki sem munkálkodhat”, hiszen a halállal a földi érdemszerzés ideje lejárt. Ezért figyelmeztet Pál apostol, hogy „félve és remegve munkáljátok üdvösségteket” (Fii 2, 12). Az igazak úgy éljenek, hogy „aki áll, az vigyázzon, hogy el ne essék” (1 Kor 10,12), hiszen senkinek az üdvössége nincs „bebiztosít-va” itt a Földön, s egészen a halálig folyvást együtt kell működnie az isteni kegyelemmel, hogy az ítéleten Jézus irgalmas bírója lehessen.

Ugyanakkor viszont a bűnben való elmerülés és megrögzöttség sem végleges itt a Földön, mivel Isten a megtérő bűnössel szemben végtelenül irgalmas és ezért a megtérésre evilágon még van lehetőség.

Csak keveseknek adatik meg az a kegyelem, amiben a jobb lator részesült a Golgo-tán, hogy az utolsó órában bűnbánatot tarthatott, és Jézus megígérte neki, hogy „még ma velem leszel a paradicsomban” (Luk 23,43). A megtérés halogatása azért veszélyes dolog, mert, jóllehet Isten, Jézus Krisztus érdemeire való tekintettel, mindenkinek megadja az üdvösséghez elégségesen szükséges kegyelmet, de hogy mikor történik ez, ezt nem tudhatjuk, mivel ez Isten szabad végzésétől függ. A bűnösnek tehát nem szabad „játszania” az isteni kegyelemmel, mert könnyen „eljátszhatja” örök üdvösségét. Istennek nem közömbös az ember örök sorsa, mivel mindnyájunk üdvösségét akarja: „Isten akarata az, hogy minden ember üdvözljön és az igazság ismeretére eljusson” (1 Tim 2,4). Tehát egyedül az 308

emberen fordul meg, hogy akar-e üdvözlőni, vagy sem? Nem az Isten kárhoztatja el irgalmatlanul, hanem az ember viszi magát a kárhozatba azzal, hogy szabad akaratát úgy „gyakorolja be”, hogy a halálban se tudjon már mást akarni, mint a maga feltétlenül tekintett öncélúságát. Isten viszont végtelenül tiszteli az ember szabadságát (hiszen saját tökéletességének visszfénye ez az emberben), s ily módon „tehetetlen” az ember végső döntésével szemben, aki megátalkodottsá-

gában örökre állandósítani akarja azt az állapotot, hogy Isten nélkül él. Ez a „tehetetlenség”

nem ellenkezik Isten mindenhatóságával, mert Isten csak a jót akarhatja, az Istentől való eltaszítottság viszont (a kárhozat állapota) nem más, mint a legteljesebb értelemben vett rossz.

Fölmerül itt egy sokakat foglalkoztató kérdés.

Vajon kik jutnak a pokolba? A kinyilatkoztatás egyértelműen szól arról, hogy van pokol, és hogy el lehet kárhozni. Arról azonban semmiféle kinyilatkoztatásuk sincs, hogy személy szerint kik kárhoztak el. A mennyország lakói, az üdvözltek és azok, akiket szenteknek mond az Anyaszentegyház, a Boldogságos Szent Szúzzal az élen, biztos, hogy a mennyországban vannak. Termé-

szetesen a mennyországban számos „névtelen”

szent is van. Az, hogy nem tudjuk pontosan, kik az örök halál részesei, nem jelenti viszont azt, hogy a pokolba nem lehet jutni. A mai ember mégis nehezen képzei el, hogy valaki annyira gonosz életet élhet, hogy ezért az örök büntetés sújtsa. Nem kétséges, hogy ebben az ellenvetésben is van némi igazság. Hiszen még a leggono-szabb emberben is lehetnek bizonyos jó tulaj-325donságok. Isten ezeket a jó tulajdonságokat bő-

ségesen, túlcsonduló mértékben meg is jutalmaz-za már itt a földön, olyan jutalommal, mint amilyen jutalomra a bűnös ember vágyódik: a mú-

landó, földi javak élvezetével. Aki azonban reményét mindenestül ezekbe a javakba helyezte, a halálban kénytelen lesz majd elszakadni mindettől és - ha nem tartott bűnbánatot - meg-

átalkodottságának eredménye saját önzése értelmetlenségének fölismerése és kínzó fájdalma lesz. A kárhozott lelkek nem tudnak „megtérni”

és bűnbánatot tartani, mert az ítélet után életük átkerül egy másik dimenzióba, ahol már a szellem létformájában élnek tovább és az időtlenség állapota miatt lényegi változás nem állhat be életükben, legfeljebb létük valamiféle tudati egymásutániságáról beszélhetünk. Következésképp nem Isten az, aki örökre elveti magától az embert, hanem épp a dolgok természetes rendjének a kö-

vetkezménye, hogy az ember az, aki a kárhozat választásával véglegesen elfordul az istentől és ez csak beteljesedése lesz annak a földi életben folyamatosan „begyakorolt” állandó elfordulásá-

nak, ami a halál után véglegessé és végzetessé válik számára. Az Istentől való végleges elfordulás a kárhozat, kínyaiban „érzéketes” szenvedés formájában, büntetésként sújtja a kárhozottakat Bizonyos korokban irodalmi és művészeti alkotások kedvelt témája volt a pokol kínjainak ecsetelése.

A pokol ábrázolásában a művészek szabadjára engedték képzeletvilágukat, hogy ezzel is elriasz-szók bizonyos bűnök elkövetésétől az embereket £ buzgó szándék ugyan dicséretes, de ugyanakkor könnyen megtévesztő képzetek kialakulásá-

hoz is vezethet, hiszen a szemlélő könnyen gon-dolhatja azt, hogy ezen ábrázolásoknak a Bibliában és az Egyház tanításában teológiai megalapozottsága is van. A pokol kínjairól valóban nem sokat mondhatunk. Annyi azonban bizonyos, hogy a pokolban (ami nem valamiféle hely, hanem inkább állapot) nem Isten bünteti az embert, hanem az ember bünteti önmagát. S mivel az örökkévalóságban a választás lehetősége megszűnik, a kárhozottak (akárcsak az üdvözültek) csak a döntés szabadságát gyakorolhatják, de véglegesen eltorzult formában. Kínjuk forrása az, hogy véglegesen valamiféle látszat-jó mellett döntött akaratauk, és elvetették az egyetlen igazi Jót, ami az embert egyáltalán boldoggá teheti, az Istent. Ezt a véglegessé vált meghason-lást mardosó, a tűz égetéséhez hasonló kínhoz hasonlítja a Szentírás nyelvezte, mely alkalmazkodik az ószövetségi kifejezési formákhoz, amikor a pokol kínjait a korabeli földi szenvedésekhez hasonlítja (v. ö. gyehenna tüze, ami utalás a Jeruzsálem közelében fekvő Hinnon völgyére, ahol egykor a hulladékot és szemetet égették). Valószí-

nűleg ide vezethető vissza az a kifejezés is, hogy a kárhozottak „férgé el nem pusztul” és „tűzük ki nem alszik” (v. ö. Mk 9,43). Ami a tűz-szimbólumot illeti, azzal kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy a bibliai szóhasználatban ennek sajátos jelentése van. A tüzet az ókori ember a „leglazóbb” anyagi elemnek tekintette, ami al-kalmasnak tűnt a szellemi létforma kifejezésére is. Úgy vélték, hogy a tűz valamiképpen „túléli”

a súlyosabb, a tehetetlenebb elemek létezését a földi világ befejezése után. Az sem lehet véletlen.

hogy az ószövetségben és az újszövetségben is akárhányszor a tűz vagy a láng az Isten jelenlétének „érzékletes” megnyilvánulásaként szerepel. Amint a bibliai szóhasználatban a víz pusztító és megváltó jelentést is kaphat (v. ö. özön-víz, keresztesítés), hasonlóképpen a tűznek is nem csupán az a szerepe, hogy az Isten gyógyító, megvilágosító jelenlétét érzékeltesse, hanem az is, hogy az Isten igazságos ítéletét fejezze ki. Ebben az összefüggésben tehát már könnyebben megértjük azt, hogy miért kín a kárhozottak szá-

mára a pokol „tüze”, mert az a „tűz”, ami az üd-vözültek (és nem egyszer a misztikusok) világá-

ban az isteni szeretet „perzselő” közelségét ér-zékelteti, a kárhozottak számára úgy jelenik meg, mint az Istentől való önkéntes, szabad elfordulás kízó, pusztító lángja. Amint a föltámadás dicsőségében, az üdvözültek boldogságában a föltámadt test is részesül, ugyanúgy a kárhozottak szenvedése — számunkra alig felfogható mó-

don — testi létükre is kihat. Az Úr Jézus világosan tanítja, hogy a „jók föltámadnak és üdvözülnek, a gonoszok föltámadnak és elkárhoznak”

(Ján 5,29). Ebből következtethetünk arra, hogy a kárhozottak kínya nem tisztán „lelki” szenvedésből áll. Testi szenvedésünk képzeleti kiszínezésére azonban az Egyház tanítása nem nyújt szilárd alapot.

Nem is az a feladatunk, hogy a pokol kínjaitól való rettegés miatt szeressük az Istent és teljesít-sük az ő parancsait. Inkább az Úr Jézus figyelmeztetését kell megszívlelnünk, aki bennünket is figyelmeztet:

„Virrasszatok, éberek legyetek, mert nem ismeritek azt a napot, és órát” (Mt 24,42), 328

amikor az Úr eljön, hogy számonkérje tetteiteket.

Miközben az apostol figyelmeztetését megszívlel-ve „félve és rettegve munkáljuk üdvösségünket”

(Fii 2,12), vigasztal az a gondolat, hogy az őszinte bűnbánat a legreménytelenebbnek tűnő helyzetben is megmenthet bennünket az örök kárhozattól. Ezért imádkozza az Egyház a rózsafüzér-ima keretében a fohászt: „Óh Jézusom, bocsásd meg bűneinket, ments meg minket a pokol tü-

zétől, vidd a mennyben lelkeket, különösen azokat, akik legjobban rászorulnak irgalmadra”.

Az „örök haza” felé

Miközben a keresztény ember végső reményét az örök üdvösségbe helyezi, valójában nem sokat tud a mennyország örömről, az örök boldogságról. Szent Pál apostol ezt így fogalmazza meg: „Szem nem látta, fül nem hallotta, emberi értelem fel nem foghatja azt, amit az Isten azoknak ígért, akik szeretik őt” (1 Kor 2,9). Ha ugyanis pontosan tudnánk, hogy milyen öröm és milyen mértékű boldogság vár ott bennünket, akkor úgy vélnénk, hogy ez a boldogság „nem elég” a szá-

munkra. Amit ugyanis az ember kimerítően ismer, és amit cél gyanánt el akar érni, (és el is éri, úgy mint értéket, melyet birtokol), az csak átme-netileg jelenthet számára boldogságot. Az ember boldogságvágya kimeríthetetlen, s ezért csak Isten fölülmúlhatatlan tökéletességének birtoklá-

sában tud megnyugodni. Isten azonban még az üdvözültek számára is kimeríthetetlen lét-teljesség marad. Ami pedig Isten boldogító színélá-

337tósát jelenti az üdvözültek számára, ennek tartalmát az Úr Jézus így foglalja össze a Szentírás szavaiban: „Én magam leszek a te nagy jutal-mad” (Jel 22.12).

Az evilági reménynek mégis szüksége van valamiféle földi támpontra, hiszen ez adja meg az erkölcsi élet számára a törekvés lendületét, s ez nyújt erőt az áldozatok vállalásához. Az ember nem tud vágyakozni olyan javak után, melyekről semmiféle fogalma sincs, s amit már valamilyen formában előzőleg nem ízlelt meg. Ha nem látjuk világosan örök célunkat, akkor nem lesz elég erőnk ahhoz, hogy az élet kiélezett, nehéz helyzeteiben a múlandó értékek helyett az örök értékeket válasszuk. Nagy segítségünkre van azonban itt Jézus tanítása, aki ha kifejezetten nem is tárja föl számunkra részletesen a örök üdvösség teljes tartalmát, mégis fölcsillantja előtt-tünk a halál utáni boldogság körvonalait Jézus föltámadt halottaiból és megőrizte emberi természetét, isteni dicsőségében megszentelve ezzel az egész anyagvilágot Újjáteremtette az embert és úgy szólt magáról, mint aki feje az emberiségnek és

ezt a méltóságot isteni dicsőségében is birtokolja. Ha majd ő felmagasztaltatik - és itt keresztalálára és föltámadására utal - akkor mindeneket magához vonz. Szent Pál apostol azt tanítja, hogy a hívők Krisztus titokzatos testének tagjai, akiket ugyanaz az élető Lélek, a Szentlélek hat át. Ha pedig ez így van, akkor már valamilyen módon itt a földi életünk során is a kegyelmi rendben Krisztushoz tartozunk. A részesedés formájában, elveszíthetetlen isteni élete jelen van bennünk. Ez az az élet ami a föltámadt 308 330

Krisztusban teljességgel elveszíthetetlen formá-

ban lüktet. Ha tehát a mennyország „előzéről”

szólunk, akkor a kegyelmi életről is kell tárgyal-nunk.

Jézus keresztáldozatának érdemeivel nyerte meg számunkra az Istennel való kiengesztelődést, a bűntől való megváltást és ennek gyümölcseként részesedhetünk az Isten éle-tében. A kegyelem szó az isteni élet ajándék-jellegét hangsúlyozza, s arra mutat rá, hogy már földi életünkben, ha a megszentelő kegyelem állapotában vagyunk, működnek bennünk azok az isteni erők, melyeket a mennyek országában majdan elveszíthetetlenül birtokolunk. Az Isten kegyelmét sokféleképpen kaphatja meg az ember. Különösen akkor, ha kéri, és ha a kegyelmi eszközöket (szentségeket) felhasználja. Így az isteni élet hatékonyságát is megtapasztalhatja.

A,kereszttség szentségében mintegy „beöltözünk”

Krisztusba. „Meghalunk” ennek a múlandó vi-lágnak, hogy így az új teremtés részesei lehessünk. A többi szentség mind a kereszttség szentségéből meríti hatékonyságát. A bérmálás szentsége megerősít abban, hogy a krisztusi életet hűségesen és állhatatosan, nagykorú keresztény módjára vállaljuk. A bűnbánat szentsége lehető-

vé teszi, hogyha vétkeztünk, az Egyház közvetíté-

sével, Isten bocsánatában részesüljünk és újra visszanyerjük kereszttségi ártatlanságunkat. Az Ol-társzentségben egészen közélről megtapasztal-hatjuk, mit jelent számunkra a mindennapi életben a bűneinkért meghaló és a megigazulásunkért föltámadt Krisztussal való egyesülés. Ő az élet kényere, s „aki eszi ezt a kenyeret és issza ezt a bort”, az Krisztus testét és véré-t veszi ma-gához. A szentáldozásban újra és újra lehetősé-

günk nyílik arra, hogy a már itt jelenlevő Isten országa polgáraiként a „megkezdett örök élet”

elvárásaihoz méltóan éljünk. A betegek szentsé-

ge, a házasság szentsége és az egyházi rend szentsége különleges módon, egy adott élethelyzetben vagy életformában segít ahhoz, hogy Krisztus életében részesedjünk és ezt az életet meg is őrizhessük a halálunk után.

A szentségekhez való járulás csak akkor gyü-

mölcsöző, ha megfelelő erkölcsi cselekedetek is kísérik. Az evangéliumok és az apostoli levelek világosan beszélnek azokról az erényekről, melyeknek elsajátításához, akárhányszor hősies gyakorlásához és a hűséges kitartáshoz a szentségi kegyelem segít. Egyszerűbben megfogalmazva: a kegyelmi élet erkölcsi vetülete nem más, mint az Úr Jézus emberi magatartásának személyi helyzetekre és adottságokra lebontott újra megélése.

Ebből is láthatjuk, hogy a kereszténység nem tisztán elmélet, vagy valamiféle ideológia, hanem konkrét gyakorlati életforma, amely minden ember számára hozzáférhető és ha készségesen együttműködünk Isten kegyelmével, meg is való-

sítható, jóllehet sohasem tökéletes fokon.

A Szentírás az erkölcsi erények között az első

helyen említi a felebaráti szeretetet, ami elvá-

laszthatatlan az Isten iránti szeretettől. Hiszen az Isten iránti szeretet tudja csak kellőképpen megindokolni embertársaink személyválogatás nélküli szeretetét, ami még az ellenség iránti szeretetre is kiterjed. A felebaráti szeretetnek nincsenek határgi és az ember arra hivatott, hogy 308 332

a felebaráti szeretetet Krisztus módjára gyakorolja, aki ellenségeinek meg tudott bocsátani és egészen, életének teljes föláldozásáig képes volt szeretni. Csak az ilyen szeretetnek van örök életre szóló értéke. „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint aki életét adja barátaiért”

(Ján 15,13), és csak ha vele együtt szenvedtünk, részesedhetünk majdan az ő dicsőségében is. Jé-

zus látszólagos földi kudarca arra figyelmeztet bennünket, hogy a megváltás ereje nem feltétlenül a külső körülmények megváltozásában áll, hanem abban, hogy miképpen tudjuk feldolgozni magunkban a földi élet szenvedéseit és nehéz-ségeit. A megváltás nem tűntette el a földi élet színpadáról a bűnt és annak következményeit, a szenvedést és a halált. De Krisztus radikális győzelme a gonosz felett lehetővé teszi a benne hívőnek, hogy mint „szenedő igaz”, áldozatként ajánlja fel életét az Atyának. Az ilyen életál-dozatnak (még ha a legjelentéktelenebbnek tűnő

formában is valósul meg) örök életet biztosító ér-téke van. „A búzamagnak el kell hálnia ahhoz, hogy bőséges termést hozhasson” (Ján 12,24).

A Krisztushoz való hasonlóság elővételezi szá-

munkra a mennyország boldogságát, mert már működnek bennünk az örök élet erői, de még a halál utáni végső kibontakozást várják. A kisgyermekben is lehetőség szerint megvonnak a felnőtt ember

képességei, de ténylegesen csak ké-

sőbb nyilvánulnak meg. A mi evilági kegyelmi életünk is hasonlít egy olyan gyermekkorhoz, ami majd a mennyországban jut el a Krisztusban érett ember nagykorúságához. A keresztény embert hívő tudása és megtapasztalása biztosítja arról, hogy földi életének erkölcsi érdemei kitel, jessednek a halál után és beteljesednek a mennyországában. Azt is tudják, hogy a „földi paradicsom”, melyet különféle világnézeti rendszerek Ígérek, sohasem érhető el tökéletesen és elveszíthetetlen módon itt a Földön, hiszen „el-múlik ez a világ és minden dicsősége” (1 Jón 2,17). A „földi paradicsom” azért sem lehetséges, mert az ember erkölcsi nyomorúságából képtelen önmagát megváltani, akármilyen „tudományos”

vagy egyéb eszközökhöz folyamodik. Már maga az a tény, hogy minden ember megismételhetetlen személy, elvileg magában hordozza annak lehetőségét, hogy nézeteltérései legyenek a többi emberrel, akármennyire is önzetlen és jó. Ezért evilógon sohasem érhetjük el azt az elveszíthetetlen tökéletes állapotot, mely mindenestül ki-elégítené kivétel nélkül minden ember személyes boldogságvágyát. Azon a tényen sem tudunk változtatni, hogy az ember halandó, és akármennyire is lehet majd tolni az emberi életkor végső határát, a legutolsót, a „halálos” betegséget. egyetlen orvos sem tudja meggyógyítani.

Jóllehet egyesek szerint a mennyországra gondolni, az emberhez méltó elveszíthetetlen boldogság ábrándjával foglalkozni, fölösleges illúzió.

Az egyetemes kultúrtörténet mégis arról tanúskodik, hogy az embereket mindig is foglalkoztatta az a kérdés, hogy miképpen alakul sorsuk a halál után. Túlzás lenne azt állítani, hogy mindazok, akikben ez a kérdés fölmerült, lelki sérü-

lésben szenvedtek. Ha pedig a kérdés - ha vissz-szafojtottan is — napjainkban szintén gyakran felmerül, akkor foglalkoznunk kell vele és az okok 308 334

után is kutatnunk kell. Lehet természetesen közvetlen és egyszerűbb okokkal is megmagyarázni mindent, de ez még nem jelenti azt, hogy a mély-ségben nem húzódnak meg más okok is. Az ember, szellemi természetének működésére reflektálva fedezi fel önmagában az Isten képmását és azt a hivatást, hogy örökre meg van hívva az Isten tökéletes létformájában való részesedés boldogságára. Sokan azért vetik el a mennyország-ról szóló tanítást, mert abba még csak belenyugodnának, hogy az ember (vagy az emberi kö-

zösség) saját erejéből szerzi meg magának az eljövendő és elveszíthetetlen „szabadság birodalmát”, de azt, hogy a mennyország jutalma Isten ajándéka a számukra, amit tökéletesen sem „kiharcolni”, sem „kiérdemelni” nem lehet már nem tudják elfogadni. Az ún. (helytelenül ér-telmezett) önmegvalósító ember nem tűri el, hogy őt megajándékozzák, mert az elfogadáshoz is alázat kell. A jó értelemben vett alázat pedig a hit előfeltétele. Isten természetesen nem óhajtja rákényszeríteni önmagát jutalomként senkire, s ezért igaz, hogy „a mennyek országa erőszakot szenved, és oda az erőszakosak jutnak be” (Mt 11,12). Helyesen állapítja meg Szent Ágoston, „hogy, aki megkérdezésed nélkül teremtett meg téged, az megkérdezésed nélkül nem fog üdvö-

zíteni”, vagyis a mennyországba csak az juthat aki oda is akar jutni.

A mennyországban az lesz a boldogságunk, hogy kiteljesedik és beteljesedik minden szellemi vágyódásunk, és e boldogságban a föltámadt test is részesedni fog. Isten boldogító színelátása azt jelenti, hogy megismerjük Istent „úgy, aho-

gyan van”, de mivel megismerésünk ott is emberi természetünknek megfelelő lesz, Isten lényegét is a Feltámadt Krisztus emberségén keresztül látjuk majd felcsillanni. Vágyaink ‘beteljesedése különösen a szeretet összefüggésében érvényesül majd, ami annyit jelent, hogy egészen ön-magunkra találunk, és ugyanakkor egészen „ad-ni tudjuk önmajunkat” mások számára anélkül, hogy fennállna annak veszélye, hogy valamivel is személyiségünkben megkisebbednénk. A mennyország országában már nem lesz szükségünk hitre, hiszen mindaz, ami földi életünk során a hit homályába burkolózott, az ott már megismert és igazait tudós lesz. Reményre sem lesz szükségünk, mert a remény tárgya, az eljő-

vendő, értékes cél már úgy lesz birtokunk, hogy azonosulunk vele anélkül, hogy elveszí-

tenénk egyediségünket Az üdvözültek boldogságának egyetlen tartalma a szeretet, ami a megismert icsáság és az elért jószág elveszítetetlen birtoklcsa és az azzal való egyesülés. Az üdvözültek a szabadság tökéletes állapotába jutnak, mert véglegesen döntöttek a legfőbb Jó, Isten mellett, s így föl sem merül bennünk annak lehetősége, hogy va’amiféle nála tökéletlenebbet választhassanak. Az „üdvözültek serege” nem kö-

zömbös a földön, időben itt élő emberek iránt, mert mint Isten gyermekeit szeretik őket és Krisztusban közbenjárnak mind a földön vándorló, mind a tisztuló egyház tagjaiért, hogy ők is üdvözüljenek. Az üdvözültek nem tudják szeretni, vagy sajnálni a kárhozottakaí, mert ezek nem igénylik, hogy bárki is szeresse vagy sajnálja ő-

ket, mivel hiányzik belőlük a szeretet elfogadá-
sához szükséges alázat

Felmerül még egy utolsó kérdésünk is, hogy „hol” van a mennyek országa. A mennyország nem hely, mert a hely teret és időt feltételez. A mennyország állapot, de nem olyan értelemben, hogy „valami”, hanem abban az értelemben, hogy „Valaki”. A mennyország nem más, mint a föltámadt Krisztus és a mennyek országa „ott”

van, „ahol” a megdicsőült Krisztus van. Ahol pedig Krisztus van, ott az Atya és a Szentlélek is jelen van. A mennyország az az állapot, amelyben az ember Krisztussal felbonthatatlan és elveszítetetlen kapcsolatba kerül. Ez, és csakis ez, ami az embert természete szerint és a természetfeletti kegyelem rendje szerint is tökéletesen boldoggá teheti. S mivel Krisztus az emberiség feje, egyben az egész világmindenség ura is. Az üd-vözültek Krisztusban nemcsak Istennel, hanem az egész világmindenséggel is a szeretet egysé-

gébe jutnak. Megtapasztalhatják azt, hogy mit jelent az apostol kijelentése, amikor így fogalmaz: „Benne élünk, mozgunk és vagyunk, az ő

gyermekei vagyunk” (Ap Csel 17,28). Így beteljesedik számukra az isteni ígéret, hogy akkor majd „Isten lesz minden mindenben” (1 Kor 15,28).

” Végző összefüggésben a keresztény ember cél-ja csak az lehet, hogy szentté legyen. Minden földi feladatát ennek a végző célnak összefüggésében kell elrendeznie és értékelnie. Így elmondhatja majd a halálra készülő Szent Pál szavaival: „A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, a hitet megtartottam. Most vár rám az igaz élet koronája, melyet megad nekem az 337igazságos Bíró, de nemcsak nekem, hanem mindazoknak, akik örömmel várják eljövételét” (2 Tim 4.7-8).

Ajánlott irodalom

Alszeghy, 1.: Az ember jövője, TKK. Róma, 1981.

Boros, L: *Mysterium mortis*, 4. kiad. Mainz, 1964.

Boros, L: *Reménybőli élünk*, Eisenstadt, 1969.

Bolberitz, P.: Reménység és jövő, Bp. Ecclesia, 1972.

Breuning, W.: Systematische Entfaltung der eschatologischen Aussagen. In.: MS (Mysterium salutis), V. köt 882.

Gál, F.: Az örök élet reménye, Bp. Sz. István, 1974.

Gál, F.: A teremtett és megváltott ember, Bp. 1972.

Greshake, G.: Auferstehung der Toten, Essen, 1969.

Greshake, F.: Bemühungen um eine Theologie des Sterbens In: Concilium 1974/4.

Hammer, F.: Menschliches Leben, menschlicher Tod. In: Theologie der Gegenwart, 1973/2.

Journet, J.: Das Nein zur Liebe. In: Christus vor uns, 72-83. o.

Rahner, K.: Zur Theologie des Todes, Quaest disp. 2. Herder, 1958.

Rahner, K.: Schriften zur Theologie, II. 222-225. o.

Rahner-Vorgrimler: KThW 100-102, 225-226. o.

Ratzinger, J.: Auferstehung und ewiges Leben. In: Dogma und Verkündigung, 312—314.

Ratzinger, J.: Unsterblichkeit der Seele und Auferstehung der Toten. In: KKD IX. köt 91-157.

Ratzinger, J.: Túl a halálon. In: MÉRLEG 1972. 361. o.

Ratzinger, J.: A halál és a feltámadás között, In: MÉRLEG, 1982. 115. o.

Rost, T.: Die Eschatologie in der Theologie des 20. Jahrhunderts In: Bilanz der Theologie III. köt 294-315.

Schmied, A.: Kritik der Endentscheidungshypothese. In: Theologie der Gegenwart, 1977/3.

Wucherer, C.: Von Tod und Auferstehung in ■ arztlicher Sicht, In: Orientierung, 1970/5.

összefoglaló munkák:

Schmaus, M.: Katholische Dogmatik

Schütz Antal: Dogmatika (az eszkatológiával foglalkozó részek).

„Mysterium solutis”, Benziger, Zürich, 1976. V. kötet.

Előd István: Katolikus dogmatika, Bp. Sz. István, 1978.

VII. főrész.

TARTALOMJEGYZÉK

Köszönetnyilvánítás

Előszó 9

Bevezetés 13

A halál jelensége 17

A halál megtapasztalása 27

Leírhatatlanság 30

A halálhír meghallása 32

f A béke és nyugalom érzései 33

A zaj 34

A sötét alagút 35

Testen kívül 38

Találkozás másokkal 57

A Fénylény 60

Visszatekintés 66

Határ, vagy sorompó 74

Visszatérés 79

Közlési kísérletek 84

Egész életre kiható következmények 89

A halál új (Szemlélete 93

A hitelesség kérdése 98

A párhuzamos helyek 107

A Biblia 107

Platón 111

A Tibeti Halottkönyv 115

Emmanuel Swedenborg 117

Kérdések 123

Magyarázatok 143

Természetfölötti magyarázatok 143 Természetes (természettudományos) magyarázatok 144

Pszichológiai magyarázatok 155

Hatások 163.

Bevezetés 174

Új elemek 178

A tudás víziója 178

A fény forrásai 183

A megzavarodott lelkek birodalma j|. 186

Természetfeletti életmentések , * > 1j3£

Ítélet

Az öngyilkosság 202-

A papság reagálása 208]

Történelmi példák 21||

Kérdések 229;

Epilógus 255

Függelék. Módszertani megjegyzések 263

irodalom : 282

A „Végső dolgok” katolikus szemmel 283

(Dr. Bolberitz Pál)

Ajánlott irodalom 338